

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

Dünden Bugüne Engellilik

15 - 16 Kasım 2018
İstanbul Üniversitesi
Kongre ve Kültür Merkezi

ÖZET KİTABI

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

DÜNDEN BUGÜNE ENGELLİLİK ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI ÖZET KİTABI

ISBN

978-605-07-0673-4

İstanbul Üniversitesi Yayınları

İstanbul – 2018

Tel: 90 (212) 440 00 25

Fax: 90 (212) 440 00 20

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

İçindekiler

4

İçindekiler	4
Konferansa Davet	5
Genel Bilgiler	8
Sergi.....	9
Genel Program (1)	10
Genel Program (2)	12
Ayrıntılı Bilimsel Program	13
Atölye Çalışmaları	34
Hippoterapi Atölyesi.....	34
Dans Atölyesi	34
Turizm Ve Beslenme Atölyesi.....	35
Spor Atölyesi	35
Engelsiz Seramik Atölyesi.....	36
ABA Terapi Atölyesi.....	36
Bağımsız Hareket Atölyesi	37
Trafikte Haklarım Atölyesi	37
Cinsel Eğitim Atölyesi.....	38
Resim Atölyesi	38
Medyada Algı Atölyesi	39
Kapsayıcı Eğitim Atölyesi	39
İşaret Dili Atölyesi.....	40
Ritm Atölyesi.....	40
Evrensel Tasarım Atölyesi.....	41
Osmanlı Arşiv Belgelerinde Engelliler Sergisi.....	42
1. Konuşma Özetleri	49
1.1. Konuşmacı Özetleri	50
1.2. Sözlü Bildiri Özetleri	61
1.3. Poster Bildiri Özetleri	103
1.4. Görsel Bildiri Özetleri	118

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Konferansa Davet

Değerli Katılımcılar,

İstanbul Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi ile İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sağlık Daire Başkanlığı Engelliler Müdürlüğü ortaklığıyla düzenleyeceği Dünden Bugüne Engellilik - Engellilik Araştırmaları Konferansı'na sizleri davet etmekten onur duyarız. Konferansımız 15-16 Kasım 2018 tarihlerinde İstanbul Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezinde gerçekleştirilecektir.

Engellilik deneyimini disiplinler arası olarak ele alan 'Engellilik Araştırmaları'; kapsayıcı ve uygulamalı bir araştırma alanıdır. Akademisyenlerin yanı sıra, sahada çalışan kamu ve sivil toplum araştırmacıları, sivil toplum örgütü mensupları, aktivistler ve öğrenciler konferansımıza dinleyici olarak veya bildirileri ile katılabilirler.

Engellilik Araştırmaları Konferansının konusu "Dünden Bugüne Engellilik" olarak belirlenmiştir. Bu konferansta; kültürel, kurumsal ve hukuksal açıdan engellilik tarihi incelenecektir. Dünyada engellilik tarihi konusunda yapılan çalışma ve araştırmalar son 30 yılda hız kazanmış, bu alanda pek çok makale ve kitap yayınlanmıştır. Ülkemizde engellilik alanında yapılan araştırmalar, her disiplinin kendi alanındaki veri tabanları ve kaynaklarla sınırlı kalmakta, bu durum disiplinler arası çalışmaları zora sokmaktadır. Bu konferans, Türkiye'de engelliğin tarihini ve sosyo-kültürel süreçlerini inceleyen araştırmaları tek çatı altında toplayarak, kaynak oluşumuna katkı sağlamayı amaçlanmaktadır.

Yazılı bildiriler arasından Değerlendirme Kurulu tarafından seçilen bildiriler, sözel ve poster olarak konferansta sunulacak ve elektronik Özet Kitapta basılacaktır. Konferansta sunulan yazılı bildiriler arasından, seçilmiş bildirilerin tam metinleri ise, konferans sonrasında basılması planlanan Engellilik Tarihi kitabında yer alacaktır.

İstanbul Üniversitesinin ev sahipliğinde gerçekleşecek olan Dünden Bugüne Engellilik - Engellilik Araştırmaları Konferansı'nın engellilik alanıyla ilgili farklı disiplin ve alanlardan katkı ve katılımlarla zenginleşeceğine inanıyor, sizleri aramızda görmeyi diliyoruz.

Saygılarımızla,

Düzenleme Kurulu

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Kurullar

Onursal Başkanı

Prof. Dr. Mahmut AK

İstanbul Üniversitesi Rektörü

6

Düzenleme Kurulu

İstanbul Üniversitesi

Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi

Prof. Dr. Ayşe Resa AYDIN (Başkan)

Prof. Dr. Neşe KARS

Prof. Dr. İshak KESKİN

Dr. Zeynep Nevin YELÇE

Dr. Öğr. Üyesi Zerrin AYVAZ REİS

Dr. Öğr. Üyesi Minire KIRBAŞLI

Öğr. Gör. Songül ALTINSAÇLI

Öğr. Gör. Özlem ÖZER TUĞAL

İstanbul Büyükşehir Belediyesi

Nihat MACİT (İBB Genel Sekreter Yrd.)

Dr. Muzaffer SARAÇ (İBB Sağlık Daire Bşk.)

Yeliz YILDIZ KÖKENEK (İBB Eng. Müd. Yrd.)

Havva ASAN (İBB Eng. Müd. Yrd.)

Dr. Yaşar TINAR (İBB Eng. Müd. Yrd.)

Basri ZEREN (İBB Eng. Müd. Yrd.)

Bilim Kurulu

Prof. Dr. Neşe KARS

Prof. Dr. İshak KESKİN

Prof. Dr. Ergül ASLAN

Prof. Dr. Nurhan EREN

Prof. Dr. Yüksel KIRIMLI

Prof. Dr. Nurcan ÖZGÜR

Prof. Dr. Ahmet ŞİMŞEK

Doç.Dr. Sezai BALCI

Doç.Dr. Kerem GİRAY

Doç.Dr. Zümrüt ECEVİT SARI

Doç.Dr. Yaşar TATAR

Dr. Öğr. Üyesi Ebru DEMİRCİ

Dr. Öğr. Üyesi İdil Işıl GÜL

Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖZDEN

Dr. Fatih TIĞLI

Araş. Gör. Sezgi GEDİK

Uzm. Sosyal Çalışmacı Kemal GÜDEK

Süleyman AKBULUT

Claire ÖZEL

Prof. Dr. İpek YELDAN

Prof. Dr. Zeynep AYTEPE

Prof. Dr. Abdülkadir EMEKSİZ

Prof. Dr. Sevtap KADIOĞLU

Prof. Dr. Aydan ORAL

Prof. Dr. Talat SAYGAÇ

Prof. Dr. Arzu TERZİ

Doç.Dr. Betül BATIR

Doç.Dr. Fatih KESMEZACAR

Doç.Dr. Hande SART

Doç.Dr. Volkan YILMAZ

Dr. Öğr. Üyesi Zerrin AYVAZ REİS

Dr. Öğr. Üyesi Fatih KUCUR

Dr. Öğr. Üyesi Hayrünnisa ALP

Dr. Engin YILMAZ

Araş. Gör. Tuna ŞAHSUVAROĞLU

İdil Seda AK

Fatih ÇEPNİ

İbrahim DEMİRDÖĞEN

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Sözlü Bildiri Jürisi

Prof. Dr. Ayşe Resa AYDIN	Prof. Dr. İshak KESKİN
Prof. Dr. Neşe KARS	Prof. Dr. İpek YELDAN
Doç. Dr. Betül BATIR	Doç. Dr. Banu ATAMAN
Doç. Dr. Kerem GİRAY	Dr. Zeynep Nevin YELÇE
Dr. Öğrt. Üyesi Zerrin AYVAZ REİS	Dr. Öğr. Üyesi Hayrünnisa ALP
Uzm. Sosyal Çalışmacı Kemal GÜDEK	

Poster Bildiri Jürisi

Prof. Dr. İpek YELDAN	Prof. Dr. Zeynep AYTEPE
Doç. Dr. Banu ATAMAN	Doç. Dr. Betül BATIR
Doç. Dr. Gülin TEREK ÜNAL	Dr. Öğr. Üyesi Minire KIRBAŞLI
Dr. Öğr. Üyesi Öznur ÖZDEN	Dr. Öğr. Üyesi Ebru DEMİRCİ
Araş. Gör. Sezgi GEDİK	Uzm. Sosyal Çalışmacı Kemal GÜDEK

Organizasyon Sekterliği

Nilay YAZICIOĞLU	Adem ÇIBUK
Mehmet KURT	Gülsüme ŞENOCAK
Mahbube AKAR	Didem AKYÜZ SALDIRAN
Hayri ÇAYIRLI	İlgın AYDINOĞLU

Bilimsel Sekreterlik

Prof. Dr. İshak Keskin	
Didem AKYÜZ SALDIRAN	Oytun GÜRBÜZ

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Genel Bilgiler

Düzenleyenler

Dünden Bugüne Engellilik - Engellilik Araştırmaları Konferansı, İstanbul Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sağlık Daire Başkanlığı Engelliler Müdürlüğünün işbirliği ile gerçekleştirilmektedir.

Konferans Yeri ve Tarihi

Engellilik Araştırmaları Konferansı 15-16 Kasım 2018'de İstanbul Üniversitesi Kongre ve Kültür Merkezinde gerçekleşecektir.

Konferans Ana Teması

Ülkemizde de engellilik deneyiminin tarihsel süreç içinde, farklı disiplinlerde ele alınış biçimleriyle araştırmayı ve bilimsel çalışmaları arttırmayı amaçlayan Engellilik Araştırmaları Konferansının ana teması “Dünden Bugüne Engellilik” olarak belirlenmiştir. Türk toplumunda engellilik tarihi, sosyo-kültürel süreçler, kurumsal ve hukuksal tarih açısından ele alınacaktır. Osmanlı arşiv belgelerinde yer alan tarihsel bilgilerin ayrıntılı olarak sunulacağı oturumların yanı sıra, sivil toplumda Türkiye'deki engellilik hareketinin ele alınacağı panel tartışmalar da Konferansta yer almaktadır.

Konferans Konuları

Paralel salonlarda engellilikle ilgili aşağıdaki konularda panel ve sözlü bildiri oturumları bulunmaktadır. Konferansta 77 sözlü, 27 poster bildiri sunulacaktır.

- Engellilik Tarihi
- Tıptaki Gelişmeler
- Asistif Teknolojiler
- Özel Eğitim
- Sanat ve Engellilik
- Erişilebilirlik ve Evrensel Tasarım
- Kamu Yönetimi ve Sosyal Politikalar
- Sivil Toplum Hareketleri ve Aktivizm
- Önyargılar ve Ayrımcılık
- Engellilik ve Göç
- Diğer

‘Geleceği Geri Ver: Suriyeli Öğrencilerin Yükseköğretim Sistemindeki Engellilik Temelli Deneyimleri-UDİSES Projesi’ Panelleri

Geleceği Geri Ver: Suriyeli Öğrencilerin Yükseköğretim Sistemindeki Engellilik Temelli Deneyimleri (UDİSES) projesi İstanbul Üniversitesi tarafından, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve Alman Akademik Değişim Servisi (DAAD), British Council, Campus France ve Nuffic tarafından HOPES Projesi'nin hibe kapsamının parçası olarak yürütülmektedir. Konferansın ikinci gününde, bu proje kapsamında iki panel yer almaktadır.

Atölye Çalışmaları

Konferans süresince 15 adet uygulamalı Atölye Çalışması gerçekleştirilecektir. Kontenjan sınırı bulunan Atölye Çalışmalarına kayıt yaptırılması gereklidir.

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Sergi

Osmanlı Arşiv Belgelerinde Engelliler Sergisi

‘Dünden Bugüne Engellilik’ teması doğrultusunda, Osmanlı Arşivlerinde bulunan engellilikle ilgili bilgi ve belgeleri içeren bir sergi yapılması talebi, Konferans Düzenleme Kurulu tarafından T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığına resmi yazı ile iletildi. Talep kabul edildi ve Devlet Arşivleri Başkanlığı bünyesindeki Osmanlı Arşivi kayıtlarında bulunan belgelerin ışığında “Osmanlı Arşiv Belgelerinde Engelliler” adlı sergi hazırlandı.

Serginin hazırlık aşamasında, T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından, Osmanlı Arşivi veri tabanında engelliliğe dair konular araştırılarak yaklaşık 10.000 belge tespit edildi. Bu belgeler, 1500’lü yıllardan 1900’lü yılların başına kadar uzun bir zaman dilimini kapsamaktaydı. Belirlenen belgelerden engellilik hususunda günümüze ışık tutacak en iyi örnekler seçilmeye çalışılarak bu belgelerin tanıtıcı özetleri hazırlandı ve tarihleri tespit edildi. Engellilerin istihdamı, topluma kazandırılmaları ve sosyal hakları, engellilik açısından dönemin gelişmelerinin takip edilmesine dair 25 adet belge sergide yer almaktadır. Ayrıca, görme, işitme ve konuşma engelli bireylerin Osmanlı döneminde aldıkları eğitime dair detaylı bilgiler de serginin önemli bir boyutunu oluşturmaktadır. Belgelerin içerikleri, tarihleri ve belge numaraları Konferans Özet Kitabında yer almaktadır.

Serginin Açılışı, Konferans Açılış Töreni sırasında, Kongre ve Kültür Merkezi Ana Salonu Fuayesinde yapılacaktır. Daha sonra Sergi Salon 3 ve 5’de izlenebilecektir.

Konferans Dili

Konferans dili Türkçedir.

Erişilebilirlik

- Ana Salonda 2 gün boyunca tüm oturumlarda simultane sistem kullanılarak sesli betimleme olacaktır.
- Tüm oturumlarda işaret dili tercümanı bulundurulacaktır.
- Konferans boyunca Ana Salon’daki oturumlarda canlı deşifre ses çözümleme hizmeti ile konuşmaların canlı olarak ve anında metne dönüştürülmesi sağlanacaktır.
- İstanbul Üniversitesi Kongre Kültür Merkezi girişinde akülü tekerlekli araçlar için şarj ünitesi mevcuttur.
- Konferans belgelerinde Quick Response Code(QR kod)- Karekod kullanılmaktadır. İki boyutlu, kare şeklinde bir barkod olan QR(Karekod) üzerine mobil cihazınızı gezdirdiğinizde, Konferansla ilgili aşağıdaki belgelerin üzerindeki bilgiler veya web sitesi linki cihazınıza aktarılacaktır:
 - Konferans Cep Programı
 - Konferans Afişleri
 - Poster Bildirileri
 - Atölye Çalışmaları Afişleri
 - Osmanlı Arşiv Belgelerinde Engelliler Sergisi Panoları
- QR(Karekod) okuyucu programı için, iOS kullanıcıları mobil cihazlarda uygulama bulunmakta, Android kullanıcıları cihazlara ise ücretsiz uygulama yüklenebilmektedir.

Adres

İstanbul Üniversitesi Rektörlüğü
Beyazıt Kampüsü
Kongre ve Kültür Merkezi
34452 Beyazıt / Fatih / İstanbul

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Genel Program (1)

(15 Kasım 2018)

DÜNDEN BUGÜNE ENGELLİLİK
ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

10

15 KASIM 2018, PERŞEMBE					
	ANA SALON (Kat -1 ve Kat- 2)	SALON 2 (Kat 2)	SALON 3 (Kat 2)	SALON 4 (Kat 1)	SALON 5 (Kat 1)
08:00 – 09:00	KAYIT				
09:00 – 10:30	AÇILIŞ TÖRENİ				
10:30 – 11:00	ARA				
11:00 – 11:30	Engellilik Tarihi-1 Konferans				
11:30 – 12:00	Engellilik Tarihi-2 Panel/Sözlü Bildiriler S1 – S2	FTR Tarihi Konferans	Bilişim ve İletişim Erişilebilirliği Sözlü Bildiriler S18 – S21	İnsan Hayvan Etkileşimi Sözlü Bildiriler S38 – S41	
12:00 – 12:30		Sanatla Terapi Konferans			
12:30 – 13:30	ÖĞLE YEMEĞİ & POSTER SUNUMLARI (P1-P7)				
13:30 – 15:00	Engellilik Tarihi-3 Panel	Asistif Teknoloji ve Biyomedikal Panel/Sözlü Bildiri- ler S10 – S12	Mimari Erişilebilirlik Sözlü Bildiriler S22 – S25, S27	Hippoterapi Atölyesi	Dans Atölyesi
15:00 – 15:30	ARA & POSTER SUNUMLARI (P8-P14)				
15:30 – 16:00	Kültürel Etkiler ve Din Panel	Yükseköğretimde Engellilik Panel	Engelli Hakları/ İstihdam Politikaları Sözlü Bildiriler S28 – S31	Turizm ve Beslenme Atölyesi	Spor Atölyesi
16:00 – 16:30			Engelli İstih- damı/ Uygulamalar Sözlü Bildiriler S33 – S35		
16:30 – 17:00		Engelli Kimliği Sözlü Bildiriler S13 – S17	İşitme Engellilik Sözlü Bildiriler S36 – S37	Yolcu Hakları ve Turizm Sözlü Bildiriler S42 – S45	
17:00 – 17:40	Engellilik ve Edebi- yat Panel/Sözlü Bildiri S4				
17:40 – 18:00	ARA				
18:00 – 19:00	Engellilik Tarihi-4 Sözlü Bildiriler S5 – S8				

Engelsiz Seramik Çalıştay Atölyesi: Kongre ve Kültür Merkezi Zemin Katta, 10:00-12:30 ve 13:30-15:00 saatleri arasında yapılacaktır. Kontenjan sınırlı/Kayıt yaptırınız

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Osmanlı Arşiv Belgelerinde Engelliler Sergisi: Salon 3 ve 5'te Konferans boyunca ziyaret edilebilir.

Poster Alanı: Kat -1 (P1 - P14)

Poster Sunumları: Poster Bildirilerini sunacak katılımcıların aşağıda belirtilen saatlerde posterlerinin başında sunum yapmaları istenecektir.

15 KASIM 2018, Perşembe/12.30-13.30: P1-P7

15 KASIM 2018, Perşembe/15.00-15.30: P8-P14

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Genel Program (2)

(16 Kasım 2018)

DÜNDEN BUGÜNE ENGELLİLİK ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

16 KASIM 2018, CUMA

16 KASIM 2018, CUMA					
	ANA SALON (Kat -1ve Kat-2)	SALON 2 (Kat 2)	SALON 3 (Kat 2)	SALON 4 (Kat 1)	SALON 5 (Kat 1)
09.00-09.30	Özel Eğitim Tarihi Konferans				
09.30-10.00	Kamu Politikaları ve Uygulamalar Panel	Özel Eğitim Panel/Sözlü Bildiri- ler S48-S50	Medya ve Engelli- lik Sözlü Bildiriler S61-S66, G1	Sosyal Hizmet Sözlü Bildiriler S67-S70, S32, S26	Fizyoterapi ve Psiko-Sosyal Rehabilitasyon Sözlü Bildiriler S71-S77
10.00-10.30					
10.30-11.00					
11.00-11.30	ARA				
11.30-12.00	Engelli Haklarında Güncel Durum Panel/Sözlü Bildiri S46	UDİSES Projesi Panel	ABA- Özel Eğitim Atölyesi	Bağımsız Hareket Atölyesi	Trafikte Haklarım Atölyesi
12.00-12.30					
13.00-13.30	ÖĞLE YEMEĞİ & POSTER SUNUMLARI (P15-P21)				
13.30-14.00	Uluslararası Göç ve Engellilik Panel/Sözlü Bildiri S47	2000 Öncesi Engelli Hareketi Panel/Sözlü Bildiri S51-S52	Cinsel Eğitim Atölyesi	Medyada Algı Atölyesi	Resim Atölyesi
14.00-14.30					
14.30-15.00					
15.00-15.30	ARA & POSTER SUNUMLARI (P22-P26)				
15.30-16.00	2000 Sonrası Engelli Hareketi Panel Tartışma	Eğitimde Erişilebilirlik ve Farkındalık Sözlü Bildiriler S53-S60	Kapsayıcı Eği- tim Atölyesi	İşaret Dili Atölyesi	Ritm Atölyesi
16.00-16.30					
16.30-17.00					
17.00-17.30					
17.30-18.00	KAPANIŞ TÖRENİ				

Engelsiz Seramik Çalıştay Atölyesi: Kongre ve Kültür Merkezi Zemin Katta, 10:00-12:30 ve 13:30-15:00 saatleri arasında yapılacaktır. Kontenjan sınırlı/Kayıt yaptırınız.

Osmanlı Arşiv Belgelerinde Engelliler Sergisi: Salon 3 ve 5'te Konferans boyunca ziyaret edilebilir.

Evrensel Tasarım Atölyesi: Esnaf Hastanesi, Giriş Katı, Toplantı Salonunda, 13.30-16.00 saatleri arasında yapılacaktır. Kontenjan sınırlı/kayıt yaptırınız

Poster Alanı: Kat -1 (P 15- P 27)

Poster Sunumları: Poster Bildirilerini sunacak katılımcıların aşağıda belirtilen saatlerde posterlerinin başında sunum yapmaları istenecektir.

16 KASIM 2018, Cuma/12.30-13.30: P 15-P 21

16 KASIM 2018, Cuma/15.00-16.30: P 22-P 27

Ayrıntılı Bilimsel Program

DÜNDEN BUGÜNE ENGELLİLİK ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

13

15 KASIM 2018, PERŞEMBE

ANA SALON (Kat -1 ve Kat -2)

09:00-10:30 AÇILIŞ TÖRENİ

09.00-10.00 Açılış Konuşmaları

Ayşe Resa AYDIN

*İstanbul Üniversitesi Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi Müdürü,
Konferans Düzenleme Kurulu Başkanı*

Uzm.Dr. Orhan KOÇ

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürü

Zeliha KOÇAK TUFAN

*Yükseköğretim Kurulu Yürütme Kurulu Üyesi ve
Engelli Öğrenci Komisyonu Başkanı*

Hayri BARAÇLI

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Genel Sekreteri

Mahmut AK

İstanbul Üniversitesi Rektörü, Konferans Onursal Başkanı

10:00-10:30 Müzik Dinletisi

OMAR KONSERİ – İ.Ü. Osmanlı Müziği Uygulama ve Araştırma Merkezi

İcra Heyeti Şefi: Gönül PAÇACI TUNCAY

İstanbul Büyükşehir Belediyesi İSEM X Müzik Grubu Öğrencileri

Barbaros Buğra BOZACI, Yıldırım Beyazıt YAKAR

10:30-11:00 Ara

11:00-11:30 Konferans: Engellilik Tarihi -1

Oturum Başkanı:

Aydan ORAL

İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve

Rehabilitasyon Anabilim Dalı; İstanbul Üniversitesi ENUYGAR Merkezi Kurucu Başkanı

“Ülkemizde Sağır, Dilsiz ve Âmaların Eğitim Tarihine Bakış”

Nuran YILDIRIM

Bezm-i Âlem Vakıf Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı

11.30-12.30 Panel ve Sözlü Bildiriler: Engellilik Tarihi-2

Oturum Başkanları:

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

14

İshak KESKİN

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü,

İÜ ENUYGAR Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi

Zeynep Nevin YELÇE

Sabancı Üniversitesi, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü

11.30-11.50 “Engellilik Tarihi Araştırmaları”

Zeynep Nevin YELÇE

Sabancı Üniversitesi, Sanat ve Sosyal Bilimler Fakültesi, Tarih Bölümü

11.50-12.10 “Edirne II. Bayezid Darüşşifası'ndaki Görevliler ve Görevleri”

Hilal YILMAZ

Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora öğrencisi

12.10-12.20 S.1 “Eskiçağda Engelli Olmak2

Hatice PALAZ ERDEMİR, Emine ARTAN

Celal Bayar Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü

12.20-12.30 S.2 “Osmanlı Devletinde Suni Uzun Üretimi”

Kamuran ŞİMŞEK

Pamukkale Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü

12.30-13.30 Öğle Yemeği & Poster Sunumları (P1-P7)

13.30-15.00 Panel: Engellilik Tarihi-3

Oturum Başkanları:

Arzu TERZİ (İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü)

Güliden SARIYILDIZ

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü

13.30-13.50 “Osmanlı Bürokrasisinde Engelli İstihdamı”

Sezai BALCI,

Giresun Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü

13.50-14.10 “Merzifon Anadolu Koleji Martha A. King Sağırılar Okulu”

Fatih TIĞLI

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

14.10-14.30 “Osmanlı Devleti'nde Deliliğin Tıbbileştirilmesi ve Toptaşı Bimarhanesi”

Fatih ARTVİNLİ

Acıbadem Üniversitesi Tıp Fakültesi Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı

14.30-14.50 “Osmanlı Sarayında Cüceler ve Dilsizler(16. ve 17. Yüzyıllar)”

Ezgi DİKİCİ

Koç Üniversitesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü

14.50-15.00 Sorular ve Tartışma

15.00-15.30 Ara & Poster Sunumları (P8 - P14)

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

15.30-17.00 **Panel: Engellilikte Kültürel Etkiler ve Din**

Oturum Başkanları:

Mahir AYDIN

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü

Talat SAYGAÇ

İstanbul Üniversitesi, Fen Fakültesi, Astronomi Bölümü

15.30-15.50 “İslam Toplumunda Engellilere Bakış”

Fahri KAYADİBİ

İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

15.50-16.10 “İslam ve Engellilik”

Özcan HİDİR

İstanbul Sabahattin Zaim Üniversitesi, İslami İlimler Fakültesi

16.10-16.30 “İslam Hukukunda Engelliler”

Ahmet EKŞİ

Kocaeli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

16.30-16.50 “Özel Eğitim Gerektirenlerin Din Eğitimi”

Mustafa USTA

Marmara Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

16.50-17.00 *Sorular ve Tartışma*

17.00-17.40 **Panel ve Sözlü Bildiri: Engellilik ve Edebiyat**

Oturum Başkanları:

Abdulkadir EMEKSİZ

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

İshak KESKİN

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Bilgi ve Belge Yönetimi Bölümü, İÜ

ENUYGAR Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi

17.00-17.20 “Türk Halk Bilimi ve Halk Edebiyatı Açısından Engellilik Meselesi”

Meltem Deniz DOĞAN

İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora öğrencisi

17.20-17.40 **S.4 “Engelleri Edebiyatla Aşmak: Engelli Yazarların Türk Edebiyatına Katkıları”**

Koray ÜSTÜN

Hacettepe Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı

17.40–18.00

Ara

18.00-18.40 **Sözlü Bildiriler: Engellilik Tarihi-4**

Oturum Başkanları:

Neşe KARS

İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi, Radyo Sinema ve Televizyon Bölümü, İÜ

ENUYGAR Merkezi Müdür Yardımcısı

Betül BATIR

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

- 18.00-18.10 **S.5 “Antik Çağdaki İlk Tedavi Merkezi”**
Neşe KARS, Esennur SİRER, Ayşegül AKAYDIN, Nursel BOLAT
İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi
- 18.10-18.20 **S.6 “Engelsiz Mitoloji”**
Yunus BUCUKA
Bingöl Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü
- 18.20-18.30 **S.7 “İslam Öncesi Türk Toplum Hayatında Engellilik”**
Ömer ÇANAK
İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi
- 18.30-18.40 **S.8 “Arşiv Kaynakları Işığında Türkiye’deki Zekâsı Geri Çocukların Eğitimine Dair Bir Önerge ve Çocuk Zekâsını Koruma ve Geliştirme Derneği”**
Betül BATIR, Eminağp MALKOÇ, Gülşah PAPUÇCU
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

16

SALON 2 (Kat 2)

- 11.30-12.00 **Konferans: FTR Tarihi**
Oturma Başkanı:
Nurten ESKİYURT
İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi
- 11.30- 12.00 **“Türkiye’de Fizik Tedavi ve Rehabilitasyonun Tarihçesi”**
Tansu ARASIL
Ankara Üniversitesi Tıp Fakültesi Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi
- 12.00-12.30 **Konferans: Sanatla Terapi**
Oturma Başkanı:
Ayşe YALIMAN
İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, İÜ ENUYGAR Merkezi Kurucu Yönetim Kurulu Üyesi
- 12.00-12.30 **“Rehabilitasyonda Sanatla Psikoterapinin İşlevi”**
Nurhan EREN
İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Ruh ve Sinir Hastalıkları Anabilim Dalı, Sosyal Rehabilitasyon Kliniği
- 12.30-13.30 **Öğle Yemeği & Poster Sunumları (P1-P7)**
- 13.30-15.00 **Panel ve Sözlü Bildiriler: Asistif Teknoloji ve Biyomedikal**
Oturma Başkanları:
Zerrin AYVAZ REİS
İstanbul Üniversitesi –Cerrahpaşa, HAYEF/ Enformatik Bölümü, İÜ ENUYGAR Merkezi Müdür Yardımcısı
Öznur ÖZDEN
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Orman Fakültesi

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

- 13.30-13.50 *İnci ZAİM GÖKBAY*
İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa ,Mühendislik Fakültesi, Elektrik Elektronik Mühendisliği
- 13.50-14.10 *“Suriye Savaşında Protez Teknolojisinde 3D Printer Kullanımı ve Getirdikleri”*
Yaşar TATAR
Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı
- 14.10-14.20 **S.10 “Endüstri 4.0”**
Öznur ÖZDEN
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Orman Fakültesi
- 14.20-14.30 **S.11 “Nöro-protezlerde Beden Duyusunun Duyu-İkame Yöntemleri ile Sağlanması”**
İsmail DEVECİOĞLU
Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Biyomedikal Mühendisliği
- 14.30-14.50 **S.12 “Üst Ekstremit Motor Fonksiyonunun Değerlendirilmesinde Objektif Özgün Bir Yöntem”**
Serkan ÇİZMECİOĞULLARI, Şenay MİHÇİN, Samet ÇIKLAÇANDIR, Ehsan AZİZİ, Aydın AKAN
İstanbul Üniversitesi Biyomedikal Mühendisliği, İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Biyomedikal Mühendisliği Bölümü

15.00-15.30 *Ara & Poster Sunumları (P8-P14)*

15.30-16:30 *Panel: Yükseköğretimde Engellilik ve Liderlik*

Oturum Başkanları:

Songül ALTINSAÇLI

İÜ ENUYGAR Merkezi Öğrenci Koordinatörü, İÜENUYGAR Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi

Betül BATIR

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

15.30-15.45 *“İlk Engelli Öğrencilerim”*

Claire ÖZEL

Ortadoğu Teknik Üniversitesi

15.45-16.00 *“Üniversitede Engelli Öğrenci Olmak”*

Müjde KOCA ATABEY

İstinye Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü

16.00-16.15 *“Gallaudet Üniversitesi”*

Mehmet MAHRAMANLIOĞLU

İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa, Mühendislik Fakültesi, Kimya Bölümü

16.15-16.30 *“Renkli Kampüsten Değiştiren Adımlara Giden Sürdürülebilir Yol”*

Elif KAİN, Elif KEVSER SEÇKİN

16.30-18.10 *Panel ve Sözlü Bildiriler: Engelli Kimliğinin Gelişimi ve Anlatılar*

Oturum Başkanları:

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Müjde KOCA ATABEY

İstinye Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Psikoloji Bölümü

Serkan EROL

Orman Mühendisi

16.30-16.45 “Klinik Psikoloji Bakış Açısıyla Engellilik Araştırmaları: Engellilik Gururunun Gelişimi”

Beyza ÜNAL (Psikolog)

16.45-17.00 **S.13** “Baskı ve Sömürüyü Engellilik Üzerinden Anlamak: Felsefe ve Engellilik Çalışmaları”

Balam Nedim KENTER

Boğaziçi Üniversitesi, Felsefe Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi

17.00-17.15 **S.14** “Eşitlik için Düş Kurlmak: Engelli Kadınlarla Küçük bir Egzersiz”

Mine EGBATAN

Koç Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

17.15-17.30 **S.15** “S 2 Yollarda”

Seben Ayşe DAYI

Sosyal Antropolog

Serim Berke YARAR

Makine Mühendisi

17.30-17.45 **S.16** “Varoluşcu Yaklaşım ve Logoterapi Uygulamalarında Engellilik ve Varoluşsal Engellenme”

Gülsüme ŞENOCAK

Psikolog

17.45-18.00 **S.17** “Engellilere Karşı Önyargı ve Ayrımcılık”

Kadriye Selin EPÖZDEMİR

Sosyolog

18.00-18.10 Tartışma

SALON 3 (Kat 2)

11.30-12.30 **Sözlü Bildiriler: Bilişim ve İletişim Erişilebilirliği**

Oturum Başkanları:

Pervin BEZİRCİ

İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Mustafa ÖZYÜREK

İstanbul Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı, Engelsiz Bilgi Merkezi

11.30-11.45 **S.18** “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sesli Kütüphane Çalışmaları”

Esra KORKMAZ

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü

11.45-12.00 **S.19** “Açık ve Uzaktan Öğrenmede Engelli Öğrencilerin Desteklenmesi”

Süleyman ARI

Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi

12.00-12.15 **S.20** “Üniversite Kütüphanelerinde Erişilebilirlik Bilgi Hizmetleri: Görme Engeli Olan Kullanıcıların Müzik Notalarına Erişimi”

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Mustafa DEVRİM, Güssün GÜNEŞ, Yaşar GÖÇER

Marmara Üniversitesi, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

12.15-12.30

S.21 “Televizyon Ortamında Erişilebilirlik Uygulamalarının Gelişimi: Sesli Betimleme, Alt Yazılama ve İşaret Dili Çevirisi”

Mine GÜVEN

MEF Üniversitesi, İngiliz Dili Edebiyatı

12.30-13.30

Öğle Yemeği & Poster Sunumları (P1-P7)

13.30-15.00

Sözlü Bildiriler: Mimari Erişilebilirlik

Oturum Başkanları:

Banu ATAMAN YANCI

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Spor Bilimleri Fakültesi, İÜ ENUYGAR Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi

Ebru DEMİRCİ

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Ulaştırma ve Lojistik Fakültesi

13.30-13.50

S.22 “Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinin Engelliler ile İlgili Uluslararası Sözleşmeler ve Erişilebilirlik Mevzuatı Bağlamında Değerlendirilmesi”

Deniz ÇAĞLAYAN GÜMÜŞ, Hüseyin KARATAY, Gamze FEYZİOĞLU, Tuba SAYAN, Sevinç AYANOĞLU, Merve ATEŞ

ASPB Engelli Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü

13.50-14.10

S.23 “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Erişilebilirlik Çalışmaları”

Ravkiye YAZAR, Ebubekir GÜNDOĞDU

İstanbul Büyükşehir Belediyesi

14.10-14.25

S.24 “Üniversite Kampüsleri Erişilebilirliğinin Analitik Hiyerarşi Prosesi ve Topsis Yöntemleri ile Bütünleşik olarak Analizi: İstanbul Örneği”

Ebru DEMİRCİ¹, Merve Seher CEBECİ²

¹ İstanbul Üniversitesi

² Marmara Üniversitesi

14.25-14.40

S.25 “Engelleyen Mekân: Yürüeyebilenlerin Mardin’i”

Kadriye GÜNGÖZ

Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

14.40.-14.55

S.27 “Afet İçin Geçici Barınma ve Erişilebilirlik”

Gül YÜCEL

İstanbul Gelişim Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

14.55-15.00

Sorular ve Tartışma

15:00-15:30

Ara & Poster Sunumları (P8-P14)

15:30-16:30

Sözlü Bildiriler: Engelli Hakları ve İstihdam Politikaları

Oturum Başkanları:

Berrin OKTAY YILMAZ

İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi

Kamil YAZICIOĞLU

ODTÜ Sosyal Politika Bölümü Yarı Zamanlı Öğretim Üyesi

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

- 15.30-15.40 **S.28** “Engelli Hakları ve Avrupa Birliği Süreci”
Bahar YEŞİM DENİZ
İstanbul Gedik Üniversitesi
- 15.40-15.50 **S.29** “Çalışma Yaşamında Engellilik ve Hukuki Düzenlemeler”
Alptekin Burak BOYDAK
İstanbul Üniversitesi, Hukuk Müşavirliği
- 15.50-16.00 **S.30** “Avrupa Birliğinin Engelli Kadınlara Yönelik İstihdam Politikaları: Üye Ülke Örnekleri Üzerinden Bir İnceleme”
Berrin OKTAY YILMAZ ¹, Ekin DOLU ²
¹ İstanbul Üniversitesi, Kadın Çalışmaları Uygulama ve Araştırmaları Merkezi
² İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü
- 16.00-16.10 **S.31** “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü İstihdam Hizmetleri ve Mesleki Eğitim Politikaları”
Halil KARACAN
İBB Engelliler Müdürlüğü, Sosyal Servis

16:15-17.00 **Sözlü Bildiriler: Engelli İstihdamı ve Uygulama Örnekleri**

- Oturum Başkanları:
Zümrüt ECEVİT SATI
İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, İşletme Bölümü
Mehmet KIZILTAŞ
Engelsiz Kariyer, İÜ ENUYGAR Merkez Danışma Kurulu Üyesi
- 16.15-16.30 **S.33** “Engelli İstihdamında Çalışma ve İş Kurumunun Önemi”
Rumeysa KARATOP
İstanbul İŞKUR
- 16.30-16.45 **S.34** “Kamuda Engelli İstihdamının Analizi Araştırma Projesi”
Lütfiye KARAARSLAN
Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, İstihdam ve Sosyal Güvenlik Dairesi Başkanlığı
- 16.45-17.00 **S.35** “Bağımsızım Çünkü Çalışıyorum: İş Koçu Destekli İstihdam Programı”
Selver UĞURLU
Down Türkiye

17.00-17.30 **Sözlü Bildiriler: İşitme Engellilik**

- Oturum Başkanları:
Songül ALTINSAÇLI
İÜ ENUYGAR Merkezi Öğrenci Koordinatörü, İÜ ENUYGAR Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi
İbrahim DEMİRDÖĞEN
MEB Halıcıoğlu İşitme Engelliler Ortaokulu Müdürü, İÜ ENUYGAR Merkez Danışma Kurulu Üyesi
- 17.00-17.15 **S.36** “İED’in İşitme Engellilerin Erişilebilirliği ile İlgili Çalışmaları”
Onur CANTİMUR
İşitme Engelliler Aileleri Derneği

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

17.15-17.30 **S.37** “İşitme Engelli Bireylerde Dil Kullanımı ve Depresyon Arasındaki İlişkide Saldırganlık Eğiliminin Etkisi”

Ömer Faruk ŞİMŞEK, Aylin İPEK TİMUR

Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü

SALON 4 (Kat 1)

11.30-12.20 **Sözlü Bildiriler: İnsan-Hayvan Etkileşimi**

Oturum Başkanları:

Alev AKDOĞAN KAYMAZ

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Veterinerlik Fakültesi

Berjan DEMİRTAŞ

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Veterinerlik Meslek Yüksek Okulu

11.30-11.40 **S.38** “Türkiye’de Engelli Hayvan Olmak”

Alev AKDOĞAN KAYMAZ

11.40-11.50 **S.39** “Engelli Hayvanların Engelsiz Yaşamları”

Gülşah YILMAZ, Ebru ERAVCI, Yalçın DEVECİOĞLU

İstanbul Üniversitesi Veteriner Fakültesi Araştırma ve Uygulama Hastanesi
Cerrahi Anabilim Dalı

11.50-12.00 **S.40** “Türkiye’de Hippoterapi Uygulamaları”

İbrahim KURBAN

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Veterinerlik Meslek Yüksek Okulu

12.10-12.20 **S.41** “Hayvan Destekli Tedavilerin Tarihsel Süreci, İnsan Üzerine Faydaları ve Hayvanların Yaşam Hakkı İhlali”

Didem AKYÜZ SALDIRAN (İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Merkezi)

12.30-13.30 **Öğle Yemeği & Poster Sunumları (P1-P7)**

13.30-15:00 **HİPPOTERAPİ ATÖLYESİ**

Engellilerde Hippoterapi Uygulamalarında Güncel Durum

15:00-15:30 **Ara & Poster Sunumları (P8- P14)**

15:30-17:00 **TURİZM VE BESLENME ATÖLYESİ**

Engellilerde Sağlık Turizmi ve Dengeli Beslenme

17.00-18.00 **Serbest Bildiriler: Yolcu Hakları, Uygulamalar, Turizm**

Oturum Başkanları:

Minire KIRBAŞLI

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu,

İÜ ENUYGAR Merkezi Yönetim Kurulu Üyesi

Sezgi GEDİK

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sosyal Bilimler Meslek Yüksek Okulu

17.00-17.15 **S.42** “Avrupa Birliği’nin Yolcu Taşımalara İlişkin Tüzüklerinde Engelli Yolcuların Hakları”

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Ramazan DURGUT
İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi

17.15-17.30 **S.43** “İETT’de Dünden Bugüne Erişilebilirlik Hizmetleri”

Osman ÇAKIR
İstanbul Büyükşehir Belediyesi İETT Erişilebilirlik Koordinatörü

17.30-17.45 **S.44** “Seyahat Özgürlüğü Kapsamında Engellilerin Ulaşımı, Erişimi ve İletişim”

Adem KUYUMCU
Danışman, Eğitmen ve Yazar

17.45-18.00 **S.45** “Engelli Birey ve Ailelerine Verilen Kamp Hizmetleri”

Yaşar TINAR
İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Sağlık Daire Başkanlığı, Engelliler Müdürlüğü

22

SALON 5 (Kat 1)

13:30-15:00 **DANS ATÖLYESİ**
Yakınlaşmak-Bir Arada Olmak

15:00-15:30 **Ara & Poster Sunumları (P8-P1)**

15:30-17:00 **SPOR ATÖLYESİ**
Spor Becerileri ve Koordinasyon Eğitimi

Kongre Merkezi Zemin Kat

10.00-12.30 **ENGELSİZ SERAMİK ÇALIŞTAYI ATÖLYESİ**

13.30-15.00 **ENGELSİZ SERAMİK ÇALIŞTAYI ATÖLYESİ**

16 KASIM 2018, CUMA

ANA SALON (Kat -1 ve Kat -2)

09.00-09.30 **Konferans: Özel Eğitim**

Oturum Başkanı:
Hande SART
Boğaziçi Üniversitesi
Özel Eğitimin Tarihi
Ayşegül ATAMAN
Lefke Avrupa Üniversitesi, Özel Eğitim Öğretmenliği Bölümü

09.30-11.00 **Panel: Kamuda Engelli Politikaları ve Uygulamalar**

Oturum Başkanları:
Lokman AYVA (22-23. Dönem Milletvekili)
Fatih KUCUR
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sosyal Hizmet Bölümü

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

- 09.30-09.50 “Tarihsel Gelişimi ve Güncel İkilemleriyle Türkiye’de Kamu Politikalarında Engellilik”
Volkan YILMAZ
Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Politika Forumu
- 09.50-10.10 “Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü’nün Tarihçesi”
Tayyar KUZ
Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Müdürlüğü
- 10.10-10.30 “Yerel Yönetimlerde Başlangıçtan Günümüze Engellilik Çalışmaları: İBB Engelliler Müdürlüğü Örneği”
Yeliz Yıldız KÖKENEK
İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Engelliler Müdürlüğü
- 10.30-10.50 “Osmanlı’dan Günümüze Engelli Bakımının Kurumsal Yüzü: Darülaceze”
Yusuf DURU
Darülaceze Başkanlığı
- 10.50-11.00 “Türkiye’de Engelliler Meclise Doğru Projesi”
Turhan İÇLİ
Engelliler Federasyonu Başkanı

11.00-11.30

Ara

11.30-12.30

Panel ve Sözlü Bildiri: Engelli Haklarında Güncel Durum

Oturum Başkanları:

Kerem GİRAY

İstanbul Üniversitesi, Hukuk Fakültesi

İlhami ALKAN OLLSSON

Raull Wallenberg Enstitüsü Türkiye Başdanışmanı, İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi

11.30-11.50

“AİHM Kararlarında Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi”

İdil Işıl GÜL

Bilgi Üniversitesi, Hukuk Fakültesi

11.50-12.20

“Engelli Çocuk Hakları Ağı”

İdil Seda AK

Engelli Hakları Aktivisti ve Araştırmacı

12.10-12.30

S.46 “Vesayet Hukukunun Tarihçesi ve Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme Işığında Uygulamalardaki Son Gelişmeler”

Güler POLAT

Serbest Avukat

12.30-13.30

Öğle Yemeği & Poster Sunumları (P15-P21)

13.30-15.00

Panel ve Sözlü Bildiri: Uluslararası Göç ve Engellilik

Moderatör:

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Nurcan ÖZGÜR

İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü

13.40-14.10

Mevzuat ve Uygulamalar

Metin KAYBAKİ

İnsan Kaynağı Geliştirme Vakfı (İKGV)

14.10-14.30

Feras Al FAWAL

Syrian Special Needs Organization (SSNO)

14.30-14.50

“Hassas veya Kırılgan Grup Kapsamında Mülteci ve Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Süreci: Çanakkale Ölçeğinde Bir Değerlendirme”

Didem GÜRDOĞAN

Çanakkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ortadoğu Araştırmaları Yüksek Lisans Öğrencisi

14.50-15.00

S.47 “Savaşın Engellileri: Engelli Yaşama Mahkûm Edilen Suriyeliler”

Ayşe Hümeysra KUTLUOĞLU KARAYEL

İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi

15.00-15.30

Sorular ve Tartışma

NOT: Bu panel UDİSES Projesi kapsamında düzenlenmektedir. Geleceği Geri Ver: Suriyeli Öğrencilerin Yükseköğretim Sistemindeki Engellilik Temelli Deneyimleri (UDİSES) projesi İstanbul Üniversitesi tarafından, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve Alman Akademik Değişim Servisi (DAAD), British Council, Campus France ve Nuffic tarafından HOPES Projesi'nin hibe kapsamının parçası olarak yürütülmektedir.

15.00-15.30

Ara & Poster Sunumları (P22-27)

15:30-17:00

Panel Tartışma

Türkiye’de Engellilik Hareketi (2000 sonrasında örgütlenmeler: ortaya çıkış nedenleri, yapılanlar, bundan sonrası...)

Moderatör:

Engin YILMAZ

Boğaziçi Üniversitesi, GETEM Direktörü

Panel Konuşmacıları:

Süleyman AKBULUT

Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği-TOHAD)

Ergin GÜNGÖR

Otizm Dernekleri Federasyonu-ODFED ve Otizm Derneği-ODER

Emre TAŞGIN

Eğitimde Görme Engelliler Derneği-EGED

Beyza ÜNAL

Engelli Kadın Derneği-ENGKAD

Onur CANTİMUR

İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği-İED

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

17.30-18.00

KAPANIŞ TÖRENİ

SALON 2 (Kat 2)

09.30-11.00

Panel ve Sözlü Bildiriler: Özel Eğitim

Oturum Başkanları:

İbrahim DİKEN

Eskişehir Anadolu Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü, Zihin Engelliler Anabilim Dalı

Fatih ÇEPNİ

İstanbul İl Milli Eğitim Müdürlüğü, Özel Eğitim ve Rehberlik Şube Müdürü

09.30-09.45

“Özel Eğitim Çalışmalarında Hak Savunuculuğunun Önemi”

Hande SART

Boğaziçi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri ve Sosyal Politika Forumu

09.45-10.00

“Engelli Çocuğa Öğretmen Olmak”

Tuna ŞAHSUVAROĞLU

Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü

10.00-10.15

“Türkiye’de Az Bilinen Bir Özel Eğitim Kategorisi: Görme-İşitme Engeli”

Emine AYYILDIZ

İstanbul Medeniyet Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Temel Eğitim Bölümü, Okul Öncesi Eğitimi Anabilim Dalı

10.15-10.30

S.48 “Yerel Yönetimlerde Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları: İBB Engelliler Müdürlüğü Örneği”

Nilay YAZICIOĞLU

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sağlık Daire Başkanlığı, Engelliler Müdürlüğü, ARGE ve Projeler Şefi

10.30-10.40

S.49 “DokunSay Sayı Kombinasyonlarıyla Matematik Öğretiminin Diskalkuliye Sahip Öğrencilerin Hesaplama Performansları ve Sanbil Yetileri Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi”

Yılmaz MUTLU

Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik Anabilim Dalı

10.40-10.50

S.50 “Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Öğrenciler için Geliştirilen Eğitsel Mobil Uygulamaların Değerlendirilmesi”

Serhat TANUŞ, Elif POLAT, Sinan HOPCAN

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, BÖTE

10.50-11.00

Sorular ve Tartışma

11.00-11.30

Ara

11.30-12.30

Panel: Geleceği Geri Ver: Suriyeli Öğrencilerin Türkiye’deki Yükseköğretim Sistemindeki Engellilik Temelli Deneyimleri-UDİSES Projesi

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Moderatör:

Ayşe Resa AYDIN

İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Engellilik Araştırmaları Anabilim Dalı

Panel Konuşmacıları:

Bu panelin konuşmacıları Suriye’li engelli üniversite öğrencileridir. Panelde öğrencilerin engellilik deneyimleri ile göç hikâyeleri yer alacaktır.

NOT: Bu panel UDISES Projesi kapsamında düzenlenmektedir. Geleceği Geri Ver: Suriyeli Öğrencilerin Yükseköğretim Sistemindeki Engellilik Temelli Deneyimleri (UDISES) projesi İstanbul Üniversitesi tarafından, Avrupa Birliği tarafından finanse edilen ve Alman Akademik Değişim Servisi (DAAD), British Council, Campus France ve Nuffic tarafından HOPES Projesi’nin hibe kapsamının parçası olarak yürütülmektedir

26

12.30-13.30 Öğle Yemeği & Poster Sunumları (P15-21)

13.30-15.00 Panel ve Sözlü Bildiriler: Sivil Toplumda 2000 Öncesi Engelli Hakları Mücadelesi

Moderatör:

Lokman AYVA

22.-23. Dönem Milletvekili

13.30-13.50 “Türkiye Sakatlar Derneği”

Şükrü BOYRAZ

Türkiye Sakatlar Derneği Genel Başkanı

13.50-14.10 “Yirminci Yüzyılın Son Çeyreğinde Engellilerle İlgili Gelişmeler”

Fikret GÖKÇE

Zihinsel Engelliler Federasyonu Eski Üyesi

14.10-14.30 “Engellilerin Tarihsel Serüveni ve Örgütlenmesi”

Turhan İÇLİ

Engelliler Federasyonu Başkanı

14.30-14.40 **S.51** “Yüksek Mimar Şükrü SÜRMEN’ in Hayatı, Eserleri, Türkiye’de Engellilik Çalışmalarına Katkıları”

İlgın AYDINOĞLU

İstanbul Üniversitesi, Engellilik Uygulama ve Araştırma Merkezi

14.40-14.50 **S.52** “Altı Nokta Körler Vakfının Tarihçesi”

Canan ÇAM YÜCEL

İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Engellilik Araştırmaları, Tezli Yüksek Lisans Öğrencisi, Altı Nokta Körler Vakfı

14.50-15.00 Sorular ve Tartışma

15.00-15.30 Ara & Poster Sunumları (P22-P27)

15.30-17.00 Sözlü Bildiriler: Eğitimde Erişilebilirlik ve Farkındalık

Oturum Başkanları:

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Ahmet KONROT

Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Konuşma ve Dil Terapisi

Ayşegül DOMANIÇ YELÇE

Gazeteci, İÜ ENUYGAR Merkez Danışma Kurulu Üyesi

15.30-15.40

S.53 “Bağımsız Hareket Becerileri Öğretimi”

Simge CEPDİBİ

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

15.40-15.50

S.54 “Bilgisayar Destekli Çeviri Araçlarının Yaygınlaşması ile Türkiye’deki Görme Engelli Çevirmenlerin Değişen Konumu”

Burcu TAŞKIN, Mihri İlke ÇEPERLİ

Kırıkkale Üniversitesi, Mütercim Tercümanlık Bölümü, Boğaziçi Üniversitesi

15.50-16.00

S.55 “Dokunsal Kitap Üretimlerinde Braille Renk Kodlaması ve Bir Örnek Uygulama”

Erol ÇİTÇİ

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi

16.00-16.10

S.56 “Şekil İçeren Fizik Sorularına Yönelik Erişilebilirlik Çalışması”

Arzu ÖDEN ACAR, Ali ERYILMAZ

Uludağ Üniversitesi, Tıbbi Görüntüleme Merkezi, ODTÜ

16.10-16.20

S.57 “Sesimi Duy Projesi”

Murat Can AKSÖZ, Meral YILDIRIM

Ümraniye İnanç Türkeş Ortaokulu

16.20-16.30

S.58 “3-6 Yaş Grubu Çocuklarda Engelli Bireylere Yönelik Tutumlar”

Emre ÇİYDEM, Hülya BİLGİN, Leyla KÜÇÜK

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi Ruh Sağlığı ve Hemşireliği Anabilim Dalı

16.30-16.40

S.59 “Engelli Bireylerin İstismarı ile İlgili Ulusal Basına Yansıyan Haberler Hakkında

Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Öğrencilerinin Farkındalık Düzeyinin Araştırılması”

Ezgi TÜRKMEN, Sezen KARABÖRKLÜ ARGUT, Emrah ZİREK, İpek YELDAN

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı

16.40-16.50

S.60 “Z Kuşağı Bireylerin ‘Engelli Farkındalığı’ Üzerine Bir Araştırma”

Çiğdem ULUDAĞ GÜLER, Betül SOLMAZ

İstanbul Üniversitesi, İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkiler Bölümü

SALON 3 (Kat 2)

09.30-11.00

Sözlü Bildiriler: Medya ve Engellilik

Oturum Başkanları:

Neşe KARS

İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi, İÜ ENUYGAR Merkezi

Gülin TEREK ÜNAL

İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

28

- 09.30-09.40 **S.61** “Görme Engelli Bireyler için Radyonun Rolü: Radyo ile Görmek”
Fırat TUFAN, Sedat KÖKAT
İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi
- 09.40-09.50 **S.62** “Önyargılar ve Medyada Engellilik”
Nilay VARDAR
İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Programı
- 09.50-10.00 **S.63** “Canlandırma Filmlerinde Engelli Karakter Kullanımı: Disney Pixar Filmleri”
Selçuk HÜNERLİ, Ömür KINAY
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, BÖTE, İstanbul Kültür Üniversitesi
- 10.00-10.10 **S.64** “Engelli Bireylerin Topluma Kazandırılmasında Sporun Rolü ve Medyaya Yansımaları”
Ümit SARI, Güven BÜYÜKBAYKAL, Onur AKYOL, Mesut AYTEKİN
İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi
- 10.10-10.20 **S.65** “Sinemada Engelli Temsillerinin Çerçevesi: Yazı Tura Filmi”
Zuhal AKMEŞE
Dicle Üniversitesi, Eğitim Fakültesi
- 10.20-10.40 **S.66** “Sinemada Engelliliğin Temsili”
Evşen ÇERKEŞLİ
Altınbaş Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu
- 10.40-10.50 **G.1** “Canım” (Görsel Bildiri- Kısa Film)
Mestnaz GÜNDAŞ
Zonguldak Bülent Evci Üniversitesi

11.00-11.30 Ara

11.30-12.30 **ABA ÖZEL EĞİTİM ATÖLYESİ**
Yedi Dokunuş, ABA Terapi ile Öğretim Süreci ve Bir Vaka Sunumu

12.30-13.30 Öğle Yemeği Poster Sunumları (P15-P21)

13.30-15.00 **CİNSEL EĞİTİM ATÖLYESİ**
Özel Eğitime Gereksinim Duyan Bireylerde Cinsel Eğitim Programının Hazırlanması

15.00-15.30 Ara & Poster Sunumları (P22-P27)

15.30-17.00 **KAPSAYICI EĞİTİM ATÖLYESİ**
Dâhil Edici/Kapsayıcı Okullara Doğru: Çeşitlilik ve Farklılaştırma

SALON 4 (Kat 1)

09.30-11.00 **Sözlü Bildiriler: Sosyal Hizmet**

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Oturum Başkanları:

Ergül ASLAN

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi

Kemal GÜDEK

İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon

Anabilim Dalı, Uzman, Sosyal Çalışmacı

09.30-09.45

S.67 “Feminist Sosyal Çalışma ve Engellilik”

Kemal GÜDEK

İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı

09.45-10.00

S.68 “Toplum Ruh Sağlığı Merkezleri Sosyal Hizmet Uygulamaları”

Fatih KILIÇARSLAN

Aile Danışmanı

10.00-10.15

S.69 “Engelliler Üzerinde Yürütülen Sosyal Hizmet Araştırmalarında Etiğin Önemi”

Ayşe SARI

Gülhane Eğitim Araştırma Hastanesi, Engelli Danışma ve Koordinasyon

Sorumlusu, Sağlık Hizmetleri Sendikası (SAHİMSEN), Engelliler Komisyon Başkanı

10.15-10.30

S.70 “Türkiye’de Engelli Çocuklara Yönelik Evde Bakım Aylığı Politikası: Bakım veren Ebeveynlerin Yaklaşımı”

Nazlı AVŞAROĞLU

Boğaziçi Üniversitesi

10.30-10.45

S.32 “Türkiye’de Engelli İstihdamının Tarihsel Gelişimi, Mevcut Durum: Sorunlar ve Bazı Çözüm Önerileri”

Tuna ŞAHSUVAROĞLU

Marmara Üniversitesi, Atatürk Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü

10.45-11.00

S.26 “Afetlere Hazırlıkta ERİŞİLEBİLİRLİK Bir Haktır!”

Serkan ERİNCİK, Recep BAYAR, Murat AKKURT, Ahmet TURHAN

Afet ve Acil Durum (AFAD)

11.00-11.30

Ara

11.30-12.30

BAĞIMSIZ HAREKET ATÖLYESİ

Görme Engelli Bireylerde Bağımsız Hareket Eğitimi

12.30-13.30

Öğle Yemeği & Poster Sunumları (P15-21)

13.30-15:00

MEDYADA ALGI ATÖLYESİ

Sosyal Dışlanma Ekseninde Engelliği “Görmek”

15:00-15:30

Ara & Poster Sunumları (P22-P27)

15:30-17:00

İŞARET DİLİ ATÖLYESİ

SALON 5 (Kat 1)

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

30

09.30-11.00 **Sözlü Bildiriler: Fizyoterapi ve Psiko-Sosyal Rehabilitasyon**

Oturum Başkanları:

Ülkü AKARIRMAK

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Cerrahpaşa Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, İÜ ENUYGAR Merkezi Kurucu Yönetim Kurulu Üyesi

İpek YELDAN

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi Rehabilitasyon Bölümü

09.30-09.40 **S.71 “Engelli Yaşlılarda Düşmeye Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi”**

Tuğba KARAASLAN, Hatice Selin IRMAK, Nilay ARMAN, Ela TARAKÇI, Ahmet AKGÜL
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi Rehabilitasyon Bölümü

09.40-09.50 **S.72 “Duchenne Muskuler Distrofi’li Hastalarda Ambulasyon, Yaşam Kalitesi ve Bakım Veren Yükü Arasındaki İlişki”**

İpek YELDAN, Saliha GÜRDAL KARAKELLE, Yona ZENGİNLER YAZGAN
İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi Rehabilitasyon Bölümü

09.50-10.00 **S.73 “Engelli Ailelerinde Problem Çözme ve Sabır Gösterme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”**

Nagihan ÖZDEMİR

İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Programı

10.00-10.10 **S.74 “Engellilerde Psikolojik Rehabilitasyon ve Önemi”**

İsak PARDO

Nişantaşı Üniversitesi

10.10-10.20 **S.75 “Otizmli Çocukların Yeme Davranışlarının Değerlendirilmesi”**

Sercan KARA¹, Aytolan YILDIRIM,¹ Hatice KAYA¹, Bircan KARA²

¹İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi,

²İstanbul Gelişim Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü

10.20-10.30 **S.76 “Engelli Bireylere Yönelik İstismar”**

Zeynep AYTEPE, Özgecan BAKIŞ ÇAYNAK

İstanbul Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi

10.30-10.40 **S.77 “Engelli Çocuklarda Sanatsal Gelişim Evrelerinin İncelenmesi”**

Talar CİLACI, Zeynep ÇORAKÇI, Şüheda GÖZAYDINOĞLU, İrem Sena AKGÜN,
Kübra ERSOY, Nursena ŞAHİN, Tuğçe ANILGAN, Edanur ÖZOĞLU, Ümit UĞURLU

Bezmi Alem Vakıf Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, “Ergoterapi Bölümü

10.40-11.00 **Sorular ve Tartışma**

11.30-12.30 **TRAFİKTE HAKLARIM ATÖLYESİ**

Trafikte Saygı

12.30-13.30 **Öğle Yemeği & Poster Sunumları (P15-P21)**

13.30-15.00 **RESİM ATÖLYESİ**

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Aynı Resim Farklı Renkler Atölyesi

15:00-15:30 Ara & Poster Sunumları (P22-P27)

15:30-17:00 RİTM ATÖLYESİ
Ben Bir Yıldızım

Kongre Merkezi Zemin Kat

10.00-12.30 ENGELSİZ SERAMİK ÇALIŞTAYI ATÖLYESİ

13.30-15.00 ENGELSİZ SERAMİK ÇALIŞTAYI ATÖLYESİ

Esnaf Hastanesi Toplantı Salonu

13.30-16.00 EVRENSEL TASARIM ATÖLYESİ
Herkes için Tasarım Yoluyla Erişim Zinciri Tasarımı

15 Kasım 2018, Perşembe

12.30 – 13.30 : P1-P7 / 15.00 – 15.30 : P8-P14 no'lu poster sunumları yapılacaktır.

- P1** “Engellilikle İlgili Haberlerin İçerik Değerlendirilmesi”
Özlem ESKİL ÇİÇEK, Osman AKAY
- P2** “Otizmli Bir Bireyin Duygu Ve Düşüncelerini Dışa Vurmasında Sanatın Rolü”
Nalân GÖNÜLTAŞ, Asuman NUHOĞLU
- P3** “Çalışma Yaşamında Engellilerin Korunmasında Tarihsel Gelişim Süreci”
Reşat SARAĞLU
- P4** “Otizm Spektrum Bozukluğunda Üniversite-Temelli Bir Araştırma Ve Uygulama
Merkezi İnceleme Sonuçları”
Yeşim Güleç ASLAN
- P5** “Engelli Yaşlılarda Sağlık Sorunları”
Velittin Selçuk ENGİN
- P6** “Bağımsız Yaşam Ve Kariyer Akademisi”
Selver UĞURLU
- P7** “Türkiye’de Yapılan Otizm Spektrum Bozukluğu Ve Oyun Konulu Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi”
F. Kıvanç ERDOĞAN, Yahya ÇIKILI
- P8** “Geleceğin Kentlerinde Down Sendromlu Bireylerin Yeri”
Merve KOÇ
- P9** “Duchenne Muskuler Distrofili Hastalarda Hastalık Süresi İle Sağlık Bakım Harcamaları Arasındaki İlişki”
Saliha Gürdal KARAKELLE, İpek YELDAN, Ezgi TÜRKMEN
- P10** “Topkapı Sarayı Müzesi, Ayasofya Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzeleri
Örneğinde İstanbul Müzelerinin Engelli Erişimine Uygun Hale Getirilmesi”
Ömer TÜRK
- P11** “Nefesine Doğmak”
Nihal AÇIKPORTALI

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

P12

“Yirminci Yüzyıldan Günümüze Askeri Gereklilikler Açısından İktidar ve Engelli Yurttaş”

Mustafa Cebraail SADAKAOĞLU

P13

“Farkındalık Yaratmada Sanatın Rolü”

Onur CANTİMUR

P14

“Truman Show Perspektifinde Engellik Deneyimindeki Bireysel Ve Sosyal Algi

Haritalandırmalarının Yeniden Dizaynı”

Nagihan ÖZDEMİR, Meryem ÇAKIR

32

16 Kasım 2018, Cuma

12.30 – 13.30 : P15-P21 / 15.00 – 15.30 : P22- P27 no’lu poster sunumları yapılacaktır.

P 15

“Engelliler Müdürlüğü Verileri Kapsamında İstanbul İli Profil Çalışması”
Handan TÜRKAL

P 16

“Engelli Dostu Akıllı Şehir Projeleri: İstanbul Örneği”

Fatih KAFALI, Muhammet Enes YILMAZ

P17

“Hafif Zihinsel Engelli Adölesanlarda Düzenli Egzersiz Programının Motor Beceriler Üzerine Etkisi”

Muhammed Kurban ŞENLİK

P18

“İşitme Engelli Ebeveynlerin İşiten Çocukları/CODA’ların Aile ve İletişim Deneyimlerinin İncelenmesi”

Furkan ERDOĞDU

P19

“Otizmli Bireyler Ve Tipik Gelişim Gösteren Bireylere Yönelik Geliştirdikleri Metaforik Algıların İncelenmesi2

Eren ŞAHİN

P20

“Engelli Penceresinden Engelli İstihdamındaki Ayrımcılığa Bakış”
Enver MENGÜ

P21

“Az Gören Bireylerin Rehabilitasyonuna Güncel Yaklaşımlar”
Adem UĞURLU, Mahir UĞURLU

P22

“Zihinsel Engelli Bireylere Bakım Verenlerin Bakım Verme Yükünün Sigara Kullanımı Üzerine Görüşleri”

Betül BÜBER

P23

“İstanbul Büyükşehir Belediyesinde Yapılan Hidroterapi Çalışmaları Ve Hidroterapinin Yüzme Sporuna Etkisi”

Duran ARSLAN, Mehmet ÖZSARI

P24

“Toplum Temelli Rehabilitasyon Programlarının Sürdürülebilirliği; İstanbul Toplum Temelli Rehabilitasyon (TTR) Programı Örneğinin İncelenmesi”

Ayşe Resa AYDIN, Oytun GÜRBÜZ

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

P25

“Zihinsel Engelli Bireylerde Kendine Zarar Verme Davranışını Azaltmaya Yönelik Farklı Yaklaşımlar”
İpek ADA

P26

“Uluslararası 1. Disiplinlerarası Seramik Sanat Çalıştayı Projesi”
Özlem ÖZER TUĞAL

P 27

“Sağlık Kuruluna Yapılan Engellilik Başvurularının Değerlendirilmesi”
Yasemin YUMUŞAKHUYLU, Bilinç DOĞRUÖZ KARATEKİN, Fethullah BAYRAM, Hanife ÇAĞLAR YAĞCI, Afitap İÇAĞASIOĞLU

Atölye Çalışmaları

Hippoterapi Atölyesi

Atölye Başlığı: Engellilerde Hippoterapi Uygulamalarında Güncel Durum

Tarih ve Saat: 15 Kasım 2018, Perşembe; 13.30-15.00

Yer: Salon 4 (Kat 1)

Amacı:

Çeşitli yaştaki hasta gruplarında psikolojik, fizyolojik, fiziksel ve sosyal yönden gelişim sağlayan Hippoterapi ve uygulamaları hakkında bilgi edinmek.

Öğrenim Hedefleri:

Bu atölyede katılımcılar;

Farklı hasta gruplarında; Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi(KOU) Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon AD ve KOU Çocuk Psikiyatrisi AD ile yapılan hippoterapi uygulamalarının sonuçları konusundaki bilgi edinecekler ve

Hippoterapi atının seçilmesi, Hippoterapi alanının uygunluğu, Hippoterapinin etik kriterleri gibi Hippoterapinin uygulama esaslarını öğreneceklerdir.

Katılımcı sayısı: 40 kişi

Atölye Sorumluları:

Dr. Öğr. Üyesi Erdener BALIKÇI, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi, Mikrobiyoloji Anabilim Dalı, Kartepe Atçılık Meslek Yüksek Okulu

Fizyoterapist Oğuzhan BAHADIR, Kocaeli Üniversitesi Tıp Fakültesi Başhekimliği

Dans Atölyesi

Atölye Başlığı: Yakınlaşmak-Bir Arada Olmak

Tarih ve Saat: 15 Kasım 2018, Perşembe; 13.30-15.00

Yer: Salon 5 (Kat 1)

Amacı:

Farklı bedenler üzerinden ortak bir dil oluşturarak birbirini anlamaya çalışmak.

Öğrenim Hedefleri:

Bu atölyede katılımcılar;

Berber hareket ederek kaynaşmayı güçlendirecek, grup sinerjisi oluşturacak, hareket hafızalarını ve beden koordinasyonlarını (konsantrasyon, dikkat ve denge) güçlendirecek bir deneyim kazanacaklardır.

Atölye Hakkında:

Viyana Konservatuvarı Dans Pedagoji Mezunu olan sanatçı, farklı engel gruplarında dans ve sanat atölyeleri gerçekleştirmekte ve bu etkinliklerin kişisel ve sosyal becerilerin gelişmesindeki etkileri ile sanatın engelli haklarına yönelik söylem üretmedeki rolü hakkında çalışmalarını sürdürmektedir. Bu atölye çalışmasında da interaktif bir performans atölyesi gerçekleştirecektir.

Katılımcı Sayısı: 12-24 arası

Atölye Sorumlusu:

Serkan BOZKURT (ARADA Derneği ve Danshane Okulunun Kurucusu ve Yöneticisi)

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Turizm Ve Beslenme Atölyesi

Atölye Başlığı: Engellilerde Sağlık Turizmi ve Dengeli Beslenme

Tarih ve Saat: 15 Kasım 2018, Perşembe; 15.30-17.00

Yer: Salon 4 (Kat 1)

Amacı:

Sağlık Turizmi çeşitleri, özellikleri ve engellilerde sağlıklı ve dengeli beslenmeye yönelik bilgiler edinmek.

Öğrenim Hedefleri:

Bu atölyede katılımcılar;

Çeşitli yaş gruplarını içeren Türkiye’ de sağlık turizmi, sağlık turizmi verileri, sağlık turizminin önemi, dengeli ve sağlıklı beslenme, engellilerde beslenme sorunları gibi konularda bilgi edineceklerdir.

Katılımcı Sayısı: 40 kişi

Atölye Sorumluları:

Doç. Dr. Selda UCA, Kocaeli Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu – Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü

Dr. Öğr. Üyesi Dilek Dülger ALTINER, Kocaeli Üniversitesi Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu – Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü

Spor Atölyesi

Atölye Başlığı: Sportif Beceriler ve Koordinasyon Eğitimi

Tarih ve Saat: 15 Kasım 2018, Perşembe; 15.30-17.00

Yer: Salon 5 (Kat 1)

Amacı:

Bu atölyenin amacı engelli bireylere uygulanan bir sportif beceri ve egzersiz programının düzenlenmesi ve bireylerin değerlendirilmesi konusunda katılımcılara rehberlik oluşturmak ve uzun süredir (8 yıldır) farklı engelli gruplarında uygulanan programın çıktılarını paylaşmaktır.

Öğrenim Hedefleri:

Bu atölyede katılımcılar, kişiye özel programlama, uygulanabilen testler ve karşılaşılan sorunlar konusunda bilgi ve deneyim kazanacaklardır.

Katılımcı Sayısı: 40 kişi

Atölye Sorumluları:

Doç. Dr. Yaşar TATAR, Marmara Üniversitesi Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı, Marmara Üniversitesi Spor Bilimleri ve Sporcu Sağlığı Merkezi Müdürü

Doç. Dr. Selda UZUN, Marmara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Doç. Dr. Nusret RAMAZANOĞLU, Marmara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Araş. Gör. Göktuğ ŞANLI, Marmara Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi

Atölye Programı:

- SBK nedir, nasıl uygulanır, benzerlerinden farkları(Y. TATAR)-20 dk
- Fizyoterapist gözüyle SBK (S. UZUN)-15 dk
- Spor Biliminde SBK (N. RAMAZANOĞLU)-15 dk
- SBK uygulamalarında örnek testler (G. ŞANLI)-20 dk
- Test uygulamalarında sorunlar (Ortak)-20 dk

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Engelsiz Seramik Atölyesi

Atölye Başlığı: Engelsiz Seramik Çalıştayı

Tarih ve Saat:

15 Kasım 2018 Perşembe 10:00- 12:30/13:30- 15:00

16 Kasım 2018 Cuma 10:00- 12:30 /13:30- 15:00

Yer: Kongre ve Kültür Merkezi Zemin Kat

Amacı:

Bu atölyenin amacı sanatın yaratıcılığı artırıcı ve birleştirici gücünü hissettirerek, katılımcıların, düşüncelerini harmanlayıp dışavurum olarak kullanılan malzemeye aktarımını sağlamaktır.

Öğrenim Hedefleri:

Bu atölyede katılımcılar ENUYGAR Sanat Atölyesi Öğr. Gör. Özlem Özer Tuğal koordinatörlüğünde hazırlanan program dâhilinde uygulamalı çalışmalar yapacaklardır. “*Sanatın Olduğu Her Yerde İnsan Kendini İfade Edebiliyor*” ve “*Sanat Engel Tanımıyor*” sloganları ile yol alan ENUYGAR Sanat Atölyesi çalışma ekibimizin desteği ile Konferans bitiminde ortaya çıkan çalışmalardan oluşan pano, belirlenen bir duvara, kalıcı eser olarak Konferans anısına monte edilecektir.

Katılımcı Sayısı: 30 kişi

Atölye Sorumluları:

Öğr. Gör. Özlem ÖZER TUĞAL, İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa TBMYO El Sanatları Bölümü Seramik, Cam ve Çinicilik Prog. İstanbul Üniversitesi, ENUYGAR Sanat Atölyesi Koordinatörü

Çalıştay Ekibi: Asistan Öğrenciler Esin Gültekin, Burcu Yıldırım, Sema YILDIRIM

ABA Terapi Atölyesi

Atölye Başlığı: Yedi Dokunuş, ABA Terapi ile Öğretim Süreci ve Bir Vaka Sunumu

Tarih ve Saat: 16 Kasım 2018, Cuma; 11.30-12.30

Yer: Salon 3 (Kat 2)

Amacı:

Bu atölyenin amacı özel eğitim ile ilgilenen kişilere otizmlili çocuklarda ABA (Applied Behaviour Analysis-Uygulamalı Davranış Analizi) terapi eğitiminin nasıl gerçekleştirildiğini aktarmaktır.

Öğrenim Hedefleri:

Bu atölyede katılımcılar;

Çocuğa uygun program hazırlanması, uygun pekiştireç seçimi, etkili değerlendirme, çocuğun gelişimini takip etme gibi konularda bilgi ve deneyim kazanacaklardır.

Katılımcı Sayısı: 30 kişi

Atölye Sorumluları:

Hazal ÖNDER, Algı ABA Terapi Merkezi- Özge Özgeç GÜREL, Algı ABA Terapi Merkezi- Selim PARLAK, Algı ABA Terapi Merkezi

Atölye Programı:

- ABA terapi işleyiş ve genelleme çalışmaları(S.PARLAK) 15 dk
- Değerlendirme, program seçimi, gelişimsel profil (Ö.Ö. GÜREL) 15 dk.
- ABA tekniği ile beceri hedeflerinin öğretimi, seans işleyişi(H.ÖNDER) 15 dk.
- Katılımcıların data hesaplaması ve analiz doldurması(Katılımcılar)15 dk

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Bağımsız Hareket Atölyesi

Atölye Başlığı: Görme Engelli Bireylerde Bağımsız Hareket Eğitimi

Tarih ve Saat: 16 Kasım 2018, Cuma; 11.30-12.30

Yer: Salon 4 (Kat 1)

Amacı:

Görme engelli bireylerin yaşamında önemli bir yere sahip olan bağımsız hareket becerilerinin geliştirilmesinde baston, dokunsal harita ve navigasyonun rolü hakkında katılımcılara bilgi vermek.

Öğrenim Hedefleri:

Bu atölyede katılımcılar;

Bağımsız hareket ile ilgili temel kavramları öğrenecekler, görme engelli bireylerin yaşamında bağımsız hareketin rolü konusunda fikir sahibi olacaklar, görme engelli bireylerin bağımsız hareketine katkı sağlamak amacıyla dikkat edilecek hususlar ile ilgili bilgi edinecekler ve başta baston olmak üzere dokunsal harita ve navigasyonun, görme engelli bireylerin bağımsız hareketine etkileri ile ilgili fikir sahibi olacaklardır.

Atölye Sorumluları:

Canan ÇAM YÜCEL, Altı Nokta Körler Vakfı

Esra GÖZÜTOK, Altı Nokta Körler Vakfı

Atölye Programı:

- “Bağımsız Hareket” kavramının tanımlanması ve bağımsız hareketin, görme engelli bireylerin yaşamındaki öneminin vurgulanması (C. YÜCEL) 5 dk
- Bağımsız hareket eğitimine başlamadan önce, eğitiminin dikkate alması gereken konuların katılımcılarla birlikte tartışılarak ele alınması (C. YÜCEL) 10 dk
- Bağımsız hareket esnasında görme engelli bireylerin yön bulmada kullandıkları; gören rehber, beyaz baston, rehber köpek ve destekleyici teknolojiler gibi yöntemler hakkında bilgi verilerek bir kısmının uygulamalı olarak gösterilmesi (C. YÜCEL) 10 dk
- Bina içinde ve bina dışında bastonla hareket ederken görme engelli bireylerin dikkat etmesi gereken konular, kullanabilecekleri yöntem ve teknikler hakkında bilgi verilmesi (E. GÖZÜTOK) 10 dk
- Gören bireylerin, görme engelli bireylerin bağımsız hareket etmelerine katkı sağlarken ne gibi hatalı tutuşların gerçekleştiği ve bu hatalı tutuşların nasıl düzeltileceği konularının katılımcılarla tartışılarak uygulamaların yapılması (E. GÖZÜTOK) 10 dk
- Sorular ve tartışma 15 dk

Trafikte Haklarım Atölyesi

Atölye Başlığı: Trafikte Saygı Semineri

Tarih ve Saat: 16 Kasım 2018, Cuma; 11.30-12.30

Yer: Salon 5 (Kat 1)

Amacı:

Trafikte saygı semineriyle amaç trafik kurallarının önemini anlatarak trafik kurallarına uyulması ve engelli hakları konusunda mevcut algıda değişikliğin sağlanmasıyla ülkemizin trafik sorununa çözüm sağlaması ve trafik kazalarını önlemesine katkı sunmaktır.

Öğrenim Hedefleri:

- Trafik kurallarına uyulması konusunda mevcut algıda değişikliğin sağlanması
- Kaza mağdurları ve engelli bireylerle empati kurularak trafik kurallarının önemini anlaşıması
- Engelli bireylere karşı önyargıların yıkılması, terminoloji sorunun çözülmesi ve trafikte nasıl yardım edileceğinin öğrenilmesi

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Katılımcı Sayısı: 30 kişi

Atölye Sorumluları:

Yasemin USTA (Trafikte Haklarım Derneği Başkanı), Serhat ERÖNAL, Sefa TEPEYURT

Atölye Programı:

Trafik Kuralları Önemi (Y. USTA) 20 dk

Bedensel Engellilerin Trafikte Hakları (S. ERÖNAL) 15 dk

Görme Engellilerin Trafikte Hakları (Y. USTA) 15 dk

Alkol simülasyon gözlüğü & Beyaz baston denemeleri (Y. USTA) 10 dk

38

Cinsel Eğitim Atölyesi

Atölye Başlığı: Özel Eğitime Gereksinim Duyan Bireylerde Cinsel Eğitim Programının Hazırlanması

Tarih ve Saat: 16 Kasım 2018, Cuma; 13.30-15.00

Yer: Salon 3 (Kat 2)

Amacı:

Özel Eğitime Gereksinim Duyan Bireylerle çalışan eğitimcilerin bu eğitimde aldığı bilgi birikimini kullanarak, Özel Eğitime Gereksinim Duyan Bireylerin ailelerine kendi çocukları ile yaşadıkları cinsel davranışlarla ilgili sorunlarda danışmanlık yapabilmek için gerekli bilgi ve beceriyi kazandırmaktır.

Öğrenim Hedefleri:

Bu atölyede sonunda katılımcılar;

Özel eğitime gereksinim duyan bireylerde cinsel gelişimi etkileyen etmenleri açıklayabilecek, cinsel davranışlara yönelik tutumları irdelleyebilecek, özel eğitime gereksinim duyan bireylerde cinsel davranışlara yönelik tepkileri belirleyebilecek, özel eğitime gereksinim duyan bireylerde cinsel istismardan korunma eğitimi planlayabilecektir.

Katılımcı Sayısı: 40 kişi

Atölye Sorumlusu: Dr. Öğr. Gör. Özlem ÇELİK, Okan Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü

Resim Atölyesi

Atölye Başlığı: Aynı Resim Farklı Renkler Atölyesi

Tarih ve Saat: 16 Kasım 2018, Cuma; 13.30-15.00

Yer: Salon 5 (Kat 1)

Amacı:

Geçmişten günümüze engellilik alanında yapılan farkındalık çalışmaları engelli bireylere karşı oluşmuş ayrımcı ve dışlayıcı tutumları önleme açısından büyük önem taşımaktadır. Bu bağlamda yapılacak çalışmada, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü bünyesinde eğitim alan zihinsel engelli ve otizmli öğrenciler ile üniversite öğrencilerinin oluşturdukları gruplarda yapılacak çalışmalarla üniversite öğrencilerinin engellilik ile ilgili farkındalığının artırılması amaçlanmaktadır.

Öğrenim Hedefleri:

Üniversite öğrencilerinin engelliliğe dair farklı bir deneyim yaşayarak bakış açılarının zenginleştirilmesi; bireylere farkındalık konusunda farklı bir bakış açısı kazandırılması; engelli bireylerin duygusal gelişimi konusunda uygulamanın karşılıklı iş birliğine olan önemi vurgulanması; engelli öğrencilerin yapılacak iş birliği ile yeni deneyimler kazanması hedeflenmektedir.

Katılımcı Sayısı: 20 kişi

Atölye Sorumlusu:

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Ayşenur GÜNDÜZ KABLAN, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü

Medyada Algı Atölyesi

Atölye Başlığı: Sosyal Dışlanma Ekseninde Engelliği “Görmek”

Tarih ve Saat: 16 Kasım 2018, Cuma; 13.30-15.00

Yer: Salon 5 (Kat 1)

Amacı:

Bu çalışmayla, medyada yansıtılan engellilik algısı üzerinden bir vaka incelemesi gerçekleştirmek; yapılacak drama çalışması ile bireylerin engelliliği ve engelli yakını olmayı deneyimleyebilmelerini, böylece farklı bir bakış açısı kazanabilmelerini ve empati yapabilmelerini sağlamak amaçlanmaktadır. Bununla birlikte katılımcıların engelli kişilerin ve yakınlarının yaşadığı durum hakkında farkındalıklarının artırılması ve eleştirel bir perspektiften toplumda yansıtılan yanlış engelli algısının değerlendirilmesi hedeflenmektedir.

Öğrenim Hedefleri:

Katılımcılar, görsel ve yazılı medyada ve toplumda yansıtılan engelli algısını sorgular ve yeniden değerlendirir, medyada kullanılan olumsuz dilin kendi algılarını nasıl olumsuz olarak etkilediğinin farkına varır, olumsuz dili nasıl olumlu ve yapıcı bir dile çevirebileceklerini öğrenir, drama çalışmasıyla görsel ve yazılı medyada ve toplumda yansıtılan engelliliği bilişsel ve duygusal yönden yeniden sorgular ve değerlendirir ve engellilerin ve engelli ailelerinin yaşadığı sorunlar hakkında empati geliştirir, farkındalık kazanır.

Katılımcı Sayısı: 20 kişi

Atölye Sorumluları:

Gülsüme ŞENOC AK, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü

Ali Bayram ÜN, İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü

Kapsayıcı Eğitim Atölyesi

Atölye Başlığı: Dâhil Edici/Kapsayıcı Okullara Doğru: Çeşitlilik ve Farklılaştırma

Tarih ve Saat: 16 Kasım 2018, Cuma; 15.30-17.00

Yer: Salon 3 (Kat 2)

Amacı:

Bu atölye çalışmasının amacı, günümüzde gittikçe daha fazla önem kazanan ve bireylerin yaşamın tüm alanlarındaki hizmetlere ulaşımının önemli bir hak olarak altının çizildiği dâhil edici/kapsayıcı bakış açısının, genel olarak eğitime ve özelde de okul politikalarına yansımalarının ve bu bağlamda okullardaki çeşitliliğin ve öğrenme-öğretme ortamına olumlu etkisi tartışılmayacak olan farklılaştırılmış öğretim yöntemlerinin irdelenmesidir.

Öğrenim Hedefleri:

Bu atölyede katılımcıların;

Dâhil edici/kapsayıcı okul ve özelliklerine ilişkin farkındalık sahibi olmaları; öğrenme ve öğretme sürecinde çeşitlilik ve farklılaştırılmış öğretim kavramlarını sorgulamaları beklenmektedir.

Katılımcı Sayısı: 30 kişi

Atölye Sorumluları:

Emine AYYILDIZ-İstanbul Medeniyet Üniversitesi

Selda MANSUR-Uluslararası Bakalorya Eğitimcisi

İşaret Dili Atölyesi

40

Atölye Başlığı: Engelsiz İletişim

Tarih ve Saat: 16 Kasım 2018, Cuma; 15.30-17.00

Yer: Salon 4 (Kat 1)

Amacı:

Sosyal Hayatın birçok bölümünde İşitme Engeli olan bireylerle karşılaşılması olağandır. Bu sebeple bireylerin İşitme Engeli olan kişilerle diyalogu çok önemlidir. Türk İşaret Dili kullanan İşitme Engelli bireyler İşaret dilinin sınırlı sayıdaki kişi tarafından bilinmesi nedeniyle sosyal hayatta birçok problem yaşamakta; alışverişten, kira ödemeye birçok günlük aktiviteyi yerine getirmekte zorlanmaktadır. Bu çalışmayla katılımcıların İşitme Engelli bireylerin karşılaştıkları zorlukları deneyimlemeleri, iletişimin insan hayatındaki önemini kavramaları ve toplumun işitme engelli bireylerle bütünleşebilmesinin temeli olan bireysel farkındalığı geliştirmeleri amaçlanmaktadır.

Öğrenim Hedefleri:

Bu atölyede katılımcılar; işitme engellilerin kültürü, işaret dilinin tarihçesi ile ilgili genel bilgi edinecekler; basit anlamda işaret dili ile iletişim kurmayı öğreneceklerdir.

Atölye Sorumluları:

Tuğba BENGLİ / İBB Engelliler Müdürlüğü

Berna TULUMCU / İBB Engelliler Müdürlüğü

Sema ÇALIŞKANER / İBB Engelliler Müdürlüğü

Selman KARADOĞAN / İBB Engelliler Müdürlüğü

Ritm Atölyesi

Atölye Başlığı: Ben Bir Yıldızım

Tarih ve Saat: 16 Kasım 2018, Cuma; 15.30-17.00

Yer: Salon 4 (Kat 1)

Amacı:

Her birey ritim ve müzikle doğar, büyür. Anne karnında başlayan bu serüven hayat boyunca devam eder. Kalp atışımız, yürürken ayağımızdan çıkan ses, nefes alışverişimizde hep bir ritim vardır. Bu atölye çalışması hayat akışını müzik ve ritim içinde devam ettiren “Siz kendi müziğinizi yaptınız mı?” ilkesinden yola çıkarak oluşturulmuştur.

Her birey müzik yapar! Sonuç olarak, bu olgudan yola çıkılarak edinilen bu deneyimle beraber katılımcıların özgüveni desteklenecek, kişiler içsel seslerine dair bir farkındalık yaşayacak, kendilerini önemli, mutlu, sosyal kısacası bir yıldız gibi hissedeceklerdir. Bireyler hayatlarında belki hiç karşılaşamayacakları kendi müziğini yaparak insanlarla paylaşabilme fırsatını bu atölye çalışması ile birlikte elde edebileceklerdir.

Çalışmada katılımcılar bir asistan desteğiyle kendi iç dünyasında var olan ritim ve müzik duygusunu ön plana çıkartacak, bu deneyim bir stüdyo ortamında kayıt altına alınacak ve ortaya çıkan çalışma dinlenir bir ürün halinde kişilere sunulacaktır. Uygulamada her kişi için ayrılan süre 5-10 dk. arasında olacaktır.

Öğrenim Hedefleri:

Bu atölyede katılımcılar;

İstanbul Engelliler Merkezi Ses Kayıt Teknolojileri Öğrencileri ile birlikte ritim çalışması yapar, ses kayıt teknolojileri konusunda bilgi sahibi olur, yeteneğinin farkına varır, özgüveni geliştirir, yaratıcılığını geliştirir.

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Atölye Sorumluları

Murat UÇTU, Özkan EKİNCİ, Erdem İLKAY, Ercan YASEMİNSEVEN, Ercan KILIÇASLAN (İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Engelliler Müdürlüğü)

Yıldırım Beyazıt YAKAR, Buğra Barbaros BOZACI (İSEM Öğrencisi) İBB Engelliler Müdürlüğü

Evrensel Tasarım Atölyesi

Atölye Başlığı: Herkes için Tasarım Yoluyla Erişim Zinciri Tasarımı

Tarih ve Saat: 16 Kasım 2018, Cuma; 13.30-16.00(2.5 saat)

Yer: Esnaf Hastanesi Toplantı Salonu ve Dış Mekânda Çalışma

Amaç:

Bu atölye, kuram ve uygulama birlikteliğinin güçlendirilmesi ana temasında, mikro bir kent olan üniversite kampüsünde yaşayan her yaş grubundan (çocuk-geç-yetişkin, yaşlı) ve farklı özelliklere sahip bireylerin (fiziksel engelli) mekânsal algılayışlarına ve ihtiyaçlarına hem onların hem de tasarımcıların bakışıyla dikkat çekmek ve kamuoyuyla bu sorunu paylaşmak hedefindedir. Atölye çalışması sırasında konunun uzmanından kısa bir sunum alındıktan sonra öğrencilerin seçilen bir uygulama alanında –İstanbul Üniversitesi Kampüsü- ve erişim zinciri oluşturularak kullanıcı odaklı problem çözümüne yönelik tasarımlar geliştirilecektir.

Atölye Çıktıları:

- Atölye sürecinde üretilen ürünler
- Bu ürünlerden oluşan mini-sergi
- Atölye sonuçları değerlendirmesi

Atölye Açıklaması:

Günümüzde çağdaş tasarım yaklaşımları, mekânların erişilebilirliği, kullanılabilirliği, güvenliği konularını evrensel tasarım başlığı altında ele almaktadır. Tasarımı mikro ölçekten makro ölçğe; bireyleri engelli, engelsiz biçiminde kategorilere ayırmadan geliştirmemiz gerektiği bilincine öncelikle biz tasarımcılar sahip olmalıyız. Aslında evrensel tasarım ilkeleri olarak bildiğimiz ve ifade ettiğimiz yapıları her tür çevre, ürün ve hizmetin toplumun tüm bireylerini kapsayacak niteliğe sahip olması gerektiği konusunu engel kavramını ortadan kaldıracak şekilde ele almalıyız.

Evrensel tasarım ilkelerinden; farklı yeteneklere sahip kişilerin eşit şartlar altında kullanımına hitap eden “eşitlikçi kullanım”, tasarımın tüm kullanıcı profilini memnun etmesini hedeflemektedir. Bununla birlikte alternatifleri uygulama yönünden “kullanımda esneklik”, karmaşadan uzak kolay anlaşılabilir; tecrübe ve diğer duyarlar ile algılama yöntemlerini geliştirilerek çeşitlendirildiği “kolay ve sezgisel kullanım”; bilginin farklı anlamalara yol açmayacak “algılanabilir” sözlü, resimsel, dokunsal şekillerde aktarımı, hatayı önleyecek çözümler ile hata olması durumunda zararı en aza indirecek çözüm önerilerinin yer aldığı “hata için tolerans”; düşük fiziksel performans ile rahat kolay kullanılabilir tasarım önerilerinin olduğu “düşük fiziksel güç”; eylemin gerçekleştirilmesinde yardımcı ekipmanlar için yeterli “yaklaşma ve kullanım için hacim ve mesafe” evrensel tasarım ilkeleri arasında yer almakta olup, kullanılabilirlik açısından önemlidir. Bütün bu bilgilerin ışığı altında atölye çalışmasında evrensel tasarım ilkeleri insanları hayat standartlarını ayırım yapmaksızın yükseltmeye yönelik kapsayıcı tasarım yaklaşımı bağlamında ele alınmaktadır. Bu amaçla, yaşlılık ile gelen engeller, ya da insan hayatının herhangi bir döneminde karşılaşılabilecek geçici ya da kalıcı engellilik durumunun, ya da insanların düşünce ve davranış sisteminde ortaya koyduğu engelleri temsil edecek şekilde 3 farklı kategoride senaryo oluşturulmuş ve tasarım bu koşullar altında kritik edilerek kapsayıcı olması yönünden fikirler geliştirilmeye atölyede çalışılacaktır.

Senaryolar:

Soyut verilerin somutlaştırılarak haritalama yapılabilmesi kişinin kendini bulunduğu ortama adapte edebilmesi, oryantasyonun(yer-yön duygusu) sağlanması, aktif olan duyarlar ile hareket etmede engelleri aşabilme, zincir erişim olarak entegre çalışan ulaşım stratejilerinin mekânsal deneyime sağladığı katkılar...

Katılımcı Sayısı: 15 aktif katılımcı ile sınırlıdır (40 pasif izleyici katılabilir).

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

42

Atölye Sorumluları:

Doç. Dr. Göksenin İNALHAN, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Ar. Gör. Yüksek Mimar Fatih ÇETİNKAYA, İstanbul Teknik Üniversitesi, Mimarlık Bölümü

Atölye Programı:

13.30-14.00 Herkes için Tasarım ve Erişim Zinciri (Seminer sunusu)

Göksenin İNALHAN

14.10-15.00 Kampüs içi Teknik Gezi

(Katılımcı gruplar 3'erli gruplar halinde kampüs civarında dağılacaklardır. Gezi planı içerisinde fiziki mekânların tüm özellikleriyle deneyimleme çalışması yapılacaktır. Engel durumuna bağlı olarak 20 dakika süresince yaptıkları tespit ve analizleri kayıt altına alacak olan ekipler ile atölyede toplanarak, deneyimleme çalışması sonlandırılacaktır)

15.10-15.50 Genel değerlendirme, Uygulama ve Teslim

16.00 Ana Konferans Salonuna Beraber Gidiş

Osmanlı Arşiv Belgelerinde Engelliler Sergisi

Bu sergi, T.C. Cumhurbaşkanlığı Devlet Arşivleri Başkanlığı tarafından, Konferans Düzenleme Kurulunun talebi üzerine "Dünden Bugüne Engellilik-Engellilik Araştırmaları Konferansı" için özel olarak hazırlanmıştır.

Sergi için Osmanlı Arşiv kayıtlarında bulunan engellilikle ilgili belgeler 1500'li yıllardan 1900'li yılların başına kadar taranarak, 25 belgelik bir seçki oluşturulmuştur.

Serginin Açılışı, Konferans Açılış Töreni sırasında, Kongre ve Kültür Merkezi Ana Salonu Fua-yesinde yapılacaktır. Sergi, Konferans süresince İstanbul Üniversitesi Kongre ve Kültür Merke-zinin 3 ve 5 no'lu salonlarında izlenebilecektir.

Aşağıda 25 Sergi Panosunda yer alan bilgiler bulunmaktadır:

Pano no	Açıklama	Belge tarihi	Belge No
1	Saray görevlisi olan konuşma engellilere verilecek elbiselere dair liste.	1500	TS.MA.d, 10457
2	Saray görevlisi olan konuşma engelli ağalara arpa verilmesine dair buyruldu.	22 Nisan 1674	AE.SMMD.IV, 13/1352
3	İstanbul Gümrüğü'nde çalışmak isteyen engelli kişilerin işlemlerinin geciktirilmemesi ve mağdur edilmemeleri hakkında padişah emri.	1713	A.DVNS.MHM.d, 120/156
4	Yürüme engelli olan Ali adlı kişinin İstanbul Gümrüğü'nde istihdam edilmesine dair buyruldu.	1740	AE.SMHD.I, 131/9635
5	Donanma gemisinde sökmekte olduğu top ateş alınca görme yetisini kaybeden Mehmed adlı kişiye yardım edilmesi hakkında Sadrazam onayı.	1 Ocak 1792	C.BH, 7/318

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

6	İstanbul Büyük Ayasofya Camii'nin fatihahânlik görevinin görme engelli olan Hafız Ali Efendi'ye verilmesi hakkında hatt-ı hümayun.	1808-1809	HAT, 1443/59291
7	Zihinsel engellilerin de tedavi edildiği bimarhanelere kabul edilecek hastalara kayıt sırasında sorulacak soruları içeren form. Bu formda hastanın kişisel bilgileri, hastalık geçmişi ve o güne kadar ne suretle bakıldığına dair sorular yer almaktadır.	1875	ŞD, 1282/10
8	Askeriye mensuplarından vefat edenlerin engelli kız çocuklarına kayd-ı hayat şartıyla maaş bağlanması hakkında Sadaret'in yazısı.	20 Ocak 1876	A.MKT.MHM, 479/46
9	Dr. Luigi Mongeri tarafından hazırlanan Bimarhaneler Nizamnamesi ve nizamnamenin padişah onayı. Nizamnamede zihinsel engellilerin de tedavi edildiği bimarhanelerin işleyişi ve yükümlülükleri ile hastaların kabul edilmesi ve tedavi süreçleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.	14 Mart 1876	İ.ŞD, 30/1453
10	Amsterdam'da toplanacak olan Görme Engelliler Öğretmenleri Kongresi'ne katılmak üzere Osmanlı Devleti tarafından Lahey Sefareti kâtibinin görevlendirilmesi hakkında padişah emri.	24 Mart 1885	İ.HR, 297/18763
11	Eğitim süresi dört yıl olmak üzere, konuşma engelli çocuklara özel bir okul açılması hakkında Meclis-i Mahsus teklifi ve bu konudaki padişah emri. Açılması planlanan bu okulda verilecek derslerin listesi şu şekildedir: Türkçe ve isteyenlerden bazıları için Fransızca okuma ve yazma, sıklıkla kullanılan bazı kelimelerin telaffuzu, ilmiyal, hüsn-i hatt, ilm-i hesap, genel ve özel coğrafya, ilm-i ahlak, jimnastik.	25 Haziran 1889	İ.MMS, 105/4481
12	Konuşma Engelliler Okulu öğrencilerinin Şirket-i Hayriye vapurları, tramvaylar ve köprü geçişlerinde indirim ve fırsatlardan faydalandırılmaları hakkında Maarif Nezareti'nden Bab-ı Âli'ye gönderilen teklif.	8 Ocak 1890	MF.MKT, 113/110
13	Konuşma ve Görme Engelliler Okulu öğrencilerine yoldan geçen at ve arabalar nedeniyle bir kazaya uğramamaları adına kırmızı renk kıyafetler giydirildiği halde buna dikkat etmeyen arabacıların amirleri tarafından uyarılmaları gerektiğine dair Maarif Vekâleti'nden Şehremaneti'ne gönderilmek üzere hazırlanan yazı taslağı.	15 Kasım 1892	MF.MKT, 154/25
14	Yedikule haricindeki Rum Hastanesi yakınında zihinsel engellilerin tedavisi için 3 ahşap bina yapılmasına izin verildiğine dair padişah emri ve binalara ait planlar.	31 Ocak 1896	İ.AZN, 18/20
15	Konuşma ve Görme Engelliler Okulu'ndan mezun olanların devlet fabrikalarında istihdam edilmeleri hususunda okul müdürünün başvurusu.	28 Kasım 1896	MF.MKT, 323/76

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

	Mezunların tesviyecilik, oymacılık, kunduracılık ve marangozluk gibi çalışmak istedikleri alanlara dair liste. Bu mezunların Tophane-i Âmire’de istihdamının silah ve mühimmat bulundurulması sebebiyle tehlikeli olabileceği ancak Tersane-i Âmire’de çalışmalarının mümkün olabileceğine dair Tophane-i Âmire Müşiri’nin yazısı.		
16	Görme engellilerin koşullarını iyileştirmek için Brüksel’de 6-10 Ağustos 1902 tarihleri arasında yapılacak olan kongreye Osmanlı Devleti’ni temsilen Mekteb-i Tıbbiye Göz Hastalıkları Muallimi Kaymakam Esad Bey’in gönderilmesi hakkında padişah emri.	22 Temmuz 1902	HR.TH, 271/75
17	İşitme ve Görme Engelliler Okulu öğrencilerinin kendilerine yapılan bütün yardımlardan dolayı Sultan II. Abdülhamid’e gönderdikleri “Padişahım Çok Yaşa” başlıklı teşekkür yazısı.	30 Mayıs 1903	Y.PRK.MF, 2/80
18	Görme, işitme ve konuşma engelliler için okuma-yazma, dini inanç ve gerekli sanatları öğretmek amacıyla Müslüman ve Gayrimüslimler için ibadethaneleri de içeren bir okul yaptırılması hakkında Encümen-i Mahsus teklifi ve konu ile ilgili padişah emri.	23 Temmuz 1904	İ.MF, 10/25
19	Mimar Vallaury’nin Paris’te görme, işitme ve konuşma engellilere ait kurumlar hakkında yapacağı incelemelere Paris Sefareti’nin yardımcı olması ve Avrupa’da bulunan bu nitelikteki kurumların programlarının gönderilmesi hakkında Paris, Roma, Berlin ve Brüksel Sefaretlerine tebligat gönderilmesi hakkında Şura-yı Devlet kararı	20 Ağustos 1904	BEO, 2394/179482
20	İşitme ve Konuşma Engelliler Okulu ile Mekteb-i Tıbbiye-i Şahane arasındaki mesafeyi gösteren harita.	10 Eylül 1904	HRT.h, 1266
21	Konuşma ve Görme Engelliler Okulu Ders Programları. Okula kayıt olabilmek için sekiz yaşından küçük, on iki yaşından büyük olmama şartı bulunmaktadır. Konuşma engelliler programında eğitim süresi 8 sene ve eğitim dili Türkçedir. Diyanet, ahlak, edep ve nezaket, hüsn-i hat, kıraat, telaffuz, riyaziyyat, hendese, Memalik-i Şahane coğrafyası, genel coğrafya ve jimnastik gibi dersler programda yer almaktadır. Ayrıca litografya, doğramacılık, kunduracılık, oymacılık ve dökmecilik gibi zanaatlar da öğretilmektedir. Görme engelliler programında ise diyanet, ahlak, edep ve nezaket (sözlü olarak), “Braille” usulüne göre yazma ve okuma, riyaziyyat, Osmanlı Devleti tarihi (sözlü olarak), notalar “Braille” usulüne göre yazılmak üzere Türk ve Avrupa Müziği, ses ve saz eğitimi, dokumacılık, sırmacılık,	24 Haziran 1905	HR.İD, 2033/88

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

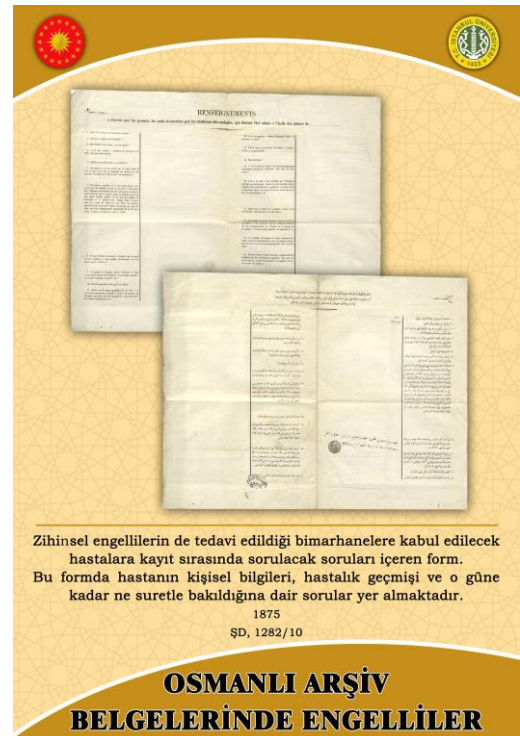

	hasırcılık, süpürge ve fırça imalatı gibi sanat ve zanaat eğitimleri yer almaktadır.		
22	20-22 Ağustos 1905 tarihleri arasında Belçika hükümetinin himayesinde Liege’de gerçekleştirilecek olan “İşitme ve Konuşma Engellilerin Koşullarını İyileştirme Uluslararası Kongresine katılmak üzere Osmanlı Devleti tarafından Belçika Sefareti’nden uygun bir memurun gönderilmesi ve müzakerelerin sonuçlarının rapor edilmesi hakkında padişah emri ile ilgili kongrenin programı.	13 Ağustos 1905	İ.HR, 397/40
23	İşitme ve konuşma engelli çocukların eğitimi için hizmet veren okullara ait nizamname. Bu nizamnamede, farklı illerde bu amaçla açılacak okullara 7-10 yaş arası kız ve erkek çocukların ücretli-ücretsiz ve gündüzlü-yatılı gibi seçeneklerle kabul edileceği, verilecek eğitimin içeriği ile bu durumdaki öğrencilere eğitim vermek üzere öğretmen yetiştirmek için İstanbul’da bir öğretmen okulu açılacağına dair hükümler yer almaktadır. Ayrıca nizamnameye 18 Eylül 1916 tarihinde getirilen ek hükümlerle bu okullarda görme engelli öğrenciler için de bir şube açılması şartı getirilmiştir.	29 Eylül 1915	İ.DUİT, 19/40 - İ.DUİT, 19/39
24	Çalışmaya mani olacak şekilde engeli bulunan kişilerin ulaşım ücretlerinden muaf tutulmasına dair Şurayı Devlet kararı.	24 Nisan 1921	BEO, 4681/351015
25	Selanik İşitme ve Konuşma Engelliler Okulu öğrencileri.	1945	BOA, FTG,

Sergiden Örnekler:

1. TS.MA.d, 10457

7. ŞD, 1282/10

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

46

Dünden Bugüne Engellilik

ÖZETLER

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

1. Konuşma Özetleri

1.1. Konuşmacı Özetleri

[K 1] “Edirne II. Bayezid Darüşşifası'ndaki Görevliler ve Görevleri”

Hilal YILMAZ

Trakya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora öğrencisi

Amaç: Osmanlı Devleti zamanında padişah II. Bayezid tarafından 1484-1488 yılları arasında Edirne’de vakıf eseri olarak bir külliye yaptırılmıştır. Bu külliye Tunca Nehrinin kuzey kıyısında nehre paralel olmak üzere doğu batı ekseninde kurulmuş olup cami, imaret, medrese, darüşşifa ve köprüden oluşmaktadır. Külliye’nin batı tarafında bulunan darüşşifada her türlü hastalık tedavi edilmekteydi. Vakfa ait olan vakfiyenin incelenmesi ile vakıf özellikle de bildirinin konusu olan darüşşifa daha yakından incelenerek ekonomik, sosyal ve kültürel durumu hakkında çok değerli bilgilere ulaşılmakta ve şehre ve/veya bölgeye olan hizmeti de ortaya çıkmaktadır. Böylece vakfiyenin ışığında darüşşifa incelemesi bir kaynak olarak literatüre kazandırılacaktır.

Gerekçe ve Yöntem: Bildiri konusuyla ilgili araştırma, vakfa ait vakfiyenin incelenmesiyle yapılacaktır. Vakıfların kuruluş belgesi olan vakfiyelerde vakfa ait her türlü bilgi ayrıntıları ile verildiğinden II. Bayezid Darüşşifasında görev yapan görevliler ile ilgili her türlü bilgiye ulaşılabilmektedir.

Bulgular: II. Bayezid Külliyesine ait üç adet vakfiyeden ilki Arapça olup diğer ikisi Türkçedir. Vakfiyede külliye’nin diğer birimleri ile darüşşifada hizmet veren görevliler, görevleri, sayıları, taşımaları istenen vasıflar ve hizmetleri karşılığında alacakları yevmiyeleri yazılmıştır. Bu durum darüşşifanın ekonomik, sosyal ve kültürel durumunu ortaya koymaktadır.

Sonuç: II. Bayezid vakfı vakfiyesinin incelenmesi üzerine darüşşifada çalışan görevliler ile ilgili her türlü soruya cevap alınabilmektedir. Bu durumda darüşşifanın ekonomik, sosyal ve kültürel yönünü ortaya koyarak tanınmasını sağlamaktadır. Böylece tarih alanında literatüre yeni bir kaynak kazandırılmış olmaktadır.

[K 2] “Osmanlı Bürokrasisinde Engelli İstihdamı”

Sezai BALCI

Giresun Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü

Osmanlı Devleti’nde dilsizlerin istihdam edilmesine Fatih Sultan Mehmet devrinde başlanmıştır. Osmanlı klasik devrinde Farsça “bîzebân” olarak isimlendirilen dilsizler, daha çok Saray ve Harem hizmetlerinde istihdam edilirdi. Dilsizlerin amiri olan başdilsiz; başçavuş, başcüce ve sırkatibi gibi Has Odalı sayılırdı. Dilsizler, Seferli Koğuşu kurulana kadar Has Oda’da kalmıştır. Osmanlı Sarayı’nda bulunan dilsizler Seferli Odası’nda bulunurdu. Osmanlı klasik döneminde dilsizler daha çok Saray ve Harem’de Tanzimat’tan sonra ise Babıâli, Dâr-ı Şûrâ-yı Askerî Meclisi, Hariciye Nezareti, Meclis-i Vâlâ, Meclis-i Maarif-i Umumiye ve Şûrâ-yı Devlet gibi birimlerde istihdam edilmiştir. Klasik dönemde daha çok Saray ve Harem’de bulunan dilsizlerden musahip, berber, soytarı ve cellât olarak Osmanlı sarayının günlük çalışma hayatında yararlanılmıştır. Dilsizler, sürekli olarak Padişahın kapısında nöbet tutarlardı. Böylece görüşmelerin gizliliği sağlanarak devlet sırlarının iştirilmesi ve yayılması engellenmiş oluyordu. Bunların saraya alınmasındaki en önemli etkenlerden biri zekâları ve bunun yanında beden ve yüz güzelliği idi. Dilsizler, kendilerine mahsus işaretlerle anlaşılardı. Bu işaretlere de “dilsiz dili” denirdi. Tanzimat’tan önce Osmanlı bürokrasisinde istihdam edilen dilsizlerin sayısı 25-40 arasında değişmekteydi. Tanzimat’tan sonra ise yukarıda sayılan birimlerde 1-2 dilsiz istihdam edilmiştir. Klasik dönemde dilsizler tımarla gelirlerini sağlarlarken, Tanzimat’tan sonra maaşa bağlanmışlardır. Dilsizlere “padişah ihsanı” denilen “atiyye”lerle çeşitli yardımlarda bulunulmuştur. Bunun dışında daha çok “muhtacın tertibatı” adı altında dilsizlere ödeme de yapılmıştır. Tanzimat’tan sonra Osmanlı Devleti diğer alanlarda olduğu gibi dilsizlerinde hak ve hukukunu korumak için birçok yeni düzenleme yapmıştır. Suça bulaşan dilsizlere ise herhangi bir ayrımcılık yapılmamış, ceza kanununa göre yargılama ve cezalandırılmaları gerçekleştirilmiştir.

[K 3] “Merzifon’da Özel Eğitim Okulları”

Fatih TIĞLI

İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı

Amasya-Merzifon’da American Board of Commissioners for Foreign Missions (ABCFM, Amerika Yurtdışı Misyonları Temsilcileri Kurulu) tarafından kurulan ve 1886-1921 yılları esnasında varlığını sürdüren Anadolu Koleji’nde Anadolu Kızlar Okulu’na bağlı bir sağır okulu açılmıştır. Tam adı The Martha A. King Memorial School for the Deaf (Martha A. King Anısına Sağır Okulu) olan ve kısaca King School olarak anılan okul düzenli olarak Eylül 1910-Ağustos 1915 tarihleri arasında faaliyet göstermiştir. Ağustos 1915’ten sonra öğrencilerden bir kaçının okulda kalabildiğini bilmekle birlikte eğitim-öğretim faaliyeti ile ilgili ayrıntılı bilgilere sahip değiliz.

1906-1907 kışında Merzifon’un Rum sakinlerinden ve Kolej’in gündelik işlerine yardımcı olan An-nitzia ve Sava çiftinin sağır olan oğlu Theodoros’un durumu ve annesinin yardım talebi öğretmenleri bu çocukla özel bir şekilde ilgilenmeye sevk etmiştir. Theodoros, önce Rum öğrenciler için olan il-kokula devam etmesi sağlanmış, bu esnada görülen özel eğitim ihtiyacı sağır okulu için bir okul kurma fikrini tartışmaya açmıştır. Yapılan müzakereler sonucunda Anadolu Kızlar Okulu’na bağlı sağır okulu için bir okul açılması fikri benimsenmiştir. Merzifon’da 1893-1896 yılları arasında çalışmış bir mis-yoner olan Martha A. King’in hatırasına ithaf edilen okulun öğretmen ihtiyacı için de Ordu’da görev yapan bir din adamının kızı Galene Philadelphus’un uygun bulunması ve eğitim için Amerikaya gönderilmesi kararlaştırılmıştır. The American Associations for the Promote of Teaching of Speech to the Deaf (Amerikan Sağırlara Konuşma Öğretimini Desteklenme Derneği) isimli kuruluşun deste-ğiyle Massachusetts-Northampton’daki Clarke School for the Deaf (Clarke Sağır Okulu)’de 2 sene eğitim alan Galene 1910 senesinin Eylül’ünde Merzifon’a dönmüş ve sağır çocukların eğitimine baş-lamıştır.

İlk sene Theodoros’un yanında Pavlos ve Sophia isimli diğer Rum çocuklar ile ilk olarak Rumca eğitim yapan sınıf açılmıştır. Daha sonraki yıllarda Ermeni ve Türk öğrencilerin gelmesi ile Ermenice ve Türkçe sınıfları da açılmıştır. Amerika’da aldığı eğitimle bu topraklarda bilinen ilk özel eğitim öğretmeni olarak nitelendireceğimiz Galene Philadelphus kendisine yardımcı olarak Arshaluis Der Kalustian ve Yester Nicolaou isimli iki kişiyi yetiştirmiştir. 1911-1912 eğitim yılı sonunda G. Phila-delpheus görevi bırakarak Atina’ya gitmiştir. Bundan sonraki yıllarda öğretmenlik görevini yetiştir-diği bu iki kişi devam ettirmiştir. Yıllar içinde öğrenci sayısı artarak değişiklik gösteren okul Rumca, Ermenice ve Türkçe üç dille eğitim vermeye başlamıştır. I. Dünya Savaşı’nın başlaması ve Doğu’daki Ermeni olayları gibi sebeplerden dolayı 1915 Mayıs’ından itibaren merkezî Hükümet ve yerel yön-e-ticiler tarafından takibata uğrayan okul, bir süre devam eden gelişmelerden sonra Ağustos 1915’tte kapanmak zorunda kalır.

Eğitim tarihimizde İstanbul, Selanik, İzmir sağır okulları ile birlikte faaliyet gösteren bu okul dö-nemin toplumsal ve siyasal şartlarından dolayı kısa ömürlü olmuştur. Bununla birlikte ilk öğretmenin bu alanda özel bir eğitim alması bakımından da eğitim tarihimiz için önemli bir safha teşkil etmektedir.

[K 4] “Osmanlı Devleti’nde Deliliğin Tıbbileştirilmesi ve Toptaşı Bimarhanesi”

Fatih ARTVİNLİ

Acıbadem Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Tıp Tarihi ve Etik Anabilim Dalı

Osmanlı Devleti’nde modern anlamda psikiyatri ve profesyonel anlamda ruh sağlığı uzmanının (alie-nist/psikiyatrist) ortaya çıkışı 19. yüzyıl ortalarında gerçekleşmiştir. Dr. Luigi Mongeri’nin (1815-1882) önce Süleymaniye Bimarhanesi’nde ardından Toptaşı Bimarhanesi’nde uygulamaya çalıştığı reformlar, bir yandan bu kurumların içinde bulunduğu şartları ve hasta bakımını iyileştirmeye diğer yandan ise deliliğin diğer hastalıklar gibi ele alınması ve geniş anlamıyla tıbbileştirilmesi sürecine katkıda bulun-muştur. Osmanlı Devleti’nin ve tıbbi otoritenin deliliğe bakışındaki ciddi dönüşümlerden biri 15 Mart 1876 tarihinde yürürlüğe giren Bimarhaneler Nizamnamesi’dir. Kurum olarak bimarhanelerin ruhsat, idari işleyiş, idari sorumlulukları, taşradan merkezlere sevkle ilgili süreçleri, hastaların giriş, çıkış, kayıt ve tedavi süreçlerini ayrıntılandıran toplam Bimarhaneler Nizamnamesi ile birlikte Toptaşı Bimarha-nesi’nin gerek önemi gerekse kuruma gönderilen hasta sayısı hızla artmıştır. Nizamname ile birlikte bimarhaneye gönderilen kişilerin sosyal ve tıbbi durumunu, daha özel olarak da deliliğinin türünü ve belirtilerini aydınlatmaya yönelik bilgiler elde edilmek istenmiştir. Bu bildiride, Osmanlı Devleti’nde

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

deliliğin tıbbileştirilmesi süreci, Toptaş Bimarhanesi ekseninde ele alınacak ve daha önce toplumsal alana ait bir mesele olarak deliliğin devlet kontrollü yeni bir aşamaya nasıl evrildiği tartışılacaktır.

[K 5] “Osmanlı Sarayında Cüceler ve Dilsizler (16. ve 17. Yüzyıllar)”

Ezgi DİKİCİ

Koç Üniversitesi, Arkeoloji ve Sanat Tarihi Bölümü

Osmanlı padişah sarayında, en geç 15. yüzyıldan itibaren, sayıları değişen bir “cüceler” kadrosunun yanı sıra, kaynaklarda genellikle onlarla birlikte anılan ve “dilsiz” veya “bî-zebân” olarak adlandırılan bir işitme engelliler grubu da istihdam edilmiştir. Topkapı Sarayı’nın enderûn denen dışarıya kapalı bölümünde içoğlanlarıyla bir arada yaşayan ve her birinin sayısı yirmi ilâ yetmiş arasında değişen bu iki topluluğun bazı üyeleri padişahın “musâhibi” veya “nedimi,” yani sohbet ve eğlence arkadaşı statüsünde, saray soytarıları olarak görev yapmaktaydı. Dilsizlerin ise, cücelerden farklı olarak, işaret dilini kullanarak haber getirip götürmek ve kan dökülmeden yapılan idamlarda cellatlık etmek gibi ek görevleri de mevcuttu. Bu sunumda, özellikle 16. ve 17. yüzyıllara ait arşiv kaynakları, yerli ve yabancı gözlemcilerin aktarımları ve görsel kaynaklar kullanılarak, bu iki engelli topluluğu çeşitli yönleriyle ele alınacak, gerek saraydaki mevcudiyetlerinin sembolik anlamına, gerekse rüşvet ve intisap ağları içindeki rolleri ile Osmanlı yazılı kaynakları ve minyatürlerinde temsil edilme biçimlerine değinilecektir.

Tarihsel kaynaklarda cücelere ve dilsizlere daha ziyade musâhiblik ve soytarılık görevleri bağlamında yer verilmiştir. III. Murad’ın gözde nedimlerinden olan ve kitap sanatlarına yönelik hâmililiğiyle dikkat çeken siyâhî hadım cüce Zeyrek Ağa gibi, akıllı, esprili ve bilgili olduğu söylenen bazı cüceler belli ki sözlü şakalara dayalı bir soytarılık türünü temsil etmekte, belki de -bazı efsanevi saray soytarıları gibi- padişahı yüzüne karşı eleştirebilmekteydiler. Ancak, cüceler ve dilsizler aynı zamanda beden kullanımı gerektiren kaba bir soytarılık türünü de icra ederdi. Avrupalı okurlara hitap eden bazı geç 16. ve 17. yüzyıl kaynaklarında, padişahın, taklalar atan, birbirlerini tekmeleyen, itip suya düşüren, yere saçılan altınları kapmak için yerlerde yuvarlanan cüce ve dilsizlerle eğlendiğinden bahsedilir. Osmanlı yazılı kaynaklarınca da doğrulan bu tip eğlencelerin III. Mehmed dönemine (1595-1603) dair bazı 17. yüzyıl minyatürlerinde resmedildiğini görüyoruz. Önceki dönemde, III. Murad zamanında (1574-1595) yapılan minyatürlerde ise, cüceler bu tip gösteriler yaparken değil, sarayda padişahın yanında dururken veya bahçe gezintilerinde onun etrafında dolaşırken görülüyor. Bu resimlerin de tanıklık ettiği gibi, artık seferlere çıkmayı bırakmış, zamanını sarayın içinde veya İstanbul çevresindeki çeşitli hasbahçelerde geçiren bu devir padişahlarının gündelik rutinleri içinde cüceler ve dilsizler önemli bir yer tutuyor, padişah günde birkaç saati bu musâhibleriyle geçiriyordu.

Topkapı Sarayı’ndaki cüce ve dilsiz istihdamı, bir bakıma, evrensel bir geleneğin Osmanlı’ya özgü versiyonunu teşkil eder: Bedensel veya zihinsel engellere sahip insanların -özellikle de cücelerin- hükümdar saraylarında soytarı olarak istihdam edilmesi, dünyanın pek çok yerindeki monarşi rejimlerinde tarih boyunca görülen bir olgudur. Bu konuda yapılan akademik çalışmalarda, soytarının hem bedensel farklılığı sayesinde hükümdarı nazardan koruma amacı taşıdığı, hem de günah keçisi işlevi gördüğü öne sürülmüştür. Monarşik geleneklerde, hükümdarın yakın çevresindeki “kusurlu bedenlere” böylece sembolik bir anlam yüklenmişe benzer. Cüce ve dilsizlerin Osmanlı sarayında toplanması da, yalnızca padişah sarayını farklı ve özel kılan bir statü sembolü olarak işlev görmekle kalmaz. Bu “farklı bedenlerin” bir yandan “Allah’ın yeryüzündeki gölgesi” olan padişahın onu diğer herkesten ayıran olağanüstü ve “kutlu” niteliğine işaret ettiği, bir yandan da onların tam zıddı bir mükemmellik timsali oluşunu vurguladığı düşünülebilir.

Dünyada çok yaygın olan saray cücesi istihdamının aksine (şu anki bilgilerimiz çerçevesinde) Osmanlı’ya özgü gibi görünen işitme engellilerin istihdamı sembolik açıdan bilhassa dikkat çekicidir. Dilsizlere mahsus işaret dili 16. ve 17. yüzyıllarda Osmanlı iç sarayında yaygın olarak kullanılmakta, yalnız dilsizler değil, dilsiz olmayan saray görevlileri ile padişahların kendileri bile bu dili öğrenmekteydi. Zira sessizlik dönemin saray âdabı içerisinde önemli bir yer tutardı: Topkapı Sarayı’nın birinci avlusundan ikinciye, oradan da üçüncü avluya geçerken sessizliğin giderek arttığı hissediliyor, padişahın yanında ise sessizlik doruk noktasına çıkıyordu. Anlaşılan, hükümdarın üstün ve kutlu niteliği ile sessizlik arasında sembolik bir bağlantı kurulmuş, dilsizlerin kullandığı işaret dili de bu bağlamda saraya özgü bir prestij dili işlevini kazanmıştı.

TBMM’nin gizli toplantılarında işitme engelli kavasların görev alma gerekçesinden farklı olarak, Osmanlı sarayındaki dilsiz istihdamı işitme engellilerin iletişim kurmadaki güçlüklerinden ziyade,

iletişim kurma becerilerinden yararlanmıştır: Dilsizler gerektiğinde padişahın “bi-zebânlar mahsûs işâret ile” verdiği emirleri diğer saray görevlilerine iletmekle mükellefti. Dönem kaynakları, Osmanlı saray dilsizlerinin kullandığı işaret sisteminin karmaşık şeyleri anlatmaya imkân veren gelişmiş bir dil olduğunu -çoğu zaman hayretle- belirtmektedir. Bu işaret sisteminin grameri olan tam bir dil teşkil edip etmediği kesin olarak bilinmese de, anlaşıldığı kadarıyla, Osmanlı sarayı çok sayıda doğuştan sağır kişiyi bir araya getirerek muhtemelen saray dışında da kullanılan bir işaret dilinin yüzyıllar boyu kuşaktan kuşağa aktarılmasını kolaylaştırmıştır.

15. ve 16. yüzyıllarda saray dilsizlerine yüklenen şaşırtıcı bir işlev de, padişahın öldürülmesini emrettiği şehzade ve paşaları, Türk geleneğine uygun olarak kanlarını dökmeden yay kirışıyle boğma görevidir. Bu görev için neden dilsizlerin tercih edildiği bilinmemekle birlikte, bunun kısmen dilsizlerin saltanat sembolizmi içindeki yerinden kaynaklanmış olması mümkündür: Nasıl ki sessizlik ve işaret dili padişahın yaşadığı mekânın bir “işaretiyse,” sultanın hanesine özgü olan bu idam biçiminde de dilsizlerin rol oynaması doğal görülmüş olabilir.

Cüceler ile dilsizlerin saraydaki varlığının bir başka anlamı da şüphesiz merhamet ve hayırla ilgilidir. Çalışarak hayatlarını kazanma imkânları bedensel engelleri yüzünden kısıtlı olan bu insanları himaye etmek padişaha merhamet ve cömertliğini gösterme imkânı veriyordu. Maaş defterleri ile saraya sunulan istidalar gibi arşiv kaynakları, çalışamayacak durumda olan veya bakacak kimsesi bulunmayan cüce ve dilsizler için sarayın bir geçim kapısı olduğuna işaret etmektedir.

Padişahların ordunun başında sefere çıkma âdetini terk ederek sarayın içinde kapalı bir hayat sürmeye başladığı 16. yüzyılın sonlarına -özellikle de III. Murad dönemine- geldiğimizde, hükümdara yakın olma ve onunla zaman geçirebilme ayrıcalığı önemli bir siyasî güç kaynağı hâline gelmişti. Böylece, bu dönemde cüce ve dilsizlerin etkinliği gözle görülür biçimde arttı. Bunun bir yansıması, cüce ve dilsizlerin mimarî eserler inşa ettirerek bir tür kamusal görünürlük kazanmaya başlamasıdır. Aynı zamanda, onlarla ilgili şikâyet ve eleştiriler de devrin siyasî literatürüne yansımıştır. Selânikî, Mustafa Âlî ve Koçi Bey gibi geç 16. ve 17. yazarlarının, cüce ve dilsizlerin artan gücünü eleştirirken, onların engelli bedenleri ile ilgili olarak nefret söylemine başvurmaları çarpıcıdır. Bu konuda en dikkat çekici kaynak olan Selânikî Mustafa Efendi’nin Târîh’inde, saray cüceleri ve dilsizleri şeytanlaştırılmış, onların devlet işlerine karışmaları imparatorlukta gözlemlenen tüm kötü gidişatın ve çürümenin dip noktası olarak sunulmuştur. Selânikî’nin isimleriyle andığı bazı cüceler, 1580’ler ve 1590’lardaki bir dizi olayda, rüşvet aldıkları veya hürmetsizlik ettikleri gerekçesiyle saraydan çıkarılmış, hapsedilmiş, mallarına el konmuş, daha önce onların nüfuzu sayesinde yüksek makamlara getirilmiş olan akraba ve adamları da azledilmiştir.

Görüldüğü gibi, 16. yüzyıl sonu ve 17. yüzyıl başlarında saraydaki konumları sayesinde siyasî ve iktisadî güç imkânlarına kavuşan cüceler ve dilsizler, aynı zamanda Osmanlı yönetici sınıfı içerisinde bir miktar nefret ve önyargının hedefi olmuşlardır. Oysa, onları bu ayrıcalıklı konuma getiren Osmanlı saray kültüründe belli ki onların bedensel farklılıklarına son derece olumlu anlamlar yüklenmişti. Cüceler bizatihi görünüşleriyle, “dilsiz” diye adlandırılan işitme engelliler ise hem işaret dilini kullanmalarıyla görsel olarak, hem de sağladıkları sessizlikle işitsel olarak, hükümdarın biricik ve üstün statüsünün göstergesi oluyordu. Bu sunum, engellilik tarihinin ilginç bir bölümünü teşkil eden Osmanlı sarayındaki cüce ve dilsiz istihdâmını tüm bu yönleriyle tanıtmayı amaçlamaktadır.

[K 6] “İslam Toplumunda Engellilere Bakış”

Fahri KAYADİBİ

İstanbul Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

İslâm Dini düşkünlere, yardıma muhtaç olanlara, güçsüzlere, hastalara gerekli yardım ve desteklerin verilmesine çok önem vermiştir. Topluma bu konularda önemli görevler yüklemiştir. İslâm toplumunda yoksullara yardım, işsizlere iş bulma, hastaları tedavi ettirme, dermansızlara derman olma, güçsüzlere güç katma, eğitime, ihtiyacı olan kişilerin ihtiyaçlarını karşılama gibi konularda çok titiz davranılmıştır. Bu dayanışmayı bir ibadet şuuruyla yapmışlardır. Bunun için Müslüman toplumlarda ezilen, üzülen ve mağduriyet yaşayan pek olmamıştır. Hayatın standart refah payından herkes yararlanmıştır. Aksi durumlarda ise denge bozulmuş ve huzur kaçmıştır.

İslâm Dini öncelikle hastalıklara, sakatlanmalara karşı önleyici tedbirler koymuştur. Buna rağmen böyle durumlara düşenlere destek ve korumu için topluma görevler yüklemiştir. Bu görevler toplum tarafından yerine getirildiğinde sorunlar yaşanmayacaktır.

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Günümüzde ise özürllüler için her ne kadar destek ve yardımlar yapılmışsa da bunlar yetersiz kalmıştır. Özürllülerin sorunları ve bu sorunların çözümü konusunda neler yapılması gerektiği konuları tebliğimizde detaylı bir şekilde anlatılacaktır. Sorunlar ve çözümler ortaya konacaktır.

Engellilerin önündeki engeller kaldırılırsa engelli kalmaz.

[K 7] “İslam Hukukunda Engelliler”

Ahmet EKŞİ

Kocaeli Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi

Yaratılanların en şerefli olan ve yaratıcı tarafından “halife” ismiyle taltif edilen insanın Allah katındaki değeri, iman, salih amel, takva ve güzel ahlak gibi değerler nispetindedir. Çünkü Allah insanları bu yönleriyle değerlendirmektedir. Onların fizik yapılarına, renklerine, ırklarına, cinsiyetlerine, sağlam veya engelli oluşlarına bakmamaktadır. Nitekim Peygamber (s.a.v.) de “Allah sizin dış görünüşünüze ve mallarınıza bakmaz. Ama o sizin kalplerinize ve işlerinize bakar.” (Müslim, Birr, 33; İbn Mâce, Zühd, 9) hadisiyle bu duruma işaret etmiştir. Bu nedenle engellilik hali, insanın temel fonksiyonları açısından eksiklik olsa da insanî yönden bir kusur değildir.

Başlangıçta engellilik durumunu ifade eden “sakat” veya “özürllü” kelimeleri, hakaret anlamı da içermeleri nedeniyle şimdilerde yerini “engelli” kelimesine bırakmıştır. Engelli, “Doğuştan veya sonradan, herhangi bir hastalık veya kaza sonucu, bedensel, zihinsel, ruhsal, sosyal, duygusal ve duygusal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılamada güçlükleri olan bireydir.”

Kur’an’da dünya veya ahiret hayatında, hakiki, çoğunlukla mecazi anlamda görme, işitme, konuşma, ortopedik ve zihinsel engellilik ile genel anlamda hastalıklardan söz edilmektedir. Hakiki anlamdaki engellilik, ya benzetme veya dini görevlerde ruhsat bildirme veya tedavi etme veya değer verme bağlamında geçmektedir.

Hız. Peygamber’in öğretilerinde ise engelliliğe ilişkin temel gayenin, engellilerin sosyal hayatın içerisinde tutulması, toplumda engelli duyarlılığının oluşturulması ve engellilerin toplumla işlevsel bütünlüğünün sağlanması olduğu görülmektedir.

İnsanlık ve saygınlık açısından bir fark görülmesi bile engelliliğin dünyevî işlerde ve hukuki iş ve işlemlerde bazı farklı hükümlere tabi olduğu görülmektedir. Haklara sahip olma bakımından engellilerle engelli olmayanlar arasında fark yoktur. Çünkü İslam hukukunda hak ehliyetinin esası “hayat”tır. Engelli kimseler, ister akıl hastalığı gibi zihinsel engelli, isterse görememek, işitememek veya yürüyememek gibi bedensel engelli olsun haklara sahip olma konusunda sağlıklı insanlarla aynı koluma sahiptirler. Akli ve bedenî gelişimine bağlı olarak bu hakları bizzat kullanma (edâ) ehliyetine, hukukî işlemleri bizzat yapma yetkisine de kural olarak sahiptirler. Ancak engelin durumuna ve niteliğine göre bazı kısıtlamalar ve kolaylaştırıcı hükümler getirilmiştir.

Netice itibarıyla İslam dini engelliliği bir kusur ve eksiklik saymamış tam aksine diğer insanlar gibi onları da ilahi hitaba muhatap kılmıştır. Peygamber (s.a.v.)’in uygulamalarında da görüldüğü gibi engelli insanlar engel durumları dikkate alınarak hayatın içine dâhil edilmiştir. Bu çalışmada başta ibadetler olmak üzere hukuki işlemlerden seçilecek örneklerle engelliliğin, Allah’a kullukta ve sosyal hayatta bir engel teşkil etmediği incelenmektedir.

[K 8] “Özel Eğitim Gerektirenlerin Din Eğitimi”

Mustafa USTA

Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi

İnsan karşılaştığı olayları doğal bir ihtiyaç olarak anlamlandırma ve açıklama çabası içindedir. Bu çaba kişinin gücünü ve imkânlarını aşan durumlarda daha da belirgin bir hal alır. Kişi olayı dini nitelikli veya dini nitelikli olmayan belirli bir nedene dayandırarak açıklama davranışı içine girer. Engel durumuyla karşılaştığı andan itibaren engelli birey ve özellikle anne baba yoğun bir araştırma ve mücadele içine girmektedir. Durumun düzeleceği ümidiyle maddi imkânlarını da aşarak tıbbi, eğitsel ve moral-destek gibi her türlü çareleri deneyerek bir çıkış ve çözüm yolu aramaktadırlar. Engelli birey ve aileleri olumsuzluklarla baş ederken bir takım bilgi ve becerilere ihtiyaçları vardır. İhtiyaç sahiplerine bu bilgi ve beceriler verilirken olayın dini boyutu asla göz ardı edilmemelidir. Engelli bireye ve ailelerine özellikle ruh sağlıklarına etkisi açısından verilecek din eğitiminin daha fonksiyonel ve sağlıklı olabilmesi için; engelli birey ve ailelerinin özelliklerini ve sorunlarını belirleyecek dinin hayatlarındaki anlam ve önemiyle ilgili araştırmaların geniş örneklem grupları üzerinde yapılması önemlidir. Engellilik durumuyla karşı karşıya kaldıklarında birey ve ailesi ilk önce bu olayın başlarına

15-16 Kasım 2018, İstanbul

neden geldiğini sorgular; “neden ben”, “neden benim çocuğum” sorularına cevap aramaya çalışır. Engelli bireylere ve ailelerine hayat ve tecrübe merkezli bir din eğitiminin verilmesi önemlidir. Günlük yaşantılar dikkate alınmalı; onların kişilikleri, tecrübe ve tutumları değerlendirilmelidir. Dini bilgi akışı sağlama, emir ve yasaklar öğretme, dualar ezberletme şeklindeki bir din eğitimi yerine onları mutlu ve huzurlu kılacak ve psikolojik olarak rahatlatacak dini bilgi ve becerilerin kazandırılması önemlidir. Yaşananları anlama ve

52

anlamlandırma çabası dikkate alınarak dinin sıkıntı ve zorluklara yaklaşımı ve imtihan, sabır, şükür, tevekkül ve iman esaslarının rolü gibi dini konular üzerinde daha fazla durulmalıdır. Dini rehabilitasyonda ruhen rahatlatmak için teknolojik imkânlardan yararlanılmalıdır. Üniversitelerin Din Eğitimi ve Din Psikolojisi hocalarının düzenleyebileceği bilgilendirici ve eğitici seminer ve konferanslarla akademik destek sağlanmalıdır. Özellikle engelli annelerinin moral ve ruhsal destek amaçlı verilecek bu tür eğitim çalışmalarıyla ruh sağlıklarının korunması önemlidir.

[K 9] “Türk Halk Bilimi ve Halk Edebiyatı Açısından Engellilik Meselesi”

Meltem Deniz DOĞAN

İstanbul Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi

Amaç: Bu bildirinin amacı, küresel düzeyde bireysel ve toplumsal farkındalığın artışıyla birlikte gelişen engellilik araştırmalarının bir ayağını da Türk Halk Bilimi ve Türk Halk Edebiyatı alanlarına dayandırmaktır. Halk edebiyatı ve halk bilgisi, bireylerin doğumlarından ölümlerine kadar yaşamalarının bütün aşamalarını toplumla uyumlu bir şekilde geçirmeleri ve tecrübelerini kendilerinden sonra gelecek olan nesillere aktarmaları bakımından oldukça önemlidir.

Gereç ve Yöntem: Bildiride öncelikle engellilik ve engellerle ilgili yapılmış olan halk bilimsel çalışmalar incelenmiştir. Bunun yanı sıra Türk halk edebiyatından seçilen sözlü ve yazılı ürünlerde engellilik ile ilgili kavramlar, tasvirler taranmıştır.

Bulgular: Engellilik üzerine yapılmış olan halk bilimsel çalışmaların çoğunlukla dil ve işitme engelleri üzerine olduğu ve kültürel bağlamları açısından bu çalışmaların İşaret Dili üzerine yoğunlaştığı görülmektedir. Dil ve dilin yapıtaşı olan kelimeler, beraberlerinde büyük bir kültürel arka planı taşımaktadırlar. İşaret Dili ve İşaret Dili ile birlikte gelen unsurlar da aynı şekilde engelli bireylerin kendi çevrelerinde, küçük gruplar özelinde yeni kültürel değerler oluşturmakta; bu değerler de toplum hayatında küçük grupların birleşmesiyle büyük ölçüde yer almaktadırlar. Bununla birlikte engelli bireyler ve bu bireylerle ilgili yapılabilecek çalışmalar sadece dil ve işitme engellerini kapsamamaktadır.

Türk Halk Edebiyatı alanı içinde yer alan unsurlar ve bunlarla ilgili yapılan çalışmalarda engeller ve engellilik kendisine yer bulmaktadır. Ancak metinler içerisinde görülen engel ve engellilik ile ilgili kavramları sadece tespit ve tasnif etmek yeterli olmayacaktır.

Sonuç: Engelli bireylerin halk bilgisine nasıl ulaşip öğrenebilecekleri ve kültürel aktarıma nasıl dâhil olabileceklerine yönelik çalışmalarla birlikte, bu bireylerin kendi içlerinde ve çevrelerinde oluşturdıkları yeni kültürel unsurların da halk bilimsel açıdan değerlendirilmesi gerekmektedir. Engelli Folkloru; bir folklor ürününe, özel durumu bulunan bir grubun nasıl yaklaştığını, onu kendi şartları dâhilinde nasıl çeşitlendirdiğini göstermesi bakımından da önemlidir.

[K 10] “Türkiye’de Fizik Tedavi ve Rehabilitasyonun Tarihçesi”

Tansu ARASIL

Ankara Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı Emekli Öğretim Üyesi

Tıpta Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Dalı fiziksel ve bilişsel fonksiyonların, yaşam kalitesi dâhil insanların iyileştirilmesi ile ilgilenen bağımsız bir tıp dalıdır. Bu alanda yetişen Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Uzmanı hekimler/fiziyatristler tüm yaş gruplarında özürllülüğe yol açan durumların ve bunlara bağlı olarak oluşan sorunların teşhisi, önlenmesi, tedavi ve rehabilitasyonundan sorumludurlar. Kas-iskelet sistemi problemleri, nörolojik hastalıklar, kardiyopulmoner yetmezlik, kronik ağrı, vb. gibi birçok akut ve kronik soruna bütünsel olarak yaklaşırlar. Kapsamlı eğitimleri nedeni ile pek çok profesyonelden oluşan rehabilitasyon ekibinin aktivitelerinden sorumludurlar. Entegre rehabilitasyon ekiplerinde hastanın tanı ve tüm tedavisi hakkında sorumluluk u zaman fiziyatriste aittir. Rehabilitasyon uygulamaları, rehabilitasyon ekibinin toplantılarında ekibin diğer üyelerinin önerilerini de dikkate alarak yönlendirilir ve uygulanır. Ancak, dünyada olduğu gibi ülkemizde de giderek artan yaşam süreci, yaşam kalitesinin önemini ortaya koyarak, özellikle tıbbi rehabilitasyon sorunları çok önemli tıbbi konular olarak

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

karşımıza çıkmış, pasif bağımlılık ve yaşam dışı olma korkusu, rehabilitasyonla uğraşanlara ihtiyacı artırmıştır.

Türkiye’de fizik tedavi cihazlarının tanı ve tedavide kullanılması 19. Yüzyılın sonlarına rastlar. 1895 yılında Askeri Tıbbiye-Şahane’den (Askeri Rüştîye) ihtisaslarını alan hekimler, görevlerini Topkapı sarayı içinde kurulan Gülhane Seririyatı kliniklerinde yapmışlardır. Almanya’dan İstanbul’a getirilen Dr. Hoffmann ve Yüzbaşı Dr. Şemsettin Ateş burada ilk fiziyatri derslerini vermişlerdir. Türkiye’de sosyal rehabilitasyon kurumunun öncüsü olan Darülaceze 1896 yılında çalışmalarına başladı. Türkiye’de fizik tedavi cihazlarının tanı ve tedavide kullanılması 19. Yüzyılın sonlarına rastlar. 1895 yılında

Askeri Tıbbiye-Şahane’den (Askeri Rüştîye) ihtisaslarını alan hekimler, görevlerini Topkapı sarayı içinde kurulan Gülhane Seririyatı kliniklerinde yapmışlardır. Almanya’dan İstanbul’a getirilen Dr. Hoffmann ve Yüzbaşı Dr. Şemsettin Ateş burada ilk fiziyatri derslerini vermişlerdir. Cumhuriyetin ilk dönemlerinde, 1939-1945 yılları arasında tüberküloz, sıtma, kemik-eklem tüberkülozu, trahom salgınları ile uğraşıldığından, Fizik Tedaviye fazla önem verilmemiştir.

Türkiye’de sosyal rehabilitasyon kurumunun öncüsü olan Darülaceze ise 1896 yılında çalışmalarına başlamıştır. Ord. Prof. Dr. Osman Cevdet Çubukçu ise İstanbul’da Türkiye Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Hekimliğinin kurucusu olmuş, meslekdaşları 1958’de “Türkiye Fizikoterapi ve Rehabilitasyon Cemiyeti”ni kurmuşlar ve Rehabilitasyonun alanının geliştirilmesi için işbirliği kararına varmışlardır. Halen Türkiye’de 2200 FTR Uzmanı hekim/fiziyatrist görev yapmaktadır.

1961 yılında Hacettepe Üniversitesinde Prof. Dr. Rıdvan Özker tarafından ilk “Fizik tedavi ve Rehabilitasyon Yüksek Okulu” kurulmuş ve Türkiye’nin ilk fizyoterapistleri mezun olmaya başlamıştır. Günümüzde üniversitelerimizde sayıları 53’e ulaşan Fizik tedavi ve Rehabilitasyon Yüksek Okulu, 24.000 civarında fizyoterapist, 2 yıllık Rehabilitasyon Teknikeri yetiştiren 67 ön lisans okulu ve sayıları 12.000 civarında Fizik Tedavi Teknikeri vardır. Pek çok ülkede olduğu gibi Türkiye’de de fiziyatrist sayısındaki artış, Tıbbi Rehabilitasyon hizmetleri için artan talepten çok daha yavaş olmuştur. Çoğu bölgemizde rehabilitasyon servisleri ve donanımları ve başta fizyoterapistler olmak üzere diğer ekip elemanları yeterli değildir.

[K 11] “İlk Engelli Öğrencilerim”

Claire ÖZEL

Ortadoğu Teknik Üniversitesi

Farklı gereksinimi olan bireyler toplumda her zaman vardı. Ancak düzen insanlar arasındaki geniş yelpazeyi pek düşünmeden yalnızca standart bireylere hitap etmek üzerine kurulmuştu. Başarılı olmak isteyen bireylerin bu duyarsız sisteme uyum sağlamaları gerekiyordu. Okuma mücadelesi veren nadir engelli bireylerin yaşadığı bu zorlukları fark edenlerin sayısı oldukça azdı. Toplumun bu bireylere karşı çoğu zaman gösterdiği duygusal ve gerçekçi olmayan yaklaşımları, onlarda nadiren kalıcı değişimlere neden oluyordu. Bu yüzden değişim genelde geniş kitlelere yayılamayıp birey ölçeğinde kalıyordu. Benim hikâyem de Türkiye’deki ikinci yılımda dershanede çalışırken kör bir öğrenciyle gittiğimiz Körler Okulu’nun çocuklarıyla tanışmamla başladı. Büyüdüklerinde ne gibi imkânlarla sahip olacakları sorusu kafamdaydı. 1996 yılında ODTÜ’de öğretmenliğim başlayınca bu sorunun kim-
senin gündeminde olmadığını anladım. İlk kör ODTÜ’lüyle tanıştıktan sonra kendi çözümlerini üretmek zorunda kalan diğer 15 kişi ile tanıştım. Daha fazla öğrenci sayısı olduğunu tahmin ederken, rastladığımız öğrencilerle onların istedikleri kadar işbirliği yaparak devam ettik. Gerçekleri anlamak için, katı varsayımlardan uzak durmak gerekiyordu. Onları, duygusal tepkilerin farkında olarak duyarlılık ve temel haklara doğru yönlendirdik. Yeni başlayan ve yönetim gücü olmayan bir okutman olarak birbirimizi dinledik, karar verme aşamasında görüş paylaşımı yaptık. Türkçe doğru anladığımızdan emin olana kadar tekrar tekrar konuşur, bunların arkasındaki duygulara bakardık. Bir karar aldığımızda uygulamaya geçirmek ve bu kararları sürdürmek için uğraştık. Herhangi bir maddi kaynak olmadan ve mütevazı adımlarla ilerlerken ince ayrıntıları fark etme imkânımız oldu. İnanarak, güvenli bir ortam sağladık, başarılı denemeleri kutladık ve başaramadıklarımızın zehrini birlikte çıkarttık. Bazen de kısıtlı imkânlar bizi daha verimli kulvarlara yönlendirirdi.

[K 12] “Türkiye’de Engelli Üniversite Öğrencisi Olmak: Pastanın Kreması”

Müjde KOCA ATABEY

15-16 Kasım 2018, İstanbul

İstinye Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

Engel ve engellilik dendiğinde dendiğinde ilk akla gelen bu deneyimin oldukça karmaşık olduğudur. Literatür bazında farklı tanımlar mevcuttur, her deneyimin de kendine özel olduğu düşünüldüğünde aslında oldukça kaotik bir dünyaya adım attığımızı söyleyebiliriz. Tüm bunların arasında Türkiye’de engelli üniversite öğrencisi olmak nasıl bir şeydir sorusunu cevaplandırmaya çalışalım. Bu noktada üzerinde durulması gereken iki önemli kavram zaman ve mekandır. Çünkü bugün bu üniversitede engelli öğrenci olmak ile dün başka bir üniversitede öğrenci olmak birbirinden çok farklı deneyimlerdir. Bu deneyimlerin pek çoğu sorunlarla ilgilidir. Erişim bunlardan en önemlisidir. İki noktada erişimin önemini vurgula

54

malıyız. Fiziksel erişim ve bilgiye erişim. Gelişen dünyada her ikisinin de nispeten kolaylaştığını düşünebiliriz. Artık daha çok rampa ve engelli tuvaleti görmek mümkün kampüslerde. Ses kayıt cihazları küçüldü, bilgisayarlar ve hatta telefonlar bile akıllandı. Ancak sosyal erişim konusunda katettiğimiz yolun ne olduğu tartışmalı. Eski tutumlar ne derece devre dışında bırakıldı, ya da dayatılan engelli tanımlarından ne derece sıyrılabilirdi? Bu noktada iki yönlü bir etkileşim söz konusu. Pek çok öneri getirilebilir. Bunlardan benim çalışmalarımdan çıkan en önemli öneri esneklik olur. Kalıplardan kurtulduğumuzda ve dersi ve ders dışı faaliyetleri tek bir perspektiften düşünmeyi bıraktığımızda aslında herkes için daha pozitif bir üniversite ortamı mümkün kılınabilir. Unutulmamalıdır ki, engelli üniversite öğrencileri, pastanın kremasını oluşturan kesim. Destekleyici bir ortamla kısır döngüyü olumluya çevirmek mümkün olabilir.

Anahtar kelimeler: engelli üniversite öğrencileri, zaman ve mekan, esneklik

[K 13] “Dünden Bugüne Engellilik”

Ayşegül ATAMAN

Lefke Avrupa Üniversitesi, Özel Eğitim Bölüm

En genel tanımıyla engellilik; duyu organlarının zedelenmeye bağlı olarak işlevlerinde gözlenen kayıpların ortaya çıkardığı yetersizlikten etkilenme nedeniyle bireyin çevreyle etkileşimde karşılaştığı problem durumudur. BM Engelli Hakları Sözleşmesinde doğrudan bir engellilik tanımı olmamakla birlikte “Engelliliğin verilen bir kavram olduğunu ve engelliliğin sakat kişilerin, onların diğer bireyler ile birlikte eşit bir temelde topluma tam ve etkili katılmalarına olanak tanımayan tutumlar ve çevre koşullarla etkileşiminden kaynaklandığını” taraf devletlerin tanınması gereğine vurgu yapılmıştır.

Engellilik kavramı son dönemde daha sık tercih edilen bir kavram olmasına rağmen toplumda yetersizlikten etkilenmiş bireyleri tanımlamak amacıyla çok çeşitli kavramların (sakat, özürlü vb.) kullanıldığı görülmektedir.

Türkiye’de engellilere sunulan haklar yasalar tarafından güvence altına alınmıştır. Birleşmiş Milletler Özürlü Kişilerin Hakları sözleşmesi 2006 tarihinde Birleşmiş Milletler’ce kabul edilmiş ve 28 Ekim 2009 tarihinden itibaren Türkiye’de de yürürlüğe girmiştir. Bu sözleşme, engelli bireylerin haklarına bütüncül olarak yaklaşmaktadır.

Tarihsel süreçte engellilere karşı öncelikle 1) dışlama (1700’lere kadar), 2) ayrıştırılmış özel eğitim (1700-1950 arası), 3) en az kısıtlayıcı eğitim ortamı yaklaşımı (1950-1980 arası), 4) genel ve özel eğitimin birleşmesi (1980-1990 arası) ve 5) günümüzde engellilerin çoğunluğu için (hafif ve orta derscede yetersizlikleri olanlar için) kaynaştırma/bütünleştirme, azınlık için ayrı eğitim kurumları ve/veya geçici sürelerle ayrıştırma (1990 sonrası) uygulamaları yer almaktadır.

Türkiye’de ki Gelişim ve uygulamaya yansımaları

1889-1950 arası (ilk ayrı eğitim kurumlarının açılışı), 1950-1980 arası gelişim, 1980-1990 arası ve 1990 sonrası olarak ele alınmalıdır. 1990 sonrası gelişmeler; 1997 yılında 573 Sayılı Özel Eğitim Hakkında Kanun Hükmünde Kararname’nin yürürlüğe girmesi, 2006 yılında Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nin yürürlüğe girmesi, 2007 yılında Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’nin, 2009 yılında ise ilgili sözleşmenin Ek Protokol’ünün imzalanması ve 2008 yılında Kaynaştırma Yoluyla Eğitim Uygulamaları Genelgesi’nin çıkarılması biçiminde özetlenebilir.

[K 14] “Tarihsel Gelişimi Ve Güncel İkilemleriyle Türkiye’de Kamu Politikalarında Engellilik”

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Volkan YILMAZ

Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Politika Forumu

Siyaset Bilimci Deborah Stone'un Sakat Devlet isimli kitabında ifade ettiği üzere, kamu politikaları engelliliğin hem bir idari kategori olarak hem de bir toplumsal grubu tasvir eden bir kavram olarak ortaya çıkışında kilit rol üstlenmiştir. Ayrıca engelliliğin kamu politikalarında ele alınma biçimi toplumda engellilik deneyimlerini şekillendiren önemli etmenlerden biridir. Bu çerçevede bu tebliğ engelliliğin Türkiye'de kamu politikalarında ele alınış biçimlerini ve bu biçimlerde yaşanan dönüşümleri değerlendirecektir. Bu değerlendirme kapsamında üçlü bir dönemlendirme esas alınacaktır: 1) ulusal düzeyde istihdam ve sosyal yardım politikalarının geliştirildiği 1970li yıllar, 2) Özürlüler İdaresi Başkanlığı ve İstanbul Büyükşehir Belediyesi Özürlüler Merkezi'nin faaliyete girdiği 1990lı yıllar, 3)

Özürlüler Kanunu'nun kabul edildiği ve Birleşmiş Milletler Engelli Kişilerin Haklarına İlişkin Sözleşme'nin onaylanarak iç hukukun parçası haline getirildiği 2000li yılların ortasından bugüne kadar geçen süreç. Tebliğ üçüncü ve son dönemin ayırt edici özelliğinin geçmiş dönemlerden miras alınan yaklaşımlar ile yeni kabul edilen insan hakları yaklaşımı arasındaki üretken gerilim olduğunu öne sürmektedir.

[K 15] “Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğünün Tarihçesi”

Tayyar KUZ

Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Müdürlüğü

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu'nun 1981 yılını “Engelliler 10 Yılı” ilan etmesiyle belirlediği hedefler arasında yer alan, tüm ülkelerde engellilere verilen hizmetin koordinasyonundan sorumlu bir kurum oluşturulması kararı doğrultusunda aynı yıl ülkemizde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanı'nın başkanlığında “Sakatları Koruma Milli Koordinasyon Kurulu” oluşturulmuştur. Kurul 1983 yılında “sürekli kurul” şekline dönüşmüş ve hizmetlerinde süreklilik sağlanmıştır. Kurul 1997 yılına kadar çalışmalarını sürdürmüş ve Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nın kurulmasıyla görevi sona ermiştir.

Özürlüler İdaresi Başkanlığı'nın kuruluş amacı; engellilere yönelik hizmetlerin düzenli, etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesini temin etmek için; ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasında işbirliği ve koordinasyonu sağlamak, engelliler ile ilgili ulusal politikanın oluşmasına yardımcı olmak, engellilerin problemlerini tespit etmek ve bunların çözüm yollarını araştırmaktır. 22 Kasım 2002 tarihinde Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'na bağlanan Özürlüler İdaresi Başkanlığı 06 Mayıs 2003 tarihinde yeniden Başbakanlığa bağlanmış ve Özürlüler İdaresi Başkanlığı 2011 yılına kadar çalışmalarını sürdürmüştür. Bu süre içinde, 1999-2009 yılları arasında, farklı temalarla dört kez Engelliler Şurası toplanmıştır.

2011 yılında Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'nın kurulması ile Özürlüler İdaresi Başkanlığı kaldırılarak görevleri Bakanlık içerisinde yer alan Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü'ne devredilmiştir.

10 Temmuz 2018 tarihli Resmi Gazete'de yayımlanan 1 No'lu Cumhurbaşkanlığı kararnamesiyle Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı ile Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı birleştirilerek yeni ismi Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı olmuştur. Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, Bakanlığa bağlı bir hizmet birimi olarak diğer birimler ile koordineli olarak, yaşlılar ve engelliler ile ilgili çalışmalarını sürdürmektedir.

[K 16] “Yerel Yönetimlerde Başlangıçtan Günümüze Engellilik Çalışmaları: İBB Engelliler Müdürlüğü Örneği”

Yeliz Yıldız KÖKENEK

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Engelliler Müdürlüğü

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, 1994 yılında yerel yönetimlerde bir ilki gerçekleştirerek Özürlüler Koordinasyon Merkezi'ni kurmuş ve engelli vatandaşlara bu merkez üzerinden hizmetlerini ulaştırmaya başlamıştır.

İstanbul'daki bütün engelli ve ailelerine yerinde hizmet ulaştırmak amacıyla şube sayısı artırılan ve hizmet yapısı çeşitlenen merkez 2006 yılında İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sağlık Daire Başkanlığı bünyesinde Özürlüler Müdürlüğü adıyla bir müdürlük haline gelmiştir. 18 Ocak 2013 tarih ve 230 sayılı İstanbul Büyükşehir Belediyesi Meclis kararı ile Engelliler Müdürlüğü (ISEM) adını almıştır.

Kuruluşun ilk yıllarında ‘eğitim, istihdam, toplumsal işler ve özürlülükle ilgili tüm meseleler’ şeklinde belirlenen hizmet alanları 2006 yılında müdürlük yapılanmasına geçişin ardından çeşitlenerek sistematik bir yönetim anlayışıyla sürdürülmeye başlanmıştır. Profesyonel bakış açısıyla hizmet birimleri oluşturularak bu birimlerin koordinasyon içinde çalışmaları sağlanmıştır.

Engelli bireyler ve yakınlarına yönelik hizmetler 1994- 2004 yılları arasında iki merkezden yürütülürken bu tarihten itibaren artan merkez sayısı ile 2007 yılında İstanbul'un çeşitli noktalarında 18 merkezle hizmetlerini yürütmeye devam etmiştir.

Sanat Herkes İçindir, Sihirli Eller, Herkes İçin Demokrasi, Konuşan Parmaklar, Bu Yaz Birlikte Gülelim, İş'te Engel Yok, İstanbul Sosyal Darüşşifahaneleri, İSEÇOM gibi Avrupa Birliği ve İstanbul Kalkınma Ajansı gibi kurumlardan hibe desteği alarak pek çok nitelikli ve yenilikçi çalışmaya imza atmıştır. Bu projeler kapsamında İSEM, kültür- sanat faaliyetleri yürütmüş, engelli istihdamını desteklemiş, üniversiteler, dernekler ve kamu kurumlarıyla işbirlikleri geliştirmiş, eğitim müfredatı oluşturmuş ve görevli personeline yönelik mesleki yetkinlik ve becerilerini artıracak eğitimler düzenlemiştir.

Yeni çalışmalarla sürekli gelişim ve yenilenme içinde olan İSEM, 2018 yılında İstanbul'un çeşitli noktalarına yayılan 24 merkez ve 9 İrtibat Bürosuna ulaşmış, 20 yılı aşan tecrübesi ile engellilikle ilgili öncü bir kurum olma noktasına ulaşmıştır.

Günümüzde Sosyal Destek Hizmetleri, Psikolojik Destek Hizmetleri, Eğitim Hizmetleri, Rehabilitasyon Hizmetleri, Ulaşım Hizmetleri, Kamp Hizmetleri başlıkları altında faaliyetlerini yürüten İSEM, yıllar içerisinde engelli birey ve yakınlarının değişen ihtiyaçları doğrultusunda var olan hizmetlerini yeniden düzenlemiş, kapasitelerini artırmış böylece daha kapsayıcı hizmetler sunan bir kurum haline gelmiştir.

Anahtar Kelimeler: Engelliler Müdürlüğü, engelli hizmetleri, projeler

[K 17] “Hassas veya Kırılgan Grup Kapsamında Mülteci ve Sığınmacıların Toplumsal Kabul ve Uyum Süreci: Çanakkale Ölçeğinde Bir Değerlendirme”

Didem GÜRDOĞAN

Çanakkale Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Öğrencisi

Amaç: Son yıllardaki sosyo-politik gelişmelere paralel olarak dünya gündeminin başlıca konularından biri göç ve göçmenler olmuştur. Kendi ülkelerinde bile yaşamsal anlamda birçok sorunsallığı yaşayan hassas veya kırılgan grup çatısı altındaki: kadınlar, çocuklar ve engelliler, sığınmacı ve/veya mülteci olarak tanımlandığı ülkelerde birçok açıdan olumsuz yaşam koşullarına sahiptirler. Türkiye’de sığınmacıların toplumsal kabul ve uyum sürecine yönelik birçok farklı çalışma hali hazırda yürütülmektedir. Ancak bu tartışmalarda hassas veya kırılgan grupların toplumsal kabul süreci, yaşadığı sosyo-ekonomik ya da sosyo-kültürel sorunsallıkları maalesef değerlendirme dışında tutulmuştur. Bu çalışmanın amacı Çanakkale ölçeğinde toplumsal kabul ve uyum sürecinde yaşanan aksaklıkların ve çözüm yollarının aranması ve tartışılmasıdır.

Yöntem: Bu çalışmanın ana aksını oluşturan ve kapsamını belirginleştiren çalışmalar Çanakkale kentinde yürütülecektir. Bu kapsamda özellikle kırılgan ve hassas grup çatısı altındaki bireyler sosyo-ekonomik ve sosyo-kültürel bağlamda alt gruplara ayrılacak ve her grup kendi içinde kuramsal olarak farklı inceleme ve değerlendirme aşamalarından geçirilecektir. Bu çalışmada yürütülecek ana metod; kuramsal değerlendirmelerden öte anket, mülakat ve aktif gözlem verileri dikkate alınacaktır.

Bu bağlamda;

- Sosyo-kültürel bütünleşme grupları kurarak özellikle engelli bireylerin birbiriyle ilişkisini ve iletişimi sağlanacak çözüm yolları belirlenmeye çalışılacaktır.
- Engelli bireylerin günlük yaşamda karşılaştıkları her türlü sorunsallığın giderilmesine yönelik, kolaylaştırıcılığı sağlayacak öneriler sunulmaya çalışılacaktır.
- Toplumsal kabul ediliş kavramının yerleşik bireylerde de anlaşılmasını ve bu sürece aktif katılımlarını oluşturan kamusal alanlar belirlenmeye çalışılacaktır.

Bulgular: Zaman-Mekân bağlamında birçok sorunsallığın çözülmesine karşın, yaşamsal bağlamda bu durumun sürdürülebilir niteliği halen problemli bir durumdur ve ayrıca tartışılması gereken bir olgudur. Tüm bunlar dışında çeşitli kentlerde göçmenlere yönelik artan farklı karakterdeki tepkiler, sığınmacılar için ayrıca bir başka sosyal baskı unsurudur. Hele ki; hassas veya kırılgan gruplarda bu sosyal baskı aynı zamanda psikolojik baskıyı açığa çıkarmakta, kadınlar, çocuklar ve çok daha önemlisi engelli bireylerde psiko-sosyal travmaların oluşmasının belki de en önemli nedenidir.

Sonuç: Sonuç olarak toplumsal bütünleşme sürecinde farklı ülkelerden gelen sığınmacıların ama özellikle engelli bireylerin yaşadığı sorunsallığın sınırları belirlenecek, toplumsal kabul edilişlerinin yolları aranacak ve sağlık-egitim başta olmak üzere tüm yönleriyle değerlendirilecektir.

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

[K 18] “Klinik Psikoloji Bakış Açısıyla Engellilik Araştırmaları: Engellilik Gururunun Gelişimi”

Beyza ÜNAL

Engelli Kadın Derneği-ENGKAD

Engellilik çalışmaları, sosyoloji, sosyal politika, sosyal hizmet, hukuk ve mimarlık gibi birçok alanın katkılarıyla büyümekte olan bir araştırma ve uygulama alanıdır. Bu alanların, engelliliğin sosyal modeliyle kurduğu doğrudan ilişki nedeniyle, söz konusu işbirliğinin kaçınılmaz olduğu görülmektedir. Klinik psikoloji alanının odağında bireylerin olması nedeniyle, bu alan, engellilik çalışmaları ile son döneme kadar yakın bir ilişki kuramamıştır. Oysa son dönemde yapılan çalışmalar, her iki alanın birbirine pek çok katkı sunabileceğini göstermektedir. Bu işbirliği, engelliliğin hem bireysel hem toplumsal bir olgu olarak ele alınmasını sağlamakta ve meselenin bütün bir şekilde anlaşılmasını mümkün kılmaktadır. Nitekim engellilik kimliğinin gelişimi de böyle bir bütünleşmenin sonucudur. Engelliler, toplumda var olan fiziksel ve tutumsal engellerle her an mücadele etmek durumunda bırakılmaktadırlar. Bunların sonucunda, toplumun olumsuz bakış açısını içselleştiren engellilerin, kendi görünüm ve işlevselliklerine yönelik olumsuz duygular taşıyabildikleri görülmektedir. Bu olumsuz duygular, ancak, engellilerin kendilerine dayatılan şekilci ve sağlamcı normları sorgulaması yoluyla aşılabilmektedir. Toplumsal engellerle mücadeleye katılım, engellilerin, bu sorgulamaların sonucunda engelli veya engelli olmamaya atfedilen değerlerin toplumsal olarak yaratıldığını fark edebildiği ve kendi var oluşlarından gurur duyabildiği noktada başlamaktadır. Özetle, engelliler tarafından yürütülen toplumsal mücadele, engellilerin kendilerine yönelik bakış açısıyla şekillenmektedir. Bu durum, bireysel ve toplumsal bakış açılarının kesiştiği noktalardan bir tanesidir.

[K 19] “İED’in Hak Temelli Çalışmaları”

Onur CANTİMUR

İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği-İED

Amaç: Türkiye Özürlüler Araştırmasına (2002) göre ülkemizde 3 milyon işitme ve konuşma engelli vatandaşımız yaşamaktadır. Dünya Sağlık Örgütüne göre Dünya genelinde 360 milyon sağır/ işitme engelli yaşamaktadır. Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler verilerine göre (2017) İstanbul’da 14.090 kişi işitme sorunu yaşamaktadır. İstanbul İl Dernekler Müdürlüğü’ne göre İstanbul’da alanda 2’si sektörel olmak üzere 32 sivil toplum kuruluşu kayıtlıdır. (2018) Bu bildirinin amacı İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği’nin (İED) bu alanda yaptığı hak temelli çalışmalarından örnekleri aktarmaktır.

Gereç ve Yöntem: İED, alandaki STK’ların sadece kendi içlerine kapalı sosyal faaliyetler yaptığını farkeden veliler tarafından kurulmuştur. İED, işitme engelliler ve velilerden gelen erişilebilirlik ve sosyal güvenlik şikâyetler, yaptığı sivil izlemeler, engelli STK’ları ile işbirliği yaparak işitme engellilik alanında savunuculuk boşluğunu doldurmaya ve öncü olmaya karar vermiştir.

Bulgular:

- 1) Politika geliştirildi. (“3E” Erken Tanı, Erken Cihazlandırma, Erken Eğitim ile farkındalık yaratıldı. Devletin resmi sağlık politikası oldu. Taramalar başladı.)
- 2) İmza kampanyası yapıldı. 1.227 imza toplandı. 1 lobi faaliyeti yapıldı. İkinci kulağa da biyonik kulak hakkı elde edildi. “SGK ben nasıl duyacağım?” SGK pil geri ödemeleri arttı.
- 3) Yürüyüş ve basın açıklaması yapıldı. (Ücretsiz seyahat kartına sınırlama getirilmesi ile İBB önünde, işitme engellilerin protezleri ile sadece Ankara’da özel salonda üniversite sınavına girme mecburiyeti, erişilebilirlik sorunları için 1 Aralık 2013 Taksim, Fatih’teki işitme engelliler okulunun Büyükçekmece’ye taşınması)
- 4) İşaret dili ile protesto viral video hazırlandı. (Her yıl 3 Aralık’ta yapılan kutlamalar “3 Aralıkta Biz Yokuz” denilerek eleştirildi. Sosyal medyada paylaşılan videoya 263 beğeni, 40 yorum yapıldı, 686 adet paylaşım oldu.)
- 5) 550 milletvekiline e-posta atıldı. 4 yasa teklifi sunduruldu. (Düz vitesi duyamayan işitme engellilerin ÖTV muafiyeti için. 2012 yılında CHP, 2013 yılında MHP, 2014 yılında HDP)
- 6) Ulusal basında 1 manşet haber ile kamuoyu oluşturuldu. (25.09.2018 Hürriyet gazetesi durdurulan koklear implant ameliyatları için röportaj verildi (<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/sessiz-bekleyis-duyun-bu-cocuklari-40966641>))
- 7) 100’den fazla yazı ve sorunlar dosyası karar vericilere gönderildi.

Tartışma: Alanda kapasite sorunu mevcuttur. Anadilleri işaret dili olan sağırlar işaret dilinde karşılığı olmadığı için ve eğitim yetersizliğinden dolayı savunuculuk, sivil izleme gibi soyut kavramları anlamakta güçlük çekmektedir. Bu tür kavramları protez kullanan işitme engelliler daha iyi anlamaktadır. İşaret dili kullananlar ve protez kullananlar işitme engelliler arasındaki iletişim farklılığı ortak

15-16 Kasım 2018, İstanbul

zeminde buluşmalarını zorlaştırmaktadır. Dolayısıyla bu sorun STK'ları da etkilemekte işaret dili ağırlıklı veya protez ağırlıklı çalışan STK'ların "ağ oluşturmaları" ve birlik içinde hak savunuculuğu yapmalarını zorlaştırmaktadır.

Anahtar Kelimeler: işitme engellilik, hak temelli, savunuculuk

[K 20] "Yirminci Yüzyılın Son Çeyreğinde Engellilerle İlgili Gelişmeler"

Fikret GÖKÇE

Zihinsel Engelliler Federasyonu Eski Üyesi

Bildiride; 20. yüzyılın son çeyreği içerisinde Türkiye'de meydana gelen gelişmeler incelenecektir.

Bu gelişmeler şu şekildedir:

- 1) 1979 Dünya Çocuk Yılı ve Karabük'te Zihinsel Engelliler için okul yapma girişimi.
- 2) 1981 Dünya Sakatlar Yılı.
- 3) 1981 Türkiye Sakatları Koruma Milli Koordinasyon Kurulunun kurulması.
- 4) 1983 yılında çıkarılan 2908 sayılı Dernekler Kanunu'nun 88. maddesine göre 1986 yılında Türkiye Sakatlar Konfederasyonunun kurulması.
- 5) 2 Temmuz 1985 Zihinsel Özürlüler Federasyonunun kurulması.
- 6) 1989 Yaşama Sevinci Dergisi.
- 7) 1990 Özürlüler Spor Federasyonunun kurulması.
- 8) 1992 Konya Milletvekili Necmettin ERBAKAN ve 30 arkadaşıyla Özürlülerin Problemleri ve Alınacak Önlemler ile Politikaların Belirlenmesi Amacıyla açılan Meclis araştırması.
- 9) 1992 On yıl da özürlülerle ilgili çalışmaları içeren ülke raporunun Birleşmiş Milletlerde ÇSG Bakanı Mehmet MOĞULTAY tarafından sunulması ve 3 Aralık gününün DÜNYA SAKATLAR GÜNÜ olarak kabul edilmesine ilişkin Genel Kurul kararı.
- 10) 1992 İstanbul ULUSLARARASI ÖZEL OLİMPİYAT.
- 11) 1993 yılından bu yana Ayvalık'ta düzenlenen özürlüler şenliği.
- 12) 1995'ten itibaren yasa çalışmaları.
- 13) TRT'de 331 hafta yayınlanan HERŞEYE RAĞMEN programı.
- 14) 1996 Ankara Valiliği, Hacettepe Üniversitesi Fizik Tedavi Yüksek Okulu ve Konfederasyon işbirliğiyle ÖZÜRLÜ, KENT VE ÇEVRE Kongresi.
- 15) 1996 ve 1997 Akdeniz Üniversitesi ve Konfederasyon işbirliğiyle ÖZÜRLÜ VE SPOR Konferansları.
- 16) 1996 Özürlü kimlik kartı çalışmaları.
- 17) 1996 MHP ve Konfederasyon işbirliği ile 2000'Lİ YILLARA DOĞRU ÖZÜRLÜLERİN SORUNLARI Sempozyumu.
- 18) 1996 İstanbul'da düzenlenen 20. yüzyılın son büyük toplantısı HABİTAT'ta özürlüler Konfederasyonunun BÜLTEN Dergisi ve yayınları.
- 19) MEB Şura Salonunda Cumhurbaşkanı Süleyman DEMİREL, yedi bakan ve davetliler huzurunda Alman Mubiaki Tekerlekli Sandalye Dans Grubu gösterisi. Daha sonra Sheraton Otelinde Alman-Hollanda Moda ve Dans gruplarının gösterileri.
- 20) 25 Mart 1997 Ekonomik ve Sosyal Konsey Toplantısı. Başbakan Necmettin ERBAKAN, Başbakan Yardımcısı Tansu ÇİLLER ve beş bakan ile sosyal tarafların katılımıyla 11 Nisan 1997'de ATV Siyaset Meydanı Programı- ÖZÜRLÜLERİN TÜRKİYESİ.
- 21) 1997 Özürlülerle ilgili KHK'lerin çıkarılması.
- 22) 1997 Başbakanlık Özürlüler İdaresi Başkanlığı ile Özürlüler Yüksek Kurulu'nun kurulması.
- 23) 11 Eylül 1997 ÖİB ile Konfederasyon arasında Eşgüdüm ve İşbirliği Protokolü.
- 24) 1997, 98, 99 yıllarında Cumhurbaşkanı Süleyman DEMİREL himayesinde Sakatlar Haftası'nda Çankaya Köşkü'nde düzenlenen resepsiyonlar ve ödül töreni.
- 25) 1999 depreminden hemen sonra Kocaeli Vilayet Binası yanında Konfederasyon Yardım ve Koordinasyon Merkezinin açılması.
- 26) 1-3 Aralık 1999 1. Özürlüler Şurası.

[K 21] "Türkiye'de Engelliler Meclisine Doğru Projesi"

Turhan İÇLİ

Engelliler Federasyonu Başkanı

Demokrasi, çeşitli toplum kesimlerinin örgütlü olarak karar alma süreçlerine katılımı olarak da tanımlanabilir. Kadın-Erkek, İşçi, Memur, Esnaf, Çiftçi, Tüccar, Sanayici, Engelli... gibi toplumsal gruplardan herhangi birinin karar alma süreçlerine katılmaması demokrasinin, bir başka deyişle ulusal

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

egemenliğin eksik tecelli etmesi demektir. Toplumsal gruplar, örgütlü olarak karar alma süreçlerine katılırlarsa toplumdaki çeşitlilik ve farklılıklar arasında en uygun denge oluşması; Bu çeşitliliğin ve farklılığın yönetim süreçlerine yansması olanaklı hale gelir.

Bu bağlamda toplumsal bir gereksinim grubu olarak dokuz milyonu aşkın olduğu belirtilen engellilerin karar alma süreçlerine katılmaması, onların gereksinimlerinin karşılanmaması sonucunu vereceği gibi, demokrasinin etkinliğini de zayıflatır.

Engelliler, toplumun en fazla ihmal edilmiş dışlanmış ve kenara itilmiş toplumsal kesimini oluşturmaktadır. İnsan haklarından ve ulusal zenginliklerden, eşit olarak yararlanamamakta, ayrımcılığa maruz kalmaktadır.

Bugün engelli nüfusun sadece %2-3'ü, çeşitli dernek, vakıf ve platformlarda örgütlenmiş bulunmaktadır. Bu örgütler de birbirinden kopuk ve dağınıktır. Bu nedenle toplumsal bir baskı gücü oluşturamamaktadır. Engellilerin dağınık öğelerini ortak bir amaç doğrultusunda birleştirerek bir baskı gücü haline getirmek son derece yakıcı bir sorundur.

Bu amaçla engelliler konfederasyonu 2016 yılında “Engelli Örgütlenmesinde Yeni Arayışlar” konulu bir çalıştay gerçekleştirmiştir. Çalıştay, birbirinden farklı engelli örgütlerin, güçlerini, kendi varlıklarına son vermeden her ilde oluşturulacak İl Engelli Meclis’lerinde ve onların temsilcilerinden meydana gelen Türkiye Engelliler Meclisi’nde birleştirebileceklerine karar vermiştir. Engelliler Konfederasyonu bu yol açıcı düşünceyi bir proje haline getirerek Türkiye Avrupa Birliği Delegasyonu’na sunmuş ve kabul edilmiştir.

Proje kapsamında 52 ilde, İl Engelli Meclisleri’nin kurulması, sivil toplum örgütlerini temsilen seçilecek Meclis üyelerinin, 26 ilde engelli hakları, savunuculuk ve izleme, gölge rapor hazırlama toplumsal cinsiyet ve gönüllü yönetimi gibi konularda eğitime tabi tutulması gibi etkinlikler yer almaktadır. Ayrıca engellilerin ihtiyaç analizini ve örgütlenme profilini ortaya çıkarmak amacıyla 52 ilde 780 engelliye yönelik saha araştırması yapılacaktır. Oluşturulacak olan web sitesi ve online öğrenme platformunda elde edilen bilgiler paylaşılacak; 6 ayda bir E-Bülten çıkarılacaktır. Bu etkinliklere ek olarak engelli hakları konusunda savunuculuk ve izleme konulu 4 projeye destek verilecektir.

[K22] “Gallaudet Üniversitesi”

Mehmet MAHRAMANLIOĞLU

İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa, Mühendislik Fakültesi

Dışardan bakınca diğer üniversitelerden bir farkı olduğu anlaşılmayan Gallaudet Üniversitesini diğer üniversitelerden ayıran çok önemli bir özelliği vardır. Bu özellik öğrencilerinin ve akademi kadrosunun çok büyük kısmının işitme engelli olmasıdır. Gallaudet Üniversitesi Amerika’da eğitim veren yüksek öğrenim kurumları sıralamalarında daima üst sıralarda yer almaktadır. Üniversitede Amerikan İşaret Dili ve İngilizce kullanılmaktadır. Öğrencilerin büyük kısmı Amerikadan olsa da, dünyanın yirmi beşten fazla ülkesinden gelen öğrenciler burada eğitim görmektedir. Bu da; Gallaudet Üniversitesini çok kültürlü yapmaktadır. Üniversite ilkokuldan lisansüstü seviyesine kadar eğitim vermektedir. Gallaudet Üniversitesinde Muhasebe, Kimya, İş İdaresi, Uluslararası İlişkiler bölümleri dâhil olmak üzere yirmibeşten fazla dalda eğitim verilmektedir.

Çalışmada; Üniversitenin kuruluşu, kuruluşundan zamanımıza kadar olan gelişimi ve günümüzdeki eğitim sistemi incelenmektedir. Ayrıca Gallaudet Üniversitenin öjeni hareketine karşı duruşu, öğrenci olayları ve diğer üniversitelerdeki öğrenci olayları arasındaki benzerlikler ve farklılıklar incelenmektedir. Üniversitenin bazı bölümlerinin programları diğer üniversitelerin aynı bölümlerinin programları ile karşılaştırılmaktadır.

1.2. Sözlü Bildiri Özetleri

[S 1] “Eskiçağda Engelli Olmak”

Hatice PALAZ ERDEMİR, Emine ARTAN

Celal Bayar Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü

Bazen doğuştan, bazen sonradan ve çeşitli sebeplerle ortaya çıkan engellilik, insanlık tarihi kadar eskidir. İnsan kendini yaratının, ona bahsettikleriyle bu dünyada hayatını sürdürebilmektedir ve insanın dünya üzerindeki hayatı, kendisi ile maddî ve manevî çevresiyle olan sağlıklı ilişkilerine bağlıdır. İnsan bedenindeki her bir uzuv, bu dünyadaki iş ve işlemlerimizi kolaylaştırmak üzere bahşedilmiştir ve bir insan için her biri baha biçilemeyecek kıymete sahiptir. Bu çerçevede sağlıklı ve engelsiz olma hali insana bu dünyada bahşedilen en büyük nimetlerdendir.

Eskiçağ'da insan hayatı tabiatla daha fazla iç içe olduğundan daha zor şartlarda sürdürülebilmektedir. İnsanın fizikî gücüyle gerçekleştirebildiği avcılık, yırtıcı hayvanlarla mücadeleler, savaşlar ve tarım hayatı neredeyse bir “doğal seleksiyon”u da gerekli kılmıştır. Engelli durumda olanların bu zor şartlarda ihtiyaçlarını karşılaması ve korunması, ancak yine diğerlerinin insanî “merhamet”, sahip- lenme, yaratılanı “hor görmeyip, hoş görme” ve insanî saygı yaklaşımlarıyla gelişebilmiştir. Çeşitli duyu organlarından yoksunluk, çeşitli uzuvlardan mahrumiyet ya da aklî melekelerin olmayışı, bazı toplumlarda farklı şekillerde yorumlanmış ve bu türden engelli kişilere karşı toplumlar çoğunlukla acımasız, öteleyici ve katı tutumlar geliştirmişlerdir. İlahî dinler çerçevesinde, tam ve engelli oluşun kendi içerisinde bu dünya ve öbür dünyada çeşitli sorumluluklar getirdiği anlayışının toplumlarda idrakı da engellilere karşı eski geleneksel ve kolaycı bakış açılarının bertaraf edilmesini yeterince sağlayamamıştır. Eskiçağ toplumları için engellilerin toplumda kabul görmesi, toplumdan uzaklaştırılmak, itilmek, ötelenmek yerine toplumla bütünleştirilmesi çok az rastlanan bir durumdur. Eski- çağ'dan günümüze ulaşan bazı metinlerde bu konulara dair ilginç anlatımlar yer almaktadır.

Bu çalışmanın amacı, kaynaklardaki bilgiler çerçevesinde, Eskiçağ toplumlarında engellilere bakış açısını ortaya koyan çeşitli örnekleri ele alarak geçmiş ile günümüz toplumları arasında engellilerin toplumdaki durumlarını ortaya koymaktır.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, Eskiçağ, Mezopotamya, Hellas, Roma, Mısır.

[S 2] “Osmanlı Devletinde Suni Uzun Üretimi”

Kamuran ŞİMŞEK

Pamukkale Üniversitesi, Fen ve Edebiyat Fakültesi, Tarih Bölümü

Amaç: Sun'î kelimesi sözlüklerde yapma, takma, uydurma, sahte, doğal olmayan gibi anlamlarda kullanılmıştır. Sun'î uzuv ise çeşitli sebeplerden dolayı el, kol ve bacak gibi organlarını yitiren insan- ların hayatlarını kolaylaştırmak amacıyla imal edilen aletlere verilen isim olmuştur. Tarih boyunca insanlar vücut bütünlüklerini korumaya çalışmış ancak savaş, hastalık, kaza, doğal afet gibi neden- lerden ötürü el ve ayaklar başta olmak üzere çeşitli organlarını yitirmişlerdir. Bundan dolayı pek çok insan, kan kaybı veya ameliyattan sonra oluşan enfeksiyon nedeniyle yaşamını yitirmiş, hayatta kal- mayı başaranlar ise kaybettikleri uzuvlarının yerine kendilerine sun'î uzuvlar üretmek suretiyle ya- şamlarını kolaylaştırmak için çaba sarf etmişlerdir.

Vücudun herhangi bir organının özellikle de kol veya bacağın tamamının ya da bir bölümünün cerrahi bir operasyon neticesinde kesilmesi anlamında kullanılan amputasyon, tarihin ilk dönemlerinden iti- baren kullanılan bir teknik olmuştur. İlk zamanlardan itibaren insanların el, kol ve bacak gibi organları yaralanmalar neticesinde kesilmiş, yapılan ilk amputasyonlar aşırı kan kaybı ve kan zehirlenmesi ne- deniyle ölümle sonuçlanmıştır. Yapılan operasyondan sağ olarak kurtulan hastalar, ameliyat sonra- sında oluşan kangren ve enfeksiyon nedeniyle hayatlarını kaybetmişlerdir. Zaman içerisinde tıp ala- nında meydana gelen gelişmeler neticesinde ölümlerde düşüş yaşanmış, bu durum ise sun'î uzuv üre- ten kurum ve kişi sayısını arttıran önemli bir faktör olmuştur. Çalışmada, sun'î uzuv üretiminin dün- yadaki gelişimi ile bunun Osmanlı Devleti'ne olan etkileri hakkında bilgi verilmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmamızda Osmanlı arşiv belgeleri, sözlükler ve ikincil kaynaklarda yer alan bilgiler doğrultusunda, dünyada ve Osmanlı Devleti'nde sun'î uzuv üretimi hususunda meydana ge- len gelişmelerin neler olduğu tespit edilmeye çalışılacaktır.

Sonuç: Daha önceleri Avrupa'dan satın alınan ve pahalı olan sun'î uzuvların İstanbul'da da üretil- mesine yönelik çabaların başlangıcı Sultan II. Abdülhamit Dönemi'nde meydana gelmiştir. Sun'î uzuv üretiminin İstanbul'da da yapılmasını isteyen padişah, Paris'e öğrenci gönderilmesini emretmiş, bunun üzerine bahriye ve tophaneden ikişer kişi olmak üzere toplam dört kişilik bir subay heyetinin Paris'e gönderilmesi kararlaştırılmıştır. Suni el-ayak ve cerrahi aletlerini öğrenmek amacıyla gönde- rilen talebeler Paris'te Maison L. Mathieu'nun yanında çalışmaya başlamış ve çok hızlı bir şekilde işi öğrenmişlerdir. İstanbul'da suni el ve ayak imal edecek fabrikanın açılması için gerekli olan bina araştırılmaya başlanmış, yapılan görüşmeler neticesinde imalathanenin Tophane-i Amire'de tesisi münasip görülmüştür. Tophane'de kurulan imalathanenin ardından savaş, hastalık, kaza gibi neden- lerle uzuvlarını yitirmiş olan fiziksel engelliler, dilekçe yoluyla başvuruda bulunarak kendileri için suni uzuv talebinde bulunmuşlardır.

Anahtar Kelimeler: Osmanlı Devleti, Engelli, Sun'î uzuv, II. Abdülhamit

[S 3] “Deme Mecnun'a Deli”

Müjân ÜÇER

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Halk Bilim Araştırmacısı

Engelli, fiziksel veya zihinsel bir rahatsızlık nedeniyle bazı hareketleri, duyuları veya işlevleri kısıtlanan kişidir. Dünya Sağlık Örgütü, Sağlığın Uluslararası Sınıflandırması'na göre engelli olma hâli için yeti yitimi terimini kullanır.

Zihinsel engellilik; doğuştan veya sonradan beyin ile ilgili algılama ve algıladığını doğru yorumlayamama durumudur. Bunların arasında öğrenme bozuklukları, dikkat yetersizlikleri/eksiklikleri, psikiyatrik bozukluklar; duygusal algı bozuklukları, sosyal bozukluklar, algılananları yorumlayamama vb. sayılabilir.

Bir engelli için en büyük engel, sosyal çevrenin engelli kişiye hangi şekilde yaklaştığıdır. İletişim açısından nasıl bir etkileşim içerisinde sosyal hayatta var olabildiği de önemlidir.

Eski kültürlerde akıl hastalıklarının kötü ruhlar tarafından yapıldığına inanılması (demonoloji) sebebiyle, önceleri büyücüler sonraları din adamları kötü ruhları kovmak düşüncesiyle delileri sağaltma konusuyla ilgilenmişlerdir. Mısır, Uzakdoğu ve Yahudi kültürlerindeki anlayışla delilik ilahi ceza olarak görülmüş, Greko-Romen kültürde de bu görüş devam etmiştir. Ortaçağda, bu kimseler kapatılmış ve zincire vurulmuştur. Rönesansta dinin tıptaki etkisinin azalmasıyla bazı uygulamalar görülmüş, delilerin korunmasını gerektiğini söyleyenler olduğu gibi, deliler manastırların bir bölümüne kapatılmış veya panayırarda ücret karşılığında teşhir edilmiştir. (Fransa'da 1792 yılında Pinel tarafından akıl hastalarının zincirlerinin çözülmesiyle Avrupa'da akıl hastaları insan muamelesi görmeye başlamışlardır).

Ortaçağda İslam toplumları delilere, şefkatle yaklaşmıştır. Kur'an-ı Kerim'de (Nisâ/5) "...akılsızları rızıklandırın ve güzel sözler söyleyin" buyurulmuştur. Selçuklu ve Osmanlı döneminde dârüşşifalarda her türlü hasta kabul edilmekle beraber akıl hastaları için ayrı odalar bulunuyordu. Zapt edilen hastalar ailelerinin yanında kalıyorlardı. Zapt edilemeyenlerin dârüşşifada kalması zorunlu idi. Bütün hastaların kabul edildiği dârüşşifalar zamanla akıl hastalarının tedavi edildiği bîmârhâneye dönüşmüş ve Osmanlı döneminde birçok bîmârhâne açılmıştır.

Bu araştırmanın amacı, akıl hastalıklarında halkımızın bu kimselere bakışı, davranışı ile halk kültürümüzdeki sözlü geleneğin tespiti. Başlıca atasözü kaynakları ve arşiv bilgilerinin ışığında yapılan bu çalışmada; sadece zihinsel engelliye değil, halkımızın bu engele maruz kimselerin ailesine bile şefkatle davrandığı ve yardımcı olmak istediği sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Zihinsel Engellilik, Delilik, Atasözlerimizde Delilik.

[S 4] “Engelleri Edebiyatla Aşmak: Engelli Yazarların Türk Edebiyatına Katkıları”

Koray ÜSTÜN

Hacettepe Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyat

Sanat, insana estetik bir perspektif kazandırmakla birlikte Aristo'dan beri üreticisine sağladığı arınma ile psikolojik boyutu da bulunan bir eylemdir. Malzemesi dil olan edebiyat da bu sanatlardan biridir. Edebiyat, okur ya da yazar rolü bağlamında bireyleri toplum içerisinde “ötekileştirilmiş” kimliklerden sıyrarak kendini ifade eden, anlatan, anlatan ve tasarlayıp kurgulayan bireyler olmalarını sağlamakta önemli bir rol üstlenmektedir. Bireyler, okur olarak estetik ve dil gelişiminin yanında realitenin ötesinde bir dünya fırsatı yakalarken kendi yazınsal üretim süreçlerini başlatıp ortaya metin koyarak yazar kimliği edinen bireyler de kendi tasarladıkları kurmaca âlemleri paylaşma olanağı bulmaktadırlar.

Teknolojinin gelişmesine paralel olarak hızlanan basın-yayın faaliyetleriyle birlikte Çağdaş Türk edebiyatında da engelli bireyler tarafından yazınsal üretim faaliyetleri hız kazanmış; edebiyatın şiir, roman, öykü gibi farklı türlerinde engelliler tarafından üretilen eserlerin görünümü artmıştır. Bu üretim, engelli bireylerin sosyal ve psikolojik açıdan kendini gerçekleştirme süreçlerine önemli bir katkı sağlamakla birlikte Türk edebiyatında da ciddi bir birikim oluşturarak bir saha yaratmıştır.

Bu bildirinin amacı, engellerini aşarak yazınsal üretimleriyle Türk edebiyatına katkı sağlayan yazarları tanıtmak ve bu yazarların eserlerinden görülen tematik ve biçimsel ortaklık ve farklılıkları ortaya koymaktır. Bu amaç doğrultusunda engelli yazarlar tarafından kaleme alınan eserler tespit edilecek, tür bakımından sınıflandırılacak ve ardından metinlerden hareketle bir bütün ortaya konulacaktır.

[S 5] “Antik Çağdaki İlk Tedavi Merkezi”

Neşe KARS ¹, Esennur SİRER ¹, Ayşegül AKAYDIN ¹, Nursel BOLAT ¹

¹ İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Türk Dil Kurumu'nun sözlüğüne göre "vücudunda eksik ya da kusuru olan" anlamına gelen "engelli" kavramı tarih boyunca farklı şekillerde algılanmıştır. İlk çağlardan itibaren ortopedik engelli ya da konuşma, görme, işitme ve zihinsel engelli bireylere toplumun en alt tabakasında yer verilmiştir.

Aristo (M.Ö. 384-323) daha o zamanlarda şöyle bir sıralama yapmıştı: En zirve tabaka Tanrının bulunduğu mevki ve en alt tabaka ise şeytanın bulunduğu mekiddir. Ara tabakalar ise; melekler, hayvanlar, insanlar ve insanların da en alt tabakasını oluşturan engellilere ayrılmıştır.

Antik çağlarda; engelli bireyler hakkında, ailelerinin işlediği bir suç nedeniyle, Tanrılar tarafından cezalandırıldıkları düşüncesi hâkimmiş. Bu nedenle; engellilere kimse yardım etmez ve şehir dışına sürgüne gönderilirlermiş.

Spartalılar döneminde, toplum tarafından eksik kabul edilen engelliler, topluma yiyecek bulma veya avlanma hususunda herhangi bir katkıda bulunamadıkları için toplum tarafından dışlanır, kötü hava şartlarında dışarıda bırakılır, donarak veya nehre atılıp boğularak ölmeleri sağlanmış. Böylece; kötü ruhlarla savaşıldığına ve kurtulduklarına inanılmış.

Spartalılarla aynı dönemde, MÖ V. yüzyılın ortalarında, Ege Bölgesi'nin kuzeyinde, Bergama bölgesinde, Asklepion tedavi merkezi olarak önemli bir konuma sahip olmuştur. Asklepion adını Apollon'un oğlu olan ve sağlık tanrısı olarak bilinen Asklepios'dan almaktadır. Asklepion'da üç temel tedavi yöntemi uygulanmaktadır; perhiz, sıcak ve soğuk banyo, beden hareketleri.

Asklepion aynı zamanda dönemin ünlü hekimlerinin yetiştiği bir tıp okulu ve dünyanın ilk psikiyatri hastanesi olarak da tarihe geçmiştir. Asklepion'un hekimleri hastalarına burada çamur banyosu yaptırır, bitkilerden elde ettikleri ilaçları kullanır, ayrıca onların spor ve müzikle uğraşmalarını sağlar. Bu arada rüyalar yorumlanır, telkin yoluyla hastaların iyileşmelerine yardımcı olunur, gerektiğinde ameliyat gibi işlemler de yapılır. Terapi için en çok su sesinden yararlanırlarmış. Bu nedenle; Asklepion telkin ve inanç yoluyla iç içe geçmiş tıbbi, cerrahi ve paramedikal tedavileri ile döneminin en önemli sağlık merkezlerinden biri konumuna erişmiştir.

Bu çalışmada; Antik çağlarda engelliliğin nasıl ele alındığı, engelliliğe tarihsel perspektiften nasıl bakıldığı literatür taraması yapılarak incelenecektir. Bu bağlamda; ülkemiz sınırları içerisinde Bergama yakınlarında bulunan ve tarihteki en eski tedavi merkezlerinden biri olarak kabul edilen Asklepion antik kenti bulgular ışığında değerlendirilecektir.

[S 6] "Engelsiz Mitoloji"

Yunus BUCUKA

Bingöl Üniversitesi, Sosyal Hizmet Bölümü

Bu çalışmanın amacı engellilerin toplumsal hayata katılım sorununu mitoloji ekseninde ele almaktır. Bu süreçte engellilerin toplumsal hayata katılımlarını destekleyen, kolaylaştıran, tartışan iki örnek kullanılmıştır. Biri Antik Yunan mitolojisinde demir tanrısı Hephaistos hakkındaki mitler, diğeri ise Mezopotamya mitolojisindeki Tanrı Enki ve Tanrıça Ninnah arasında insanın yaratılış sürecindeki (antropogonia) bir tartışmadır. Türk Dil Kurumu Güncel Türkçe Sözlüğüne mit "geleneksel olarak yayılan veya toplumun hayal gücü etkisiyle biçim değiştiren alegorik bir anlatımı olan halk hikâyesi, mitos" olarak tarif edilmektedir. Bu tanımın yanı sıra mitoloji, onu üreten insanlar için hikâyeden öte anıtlara sahiptir. İnsanın yaşadığı dünyayı, evreni anlama ve anlamlandırma gayretidir. Mitoloji, yaşıyan gerçektir, gerçeğin bir anlatımıdır. Bundan dolayı kimi araştırmacılar mitoloji ile mitolojinin içinde bulunduğu toplumun bilinçaltı arasında bağlantı kurmaktadır. Bu doğrultuda mitoloji diyaletik bir işleyiş ile özellikle insanın toplumsal hayatının genelleştirilmiş bir izdüşümü olarak değerlendirilmektedir.

Engellilik tarihsel ve evrensel bir olgudur. Farklı boyutları olan bu olgu tarihsel süreç içinde, çeşitli anlam ve değerlendirmelere tabi tutulmuştur. İlkel, sanayi öncesi ve modern toplumlarda engellilerin yaşadıkları kendilerine özgü sorunlar bulunmaktadır. Bu sorunların bazıları elbette yaşanan toplumun gelişmişlik düzeyiyle de alakalıdır. Engellilerin yaşadıkları sorunların azaldığına ve etki düzeylerinin düştüğüne dair görüşler ve bilimsel bulgular bulunmaktadır. Engellilerin yaşadıkları sorunlar dikkatli bir şekilde kategorize edildiğinde, toplumsal hayata katılımı sorunuyla doğrudan ya da dolaylı bir şekilde bağlantılı olduğu anlaşılabacaktır. Modern toplumlar dahi engellilerin toplumsal hayata katılım sorununu tam anlamıyla giderme konusunda yetersiz kalmaktadır. Dolayısı ile bu sorunun tarihsel bir sorun olduğunun da altı çizilmiş olacaktır.

Bu çalışma doküman analizi ile gerçekleştirilmiş betimsel bir araştırmadır. Antik Yunan ve Mezopotamya mitolojilerinde yer alan iki mit üstünden engellilerin toplumsal hayata katılımına getirilen çözümler analiz edilmektedir. Her iki mitolojik örnek engellilerin toplumsal hayata katılımlarını

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

sağlayan çeşitli sonuçlar içermektedir. Engellilerin istihdam edilmeleri sağlanarak toplumsal hayata katılım hususunda çözümler üretilmiştir.

Dolayısıyla engellilikle ilgili konular mitolojilerde de işlenmiş hatta bazı sorunlara çözümler üretilmiştir. Mitolojilerin, üretilen çözümler üstünden engellilik konusunda günümüze bir eleştiri ve/veya yol gösterici boyut taşıdığı dikkate alınabilir. Mitolojinin edebiyat, sanat, din ve felsefe gibi alanların yanı sıra engellilik olgusu için de tarihsel bir içeriğe sahip olduğu ileri sürülebilir.

[S 7] “İslam Öncesi Türk Toplum Hayatında Engellilik”

Ömer ÇANAK

İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Tarih Bölümü Yüksek Lisans öğrencisi

İnsanın var olduğu andan itibaren ortaya çıkan engellilik, diğer toplumlarda olduğu gibi İslam öncesi Türk toplumlarında da görülmüştür. Bugün ki tanımı ile engelli; “doğuştan veya sonradan herhangi bir nedenle bedensel, zihinsel, ruhsal, duyuşsal ve sosyal yeteneklerini çeşitli derecelerde kaybetmesi nedeniyle toplumsal yaşama uyum sağlama ve günlük gereksinimlerini karşılama güçlükleri olan ve korunma, bakım, rehabilitasyon, danışmanlık ve destek hizmetlerine ihtiyaç duyan kişidir.” Tarihi süreç içerisinde bu kişilere yönelik farklı uygulamaların var olduğu şüphesizdir. Bu uygulamalardan en adil ve insancıl olanın İslam öncesi Türklere ait olduğunu söyleyebiliriz. nitekim, İslam öncesi dönemde kurulan Türk devletlerinin engelli vatandaşlarının haklarını töreyle güvence altına alarak onları himaye ettikleri görülmektedir. Bu çalışmamızda, eski Türklere ait kaynaklardan Kutadgu bilig, Divan-ı lügati’t Türk ve Codex Cumanicus’un engel gruplarını hangi kelimelerle karşıladıkları izah edildikten sonra, İslam Öncesinde kurulan devletler arasında model bir devlet olarak kabul edilen Köktürk Hakanlığının uygulamalarını örnek alarak, engellilerin İslam öncesi Türk devlet ve topluluklarındaki durumları incelenmeye çalışılmıştır.

Çalışmamızı Köktürk Hakanlığındaki uygulamalar ile desteklemekle birlikte bu noktada Köktürklerden sonra gelen Uygur Hakanlığında ve Oğuzlarda da bu tür uygulamaların devam ettiği örneklerle izah edilmiştir.

Köktürk, Uygur ve Oğuzlarda görülen bu uygulamalar, İslam öncesi Türk toplumlarında törenin engelliye verdiği bir haktı. Töre ne idi ki engelliye böyle bir hak verebiliyordu? bu noktada, törenin tanımı yapılarak Bu soruya cevap aranmıştır.

Bilindiği üzere günümüzde eski Türklere mahsus özellikleri taşıyan bazı topluluklar vardır. Bu topluluklardan biri de Yakut Türkleridir. Yakut Türkleri arasında engellilerin durumları ele alınarak, onların engelli insanlara karşı nasıl bir düşünce yapısına sahip oldukları incelenmiştir.

Bütün bu izahlardan hareketle, İslam öncesi Türk toplumlarında engellilerin de saygın bireyler olarak yaşadıkları ve engellilerin ikinci sınıf insan muamelesi görmedikleri; aksine toplum içerisinde saygın bireyler olarak yer aldıkları sonucuna varılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Çin kaynakları, Köktürk Hakanlığı, Bedensel engelli, Görme engelli, Uygur Hakanlığı, Oğuzlar, Töre, Kam (Şaman), Yakutlar

[S 8] “Arşiv Kaynakları Işığında Türkiye’deki Zekâsı Geri Çocukların Eğitimine Dair Bir Önerge ve Çocuk Zekâsını Koruma ve Geliştirme Derneği”

Betül BATIR ¹, Eminaalp MALKOÇ ², Gülşah PAPUÇCU ³

¹ İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi

² İstanbul Teknik Üniversitesi, Atatürk İlkeleri ve İnkılap Tarihi Bölümü

³ Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Özel Eğitim Anabilim Dalı, Zihin Engelliler Öğretmenliği Programı

Zihinsel engelli çocuklarla ilgili çalışmalar Avrupa’da 19. yüzyılda başlamıştır. Türkiye’de ise bu yöndeki çalışmalar 19. yüzyıl sonlarında, bir başka ifadeyle Osmanlı devrinin kapanmasına yakın bir süreçte özel eğitim alanında sağır, dilsiz ve ama çocuklar için açılan bir okul aracılığıyla gündeme gelirken zihinsel engelli çocuklara yönelik çalışmalar ancak 20. yüzyılın ikinci yarısında başlatılmıştır. Bu dönemde çok partili yaşama geçiş yapan Türkiye Cumhuriyeti’nde okullaşma oranının yükselmesine koşut olarak zekâca geri olan çocuklar için de bir takım adımlar atılmış ve böyle faaliyetler devletten daha çok sivil örgütler öncülüğünde gerçekleştirilmiştir.

6 Ağustos 1958 tarihinde kurulan “Çocuk Zekâsını Koruma ve Geliştirme Derneği”, bu çizgideki öncü kuruluşlardandı. Dernek, zekâsı geri olan çocuklara sahip aileler ile yakınları tarafından

kurulmuştu. Devlet desteği de alan dernek kısa sürede uluslararası işbirlikleri oluşturmayı başardığı gibi zihinsel engelli çocuklar için farkındalık yaratan bir yapılanma özelliğine kavuşacaktı.

Cumhuriyet Arşivi'nde bulunan dernek hakkındaki dosyalarda Adalet Partisi Foça İlçe Başkanı Avukat Nusret Çalış'ın 1965 yılındaki hükümet değişikliğinin ardından yönetime gelen Süleyman Demirel'e sunduğu önergeye, derneğin "çalışma muhtırası"na ile yönetmeliğine, uluslararası işbirliği sağlama faaliyetlerine, arazi tahsisine yönelik girişimlere, bunlar hakkındaki yazışma ve kararnamelere, dernek kongre zabıtlarına ulaşılabilir. Ayrıca dernek tarafından yayınlandığı anlaşılan broşür niteliği de taşıyan "Unutulmuş Çocuklar" adlı kitapçık hekim, sosyolog ve eğitmen statüsündeki kurucu isimlerin yanında Ziyaettin Fındıkoğlu gibi tanınmış şahsiyetlerin bilimsel nitelik taşıyan yazılarını içermesi bakımından da öneme sahiptir. Üstelik bu veriler aracılığı ile Türkiye'de aileleriyle birlikte yarım milyonu aşan bir kitlenin mağduriyeti, zekâsı geri çocukların eğitim ihtiyaçları ve sadece bir derneğin bu çizgideki faaliyetlerinin yetersizliği değerlendirilebilmektedir.

Öncelikle arşiv belgeleriyle kısmen süreli yayınlarla derneğin hayatta olan en kıdemli üyesi Mahir Korkmaz'la yapılan röportajın çözülmesinden hareket eden bu çalışma, "Çocuk Zekâsını Koruma ve Geliştirme Derneği" özelinde Türkiye'deki zihinsel yetersizliği olan çocuklar hakkındaki çalışma ve etkinlikleri kronolojik bir yaklaşım içinde incelemeyi amaçlamaktadır. Öte yandan 1992 yılında "Zihinsel Yetersiz Çocukları Yetiştirme ve Koruma Vakfı (ZİÇEV) İstanbul Şubesi" ile protokol imzalayarak ortak çalışmalarla faaliyet alanını genişleten derneğin günümüze uzanan çalışmalarına bir projeksiyon tutulması öngörülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk Zekâsını Koruma ve Geliştirme Derneği, Özel Eğitim, Zihinsel Engelliler, Zihinsel Yetersiz Çocukları Yetiştirme ve Koruma Vakfı İstanbul Şubesi.

[S 9] "Türkiye'de Lepra Mücadelesi, Türkan Saylan' ın Kazandırdıkları"

Ayşe YÜKSEL

Arel Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Halk Sağlığı Anabilim Dalı

Dünya'da da, ülkemizde de, tarihçesi çok eski yıllara dayanan, toplum içinde damgalanmaya yol açmış, yetersiz tedavi sonucu engellilik oluşturmuş bir hastalık, Lepra/Cüzzam/Hansen Hastalığı.

Hastalığın etkeni, Mycobakterium Lepae'dir. Etken ilk defa 1874 yılında Norveçli Bilim İnsanı, Dr. Armeuer Hansen tarafından bulunmuştur. Bakteri, tedavi görmemiş hastadan, solunum yolu ile sağlamlara geçer, kişilerin bağışıklık sistemi, genellikle güçlü olduğundan hastalık oluşmaz. Bakteri yok edilemediğinde de, uzun bir kuluçka dönemi sonrası ilk belirtiler ortaya çıkar. Tanısı kolay, tedavisi kesin bir hastalık olmakla beraber, geçmişte tanı gecikmeleri, tedavide yetersizlikler yaşandığından, lepra hastalarında periferik sinir harabiyetine bağlı olarak, göz, el ve ayaklarda sakatlıklar oluşabilmektedir.

Ülkemizde, Lepra/Cüzzam kelimesini duyan herkesin aklına gelen isim Türkan Saylan'dır. Hastalığın toplumda daha olumlu etki bırakması, erken tanı, doğru tedavi ve yaşam boyu rehabilitasyonun sağlanması konularında yaptığı çalışmalarla, birçok süregelen hastalığın çözümü için de, örnek olmuştur. Türkan Saylan, 1976 yılında, Cüzzamla Savaş Derneğini kurmuş ve Sağlık Bakanlığı'ndan, Bakırköy Ruh ve Sinir Hastalıkları Hastanesinin içinde yer alan, 28. Cüzzam Servisi'nin işleyiş sorumluluğunu üstlenmiştir.

1980 yılında, İstanbul Tıp Fakültesi Lepra Araştırma ve Uygulama Merkezi'ni kurarak, 1981 yılında da, Sağlık Bakanlığı, Cüzzamla Savaş Derneği, İstanbul Tıp Fakültesi Lepra Araştırma ve Uygulama Merkezi işbirliği ile imzalanan üçlü protokol ve 'İstanbul Lepra Hastanesi'ni hizmete sokmuştur. 2002 yılına kadar da, İstanbul Lepra Hastanesi'nin başhekimliğini yürütmüştür.

Hastane birimlerini oluştururken bütüncül bir bakış açısı ile, hastanın tıbbi tedavisinin yanında, fiziksel ve sosyal rehabilitasyonunu da düşünerek planlama yapmıştır. Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Ünitesi, Koryucu ve Ortopedik Ayakkabı Atölyesi ve Cerrahi Birim kurarak hastaların oluşabilecek engelliliklerini önlemek ya da var olan engelliliği en aza indirmek için, sağlık eğitimi, hastanın kendi kendine bakım becerisini kazanması, rekonstrüktif cerrahi ve rehabilitasyonu ve ayağına uygun ayakkabı teminini gerçekleştirmiştir.

Lepra sosyal bir hastalıktır. Hastanın yaşadığı yerde ekonomik olarak güçlendirilmesinin önemi fark edilerek; Çocuklarına eğitim bursu verme, hayvancılık desteği(inek, koyun, arı vb), bakkal dükkânı açma, ev yapma, SSK prim ödeme vb. projelerle hasta ve ailesi ekonomik anlamda güçlendirilmiş, statüleri iyileştirilmiştir.

Lepra prevalansının yüz binde 7 olarak bilindiği 1980 li yıllarda gerçek sayıya ulaşmak, toplumu bilgilendirmek, hastaların doğru tedavi ve rehabilitasyon hizmeti almalarını sağlamak amacı ile saha çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmalarla; toplum ve sağlıkçıların eğitimi, toplum taramaları,

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

hasta temaslı taramalar ve hastanın gereksinimi doğrultusunda MİA-STK işbirliği ile iyileştirici projeler hayata geçirilmiştir.

Prof. Dr. Türkan Saylan, Lepra Hastalığına karşı yaptığı mücadele nedeni ile Hindistan’da, 1986 yılında, dünyada ilk kadın olarak “Uluslararası Gandhi Ödülü”nü aldı.

Prof. Dr. Türkan Saylan 18 Mayıs 2009 tarihinde vefat etti. Uzun süreli bir emek sonucu lepra hastalığını, ülkemiz için önemli bir sağlık sorunu olmaktan çıkardı. Dünya Sağlık Örgütü Lepra Daire Başkanı, Dr. Denis Daumerie vefatı sonrasında “Dünya Cüzzam Günü”nde, ülkemize yazdığı mektupta şöyle dedi; “Bu Dünya Cüzzam Günü’nün diğerlerinden bir farkı var, çünkü Profesör Türkan Saylan ne yazık ki artık bedenlen bizlerle değil. Hepinizin bildiği gibi, Profesör Saylan lepra müthiş bir katkıda bulunmuştur ve katkısı Türkiye’nin sınırlarının çok ötesine uzanır. Uzak görüşlü, öncü ve etkileyici bir kişiliğe sahipti. Lepra hastalarının – sadece lepra için değil, diğer durumları için de tedaviye erişebilmelerini sağlamak için kararlılıkla mücadele etti ve müthiş başarılı oldu. Ücre bölgelerde yaşayan hastalara erişmek için yerel halkı dâhil ederek ve seyyar ekipler kurarak yenilikçi stratejiler uyguladı. Lepra imajının değişmesi, özellikle de lepradan etkilenen kişilerin toplumca dışlanması ve itilmesini durdurmak için mücadele verdi. Çabaları Türkiye’de meyvelerini verdi ve bütün dünyada başkalarına da ilham kaynağı oldu.”

Prof. Dr. Türkan Saylan’ın önderliğinde, heyecanlı, çalışkan, kararlı bir ekip Lepra Mücadelesini kazanmış, önemli bir sağlık sorununu oldukça azaltmış, bu sorunla yaşayanlara bütüncül bir yaklaşımla çok yönlü çözümler üretmiş ve üretmeye devam etmektedir.

[S 10] “Endüstri 4.0”

Öznur ÖZDEN

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Orman Fakültesi

Hayat akışlarının diğer bireylere göre daha fazla engellendiği veya yavaşlatıldığı bireyler engelli kişiler olarak adlandırılmaktadırlar. Bu kişilerin diğerlerinden daha fazla özel ihtiyaçları bulunmaktadır.

Eski yıllarda, engellilerin özel durumları nedeniyle bulundukları ortamlardan dışarı çıkamamaları, görsele ve işitsel iletişim araçlarını kullanamamaları yüzünden bunalıma girmeleri, mutsuz olmaları yaşanıyordu. Bugün tarihsel gelişim içinde büyük bir yol kat edilmiş bulunmaktadır. Artık özel ihtiyaç sahipleri ihtiyaçlarını teknolojinin de gelişimi ile olanakları çerçevesinde, daha rahat giderebilmektedirler.

Bu çalışmada yeni bir devrim olarak nitelenen Endüstri 4.0 ya da 4. Sanayi Devrimi çerçevesinde erişebilirliğin avantaj ve dezavantajları ortaya koyulmaya çalışılmıştır. Birçok otomasyon sistemi ve veri alışverişini içeren bu endüstrinin engelli yaşamına ve iş hayatında istihdamına getirdiği kolaylık ve zorluklar, eski ile kıyaslanarak, ele alınmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Erişebilirlik, endüstri 4.0, sanayi devriminin engelliler için avantaj ve dezavantajları, endüstri 4.0 çerçevesinde engelli birey istihdam durumu.

[S 11] “Nöro-Protezlerde Beden Duyusunun Duyu-İkame Yöntemleri ile Sağlanması”

İsmail DEVECİOĞLU

Tekirdağ Namık Kemal Üniversitesi, Biyomedikal Mühendisliği

Amaç: Duyu-ikame cihazları, bir duyunun yerine farklı bir duyuyu kullanarak kullanıcıya duysal geribildirim sağlamayabilen destek sistemleridir. Literatürde uzuv kaybı yaşamış bireylere fiziksel ve sosyal açıdan büyük önem taşıyan dokunma ve propriyosepsiyon duyularını geri kazandırmayı amaçlayan birçok duyu-ikame sistemi önerilmiştir. Bu çalışmada son 10 yılda önerilen tasarımların dokunma ve propriyoseptif hisleri açısından sahip oldukları yeterlilikler/noksanlıklar ile avantaj/dezavantajları kıyaslamalı bir şekilde sunulmuştur.

Gereç ve Yöntem: PubMed ve IEEE Xplore dijital kütüphanelerinde “somatosensory prosthesis”, “tactile sensory substitution” ve “proprioceptive sensory substitution” anahtar kelimeleri ile 2008-2018 yılları arasında gerçekleştirilen çalışmalar için tarama yapılmıştır. Bulunan makaleler arasından dokunma ve propriyosepsiyon duyularının girişimsel olmayan yöntemler ile sağlanmasını amaçlayan makaleler seçilmiştir. Çalışmalarda kullanılan ikame-duyu, uyarıların modaliteleri ve özellikleri incelenmiştir. Ayrıca kullanıcıların öğrenme süreleri, duyu-ikamenin sağladığı fayda ve duysal deneyimler kıyaslanmıştır.

Bulgular: Arama sonuçlarından 27 makale incelenmiştir. Bu çalışmalardan sadece ikisi propriyosepsiyon üzerine iken, diğer çalışmalarda dokunma duyusunun geribildirimini sağlayacak sistemler önerilmiştir. Duyusal geribildirim sağlanması için, 11 çalışmada mekanik uyarılar (titreşim ya da basınç), 17 çalışmada derinin elektriksel uyarımı, 1 çalışmada ise arttırılmış gerçeklik gözlükleri ile görsel uyarılar kullanılmıştır. Elektriksel uyarı ve mekanik titreşimler ile sağlanan geribildirimler arasında sağladıkları fayda açısından bir fark yoktur. Elektriksel uyarı seviyesi acı eşiği altında olduğu sürece kullanıcıda herhangi bir rahatsızlık yaratmamaktadır. Diğer taraftan, protezlerin kontrolü açısından duyu-ikame ile sağlanan geribildirim, geribildimsiz ve/veya sadece görsel geribildirimden daha üstün olduğu tüm çalışmaların ortak tespiti. Sadece 9 çalışmada uzuv kaybı yaşamış katılımcı ile deneyler gerçekleştirilmiştir. Bu çalışmaların üçünde hayalet uzuv acısının duyusal geribildirim ile önemli ölçüde azaldığı tespit edilmiştir. Ayrıca geribildirim ile kullanılan bir protezin kullanıcıyı daha çok tatmin ettiği de bu çalışmaların ortak bulgusudur. Eğitim süresi bir seanstan 2 haftaya kadar değişiklik göstermektedir. Ancak, eğitim/deneyim ile duyu-ikame sisteminden sağlanan faydanın arttığı gözlemlenmiştir. Sağlıklı ve uzuv kaybı yaşamış katılımcılar ile gerçekleştirilen plastik el ilüzyonu deneylerinde, duyusal-ikame sayesinde katılımcılar robotik elleri kendi elleri gibi hissetmiştir.

Sonuç: Bedenduyusu protezlerinde duyusal-ikame yöntemleri giderek önem kazanmaktadır. Duyusal geribildirim sağlayan bir protezin gerçek bir uzuv gibi benimsenmesi daha kolay olmakta ve fonksiyonellik açısından kullanıcının tatmini artmaktadır. Ancak tasarımların, son kullanıcı olan uzuv kaybı yaşamış katılımcılar ile test edilmesi bu sistemlerin gelişimini hızlandıracaktır.

[S 12] “Üst Ekstremité Motor Fonksiyonunun Değerlendirilmesinde Objektif Özgün bir Yöntem”

Serkan ÇİZMECİOĞULLARI ¹, Şenay MİHÇİN ², Samet ÇIKLAÇANDIR ², Ehsan AZİZİ ², Aydın AKAN ²

¹ İstanbul Üniversitesi Biyomedikal Mühendisliği,

² İzmir Katip Çelebi Üniversitesi, Biyomedikal Mühendisliği Bölümü

Amaç: İnme rahatsızlığında üst ekstremitenin motor fonksiyonunun değerlendirilmesinde kullanılan güncel ölçekler kalitatif ve subjektif olabilmektedir. Bu çalışmanın amacı inme hastalarında üst ekstremité motor fonksiyon kalitesinin değerlendirilmesi için sayısal bir sistem geliştirebilmektir.

Gereç ve Yöntem: Önerilen sistem hareketi sağlamak için servo motor, motorun kontrolü için Arduino kartı, hareketin algılanması için Kinect derinlik kamerası, verinin saklanması-işlenmesi için bir bilgisayar, hesaplama ve verinin görselleştirilmesi için Matlab® yazılımı ve istatistiksel analiz için SPSS yazılımından oluşmaktadır. İn vitro çalışmanın bir parçası olan “Kavram Kanıtlaması” için % 5 lik kadın iskelet modeli kullanıldı. Modelin sol kolu iki parçalı mekanizma olarak poliaktik asit malzemenin üretilmesiyle oluşturuldu. Omuz ve dirseğin tek bir düzlemdeki açma-germe hareketlerinin sağlıklı halini değerlendirmek için, hareketlerin ayrı ayrı tek bir düzlemde yapıldı. Dönel eklem dönüş açıları belirlenmek için önce omuz sonrasında ise dirsek sabitlendi. Üç boyutlu eklem koordinatları ölçülerek omuz ve dirseğin Hareket Açıklık’larına ait (ROM) , hareket açıları ve hızları hesaplandı. Yöntemin geçerliliğini kanıtlamak amacıyla toplanan veri motorun bilinen yörüngesiyle karşılaştırıldı ve sapmalar Hata Karelerinin Ortalamasının Kökü (RMSE) olarak hesaplandı.

Bulgular ve Sonuçlar: İstatistiksel analizler RMSE nin 2 derece aralığı içerisinde olduğunu ($p < 0.05$) gösterdi. Çapraz kıyaslama için OptiTrack hareket takip sistemi kullanıldı. Blant-Altman grafikleri kamera verilerinin % 95’inin değiştirilebilir bölgede olduğunu göstermektedir. Bu sonuç Kinect kamerasının üst ekstremité değerlendirilmesi için gelecek vaat eden bir yöntem olabileceğini ortaya koymaktadır. Geleneksel kamera tabanlı hareket takip sistemlerinin aksine Kinect kişinin vücudu üzerine herhangi bir işaretçi (marker) tutturulmasını gerektirmez ve aynı zamanda diğer yöntemlerden daha uygun maliyetlidir. Bu çalışma Kinect kamerasının ROM açıları ve hız parametrelerinin tespit edilmesini sağlayarak hastanın iyileşmesinin değerlendirilmesi için iyi bir seçenek olabileceğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Üst ekstremité, hareket, ölçüm, geçerlilik

[S 13] “Baskı ve Sömürüyü Engellilik Üzerinden Anlamak: Felsefe ve Engellilik Çalışmaları”

Balam Nedit KENTER

Boğaziçi Üniversitesi, Felsefe Bölümü Yüksek Lisans Öğrencisi

Amaç: Baskı ve sömürü nedir ve bu kavramlar arasındaki ilişki nedir? Bu soruyu cevaplayabilmek için engelliliğe önce Kesişimsellik, sonra Artı Nüfuslar kuramlarının çerçevelerinden bakmak, çıkan sonuçları Radikal İhtiyaçlar kuramının süzgecinden geçirmek.

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Gereç ve Yöntem: Çalışma bir felsefe tezi olduğundan farklı alanlardan literatür taraması ve kavramsal analiz yöntemiyle ilerlendi. Bu analiz de çalışmanın bağlayıcı kavramları olan baskı ve sömürü konusundaki soruları cevaplamaya çalıştı. Kavramsal çalışmaya destek olarak Birleşmiş Milletler ve Dünya Bankası'nın engellilik ve artı nüfuslar konusundaki istatistikleri, Benanavi'nin (2015) global işsizlik konusundaki doktora tezi gibi kaynaklar empirik veri olarak kullanıldı.

Bulgular: Baskı nedir? Sömürü nedir? İkisinin arasındaki ilişki nedir? Bu sorulara verilen cevaplar bir siyasi kuramın özgürleştirici potansiyelini belirleyebilir. Örneğin baskı kavramını önceleyen ve sömürü kavramını arka plana atan (sömürüyü baskının alt kümesi yapan) kuramlar ekonomik gerçekleri ve sınıf politikalarını göz ardı edebilirken, sömürü kavramını önceleyen ve baskı kavramını arka plana atan (baskıyı sömürünün alt kümesi yapan) kuramlar sınıf dışındaki (ırk, cinsiyet, engellilik, vb.) önemli baskı kategorilerini göz ardı edebilir. Bu tezde, bu iki yaklaşımı birbirlerinin alt kümesi yapmaksızın, üretken ve diyalektik ilişki içine sokmayı amaçlıyorum. İki tür siyasi kuramda da yeni yeni yer bulmaya başlamış olan Engellilik Çalışmaları baskı ve sömürü arasındaki ilişkiyi anlamamıza, ve baskı-önceleyen ve sömürü-önceleyen siyasi paradigmaları birbirine uyumlu hale getirmemize yardımcı olabilir. İlk olarak, baskı ve sömürünün geçici birer tanımı yapıyorum. İkinci olarak, engellilik kavramını iki perspektiften inceliyorum: önce baskı-önceleyen bir paradigma olan Kesişimsellik üzerinden, sonra da sömürü-önceleyen bir paradigma olan Artı Nüfuslar kuramı üzerinden. Bu iki inceleme iki farklı cevap ortaya çıkarıyor: Sömürü içermeyen bir baskı kategorisi olarak engellilik ile baskıcı bir na-sömürü kategorisi olarak engellilik. Son olarak, Radikal İhtiyaçlar kuramını kullanarak baskı ve sömürünün dinamik bir tanımına ulaşabilmek için bu iki cevabı diyalektik bir ilişki içine koyuyorum.

Sonuç: Sonuç bölümünde Fraser'ın (2013) ihtiyaçlar ve bağımlılık üzerine çalışmaları, Sayers (2003), Heller (1976), ve Hansen'in (2015) ihtiyaçların özgürleştirici olduğuna dair argümanlarını, Engellilik Çalışmaları'ndan başka çalışmalarla harmanlayarak (Khader 2008, Davis 2006), engellilik ve ihtiyaçlar arasında olumlu bir bağlantı kuruldu, birçok baskı çeşidinin kesişiminde yer alan sosyal grupların ve bireylerin radikal ihtiyaçlara sahip olduğu, radikal ihtiyaçların da baskı ve sömürünün kökenlerine inmemize yardımcı olduğu ortaya çıktı.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, baskı, kesişimsellik, artı nüfuslar, radikal ihtiyaçlar

[S 14] “Eşitlik için Düş Kurmak: Engelli Kadınlarla Küçük Bir Egzersiz”

Mine EGBATAN

Koç Üniversitesi, Sosyoloji Bölümü

Barış için düş kurma atölyeleri düzenleme fikri Elise Boulding tarafından 1970'li yılların sonunda ortaya atılmıştır. Elise Boulding uzun yıllar barış kültürünün inşası için çalışan bir barış aktivistidir. Boulding hayal etmediğimiz/düşünü kurmadığımız şey için mücadele etmeye çalışmanın imkânsızlığından bahseder. Bu bildiri bu düşünüş ve yöntemden yola çıkmıştır ve Eskişehir'de yaşayan engelli kadınlarla yapılan "düş kurma egzersizi"nin sonuçlarını paylaşmaya yöneliktir. Egzersiz sürecinde nasıl bir Türkiye'de yaşamak istediklerini ve engelli kadınların haklarına dair neleri değişmiş/dönüşmüş olarak görmeyi düşlediklerini sordum. Bu bildiri düş kurma egzersizine dair önemli gördüğüm sonuçları paylaşma ve bunu yaparken engelli kadınların taleplerini görünür kılma amacı taşımaktadır.

[S 15] “S 2 Yollarda”

Seben Ayşe DAYI ¹, Serim Berke YARAR ²

¹ Sosyal Antropolog

² Makine Mühendisi

Bir otoetnografi olarak ele alabileceğimiz S² Yollarda projesi, iki fiziksel engelli (Serebral Palsili) arkadaşın (Seben Ayşe Dayı ve Serim Berke Yazar) 2018 yılının yazında yaptıkları bir buçuk aylık Türkiye güney sahil şeridi yolculuğunu konu almaktadır. Bu projenin ortaya çıkış amaçlarından ilki her bireyin “yolda olabileceğini” öncelikle özel gereksinimli bireyler olmak üzere, hayata tereddütlerle bakan birçok insana göstermektir. Projenin diğer bir amacı ise, iki engelli birey olarak “tek başına” yolda olmayı, “yapamazlar” şeklinde bakan herkese gösterirken, yol boyunca karşılaştıkları insanların bakış açılarını ve uğradıkları yerlerin erişilebilirliğini yansıtmaktır.

Mersin-Çanakkale arasındaki sahil şeridinin neredeyse yarısını otostopla gezen ikilinin, yol boyunca yaşadıkları pek çok anekdot bulunmaktadır. Projeyi gerçekleştiren ikili, otostop yolculukları boyunca, araçlarına bindikleri araç sahipleriyle olan diyalogları, yol boyunca karşılaştıkları insanların onlara karşı olan tutum ve davranışlarını kendi gözlemleriyle birleştirerek, bir yol hikayesi derlemesi

sunmayı amaçlamaktadır. İkisinin seyahatinden görseller ve videolar içeren sunum sözlü olarak yapılacaktır.

[S 16] “Varoluşçu Yaklaşım ve Logoterapi Uygulamalarında Engellilik ve Varoluşsal Engellenme”

Gülsüme ŞENOC AK

İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Engellilik Araştırmaları Ana Bilim Dalı

Amaç: Fenomenolojik felsefenin psikolojiye uyarlanmış hali olan Varoluşçu yaklaşım, kişinin biricikliğini ve otantik olma durumunu görmezden gelerek bir obje gibi ele alan ekollere karşı bir tepki olarak ortaya çıkmıştır. Kurucusu Viktor Emil Frankl’ın olduğu Logoterapi yaklaşımında ise insanın en önemli psikolojik sorununun, yaşamda anlamsızlık ve varoluşsal boşluk olduğu ileri sürülmektedir. Logoterapi, yaşamın her koşulda, hatta en kötü koşullar altında bile potansiyel olarak var olduğunu varsayar ve insanın bu kötü koşullara direnerek mücadele edebileceğini söyler. Psikoloji biliminde, insan ve toplum farklı ekollerde farklı biçimde ele alınır ve psikoterapide farklı terapi yöntemleri ve teknikleri uygulanır. Bu çalışmayla psikoloji alanında farklı yaklaşım olan Varoluşçu Yaklaşım ve Logoterapi uygulamalarında engelliliğin nasıl ele alındığı ve kullanılan kavramlar ve tekniklerin incelenmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Arşiv tarama yöntemi kullanılarak elde edilen veriler derlenerek raporlanmıştır.

Bulgular: Logoterapide kullanılan anlam istemi, varoluşsal engellenme ve acının anlamı gibi kavramların yaşamda kötü şartlar altında yaşamak zorunda kalan engellilik deneyimine sahip bireylere farklı bir bakış açısı kazandırması açısından bu yaklaşımın umut verici bir terapi olduğunu söylemek mümkündür.

Sonuç: Varoluşçu yaklaşım, bireyi özne olarak ele alıp onun kendi özgür iradesiyle özünü oluşturmaya ve varoluşunu gerçekleştirmesi gerektiğini savunması, özgürlük ve sorumluluk gibi önemli kavramların ön plana çıkarması ve ele aldığı temel ilke ve değerlerden dolayı toplum içerisinde “farklı” olarak görülen engellilik deneyimine sahip bireyler için önemli bir yaklaşımdır. Psikoterapide yeni bir yaklaşım olan Logoterapi, insanın her zorluk karşısında bir anlam arayışı olduğunu ve bu anlam kazandırma yoluyla terapiyi temel tedavi metodu olarak benimsemesi ile zor şartlar altında yaşamak zorunda kalan engelli bireyler için önemli bir ekoldür.

Anahtar Kelimeler: Varoluşçu Yaklaşım, Logoterapi, Engellilik, Varoluşsal Engellenme

[S 17] “Engellilere Karşı Önyargı ve Ayrımcılık”

Kadriye Selin EPÖZDEMİR

Milli Eğitim Bakanlığı

Amaç: Engelli bir birey olarak engellilerin farklı ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik çalışmalar yapılmasını ve bu çalışmalarda temel kriterler, bu çalışmaların uygulamaya geçirilmesini sağlamak, engellilere karşı önyargı ve ayrımcılık konusunun irdelenmesi.

Gereç ve yöntem: Araştırmada gözlem ve betimleme yöntemi kullanılmıştır.

Bulgular: Genel yaşam şartları gözönüne alındığında, temelde yaşam standartları normalden düşük olan engellilerin günümüzde modern toplumlarda bile ayrımcılığa maruz kaldığı ve önyargı ile yaklaşıldığını görüyoruz. Tarihte bunun çok acı örneklerini görüyoruz. Engellilerin sirkte gösterilmesi, edebiyatta acınacak şekilde konu edilmesi. Amerika’da “Çirkin Yasası” aıyla anılan engellinin görünür olmasının yasaklanmış olması gibi pek çok örnek var. Geçmişten bugüne konuyla ilgili iyiye doğru yol alınmış olsa da bugün toplumda engellilere karşı önyargı ve ayrımcılık etkin durumda ve bunu aşmanın tek yolu eğitim.

Sonuç: Bugün hala birçok toplum engellilere karşı duyarlı davranmamakta (tekerlekli sandalyeler için rampalar, görme engelliler için sarı bantlar gibi). Günümüzde engelliler her ne kadar çok aşağı görülmeseler de insanlar onlarla karşılaşınca rahatsızlık hissedip, ne yapacaklarını bilememekteler. Engellilerin karşısına çıkan engellerin temelinde sahip oldukları engel değil, içinde yaşadığı toplumdakilerin onların farklılığını ileri sürerek engelliye karşı geliştirdiği önyargı, ayrımcılık ve engelleyici tutumlardır. Bu olumsuz tutumların örneklerini engelliler birebir yaşamaktadır. Farklı olmak, farklı davranılmanın gerekçesi olamaz.

Önyargı zaten teknik açılardan zorluklarla dolu olan engellilerin yaşamlarını daha zor ve karmaşık hale getirir. Ayrımcılık konusu da zaten önyargının sonucudur. Bauman’a göre önyargıları fazla olan insanlar inat ve tutkuyla stereotipleri yanadırlar.

Bu olumsuz davranışların üstesinden gelmenin tek yolu toplumdaki her bireyin toplumsal eğitim yoluyla ve özel olarak hazırlanmış eğitim planlarıyla eğitilmesidir.

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Anahtar kelimeler: Engellilere karşı önyargı ve ayrımcılık, engellilerin dışlanması

[S 18] “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sesli Kütüphane Çalışmaları”

Esra KORKMAZ

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü

1997 yılında Kütüphane ve Müzeler Müdürlüğü’nün merkezi olarak faaliyet gösteren Atatürk Kitaplığı’nın bünyesinde bir odada görme engelliler bölümü olarak hizmete açılmıştır. Bu bölümde o dönem kitap seslendirme hizmetine iki kabinle ve çoğunlukla ders kitapları seslendirilerek başlanmıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi; gelişen teknoloji ile görme engelliler için sunulacak hizmette ciddi ölçüde yer kaplayan donanımlar edinmesiyle birlikte, artan talepleri de göz önünde bulundurarak, 2007 yılında Eyüp’te Eyüp Sultan Türbesi’nin hemen yanındaki restorasyonu yeni bitmiş Hüseyin Paşa Tekkesi’ni, Görme Engelliler Kütüphanesi olarak tahsis etmiştir. Atatürk kitaplığında bir odada başlayan serüven artık sekiz kabinle müstakil bina olan Hüseyin Paşa Tekkesi’nde sesli kütüphane adıyla devam etmektedir.

Okuma yapmak için gönüllü olan vatandaşlarımızdan önce kütüphanemize gelmeleri ve kendilerinden bir deneme kaydı alınmasının ardından bu deneme kaydı kitap okuma konusunda dikkat edilecek doğru telaffuz, doğru tonlama gibi hususları haiz ise gönüllü okuyucumuz olarak kabul etmekteyiz.

Ayrıca 2016 senesinde ISTKA’dan (İstanbul Kalkınma Ajansı) aldığımız destekle görme engellilerin eğitimine birçok katkı sağlayabilecek alet, makine ve eşyanın (pearl, braille daktilo, tarayıcı, büyüteç, bilgisayar vs.) teminini sağlayarak bu alanda da farkımızı öteye taşıdık. Bilindiği üzere görme engelliler cephesinde engelin boyutuna göre bir takım malzemeler kullanılarak içinde bulunduğu durum görme engelli için azaltılabilmektedir.

Görme engelliler için teknolojinin sağladığı imkânların bilincinde olarak açtığımız bilgisayar kursu ile de görme engellilerin bağımsız iş görebilme kapasitelerinin artmasına vesile olduk. Aynı kapsamda aldığımız destekle yeni bir web sitesi ve mobil uygulama ile de kitap indirebilme ve bu indirilen kitapları “daisy formatında” dinleyebilme imkânı sunarak hizmetlerimizi teknolojinin geldiği noktaya taşıdık, taşıyoruz.

İstanbul Görme Engelliler Bilgi Merkezi Projesi; Kalkınma Bakanlığının düzenlediği “2017 Verimlilik” ödülleri, ülke çapında kamu kurumları kategorisinde ödül almıştır. Ayrıca Marmara Belediyeler Birliği tarafından da her yıl yerel yönetimlere yönelik olarak düzenlenen “Altın Karınca” ödülleri yarışmasında “Sosyal Hizmet” alanında ödüle layık görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Sesli kütüphane, görme engelli, daisy formatı

[S 19] “Açık ve Uzaktan Öğrenmede Engelli Öğrencilerin Desteklenmesi”

Süleyman ARI

Anadolu Üniversitesi, Açık Öğretim Fakültesi

Günümüz dünyasında eğitimin sunumu giderek daha fazla dijitalleşmektedir. Sadece açık üniversiteler değil, geleneksel üniversiteler de giderek artan sayıda uzaktan eğitim programları sunmakta ve derslerinin bir kısmını e-öğrenme yoluyla vermektedirler. Bir öğrencinin eğitime devam edebilmesi ve eğitimini tamamlayabilmesi için bilgisayar ve internet erişimine ek olarak, kişiselleştirilmiş bir öğrenme ortamının bulunması çok önemli hale gelmiştir. Kişiyi özel bir çalışma ortamı tasarlamak, özel ihtiyaçları olan ve yardımcı teknolojiler kullanan öğrenciler için özellikle önemlidir. Bu bildiride ileri derece görme engelli öğrenenler için, dünyanın mega üniversitelerinden birisi olan ve halihazırda bir milyona yakın aktif öğrenciye sahip olan Anadolu Üniversitesi olan Uzaktan Eğitim Sistemi kapsamında sunulan bir programı başarıyla tamamlayabilmek için sağlanması gerekli olan öğrenim ortamının özelliklerini ve bileşenlerinin belirlenmesi amaçlanmaktadır. Sistemde engelli öğrenci sayısı 22 binin üzerinde olup bunlardan 5 binden fazlası görme engellidir.

[S 20] “Üniversite Kütüphanelerinde Erişilebilirlik Bilgi Hizmetleri: Görme Engeli Olan Kullanıcıların Müzik Notalarına Erişimi”

Mustafa DEVRİM¹, Güssün GÜNEŞ¹, Yaşar GÖÇER¹

¹ Marmara Üniversitesi, Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı

Amaç: Müzik eğitimi müziği meslek edinen bireylere verilen eğitim olarak tanımlanmakta ve Türkiye’de görme engeli olan kişilerin mesleki istihdamına önemli bir etkiye sahip olmaktadır. Bu

çalışma kapsamında üniversitelerde müzik eğitimi alan görme engeli olan öğrencilerin erişilebilirlik anlamında kütüphane bilgi-belge hizmet çeşitliliği, erişimi ve etkinliği araştırılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Marmara Üniversitesi Kütüphane ve Dokümantasyon Daire Başkanlığı bünyesinde kurulmuş olan erişilebilirlik biriminin, müzik eğitiminde öğrenim gören görme engeli olan öğrencilere yönelik verdiği hizmetler ve bu hizmetlerin memnuniyet dereceleri incelenmiştir. Görme engeli olan öğrencilerin, verilen hizmetten duyulan memnuniyetin dereceleri görüşme yöntemi ile elde edilmiştir.

Bulgular: Günümüzde gelişen teknoloji ve alt yapı imkânlarına bağlı olarak Üniversitelerin engeli olan öğrenciye yönelik olarak planlayacağı ve sunacağı hizmetler akademik eğitim-öğrenim hayatına başlayacak öğrenci için üniversiteyi seçiminde önemli bir kriterdir. Üniversite eğitiminde fiziksel alt yapının yanı sıra, gerek eğitim altyapısının iyi planlaması, gerekse uygun müfredat ve uygulama ortamları, görme engeli olan öğrencinin üniversite eğitimini kolaylaştıran bir etkidir.

Sonuç: Türkiye’deki üniversitelerde görme engelliler için sunulan müzik hizmeti standartları yakalayamamıştır. Görme engeli olan ve olmayan öğrenciler aynı şartlarda eğitim aldıkları için, fırsat eşitliğinin sağlanması açısından, görme engeli bulunan öğrencilere verilen hizmetlerin de çeşitlendirilmesi gerekmektedir. Bu anlamda üniversite kütüphanelerine çok iş düşmektedir. Marmara Üniversitesi bu alandaki eksikliği görerek, 2016 yılından itibaren müzik eğitiminde öğrenim gören görme engeli olan öğrencilere yönelik olarak basılı notaların Sharp Eye, Lime, GoodFeel üçlü paket programıyla taranıp Braille müzik notasına dönüştürme hizmetini sunmaya başlamıştır. Ayrıca bu hizmet doğrultusunda, erişilebilirlik biriminde müzik eğitimi alan görme engeli olan bireylere yönelik, e-kitap, sesli kitap ve metin kitap oluşturma, müzik notalarının haricinde ders notlarının da Braille harflerle metin kitap olarak sunulması ve dijital ortama aktarılması sağlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Üniversitelerde erişilebilirlik, Müzik notaları, Daisy, Sharp Eye, Lime

[S 21] “Televizyon Ortamında Erişilebilirlik Uygulamalarının Gelişimi: Sesli Betimleme, Alt Yazılama ve İşaret Dili Çevirisi”

Mine GÜVEN

MEF Üniversitesi, İngiliz Dili Edebiyatı

Amaç: Bu çalışmanın amacı, görsel-işitsel çeviri alanında son yıllarda kuramsal ve uygulamalı yönleriyle irdelenmekte olan üç temel medya erişilebilirliği uygulamasının (sesli betimleme, işitme engelliler için altyazı ve işaret dili çevirisi) televizyon ortamındaki gelişimini ele almaktır.

Yöntem: Uluslararası alanyazınının yanı sıra konuyla ilgili çeşitli çevrimiçi kaynaklar taranarak elde edilen bilgiler nitel çözümleme yöntemiyle değerlendirilmiştir.

Bulgular: Dünyada medya erişilebilirliği, taban hareketlerinin etkisiyle gerçekleştirilen yasal düzenlemelerle biçimlenmiş üç temel aşamada ele alınabilir: (1) 1990 öncesi “emekleme” aşaması, (2) 1990-2005 arası “yürüme” aşaması ve (3) 2006 sonrası “koşma” aşaması. Bu bağlamda özellikle ABD’deki 1990 Engelli Amerikalılar Yasası (ADA: Americans with Disabilities Act), Britanya’daki 1990/1996 Yayıncılık Yasası (Broadcasting Act) ve 2006’daki Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme belirleyici rol üstlenmiştir.

Çeviribilimin bir altalanı olan görsel-işitsel çeviri de özellikle 1995 sonrasında teknolojiye koşut olarak hızla gelişmiştir. Televizyon ortamındaki ilk işitme engelliler için altyazı uygulaması 1972’de ABD’de gerçekleştirilmiştir. Sesli betimlemeli ilk televizyon programı ise 1983’te Japonya’da NTV kanalında yayınlanmıştır. Haber bültenlerinde işaret dili çevirisi ilk kez 1978’de Kanada’da CBC kanalında denenmiştir. AB ülkelerinde haber bültenlerinin işaret dili çevirisiyle sunulması 1990’lı yıllardan itibaren düzenli hale gelmiştir. BBC’de 1981’den beri yayınlanan See Hear! ise Britanya İşaret Dilinde hazırlanıp sunulan ilk televizyon programı olup hâlâ düzenli olarak yayınlanmaktadır.

Türkiye’de medya erişilebilirliği ise ilk aşamasına TRT’nin 1990’da teletext (Telegün) yayınına başlamasıyla girmiştir. İkinci aşamaya ise 2005’teki 5378 sayılı Özürlüler ve Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun ile girildiği düşünülebilir. Halen SEBEDER’in katkılarıyla sesli betimleme, altyazı ve işaret dili çevirisi eklenerek erişilebilir duruma getirilmiş görsel-işitsel içeriğe bazı yayın kuruluşlarının internet sitelerinden isteğe bağlı olarak ulaşılabilmektedir. Ancak bu erişilebilirlik hizmetleri henüz düzenli, belirli oranlara bağlı olarak ve programın gerçek-zamanlı yayını sırasında sunulmamaktadır. Yakın gelecekte yayın kuruluşlarını bağlayacak yasal düzenlemeler gerçekleştirildiği takdirde Türkiye’deki medya erişilebilirliğinin üçüncü aşamasına geçebileceği düşünülebilir.

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Sonuç: Sonuç olarak, son yıllarda hızla yaygınlaşan medya erişilebilirlik uygulamalarının televizyon ortamındaki gelişimini etkileyen etmenler arasında taban hareketleri, yasal düzenlemeler, sayısallaşma, toplumsal farkındalık ve görsel-işitsel çeviri alanındaki araştırma-geliştirme etkinlikleri öne çıkmıştır. Yakın gelecekte de teknolojinin çığır açıcı etkisiyle evrensel ve eşdeğer erişim yolunda önemli gelişmelerin gerçekleşeceği öngörülmektedir.

[S 22] “Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinin Engelliler ile İlgili Uluslararası Sözleşmeler ve Erişilebilirlik Mevzuatı Bağlamında Değerlendirilmesi”

Deniz ÇAĞLAYAN GÜMÜŞ¹, Hüseyin KARATAY¹, Gamze FEYZİOĞLU¹, Tuba SAYAN¹, Sevinç AYANOĞLU¹, Merve ATEŞ¹

¹ Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü Erişilebilirlik Daire Başkanlığı

Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme ile taraf devletler tüm engellilerin diğer bireylerle eşit koşullar altında toplum içinde yaşama hakkına sahip olduğu kabul edilmiş ve engellilerin bu haktan eksiksiz yararlanabilmeleri ve topluma tam katılımlarını kolaylaştırmak için gerekli tedbirlerin alınması taahhüt edilmiştir. Benzer şekilde Gözden Geçirilmiş Avrupa Sosyal Şartının 15 inci maddesi ile de engellilerin toplumsal yaşamda bağımsız olma, sosyal bütünleşme ve katılma hakkı güvence altına alınmıştır. Bu sözleşmeler çerçevesinde taraf ülkeler engellilerin toplumsal yaşamda bağımsız olma, sosyal bütünleşme ve katılma hakkını etkili bir biçimde kullanabilmelerini sağlamak için engellilerin öğrenimi, mesleki eğitimi, istihdamı ile iletişim ve hareket engellerinin üstesinden gelmeyi, ulaşım, barınma, kültürel etkinlikler ve boş zaman kullanımını sağlayarak sosyal hayatın bütün alanlarında yer almalarını sağlamak için gerekli önlemleri ve desteklemeyi taahhüt etmişler. Engellilerin sosyal hayata katılım, istihdam ve eğitime yönelik hedeflerin gerçekleşmesi ve diğer haklarının kullanılması için alınacak önlemlerin başında sosyal faaliyetlerin gerçekleşeceği mekânların, eğitim ve istihdam faaliyetlerinin yapılacağı yerlerin ve buralara ulaşımın erişilebilir olması sağlanmalıdır. Bunun için de erişilebilir bir yapıyı çevrenin planlanması ve inşası gereklidir. Bu çalışmada yeni yayımlanan Planlı Alanlar İmar Yönetmeliğinin bazı maddeleri uluslararası sözleşmeler ile ve erişilebilirlik standart ve mevzuatı çerçevesinde değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, Erişilebilirlik, İmar Yönetmeliği

[S 23] “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Erişilebilirlik Çalışmaları”

Ravziye YAZAR, Ebubekir GÜNDOĞDU

İstanbul Büyükşehir Belediyesi

5378 Sayılı Yasa ve uluslararası mevzuatın gereğini yapmak; İstanbul’un hareket kısıtlılığı yaşayan bireyler için de uygun hale getirilmesi amacıyla 2008 yılında "Herkes İçin Erişilebilir İstanbul Koordinasyon Kurulu" oluşturulmuştur. Bu kurul İBB’ye ait açık/kapalı tüm kamusal alanların, işletmesi ve denetimi altındaki her türlü ulaşım sistemlerinin, iletişim araçlarının ulusal ve uluslararası standartlar çerçevesinde herkesin erişimine ve kullanımına imkân verecek şekilde düzenlenmesini sağlayacak çalışmalar yürütmektedir.

Kurul İstanbul’un erişilebilirliğini arttırmak ve bu yönde mevcut engelleri kaldırmak için birimler/kurumlar arası işbirliği ve koordinasyonu sağlayarak konuyu sürdürülebilir hale getirmiştir. Bu çalışmaların, kurumsal ve sürdürülebilir olması amacıyla yıllık stratejik planlarda vizyon ve eylem planlarında yer alması sağlanmıştır. 2023 erişilebilirlik yol haritası oluşturulmaktadır. Kurumsal gelişim ve hizmet iyileştirme süreçlerine dâhil olan erişilebilirlik, İBB’nin tüm çalışmalarında değerlendirme kriteri olarak yer almaktadır. Belediyemizin akıllı şehir çalışmalarına erişilebilirlik entegre edilerek bütün aşamalarda ‘insan odaklı akıllı şehir’ yaklaşımı gözetilmektedir.

Belediyemize ait tüm yeni projelerde erişilebilirlik sağlanmakta olup mevcut yapıların dönüşüm ihtiyacı olan binalarda gereken tadilat gerçekleştirilmektedir. Kaldırım düzenlemeleriyle ilgili Nisan 2009’da tüm kurum ve birimlere kaldırım standartlarının yer aldığı resmi tebliğ gönderilmiştir. Altyapı donatıları ile ilgili şartname hazırlanıp tedarik, telekom gibi kurumlarla iletişime geçilip altyapı donatılarının yeraltına alınması çalışmaları yapılmıştır. Yeni yapılan tüm parklarda, kentsel dönüşüm sürecinde erişilebilirliğin sağlanması ile ilgili koordinasyon çalışmaları gerçekleştirilmiştir. Raylı sistemlerimizde herkes için erişilebilirlik sağlanmıştır. İETT ve Otobüs A.Ş. araç filosu tümüyle erişilebilir hale getirilmiştir. Deniz ulaşımımız rehabilite edilmiş olup mevzuatın izin verdiği tüm değişiklikler gerçekleşmektedir. Trafik düzenlemeleri konusunda UKOME ve UTK’da ele alınan hususlarda erişilebilirlik gözetilmektedir. Sinyalizasyon sisteminde yaya sinyali ile oto sinyali birbirinden

ayrılarak araçların yaya geçidi içerisinde durması engellenerek yaya geçitleri koridor şeklinde düzenlenmiştir.

İBB bünyesindeki tüm web sayfaları, mobil uygulamalar ve tüm yazılımların erişilebilir olması, indoor navigasyon sistemi için projelendirme çalışmalarına başlanması, tüm merdiven küpeştelere braille ve latin alfabeli yön bilgisi mesajlarının yerleştirilmesi çalışmaları yürütülmektedir.

Herkes için erişilebilir İstanbul hedefi ve duyarlılığıyla yapılan çalışma ve uygulamalarla yeni bir vizyon kazanan İstanbul, her türlü ihtiyaçları karşılanan bireylerin daha mutlu bir yaşam sürüp aidiyet hissettiği, herkes için daha erişilebilir ve yaşanabilir bir dünya şehri olmaya devam edecektir.

Anahtar kelimeler: Erişilebilirlik, Herkes İçin Erişilebilir İstanbul Koordinasyon Kurulu

[S 24] “Üniversite Kampüsleri Erişilebilirliğinin Analitik Hiyerarşi Prosesi Ve Topsis Yöntemleri İle Bütünleşik Olarak Analizi: İstanbul Örneği”

Ebru DEMİRCİ¹, Merve Seher CEBECİ²

¹ İstanbul Üniversitesi, İstanbul

² Marmara Üniversitesi, İstanbul

Erişilebilirlik, bireylerin herhangi bir lokasyona en uygun ve kolay şekilde transferine olanak tanınması olarak ifade edilmektedir. Engelli bireyler tarafından kullanılan alanların erişilebilirliğinin artırılması ise bireylerin sosyal yaşama entegrasyonlarının sağlanması açısından büyük önem arz etmektedir. Ulaşım sistemlerinin kalitesinin ve memnuniyet oranının her geçen gün artırılmasına yönelik uygulamaların önem kazanması ile birlikte sunulan hizmetlerin bütün bireyler tarafından kullanılması yerel belediyelerin önemli ve öncelikli politikalarından biri haline gelmiştir.

Amaç: Bu çalışmanın amacı üniversite kampüsleri açısından erişilebilirlik ölçütlerinin analiz edilmesi, özellikle fiziksel engelli öğrencilerin eğitim öğretim dönemleri boyunca kampüslere erişimlerinde önemli olan kriterlerin belirlenmesi ve kampüslerin karşılaştırmalı olarak değerlendirilmesidir.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışmanın yöntemi matematik ve psikolojiyi temel alan, karmaşık kararları organize etmek ve analiz etmek için kullanılan Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP) ve alternatifler arasından en iyi seçimin yapılmasına imkân tanıyan çok amaçlı karar verme süreçlerinden biri olan TOPSİS yöntemidir. Değerlendirmelerde kullanılacak kriterler uzmanlar ile birlikte belirlendikten sonra AHP yöntemi ile temel kriterler ağırlandırılacak ve alt kriterlerin derecelendirilmesinde TOPSİS yöntemi kullanılacaktır. Ayrıca kampüs erişilebilirliği çerçevesinde İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa Avcılar kampüsü, İstanbul Üniversitesi Beyazıt kampüsü, Marmara Üniversitesi Göztepe kampüsü ve

Medeniyet Üniversitesi’nde erişilebilirlik kriterleri değerlendirilecek ve kampüslerin fiziksel olanaklarının ölçümlemesi yapılarak öğrencilerin eğitim öğretim dönemleri boyunca kampüslere ulaşımına yönelik derecelendirme ve karşılaştırmalar yapılacaktır. Kriterlerin belirlenmesinde kampüse ulaşım olanakları (metrobüs, tren, tramvay v.d.) temel alınacak, kullanılan durakların ve yaya kaldırımlarının gerekli ölçülerde olup olmaması, toplu taşıma araçlarının ve aktarma merkezlerinin (noktalarının) uygunluğu gibi kampüslerin sahip olduğu çeşitli faktörler değerlendirilecektir.

Sonuç: Çalışmanın sonuç bölümünde fiziksel engelli bireylerin kampüs alanlarına ulaşımında karşılaştıkları sorunlara yönelik değerlendirmeler yapılacaktır. Ayrıca yetkili otoriteler için kritik öneme sahip veriler sağlanarak özellikle kampüs erişilebilirliğinin artırılmasına yönelik geliştirilebilecek öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Erişilebilirlik, Erişilebilir Kampüs, Analitik Hiyerarşi Prosesi (AHP), TOPSİS

[S 25] “Engelleyen Mekân: Yürüyebilenlerin Mardin’i”

Kadriye GÜNGÖZ

Mardin Artuklu Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Sosyoloji Bölümü

Amaç: Bu çalışma yürüme engelli bireylerin, mekân algısı ve mekânsal pratikleri bağlamında ev içi ve ev-dışı mekânları nasıl deneyimlediklerini, Mardin’in (merkez) Artuklu ilçesi bağlamında değerlendirecektir. Bu kapsamda Mardin’de yaşayan fiziksel engelli bireylerin; yapıli çevreyle ilişki durumlarını, yapıli çevreye erişim durumlarını, yapıli çevrenin tasarımının engelli kullanımıyla ilişkisini geliştirmeye ve engelliler açısından yarattığı sorunları irdelenecektir. Çalışma kapsamında yaptığım görüşmeler doğrultusunda bireylerin mekânı deneyimlerken, mekânsal düzenlemeler nedeniyle nasıl engellendiği ve erişilebilirliği, kendi algıları ve deneyimleri bağlamında tartışılacaktır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın amacı doğrultusunda, niteliksel bir araştırma geliştirilmiş olup, insanların deneyimleri ve algılarını öğrenmek için yarı-yapılandırılmış derinlemesine mülakatlar

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

yapılmıştır; ayrıca deneyimlerine ilişkin gözlemler yapılmış ve izinleri ölçüsünde görsel veri olarak fotoğraflamalar yapılmıştır. Örnekleme, Mardin'in Artuklu ilçesinde yeni-şehir ve eski-şehir kısımlarında yaşayan yürüme engelli bireyler oluşturmaktadır. Araştırma kapsamında Nisan-Mayıs 2017 tarihlerinde Aksa Kurtoğlu'yla birlikte (5 K, 5 E) 10 görüşme ve Mart-Nisan 2018 tarihlerinde 12 görüşme (5 K, 7 E) yapılmıştır. Veri analiz tekniği olarak, görüşmelerde elde ettiğim söylemler analiz edilmiş, gözlemler ve fotoğraflarla bu söylem analizi daha güçlü hale getirilmiştir.

Bulgular: Elde edilen bulgular üç ana tema etrafında tartışılmıştır: iç mekân kullanımı ve algısı; dış mekânların kullanımı ve algısı; mekân, beden ve engellilik/sakatlık algıları ve beklentileri. Bu bağlamda mekânın dışlayıcılığı ve kapsayıcılığı, erişilebilirlik, insanların gündelik rutinlerini ve ihtiyaçlarını yerine getirme biçimleri, mekânsal düzenlemelerden kaynakları sorunlara ürettikleri kişisel çözümler (mekânları nasıl erişilebilir hale getirdikleri), Mardin'in iki farklı yerleşme alanı olan (verneküler mimari ve taş evlerden oluşan) eski-Mardin ve apartmanlardan oluşan yeni-Mardin bağlamında karşılaştırılacaktır.

Sonuç: Modern mimarinin kentleri ve yapıları inşa ederken farklılıkları nasıl görmezden geldiğini ya da yok saydığını gösteriyor. Engelsiz bir tasarım oluşturulabilmesi amacı ile caddeye çıkan bir tekerlekli sandalye kullanıcısının sorunsuzca hayatını devam ettirebilmesi için tüm ayrıntılar düşünülmelidir ve standartlara uygun olmayan alanların yeniden düzenlenmesi gerekmektedir. Yapılan çalışmalar sadece görsel olarak güzel olması yetmemekte, aynı zamanda işlevsel olarak tekerlekli sandalye kullanıcısının caddeye çıktığında

[S 26] “Afetlere Hazırlıkta ERİŞİLEBİLİRLİK Bir Haktır!”

Serkan ERİNCİK, Recep BAYAR, Murat AKKURT , Ahmet TURHAN
Afet ve Acil Durum (AFAD)

Proje Adı: Afetlere Karşı Engelleri Birlikte Aşalım (2016-1-TR01-KA204-034345/Türkiye Ulusal Ajansı)

Proje Koordinatörü: Recep BAYAR (Eskişehir İl Afet ve Acil Durum Müdürü)

NEDEN BU PROJE?

Gerek doğal gerekse insan kaynaklı afetlerin artış gösterdiği günümüzde, afetlerin yaratacağı tehlikelerden korunmak için önceden hazırlık yapmak toplumun tüm kesimi için hayati önem taşıyor. Önceden hazırlıklı olmanın ilk adımı ise afet bilincini ve farkındalığını kazanmak!

Engelli bireylerin kamusal kaynaklara erişimde yaşadıkları zorlukların bilinciyle, proje kapsamında fiziksel, görme ve işitme engelli bireyler için hazırlanan erişilebilir eğitim materyalleri, bu konudaki eksikliğe çözüm önerileri getiriyor.

PROJE, ENGELLİ BİREYLERE NELER SAĞLIYOR?

İçinde bulunduğumuz çağda, afet risklerine karşı güvenli yaşamı tesis edecek bilgiye kısa sürede istenilen şekilde erişmek, engelli bireyler için bir gereklilik. Proje kapsamında hazırlanan yazılı, görsel ve işitsel eğitim materyalleri, erişilebilirlik özellikleri sayesinde engelli bireylere bilgiye kolayca ulaşılma fırsatı sağlıyor.

Proje; engelli bireylere kamusal imkânlarla, eğitim kaynaklarına ve bilgiye erişimlerinde fırsat eşitliği sağlaması ve engelli bireyleri afet yönetim sistemine dahil etmesi açısından önem arz etmektedir.

PROJE ÇIKTILARI NELER?

Proje kapsamında; proje koordinatörü Eskişehir İl Afet ve Acil Durum Müdürlüğü (Eskişehir AFAD) ve proje ortağı Anadolu Üniversitesi işbirliğinde hazırlanan 75 adet video ve animasyon, 14 e- kitap, 4 sesli kitap, uzaktan eğitim modülü (<https://afad.anadolu.edu.tr>), bilgi-iletişim ve his kartları engelli bireylerin kullanımına hazır hale getirildi. Türk Kızılayı Eskişehir Şubesi işbirliğinde braille metni ile afet bilinci rehberi hazırlandı ve basımı gerçekleştirildi.

- Anadolu Üniversitesi işbirliğinde tüm proje çıktıları ve eğitim materyalleri İngilizce formatında da hazırlandı. Ayrıca eğitim videolarının uluslararası işaret dili çevirisi yapıldı.
- Anadolu Üniversitesi A.Ö.F Öğrenme Teknolojileri Araştırma Geliştirme Birimi tarafından "Uzaktan eğitim modülü", performans ve erişilebilirlik açısından özelleştirilmiş açık kaynak kodlu öğrenme yönetim sistemi altyapısı ile hazırlandı. Hazırlanmış olan tüm eğitim materyalleri uzaktan eğitim modülüne entegre edildi.
- Tüm e- kitaplar ve videolar engel durumu özelinde içerik, tasarım ve üslup olarak ayrı dizayn edildi.
- Tüm videolarda dış ses aracı kullanıldı.

- Animasyon ve videoların sonunda kısa ve yalın ifadelerle görüntü içeriği tekrarlandı.
- İşitme engeli bulunan bireyler için video ve animasyonlarda "alt yazı" ve "işaret dili çevirisi" kullanıldı. (İngilizce video-animasyonlar için İngilizce dış ses, betimleme, İngilizce altyazı ve uluslararası işaret dili)
- Görme engelli bireyler için video ve animasyonların, SEBEDER' in desteği ile "sesli betimle" çevirisi yapıldı.
- Görme engelli bireyler için "sesli kitaplar" oluşturuldu.
- Görme yetisi kısıtlı olan bireyler için dijital kitaplar farklı renk kontrastı (siyah renk zemin-sarı renk metin) kullanılarak tasarlandı.
- Tüm eğitim materyallerine <https://afad.anadolu.edu.tr> adresinden kolaylıkla erişim sağlanabilir.

Afetler, eğitim, bilişim ve engellilik konusunda alanında uzman kuruluşların işbirliğinde hazırlanan projede, engelliler adına değil, engellilerle birlikte başarmak ve engellerin üstesinden gelmek temel ilkimiz. Afetlere hazır ve dirençli bir toplum için bizler hazırız!

[S 27] “Afet için Geçici Barınma ve Erişilebilirlik”

Gül YÜCEL

İstanbul Gelişim Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi, Mimarlık Bölümü

Amaç: Çalışmada afet kapsamında geçici barınma alanları ayrıntılı ele alınarak erişilebilirlik açısından tartışılması amaçlanmıştır. Afetler can ve mal kaybı yanında barınma sorununu da beraberinde getirmektedir. Afet sonrası acil ve geçici barınmadan kalıcı konuta kadar aşamalı olarak ortaya çıkan barınma sorunu, afet yönetiminde önemli bir problem alanıdır. Afetin türü ve büyüklüğü problemin boyutunu ve alınacak önlemleri belirleyen temel etkenlerdir. Afetler nedeniyle önemli derecede nüfus geçici de olsa yer değiştirmek durumunda kalmaktadır. Son kırk yıllık döneme ait dünya afet istatistikleri en çok deprem ve tsunami nedeniyle can kaybı yaşandığını, milyonlarca kişinin tahliyesine ve yer değiştirmesine yol açtığını göstermektedir. En çok tahliye gerektiren afetler sırasıyla sel, aşırı yağış ve deprem olmaktadır. Türkiye’de ise deprem kaynaklı afetler ilk sıradadır. Türkiye’de afet için tahliye alanları toplanma alanı ve geçici barınma alanı olarak iki grupta tanımlanmıştır. Toplanma alanları yerleşimlerdeki park, spor alanları benzeri mevcut açık ve yeşil alanlardan seçilmektedir. Geçici barınma alanları ise bölgesel olarak belirlenmektedir. Afet için kullanılabilir tahliye alanı olma koşulları; büyüklük, mülkiyet, kullanılabilirlik, kapasite, altyapı, ulaşım, erişilebilirlik, güvenlik, çevresel koruma gibi konular çerçevesinde değerlendirilebilmektedir. Tahliye alanı düzenlemede kullanıcı özelliklerinin dikkate alınması önemlidir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmada deprem kaynaklı afetler için tahliye alanları kapsamında geçici barınma alanları mevcut uygulamalar çerçevesinde incelenmiştir. Erişilebilirlik açısından yapılan inceleme, barınma üniteleri özelinde fiziksel kapsamda ele alınmıştır.

Bulgular: Afet için tahliye alanı olarak geçici barınma alanları, bölgesel olarak ihtiyacı karşılamaya yönelik afet öncesi planlanmaktadır. Geçici barınma üniteleri ülkemizde standart olarak çözümlenmekte, yerleşimi ızgara planlı olarak gerçekleştirilmektedir. Ortak kullanım alanlarında fiziksel erişilebilirlik açısından çeşitli düzenlemeler yapılmakla birlikte barınma ünitesi özelinde bu açıdan alternatif çalışmalara ihtiyaç bulunmaktadır.

Sonuç: Afet için geçici barınma alanlarında, gerek ortak alanlara erişimde gerekse barınma ünitesinde herkesi kapsayıcı şekilde tasarlanmış olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Afet, deprem, tahliye alanı, geçici barınma, erişilebilirlik

[S 28] “Engelli Hakları ve Avrupa Birliği Süreci”

Bahar Yeşim DENİZ

Amaç: Çalışmanın amacı, Türkiye’nin Avrupa Birliği katılım sürecinde engelli hakları açısından durumunu ve yükümlülüklerini analiz etmek ve sorunlar ile ilgili çözüm önerilerinde bulunmaktır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmada, konuyla ilgili çeşitli akademik referanslar ve Avrupa Birliği Hukuku kaynaklarından yararlanılarak amaç kapsamında analizler yapılmakta ve sorunlar ile ilgili çözüm önerilerinde bulunulmaktadır.

Bulgular: Çalışmada, öncelikle, genel olarak, Avrupa Birliği Hukuku içinde engelli hakları üzerinde durulmakta ve Türkiye-Avrupa Birliği ilişkileri süreci, 1963 Ankara Ortaklık Antlaşması’ndan itibaren özetlenmektedir. Sonrasında, engelli hakları hakkında günümüzde, Türkiye’nin Avrupa Birliği’ne

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

katılım sürecinde başta “Kopenhag Siyasi Kriterleri” ve Türkiye-Avrupa Birliği arasındaki katılım müzakere fasıllarından “Fasıl 23: Yargı ve Temel Haklar” kapsamındaki yükümlülüklerimiz yansıtılmaktadır. Türkiye’nin de Avrupa Birliği’nin de taraf olduğu engelli haklarına ilişkin günümüzdeki temel uluslararası antlaşma olan Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’ne özellikle vurgu yapılmaktadır.

Çalışmada; engelli hakları hakkındaki gelişmelere ve her yıl yayınlanan, Türkiye’nin Avrupa Birliği sürecindeki yükümlülüklerinin yerine getirilmesi ile ilgili olarak Avrupa Birliği’nin bakış açısını yansıtan 2018 İlerleme Raporu da dikkate alınarak sorunlara değinilmektedir. Bu çerçevede, sağlık, istihdam, eğitim, genel olarak hizmetlere erişim ve bu konudaki denetim sistemi, kişisel ve toplumsal farkındalık gibi temel alt başlıklar ele alınmaktadır. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi’nin “Sosyal Model” anlamındaki bakış açısının sorunlara çözüm açısından belirleyici özellik taşıdığı düşünülmektedir. Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi de dahil olarak Anayasamızın 90 ncı maddesinin son fıkrasında altı çizilen insan haklarına ilişkin uluslararası antlaşmaların hukukumuzdaki “öncelik” durumunun dikkate alınmasının önemi değerlendirilmektedir.

Sonuç: Engelli hakları açısından Türkiye’nin Avrupa Birliği süreci açısından durumu ele alındığında, bazı konularda mevcut hukuki çerçevenin varlığına rağmen, yükümlülükler uyma konusunda sorunlar olabildiği gözlenmektedir. Bu çerçevede, hukuki çerçeve bulunmayan alanlarda düzenlemeler yapılmasının gereğinin yanı sıra, yükümlülükler uyması için engelli haklarının önemi konusundaki farkındalığın artırılmasının temel önemde olduğu tespit edilmektedir. İlgili sorunların ortadan kaldırılması için özellikle konu hakkındaki etkin denetimin ile proje uygulamalarının sağlanmasının kritik önemde olduğu sonucuna varılmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Engelli Hakları, Uluslararası Hukuk, Avrupa Birliği, Türkiye ve Avrupa Birliği, Birleşmiş Milletler Engelli Hakları Sözleşmesi

[S 29] “Çalışma Yaşamında Engellilik ve Hukuki Düzenlemeler”

Alptekin Burak BOYDAK

İstanbul Üniversitesi Hukuk Müşavirliği

Amaç: Sosyal hukuk devletleri insana ve adalete verdiği değer ile büyür ve yaşar. Bu çerçevede sosyal hukuk devletinin koyacağı normatif kurallara en çok gereksinim duyan toplumun saygın bireylerinden biri de şüphesiz engelli çalışanlar olduğundan dolayı çalışma yaşamında devlete, işverene ve diğer bireylere düşen yükümlülüklerin ve gelinen noktanın değerlendirilmesi bu çalışmayı gerekli kılmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Engelli bireylerimizin çalışma yaşamındaki sorunları incelenirken bu alanı düzenleyen ulusal hukuki metinlerimiz tetkik edilmiş ve bu metinlerin ortaya çıkmasına itici güç teşkil eden uluslararası hukuki düzenlemelere de çalışmada yer verilmiştir. Bununla birlikte yeri geldikçe Anayasa Mahkemesinin içtihadı, öğretideki diğer çalışmalar bir bütün olarak değerlendirilmeye çalışılıp konuyla ilgili atılması gereken hukuki ve sosyal adımlar noktasında görüş bildirilmiştir.

Bulgular: Konuyla ilgili hukuki düzenlemeler incelendiğinde engelli istihdamı ve istihdam edilen engellilerin iş hayatındaki sorunları noktasında günden güne olumlu adımların atıldığı, mevzuatımızın -de lege ferenda- (olması gereken hukuk) bağlamında istenilen seviyeye yaklaştığı bununla birlikte atılan hukuki adımları destekleyecek sosyal bilinç noktasında ve fiziki şartlar noktasında birtakım eksikliklerin olduğu çalışmamızda belirtilmiştir.

Sonuç: Devletin, işverenlerin ve diğer bireylerin, engellilerin herhangi bir ayrıma maruz kalmayacağı ve engellilerin diğer vatandaşlardan kendisini soyutlanmış hissetmeyeceği eşit koşulları sağlamak görevi olduğu unutulmamalıdır. Bu görevin icrasında pozitif hukuk kurallarının varlığı kadar çalışma hayatında işverenlerin, sosyal hayatta da bireylerin davranışlarıyla engelli hukukunu koruyucu bir bilinçle sahip olması gerekli ve zorunludur.

Anahtar Kelimeler: Engelli hakları, iş hukuku, erişilebilirlik

[S 30] “Avrupa Birliği’nin Engelli Kadınlara Yönelik İstihdam Politikaları: Üye Ülke Örnekleri Üzerinden Bir İnceleme”

Berrin OKTAY YILMAZ ¹, Ekin DOLU ²

¹ İstanbul Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Bölümü

² İstanbul Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Sosyal Politika ve Sosyal Hizmetler Yüksek Lisans öğrencisi

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Amaç: Bu çalışmanın amacı Avrupa Birliği'nin ve üye ülke örneklerinin engelli kadınlara yönelik istihdam politikalarını incelemektir. Engelli kadınların istihdamda yer almasını destekleyen düzenlemeler, fırsatlar ve hedeflenen politikalar açısından bir değerlendirme yapmak amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışmada Avrupa Birliği'nin engellilere yönelik yasal düzenlemeleri, raporları, eylem planları, stratejileri incelenecektir. Ayrıca seçilen üye ülkelere ait raporlar, belgeler ve istatistik veriler karşılaştırmalı olarak değerlendirmeye alınacaktır.

Bulgular: Avrupa Birliği'nin kadın istihdamına yönelik politikaları, tüm plan, politika ve kurumlara toplumsal cinsiyet eşitliğini yerleştirme ilkesine (gender mainstreaming) dayanmaktadır. Toplumsal cinsiyete duyarlı yaklaşım bağlamında engelli kadınların istihdamda katılımı incelendiğinde hem engellilik hem de cinsiyet değişkenleri bağlamında istihdamda katılım oranlarının oldukça düşük olduğu ve çoklu ayrımcılığa (engellilik, cinsiyet, eğitim düzeyi, etnik köken vb. birden fazla temelde ayrımcılığa maruz kalmak) uğradıkları görülmektedir. Ayrıca bu konuda Avrupa Birliği ve üye ülke örnekleri düzeyinde destekleyici yasal ve kurumsal düzenlemeler yeterli değildir. Ancak son yıllarda toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ve çoklu ayrımcılığa duyarlı yaklaşımları dikkate alarak hedeflenen çalışmaların, engelli kadın istihdamını destekleyici birtakım önlemler içerdiği görülmektedir.

Sonuç: Avrupa Birliği düzeyinde engelli kadın istihdamı konusunda mevzuatın yeterli ve bağlayıcı olmaması, üye ülkeler bazında düzenlemelerin farklılık göstermesine yol açmaktadır. Bu bağlamda araştırma kapsamına alınan ülkelerde toplumsal cinsiyet eşitsizliğine ve çoklu ayrımcılığa duyarlı yaklaşımların henüz yaygınlaşmadığı ancak geliştirilmeye açık olduğu görülmektedir. Özellikle yasal mevzuat açısından düzenlemelerin yapılmasına, Avrupa Birliği düzeyinde somut ve bağlayıcı adımların atılmasına ihtiyaç vardır.

Anahtar Kelimeler: Engelli kadın istihdamı, toplumsal cinsiyet, çoklu ayrımcılık, Avrupa Birliği

[S 31] “İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü İstihdam Hizmetleri ve Mesleki Eğitim Politikaları”

Halil KARACAN

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Engelliler Müdürlüğü

Çok yönlü tanımlamalara sahip olan “Engellilik”, Dünya Sağlık Örgütü (WHO)’ne göre kişilerin duyarlılıklarını, hareketlerini ve aktivitelerini etkileyen zihinsel ve fiziksel durumların bir bütünüdür. Engellilik, günümüzde kişinin fiziksel ve zihinsel bozukluklarına bağlı olarak ortaya çıkan, günlük faaliyetlerini yerine getirmede yaşanan zorluklar ve sosyal hayata adapte olmakta karşılaşılan problemler olarak ortaya çıkmaktadır (WHO, 2011).

Yaşadıkları problemlerden ötürü engelli bireyler, sosyal hayattan dışlanmakta, bu da onların sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir (Infurna ve Wiest, 2016:7). Engelli kişilerin sosyal hayata adapte olması ve yaşamda aktif rol alması günümüzde sıklıkla gündeme getirilen konular arasında yer almaktadır. Bu kişileri topluma kazandırmak ve bağımsız yaşayabilmelerini sağlamak için istihdam edilmeleri, hayatları için önem arz etmektedir. Engelli istihdamı kişilerin sosyal ilişkilerini iyileştirme, yalnızlıktan kurtulma ve ekonomik bağımsızlık sağlamada önemli rol oynamaktadır (Genç ve Çat, 2013: 389).

Engelli bireylerin istihdam edilmesi ve istihdam edilmelerinin kalıcı olmasının sağlanmasında, eğitim ve doğru yönlendirme oldukça önemlidir. Eğitimsizlik, engelli istihdamının önündeki problemlerin başında yer almaktadır (Köksal, 2010). Engelli nüfusunun ülkemizde geniş bir alana sahip olmasından dolayı, bu kişilerin sosyalleştirilmesi, topluma kazandırılması ve özellikle meslek sahibi olmaları devletin önemli görevlerinden biridir. “Engellilerin yeteneğine göre mesleğini seçme ve bu alanda eğitim alma hakkı kısıtlanmaz” maddesine bağlı olarak, ülkemizde çeşitli kurum ve kuruluşlarda engelli istihdamı ve mesleki eğitimler konusunda hizmetler yürütülmektedir. 2004 yılından bu yana toplamda Anadolu ve Avrupa yakası olmak üzere toplamda 2.891 engelli birey özel sektör ve kamuda istihdam edilmiştir. Yine 2013 yılında Florya’da açılan Şükrü Sürmen Bağımsız Yaşam Ve Mesleki Eğitim Merkezi, mesleki ve akademik eğitimler için planlama ve uygulama merkezi olarak 3440 kişiye hizmet vermiştir. Bu çalışmada İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü bünyesinde yürütülen Engelli İstihdamı ve Mesleki Eğitimler hizmetini konu alan çalışmalardan bahsedilecektir.

Anahtar kelimeler: Mesleki Eğitim, İstihdam, Engelli

[S 32] “Türkiye’de Engelli İstihdamının Tarihsel Gelişimi, Mevcut Durum: Sorunlar ve Bazı Çözüm Önerileri”

Tuna ŞAHSUVAROĞLU

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Özel Eğitim Bölümü

Dünyada gelişmişliğin farklı evrelerinde yer alan toplumların mücadele ettikleri konulardan biri de engelliliktir. Dünyada bir milyardan fazla insan, herhangi bir tür engellilik ile yaşamakta, bu insanların yaklaşık 200 milyonu da hayatlarını devam ettirme konusunda kayda değer zorluklar yaşamaktadır. Günümüzde işsizlik ve buna bağlı olarak şekillenen istihdam oranları, sonuçları açısından değerlendirildiğinde toplumların en önemli sorun alanlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Toplumsal refah ve kalkınma açısından bu sorunun çözümü önemli bir husustur. Toplumun tüm bireyleri gibi engelli bireyler için de önemli olan çalışma ve istihdam hakkı, engelli bireylerin de yaşadıkları topluma katılımlarında kilit bir rol oynamaktadır. Bu pencereden bakıldığında istihdam sorunundan etkilenen işgücü piyasasının en önemli demografik aktörlerinden birinin de engelli bireyler olduğunu söylemek kaçınılmazdır. Engelli işgücünün çalışma hayatına dâhil edilmesi, toplumsal kalkınmaya önemli bir katkı sağlarken aynı zamanda engelli bireylerin toplum içerisinde başkalarına bağımlı olmadan yaşamlarını devam ettirebilmelerine, bağımsız ve üretken bireyler olarak yaşama tam katılımlarına da fayda sağlayacaktır. Bununla birlikte engelli bireylerin işgücü piyasasına dâhil olmaları aynı zamanda onlara iş olanakları sağlama, üretkenliklerini görerek sağlıklı bir kimlik ve özgüven kazandırmanın yanı sıra işbirliği içinde çalışmayı öğrenebilmeleri ve sosyal ilişkilerini geliştirebilmeleri açısından da önemli fırsatlar sunmaktadır. Ancak ülkemizde engelli istihdamı konusundaki politikaların ve istihdamdan önceki mesleki eğitimin nitelik ve nicelik yönünden yetersizliğinin yanı sıra verilen mesleki eğitimlerin istihdam odaklı olamaması, engelli bireylere karşı geliştirilen olumsuz tutumların, kalıp yargıların ve önyargıların varlığı engelli istihdamının önündeki en önemli engeller olarak karşımıza çıkmaktadır. Buradan hareketle bu çalışmada öncelikle; Türkiye’de engelli istihdamının tarihsel süreci alan yazın bağlamında kronolojik olarak incelenmiş, engelli istihdamı teorik çerçevede hatırlatılmış ve Türkiye’de engelli istihdamının güncel uygulamalarına ilişkin bilgiler verilmiş ve sonrasında ise elde edilen bulgular ise ileri araştırmalar ve uygulamalar bağlamında tartışılmış ve önerilerde bulunulmuştur. Bu araştırmanın Türkiye’deki engelli istihdamı konusunda yapılacak ileri düzeydeki akademik çalışmalara katkı sağlayacağı, aynı zamanda sosyal politika oluşturma girişimlerine yol göstereceği ve engellilikle çalışan tüm disiplinlere de çeşitli faydalarda yararlı olacağı umulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Engelli istihdamı, tarihsel gelişim, sorunlar ve çözüm önerileri

[S 33] “Engelli İstihdamında Çalışma ve İş Kurumunun Önemi”

Rumeysa KARATOP
İstanbul İŞKUR

Amaç: Çalışmanın temel amacı; Türkiye’de engelli istihdamının durumunu, engellilerin çalışma yaşamında ve işe giriş aşamasında karşılaştıkları sorunları incelemektir ve engelli istihdamının artırılması için Çalışma ve İş Kurumu ve Kadıköy Hizmet Merkezinde uygulanan çalışmalar ışığında engelli istihdamının çözümü için çeşitli öneriler geliştirerek yeni bir model oluşturmaktır.

Gereç ve Yöntem: Yapılan çalışmada verilerin derinlemesine incelendiği, veriler arasındaki ilişkileri ortaya koymayı amaçlayan nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Nitel araştırmalar gözlem, görüşme, doküman analizi gibi veri toplama yöntemlerinin kullanılarak araştırılan durumun gerçekçi bir şekilde ortaya koymayı amaçladığı yöntemdir (Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden olan durum çalışmalarından doküman analizi yöntemi kullanılmıştır. Araştırmanın amacına yönelik kaynaklara ulaşmada ve elde edilecek verilerin tespit edilmesinde kullan bu yöntem, çalışılacak konular ile ilgili olarak yazılı ve basılı belgelerin analizini içermektedir (Çepni, 2007; Yıldırım ve Şimşek, 2013).

Bulgular: Bu çalışmada elde edilen bulgular Devlet Personel Daire Başkanlığı, Türkiye İstatistik Kurumu ve Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığının engellilerin işgücü piyasasındaki durumları çeşitli istatistiksel veriler incelenerek elde edilmiştir. Buna Ek olarak; Çalışma ve İş Kurumu’nun engelli vatandaşlar için uyguladığı politikalar ve Kadıköy Hizmet Merkezinin engelli vatandaşların istihdamını sağlamak ve artırmak için yaptığı çalışmalar incelenerek çeşitli veriler oluşturulmuştur. Çalışmanın birinci bölümünde engelliliğe yönelik kavramsal çerçeveye yönelik olarak literatür taraması yapılmıştır. Çalışmanın ikinci bölümünde Çalışma ve İş Kurumunun yapısı ve işleyişi hakkında bilgi verilmiştir. Çalışmanın üçüncü işgücü piyasasında engelli ve engelli istihdamı ile ilgili çeşitli istatistiksel verilere yer verilmiş olup devamında engelli bireylerin sorunlarına değinilmiş ve istihdam sorunu irdelenmiştir. Çalışmanın son bölümünde ise; Kadıköy Hizmet Merkezinin engelli bireyler için geliştirdiği ve uyguladığı çalışmalara yer verilmiş ve hizmet merkezinin kapsadığı engellilerin çalışma yaşamında karşılaştığı sorunlar ve işveren tutumları incelenmiştir ve son olarak çalışmada engelli istihdamının artırılmasında Çalışma ve İş Kurumu’nun merkezinde olduğu bir model oluşturulmuştur.

Sonuç: Engellilerin istihdamına yönelik olarak birçok düzenleme yapılmaktadır. Ancak bu düzenlemelere rağmen, engellilerin çalışma yaşamına girmede ve çalışma yaşamında karşılaştıkları birçok sorun bulunmaktadır. Bu sorunların temelinde engelli istihdamına yönelik işveren tutumları gelmektedir. Bu sorunu engelli bireylerin işgücü piyasası için çeşitli sebeplerle yeterli donanımına sahip olmaması ve engeline uygun çalışacağı işyeri bulamaması takip etmektedir. Oluşturulan model ile engelli istihdamının artırılması hedeflenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engelli, İstihdam, Engelli İstihdamı, Çalışma ve İş Kurumu, İş ve Meslek Danışmanı

[S 34] “‘Kamuda Engelli İstihdamının Analizi’ Araştırma Projesi”

Lütfiye KARAARSLAN

Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı, Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Genel Müdürlüğü, İstihdam ve Sosyal Güvenlik Dairesi Başkanlığı

Amaç: Bu çalışma, 657 sayılı Devlet Memurları Kanununun kamuda memur olarak istihdam edilen ve engeli bulunan personelin, çalışma etkinliği aracılığıyla kendi potansiyelini gerçekleştirme ve geliştirme olanaklarını araştırmak suretiyle, çalışma koşullarının iyileştirilmesine dönük politika önerilerinin geliştirilmesini konu almaktadır.

Gereç ve Yöntem: Hak temelli bakış açısının esas alındığı bu çalışmada araştırmanın temel soruları şöyle ifade edilmiştir: Engeli bulunan kamu personeli kendisini hangi ölçüde gerçekleştirmekte ve geliştirmektedir? Aynı şekilde, toplumsal katılım bakımından kamu istihdamı, engeli bulunan personele ne tür olanak ve kısıtlamalar sunmaktadır?

Alan araştırmasında nicel veri elde etmeye yönelik olarak, önceden yapılandırılmış soru formu kullanılmıştır. Soru türü bakımından karma bir yol izlense de ağırlıklı olarak kapalı uçlu sorulara yer verilmiş; farklılaşma ve çeşitliliğin önem kazandığı durumlarda açık uçlu sorular formüle edilmiştir. Soru formu hazırlanmadan önce, kamu sektöründe çalışan işitme, dil ve konuşma engelli, görme engelli, zihinsel engelli, ortopedik engelli ve işitme engelli bireylerle derinlemesine mülakatlar yapılmıştır. Bu mülakatlarda ses kaydı yapılmak suretiyle, engeli bulunan kamu personelinin sosyo-ekonomik profili, çalışma koşulları, işyerindeki yatay ve dikey ilişki biçimleri ile işe yönelik tutum ve beklentilere dönük zengin bir anlatı metni ortaya çıkartılmıştır. Bunun yanı sıra, ülkemizde ve diğer ülkelerde yapılan çalışmalar taranmış ve bir soru havuzu da oluşturulmuştur. Araştırma grubunun taslak olarak geliştirdiği anket formları, konunun uzmanlarının toplandığı atölye çalışmalarında ayrıntılı bir şekilde tartışılmış; burarlardan gelen son derece değerli katkılarla nihai anket formu hazırlanabilmiştir.

“Kamuda Engelli İstihdamının Analizi” Araştırma Projesi kamuda memur olarak istihdam edilen engelli bireylerin çalışma ortamlarını ilgili tüm tarafları ile değerlendiren Ülkemizde yapılan en kapsamlı araştırma olmuştur. Proje kapsamında İstatistik Bölge Birimleri Sınıflandırması Düzey-2 seviyesinde (12 bölge, 26 il) sistematik tesadüfi örnekleme tekniğiyle 2.908 engelli personel, 2.244 çalışma arkadaşı, 1.412 birim amiri ve 326 üst amir olmak üzere toplam 6.974 denek ile yüz yüze görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Nicel araştırma uygulamasının zaman dilimi, 21 Mayıs – 15 Ağustos 2014 tarihleri arasındadır.

Bulgular: Araştırma bulgularında; engelli çalışanların işe giriş/işe alım süreçlerinde, iş başında, istihdamın takibi ve denetlenmesi süreçlerinde sorunlar yaşadıkları tespit edilmiştir.

Sonuç: Elde edilen bulgular ışığında politika önerileri geliştirilerek gerekli tedbirlerin alınması amacıyla ilgili taraflarla paylaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Engelli, istihdam, memur

[S 35] “Bağımsızım Çünkü Çalışıyorum: İş Koçu Destekli İstihdam Programı”

Selver UĞURLU

Down Türkiye

2012 yılından beri Down sendromlu bireylerin iş hayatına aktif katılımını desteklemek amacıyla yürüttüğümüz Bağımsızım Çünkü Çalışıyorum: İş Koçu Destekli İstihdam Programı hem uygulama hem de araştırma ve geliştirme programıdır. Bu program kapsamında 2015-2016 yıllarında Anadolu Üniversitesi Özel Eğitim Bölümü desteği ile Türkiye’de zihinsel engelli bireylerin istihdamına yönelik beklentilerin araştırılması amacıyla 20 işveren, 50 aile ve 50 Down sendromlu birey ile anket ve yüz yüze görüşmeler yaptık. Bu araştırma Türkiye’de zihinsel engelli bireylerin istihdam süreciyle ilgili fikirlerinin sorulması açısından bir ilk olma özelliği taşımaktadır. Sözlü bildirimizde bu araştırmanın sonuçlarını ve sonuçlar üzerine yorumlarımızı anlatacağız.

[S 36] “İED’in İşitme Engellilerin Erişilebilirliği ile İlgili Çalışmaları”

Onur CANTİMUR

İşitme Engellileri ve Aileleri Derneği

Amaç: Türkiye Özürlüler Araştırmasına (2002) göre ülkemizde 3 milyon işitme ve konuşma engelli vatandaşımız yaşamaktadır. Dünya Sağlık Örgütüne göre Dünya genelinde 360 milyon sağır/ işitme engelli yaşamaktadır. Ancak "işitme kaybı" görünmez bir engel olduğu için bu kesimin erişilebilirlik sorunları yeterince bilinmemektedir. Fiziksel olarak iletişim (işaret dili tercümanı ve İD sistemi bulunmaması) sorunu yaşanmaktadır. Bilişimde ise iletişim (işaret dili tercümanı veya yazılı iletişim olmaması), videoları ve yazılanları anlayabilme (işaret dili videosu, altyazı vb. olmaması) sorunu yaşamaktadır. Bu bildirinin amacı İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği'nin (İED) bu alanda yaptığı çalışmaları aktarmaktır.

Gereç ve Yöntem: İED, işitme ve konuşma engellilerin mekanda ve bilişimde erişilebilirlik sorunları konusunda farkındalık olmadığını sivil izleme faaliyetleri, karar vericilerle toplantılarda tespit ettiği için bu alanda çalışmalar yapmaya karar vermiştir. Dernek başkan yardımcısı Onur Cantimur, aynı zamanda işitme engellidir ve erişilebilirlik sorunları yaşamakta olup İstanbul Valiliği Bilişim Erişilebilirliği Komisyonunda görev yapmaktadır. Onur Cantimur, çeşitli kurumlarda düzenlenen toplantı ve seminerlerde işitme engellilerin erişilebilirlik sorunlarını anlatıp iyi örnekleri sunarak bu alanda farkındalık yaratmaya çalışmakta, ülkemizin de taraf olduğu BM Engelli Hakları Sözleşmesinde yer alan "Bilgiye Erişim Hakkına" dikkat çekmektedir.

Bulgular:

- 1 panelde 40 civarı seyirciye sunum yapıldı (İstanbul Üniversitesi ENUYGAR Bilişim Erişilebilirliği Paneli - 15 Mart 2017 İstanbul)
- 1 çalıştayda sorunlar ve çözüm önerileri dile getirildi. (Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı E-Devlet Hizmetlerinin Erişilebilirliği Çalıştay - 18 Aralık 2017 Ankara)
- 1 kongrede 40 civarı dinleyiciye sunum yapıldı (Celal Bayar Üniversitesi Türkiye ev sahipliğinde Uluslararası Engelsiz Bilişim Kongresi - 6 Eylül 2018 Manisa)
- 3 kurumla görüşme ve toplantı yapıldı. (Katılım Bankaları, İETT, Türksat Genel Müdürlüğü vb. 2017 - 2018 arası)
- 3 üniversitenin idari ve akademik personelleri ile toplantı yapıldı. (İstanbul Üniversitesi AUZEF, Marmara Üniversitesi, Yıldız Teknik Üniversitesi)
- 174 kişiye 6 kurumda seminer verildi. İstanbul Üniversitesine bağlı 4 Fakülte Auzef (Açık ve Uzaktan Eğitim), Hukuk, Orman, Mühendislik ve 2 adet Yüksekokul (Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu ve Yabancı Diller Yüksekokulu)

Tartışma: İşitme engelli bireylerin fiziksel ve bilişim erişilebilirliği ile ilgili problemlerinin çözülmesi için hem karar vericiler tarafında hem de toplumsal hayatta daha fazla farkındalık gerekiyor. Özellikle Aile, Çalışma ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı'nın erişilebilirlik izleme denetleme formlarında işaret dili tercümanı ve İD sistemi bulunup bulunmadığı gibi sorular yer almalıdır. Bu alanda hem farkındalığın daha hızlı oluşmasını hem de denetim ve yaptırımların başlamasını sağlayacaktır.

Anahtar Kelimeler: İşitme engellilik, erişilebilirlik, bilişim

[S 37] “İşitme Engelli Bireylerde Dil Kullanımı ve Depresyon Arasındaki İlişkide Saldırganlık Eğiliminin Etkisi”

Ömer Faruk ŞİMŞEK¹, Aylin İPEK TİMUR¹

¹ Arel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü

Amaç: Sağır bireylerde dil kullanımı ile depresyon arasındaki ilişkide saldırganlık eğiliminin aracı rolü olup olmadığını incelemek.

Gereç- Yöntem: Araştırma 18 – 65 yaş arası sağır bireylerin; dil işlevlerine olan inancı, depresyon ve saldırganlık düzeylerinin ölçülmesi ve aralarındaki ilişkinin ne olduğuna dair tarama modeline göre hazırlanmış, yapısal eşitlik modellemesi ile gerçekleştirilmiş nicel bir çalışmadır. Çalışma yurt dışı sağır çalışmaları örnek alınarak ölçeklerin işitme engelliler gramerine çevrilmesi ve her bir maddenin Türk İşaret Dili ile çevirisinin yapıpı videoya alınıp uygulandığı yeni bir yöntem ile yapılmıştır.

Bulgular: Bulgulara bakıldığında saldırganlık ile depresyon arasında korelasyon bulunmuştur. Saldırganlık eğilimi arttıkça depresyon düzeyinin de arttığı görülmüştür. Değişkenler arası tüm korelasyonlarda $p < 0,05$ olarak alındığında tüm korelasyonların, 115 ile 734 arasında değişmekte olduğu; en zayıf

ilişkinin depresyon ve saldırganlık sözel alt boyutu arasında, en güçlü ilişkinin ise öfke ve sözel saldırganlık alt boyutları arasında olduğu bulunmuştur.

Sonuç: Sonuç olarak, işitme engelli bireylerde dili işlevsel kullandığına dair algı düzeyi düştükçe saldırganlık seviyesi artmakta bu da depresyon ile sonuçlanmaktadır. Bu sonuçlar işitme engelli bireylerin saldırgan olduğuna dair yaygın inancın değişmesi gerektiği, saldırganlığın işitme engellilerin kendini ifade etme yöntemi olabileceği görüşünü tartışmaya açmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sağırılık, dil, depresyon, saldırganlık

[S 38] “Türkiye’de Engelli Hayvan Olmak”

Alev AKDOĞAN KAYMAZ

İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa, Veterinerlik Fakültesi Dahiliye Ana Bilim Dalı

Amaç: Son yıllarda Türkiye’de evlerde bakılan evcil hayvan sayısı gün geçtikçe artmaktadır. Bununla birlikte insanlar, doğada ve sokakta yaşam savaşı veren birçok hayvanı da sahiplenmekte ve gerek beslenmeleri gerekse bakım ve tedavileri için onlara destek vermektedir. Bu sunum ile yapılan bu tür çalışmaların artmasına bir katkıda bulunmak ve farkındalık yaratılmasını sağlamak amaçlanmaktadır.

Gereç-Yöntem: Çoğu zaman bir hediye olarak verilen veya şirinliği nedeni ile satın alınan kedi ve köpekler, uğrayacakları kaza ya da hastalık gibi nedenlerden dolayı engelli olduklarında masraf, bakım zorluğu vs. gibi nedenlere bağlı olarak sahipleri tarafından terk edilmektedir. Yaşamını sokaklarda sürdüren diğer tüm hayvan türleri ise çoğunlukla trafik kazaları ve insanlar tarafından uygulanan şiddet nedeniyle geçici veya tam engelli olarak yaşamaya zorlanmakta ve tüm bunların yanı sıra bu hayvanlar, açlık, susuzluk ve hastalık nedeni ile de hayatlarını kaybetme tehlikesi ile karşı karşıya kalmaktadırlar. Halen ülkemizde bu konuya yönelik olarak birkaç dernek ve bireysel çabalar ile gönüllülük esasına dayalı çeşitli çalışmalar yapılmaktadır. Bu kapsamda yaşamımızda önemli bir yere sahip hayvanlara karşı şiddetin engellenmesi, gerekli ceza tedbirlerinin sağlanması, sokakta kazaya uğramış yaralı hayvanların tedavi için bir veteriner kliniğine götürülmesi, barınaktan hayvan edinimlerinin özendirilmesi ve bu konuda engelli hayvanlara öncelik sağlanması amacı ile gerek sosyal medya gerekse görsel ve işitsel medya üzerinden bilgilendirme çalışmaları yapılması son derece yararlı olacaktır.

Bulgular: Hipoterapi, rehber köpek gibi çeşitli alanlarda engelli insanlara yardımcı olan hayvanlar ülkemizde maalesef kendi engelleri ile baş başa bırakılmaktadır. Üç bacaklı bir köpek adaptasyon süreci sonunda yaşamını rahat bir şekilde sürdürürken, iki bacaklı bir hayvan protez ile yeniden koşabilmek için biz insanların yardımına gereksinim duymaktadır. Koşarken sakatlanan bir yarış atı tedaviye yanıt vermediğinde çoğunlukla yaşamına son verilmektedir.

Sonuç: Tüm bu yaklaşımların ışığı altında, çevremizdeki engelli hayvanların farkına varabilmek ve toplumda bu konuda bir farkındalık yaratabilmek, sorunun çözümüne yönelik önemli bir başlangıç olacaktır; sonuç olarak bu şekilde elbirliği ile toplumdaki engelli hayvanların yaşamlarını daha da kolaylaştırmak mümkün olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Engelli, hayvan, farkındalık, şiddet, veteriner hekim.

[S 39] “Engelli Hayvanların Engelsiz Yaşamları”

Gülşah YILMAZ ¹, Ebru ERAVCI ¹, Yalçın DEVECİOĞLU ¹

¹ İstanbul Üniversitesi - Cerrahpaşa, Veteriner Fakültesi, Cerrahi Anabilim Dalı

Engelli insanların yaşamlarını kolaylaştırmak, refahlarını üst seviyelere çıkartmak için pek çok toplumsal ve bireysel bilinçlendirme ve destek çalışmaları yapılmaktadır. Fakat söz konusu hayvanlar olunca onların da yaşamlarını kolaylaştırmaktan ziyade “Ölme Hakkı” diye tanımlanan ötanaziye başvurulmaktadır. Bu işlem veteriner hekimlerin karar vermesi ile birlikte hasta yakınlarına onay verme görevi devredilip, hayvanın daha fazla acı çekmemesi adına uygulanmaktadır. Burada kararı veren veteriner hekim olup onaylayan hasta yakını iken aslında hayvanın ne düşündüğü bilinemediği için işlem onun adına karar vermek suretiyle yapılmaktadır. Halbuki ölüm nasıl ki bir hak olarak tanımlanıyorsa; yaşam da en az ölüm kadar temel bir haktır. Daha önce yapılan çalışmalarda fiziksel sakatlıkları bulunan hayvanlara tekerlekli arabalar kullanılarak bu hayvanların yaşamlarını beşerî desteklerle idame edebildikleri gözlemlenmiştir.

Gelişen biyoteknolojiyle insanların ihtiyaçlarına yönelik multifoton polimerizasyon adı verilen yöntemle 3D yazıcılarla mürekkep yerine yarı plastik yarı biyomolekül özel maddeler kullanılarak yapay organlar üretilmektedir. İnsanlarda 3D yazıcılarla üretilen bu protezler gelecekte engelli hayvanlar

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

için de büyük bir umut ışığı olmaktadır. Fakat üretilen bu protezler kalıcı olmayıp gerekli temizlik ve bakımları için insanlara büyük sorumluluklar düşmektedir. Nasıl ki tek kol, bacak günümüzde insanlar için bu tip uygulamalarla engel teşkil etmiyorsa aynı şekilde hayvanlar için de öncelikle yaşam haklarının korunmasıyla hayatlarına mutlu bir şekilde devam ettikleri gözlenebileceği öngörülmektedir.

Bu çalışma hayvanların yaşam hakları ellerinden alınmadan, gerekli refah koşulları sağlanarak bu canlıların topluma kazandırılmasını amaçlamaktadır. Bu amaçla yapılan çalışmalar tıpkı insanlar gibi hayvanların da tekerlekli arabalarla, protezlerle yaşamlarını idame ettirebildiklerini ve gerekli fizik tedavi süreçleriyle kas kontraksiyonlarını tamamen olmasa da refah açısından olumlu kabul edilebilecek düzeylerde geri kazandıklarını göstermiştir. Öncelikli hedef “satın alma, sahiplen” ilkesinden yola çıkılarak herhangi bir metabolik hastalığı bulunmayıp sadece fiziksel engellerinden ötürü ötanazi yapılan hayvanların gerekli fiziksel ve mental koşulları sağlayabilecek duyarlı bireyler tarafından sahiplendirilmesi ve her türlü refah koşullarının sağlanmasıdır. Bu süreçte yapılacak olan bilinçlendirme, eğitim ve rehabilitasyon süreçleriyle, hasta yakınlarının hayvanlarını uyutmak zorunda kalmadan yaşamlarına eski gibi olmasa da duruma en uygun ve rahat şekilde devam edilebileceğini göstermek amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: engelsiz hayvanlar, engelsiz yarınlar, protez, tekerlekli araba

[S 40] “Türkiye’de Hippoterapi Uygulamaları”

İbrahim KURBAN

İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Veterinerlik Meslek Yüksekokulu, Atıcılık ve Antrenörlüğü Bölümü

Amaç: Animal terapinin bir dalı olan hippoterapi 1960’lı yıllarda Avrupa ve Amerika’da terapötik binicilik merkezlerinin açılmasıyla ortaya çıkmıştır. Son zamanlarda ülkemizde de tercih edilen at yardımlı terapi; gerek zihinsel gerekse bedensel engeli bulunan bireylerin, alanında uzman kişilerin kontrolü altında, uygun ekip ve ekipmanlarla uygun at eşliğinde terapi edilmesidir. Bu bağlamda çalışmanın temel amacı hippoterapinin uygulama alanı ve uygun ekip ve ekipmanların seçilmesi hakkında bilgiler sunmaktır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmanın amacı doğrultusunda, gerek zihinsel gerekse bedensel engelli bireylerin, binicilik veya herhangi bir atlı aktivite esnasında bir terapist olarak kullanılan atlardan dolayı oluşabilecek yaralanmaları ve olumsuz geri dönüşleri engellemek adına özel atlar ve özel alanlar tercih edilmelidir. Uygulama alanı olarak kullanılan açık veya kapalı manejler ise engelli bireylere uygun hale getirilmelidir.

Bulgular: Uzman ekip eşliğinde yapılan hippoterapi, engelli bireyin tedavisinin bir parçası olup, bireylere anlamlı düzeyde hem fiziksel hem de mental kazanımlar sağlamaktadır. Engelli bireyler, başka bir ırktan olan canlıyla, ortak bir şekilde yapılan tek spor dalı olan binicilikte de uluslararası paralimpik müsabakalarında binicilik sporcusu olarak kendilerine yer bulmuşlardır.

Sonuç: Atlı terapi uygulamalarında uzman ekip eşliğinde, uygun atların kullanılması ve engelli bireylere hitap edecek bir şekilde dizayn edilmiş bir manejin tercih edilmesi engelli bireylerin kazanımları için oldukça önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Hippoterapi, manej, atlı terapi, terapist

[S 41] “Hayvan Destekli Tedavilerin Tarihsel Süreci, İnsan Üzerine Faydaları ve Hayvanların Yaşam Hakkı İhlali”

Didem AKYÜZ SALDIRAN

İstanbul Üniversitesi, Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi

Amaç: Aydınlanma çağında başlayan hayvan destekli tedavilerin, insana sağladığı yararların aksine başka bir canlının yaşam hakkının ihlal ettiğine dikkat çekilmek istenmiştir.

Gereç Yöntem: Araştırma kapsamında, hayvan destekli tedavilerin tarihsel süreci, insan ve hayvan üzerindeki etkileri betimsel araştırma tekniği kullanılarak incelenmiştir.

Bulgular: 17. yy’da başlayan ve günümüze kadar gelen süreçte insan sağlığı, bağımsızlığı ve yaşam kalitesi için hayvanların yaşam hakkı ihlal edilmektedir. Hayvanlar, destek tedavi yöntemleri için doğal yaşam ortamlarından alınıp doğalarına aykırı eğitimlere maruz kalmaktadır ve bu amaçla üretilmektedir.

Hayvanları doğal yaşamlarından uzaklaştırıp insanlaştırmak üzerine yapılan bu çalışmalar türçülük kavramına bir örnektir. İnsan türünün üstünlüğü varsayımına dayanarak belli hayvan türlerinin sömürülmesi ya da ayrımcılığa uğratılması tanımı türçülük kavramı olarak literatüre geçmiştir.

Sonuç: Bilimin ve teknolojinin hızla ilerlediği bu çağda, bir canlının yaşam kalitesini yükseltmek için başka bir canlının yaşam hakkının elinden alınması yerine, bilimin ve teknolojinin üretebileceği/ürettiği diğer destek uygulamaları hayata geçirilmeli ve gerekli çalışmalar yapılmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Hayvan destekli tedavi, türcülük, yaşam hakkı

[S 42] “Avrupa Birliğinin Yolcu Taşımalara İlişkin Tüzüklerinde Engelli Yolcuların Hakları”

Ramazan DURGUT

İstanbul Üniversitesi, İşletme Fakültesi

Her insan başta işe, okula, hastaneye veya tatile gitmek için bir yerden başka yere seyahat etmek mecburiyetindedir. Bu yolculuğunu otobüs, tren, gemi veya uçak gibi araçlarla gerçekleştirir. Taşıma şirketlerinin bu araçlarını kullanmak içinse bu araçları işleten şirketlerle yolcu taşıma sözleşmesi yaparlar. Yolcu taşıma sözleşmesinin zayıf tarafı olan yolcuları korumak için Avrupa Birliğince Tüzükler çıkarılmış ve yolcu hakları güvenceye alınma çalışılmıştır. Engelliler unutulmayarak, onların söz konusu taşıma araçlarıyla seyahat etmeleri ve taşıma hizmetine erişimlerini kolaylaştırmak için özel düzenlemeler getirilmiştir. Çalışmamızda Avrupa birliğinin yolcu haklarına ilişkin düzenlemeleri olan (1) Havayolu ile Seyahat Eden Yolcuların Hakları İlişkin 261/2004 sayılı Tüzüğü, (2) Demiryolu ile Seyahat Eden Yolcu Hakları İlişkin 1371/2007 sayılı Tüzüğü, (3) Denizyolu ve İçsularda (Nehir ve Göl) Seyahat Eden Yolcuların Haklarına İlişkin 1177/2010 sayılı Tüzüğü ve (4) Otobüs ile Karayolunda Seyahat eden Yolcuların Hakları İlişkin 181/2011 Sayılı Tüzüğünde yer alan engelli yolcuların hakları incelenecektir. Avrupa Birliği Tüzüklerinden sadece havayoluna ilişkin olanı, Türk hukukuna aktarılmış ve Havayolu ile Seyahat Eden Yolcuların Haklarına Dair Yönetmelik (SHY-Yolcu Yönetmeliği) çıkarılmış olup, çalışmada bu Yönetmelikten de bahsedilecektir. Çalışmamızda kaynak tarama yöntemi kullanılacaktır. Çalışmayla Avrupa Birliği Tüzüklerindeki engelli yolcuların hakları açıklanacak, bu düzenlemelerin Türk Hukukuna aktarılmasının gereği üzerinde durulacaktır. Engelli insanların başta uçak, tren, gemi ve otobüsleri kullanarak seyahat etme haklarının olduğu ve taşıma şirketleri ile diğer kurum ve kuruluşların onlara yardımcı olması gerektiğini vurgulanacaktır.

[S 43] “İETT’de Dünden Bugüne Erişilebilirlik Hizmetleri”

Osman ÇAKIR

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, İETT Erişilebilirlik Koordinatörü

Engelli bireylerin toplum içerisine katılımlarının sağlanması ve tüm alanlardan faydalanmaları için gerekli tedbirlerin alınması sosyal devlet anlayışının temelini oluşturmaktadır.

Dünyadaki son gelişmeler, bireylerin hiçbir ayrımcılığa uğramadan insan hakları temelinde tüm hizmetlerden eşit şartlarda yararlanabilmesini öngörmektedir.

Engelli bireylerin sosyal hayatın tüm alanlarından tam ve eşit yararlanmasının önündeki en büyük sorunlardan birini ulaşılabilirlik konusundaki engeller meydana getirmektedir.

Ulaşılabilir çevre ve hizmetler, toplum içerisinde bireylerin birbiriyle olan iletişimlerini kolaylaştırmakta, insani münasebetleri güçlendirmekte, daha barışçıl, huzurlu ve mutlu bir hayata zemin hazırlamaktadır.

Bu açıdan bakıldığında İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) ve İstanbul Elektrik, Tramvay ve Tünel İşletmeleri Genel Müdürlüğü’nün (İETT) vizyonu, engelli bireylerin fırsat eşitliği ilkesi çerçevesinde toplumdaki diğer tüm fertlerle birlikte eşit koşullarda yaşamın tüm alanlarından faydalandırılmasını sağlamak olduğunu söyleyebiliriz.

Vizyonu doğrultusunda hareket eden İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve İETT, engelli bireyler için 1994 yılında ilk alçak tabanlı otobüsleri talep ederek 1995 yılında filosuna katmıştır.

Erişilebilirlik alanında yapılan çalışmalar sonucunda; engelli bireylerin de faydalanabileceği uluslararası standartlara uygun olarak tasarlanmış alçak tabanlı yüzlerce otobüs satın alınarak İETT filosunun tamamı yenilenmiş, hizmet binaları ve sosyal alanların büyük bir çoğunluğu erişime uygun hale dönüştürülmüştür.

2006 yılında başlatılan Akyolbil Sistemi çalışmalarıyla da toplu ulaşımında gerçek zamanlı hizmete ilk adım atılarak, 2010 yılında otobüs içinde ve duraklardaki ekranlarda yapılan sesli ve görüntülü uyarı ve bilgilendirmelerle engelli bireyler başta olmak üzere tüm yolcuların şehir içi seyahatleri kolaylaştırılmıştır.

İstanbul Büyükşehir Belediyesi ve İETT, dün olduğu gibi bugün de 7 gün 24 saat hız kesmeden engelsiz toplu ulaşım için çalışmalarını sürdürmektedir.

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Hedef; tam erişilebilir akıllı toplu ulaşım sistemi ve İETT'dir.

Anahtar Kelimeler: Engelsiz Ulaşım, Erişilebilirlik, Ulaşılabilirlik, İETT

[S 44] “Seyahat Özgürlüğü Kapsamında Engellilerin Ulaşımı, Erişimi ve İletişim”

Adem KUYUMCU

Danışman, Eğitmen ve Yazar

Seyahat Özgürlüğü Kapsamında Engellilerin ulaşımı, erişimi ve iletişimi

- Engelsiz Turizm daha geniş anlamında herkes için turizm; herkesin birlikte seyahat edebildiği, tatil yapabildiği, konaklayabildiği, sosyal mekânlardan faydalanabildiği başka birinin yardımı olmadan özgür ve eşit imkânlar sunan tesisler ve aktivitelerdir.
- Sadece Engelliler için otel yapmak ötekileştirmektir. Engelsiz turizm de hedef herkesin bir arada tatil yapabilmesidir. Engellilerin belli dönemlerde toplu olarak tatile götürülmeleri bahsettiğimiz engelsiz turizmin karşılığı değildir.

Dünya nüfusunun % 10'u, her ülke nüfusunun da en az % 10'u, Türkiye nüfusunun % 12,29'u çeşitli sınıflarda engelli bireylerden oluşmaktadır.

- Engelsiz Turizm, acentelerin internet sayfasında ve ofisinde çalışan elemanlardan başlamaktadır. Acentelerin internet sitelerinde doğru bilgiler verilmesi, sitelerin erişilebilir olması gerekmektedir. Acente elemanlarının da gerek yüz yüze gerekse telefonla konuşurken doğru iletişim ve davranış sergilemesi gerekmektedir.
- Ulaşım kapsamında engelli ve yaşlıların, evlerinden transfer alanlarına ulaşımı için toplu ulaşım araçları İstanbul dışında yok denecek boyuttadır. Evden hava, deniz, demiryolu ve kara ulaşımı için kalkış noktalarına transfer konusunda henüz hizmet üreten transfer firması bulunmamaktadır.
- Ulaşımın ikinci aşaması olan varılacak noktadaki alandan tesislere transfer sorunu devam etmektedir.
- Tatil sonunda evlere geri dönüşlerinin sağlanması için toplu ulaşım ve transfer sorunu yaşanmaktadır.
- Otel ya da turizm tesisinin, ortopedik engelliler, görme, işitme, konuşma engelliler ile otizmli ve farklı gelişen bireylerin tesislerden rahatça yararlanabilmeleri için mimari erişilebilirlik düzenlemelerinin yapılması gerekmektedir. Özellikle teşvik kapsamında yapılan tesislerin erişilebilir olması zorunlu olmalıdır. Bu konuda ilgili genelge 2016 yılında Turizm Bakanlığı tarafından yayınlanmıştır. Mimarların otel tasarımı yaparken herkes için tasarım standartlarına dikkat etmeleri gerekmektedir. Erişilebilirlik standartlarına uygun çizimler yapılmalı, aksi halde belediyeler projeyi onaylamamalıdır.

Mevcut oteller bir kaç düzenleme ile erişilebilir hale getirilebilir. Otelleri, görme engellilere uygun otel, işitme engellilere uygun otel, ortopedik engellilere uygun otel veya herkese uygun otel şeklinde sınıflandırmak mümkündür.

Turizmin içinde bulunan konaklama ve gastronomi işletmelerinde çalışanların gelen konuklarla doğru iletişim kurabilmesi için eğitilmesi gerekmektedir.

Türkiye’de Turizm Bakanlığı’ndan işletme belgeli tesislerde 1176 adet engellilere özel oda bulunuyor. Antalya 605 oda ile engellilere göre en çok odası bulunan ilimiz. Bu ilimizi 159 oda ile Muğla izliyor. İstanbul’un yatak kapasitesi ise 147 dir.

Ülkemizde, mevcut yönetmeliğe göre 80 oda da 1 odanın erişilebilir olma zorunluluğu vardır. Ancak odalar var olmasına rağmen odalara erişim ve otel çalışanlarının yarattığı iletişim ve davranış sorunları devam etmektedir.

Son araştırmalar Avrupa’da 50 milyon engellinin yaşadığını ortaya koyuyor. Hareket zorluğu yaşayan hamile kadınlar ve 70 yaş üzeri nüfus göz önüne alındığında bu rakam 150 milyon kişiye ulaşıyor. Araştırma sonuçlarına göre bu nüfusun yaklaşık yüzde 70’i seyahat ediyor. Bu kişilerin genellikle bir ya da birkaç kişinin refakatiyle seyahat ettikleri düşünüldüğünde Avrupa’da seyahat eden potansiyel rakamın 130 milyon kişi ve bunların yaklaşık turizm harcamasının 80 milyar Euro’dan fazla olduğu söyleniyor.

Amerika Birleşik Devletleri’ndeki engellilerin nüfusunun ise 60 milyona yaklaştığı ve bu kesimin alım gücünün 200 milyar dolara ulaştığı ifade ediliyor. Dünyanın büyüyen ekonomisi Çin’de 60 milyon (çalışabilir durumda 25 milyon) ve gelişmiş Japonya’da 6 milyon (18 yaşın üzerinde 4 milyon) engelli bulunduğu söylenebilir.

En az bir arkadaşı veya aileleri de katıldığında transfer, ulaşım, konaklama ve diğer hizmetlerde sayısal değerin çok yüksek olduğu bu pazara, hizmet üretilmesi hem sosyal sorumluluk hem de işletmelere yeni konuklar kazandıracaktır.

[S 45] “Engelli Birey ve Ailelerine Verilen Kamp Hizmetleri”

Yaşar TINAR

İstanbul Büyükşehir Belediyesi, Sağlık Daire Başkanlığı, Engelliler Müdürlüğü

Engelli birey ve ailelerinin ihtiyaçları düşünüldüğünde önce sağlık, eğitim gibi hizmetlere ulaşım da yaşanan zorluklar akla gelmekte; gezi, eğlenme, dinlenme, farklı deneyimler yaşama gibi ihtiyaçlar ikincil olarak düşünülmektedir. Oysa engelli birey ve aileleri için ulaşım ve erişim sorunu olmayan bir tatil yapabilmek ihtiyaç duydukları ancak oldukça güç eriştikleri bir deneyimdir.

İSEM çatısı altında kamp hizmetleri kapsamında verilen gezi, konser, şenlik, spor organizasyonları, yarışmalar, film ve tiyatro gösterimleri, psikolojik danışmanlık hizmetleri ve seminer etkinlikleri düzenlenerek, engelli birey ve yakınlarının her açıdan mutlu olup huzur bulduğu bir kamp ortamıyla onların sosyal rehabilitasyonlarını sağlamaya yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

Florya Engelliler Yaz Kampı ile verilmeye başlanan tatil hizmeti, bu anlamda öncüdür. Ancak şehrin artan nüfusu, hizmeti talep edenlerin sayısında da artışa yol açmıştır. Bu nedenle ikinci bir kamp merkezi olarak düşünülen Şile Engelliler Kampı artan talebi karşılayacak niteliktedir.

Bu kapsamda kamp hizmetleri ile çeşitli nedenlerden dolayı tatil yapma imkânı bulamayan engelli birey ve aileleri erişilebilirlik sıkıntısı olmayan bir alanda, birliktelik içinde, tatil yapma imkânı bulmaktadır. Hizmetin amacı; kişilerin özgür hissettiği bir yaşam alanında güzel bir hafta geçirmelerini sağlayarak daha mutlu ve hayata pozitif bakabilen bireyler olmalarına katkı sağlanmasıdır.

Kampa gelen engelli birey ve aileleri diğer katılımcılar ile tanışıp kaynaşarak sosyalleşmektedir. Kampta yer alan etkinlik, dinlenme, paylaşım ortamları ile engelli birey ve aileleri, zorluklarla başa çıkabilmiş, hayata tutunmuş ve pozitif bakış açısına sahip kendileriyle benzer durumda olan örneklerle karşılaşma imkânı bulmaktadır. Yapılan paylaşımlarla bireyler hem aile hayatını hem de toplum hayatını daha çok benimseyerek sağlıklı kalabilmektedirler.

Kamp hizmetleri ile engelli ve ailelerine yönelik sunulan hizmetin kalitesi, kapasitesi ve çeşitliliği; engelli bireyleri ve ailelerini ruhsal, zihinsel, bedensel yönden rahatlatıp geliştirerek yerel düzeyde sağlıklı toplum politikasına özgün bir katkı sağlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Engelli, Kamp, Sosyal Rehabilitasyon

[S 46] “Vesayet Hukukunun Tarihçesi ve Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşme Işığında Uygulamalardaki Son Gelişmeler”

Güler POLAT

Serbest Avukat

Amaç: Türkiye’nin taraf olduğu Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmenin Yasa Önünde Eşit Tanıma başlıklı 12. Maddesinin ışığında zihinsel/mental engeli olan bireylerin tüm kişilik haklarının devri vesayet altına alınması, vasi tayini yoluyla mülklerinin idaresinin tamamen üçüncü şahıslara bırakılması engellenmiştir. Engellinin; birey olarak kişilik haklarını hiçe sayan, malvarlığının korunmasını ön planda tutan mevcut vesayet sisteminin değiştirilmesi çalışmaları yavaş da olsa ilerlemektedir. Bu çalışmalarda, Türkiye’nin mevcut düzeni değiştirirken önündeki engelleri ve sorunları doğru tanımlaması ve geçiş sürecinin doğru yönetilmesi büyük önem taşımakta; farklı disiplinlerin ve bakanlıkların (Sağlık Bakanlığı, Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı, Adalet Bakanlığı) tam bir işbirliğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Türkiye’nin taraf olduğu uluslararası sözleşmeye ve kabul görmüş gelişmiş ülke normlarına paralel yasal düzenlemelerin hayata geçirilmesindeki zorlukların ve bu sorunların çözümündeki adımların belirlenmesi önceliklidir. Bu nedenle vesayet hukukunun tarihsel gelişimi ve hem olumlu hem de olumsuz uygulama örnekleri bizlere neyin değişmesinden bahsettiğimizi netleştirmek bakımından değerlidir.

Bulgular ve Sonuç: Vesayet sisteminin kaldırılarak, destekli karar alma süreçlerinin çalıştırılabilmesi için bu süreçlerde destek olacak kurum ve kuruluşların kurgulanması ve hayata geçirilmesinin gereği aynı zamanda yaşanan nüfusun giderek artması karşısında kademeli bir sistemin varlığını da ihtiyaç haline getirmektedir. Dünyada kurumsuzlaştırma (her tür zihinsel/mental engellilerin zorla bir tedavi ve/veya rehabilitasyon merkezinde alıkonmaları uygulamasının sonlandırılması) ve destekli karar alma sistemlerini kuran

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Birleşmiş Milletler Engellilerin Haklarına İlişkin Sözleşmeye taraf olan ülkelerin uygulamaları/deneyimleri Türkiye'nin sosyal yapısına uygun bir hukuksal yapı kurgulanmasında değerli örneklerdir.

Anahtar Kelimeler: Vesayet, destekli karar alma, kurumsuzlaştırma

[S 47] “Savaşın Engellileri: Engelli Yaşama Mahkûm Edilen Suriyeliler”

Ayşe Hümeysra KUTLUOĞLU KARAYEL

İHH İnsani ve Sosyal Araştırmalar Merkezi

Amaç: Bu çalışmada, halen savaş ortamının devam ettiği Suriye’de savaşın neden olduğu hafif ve ağır engellilerin durumları ve yaşadıkları sorunlar hakkında bilgi verilmesi ve mevcut sorunların aşılması için yapılabilecekler konusunda çözüm önerileri üretilmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma sırasında öncelikle engelliliğe yönelik yayınlanmış raporlar ve akademik çalışmalar incelenecek ve saha çalışması yapılacaktır. Saha çalışması; Hatay’ın Reyhanlı ilçesinde yaşayan Suriyeli engelli aileler ile görüşmeler gerçekleştirilmek suretiyle tamamlanacaktır. Saha çalışması sırasında, devam etmekte olan savaş nedeniyle engelli duruma düşen Suriyeli bireylerin zorlu hayat hikâyelerine yakından tanıklık edilecek, savaş şartları, yaşanan sağlık, psikolojik, ekonomik ve sosyal sorunları hakkında veri toplanacaktır. Bu veriler, söz konusu engelli bireylerin sorunlarının çözüme kavuşturulması için gelecekte ne(ler) yapılabileceği yönünde değerlendirmeler için zemin oluşturacaktır.

Bulgular: Her gün yeni bir insanlık suçu işlenen Suriye’de savaşın başlangıcından günümüze kadar geçen yedi yılda milyonlarca kişi vatanını terk etmek zorunda kalmış, bunların bir kısmı Türkiye ve Ürdün gibi komşu ülkelere sığınmış, mülteci oldukları ülkelere kamplara yerleştirilmiş, bir kısmı yasal olmayan yollardan güvenli olduğunu düşündükleri başka ülkelere göç etmeye çalışmış, bir kısmı da göç esnasında hayatlarını kaybetmiştir. Hala ulaşılmış zor ve kuşatılmış yerlerde hayatını sürdürmeye çalışan milyonlarca Suriyeli kadın, çocuk, yaşlı mevcuttur. Binlerce insan bombardıman, açlık, hastalık gibi nedenlerden dolayı yaşamlarını yitirmiştir/yitirmeye devam etmektedir. Suriye’de hapishaneler masum insanlar ile doludur, işkence altında ölenlerin ve kayıpların sayısı net olarak bilinmemektedir. Bunların yanı sıra, savaşta hastaneler, okullar, kamu binaları da bombalanıp kullanılamaz hale getirilmiş, binlerce insan bombardımanlarda yaralanmış, uzuvlarını kaybetmiş, felç geçirmiş ve engelli hale gelmiş ve birçok sağlık sorunu yaşamaya başlamıştır. Bu sağlık sorunlarının başında kısıtlı sağlık hizmetleri, hijyenik olmayan yaşam koşulları ve tıbbi malzeme yetersizliği gelmektedir.

Sonuç: Özellikle savaş ve çatışma bölgelerinde yaşanan krizler sebebiyle engelli durumundaki Suriyeli bireyler, yaşadıklarının bir sonucu olarak psikolojik, tıbbi, ekonomik ve sosyal problemler ile mücadele etmektedirler. Sunulan ve sahip oldukları yetersiz kaynaklar vasıtasıyla karşılaştıkları çok sayıda zorluklar ile mücadele etmeye çalışmaktadırlar. Engelli bireyler için oldukça zor geçen bu sürecin kurumlar tarafından sağlıklı bir şekilde yönetilmesi giderek daha fazla aciliyet kazanmakta ve zorunluluk olarak karşımızda durmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, Savaş, Suriye

[S 48] “Yerel Yönetimlerde Erken Çocukluk Eğitimi Çalışmaları: İBB Engelliler Müdürlüğü Örneği”

Nilay YAZICIOĞLU

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Sağlık Daire Başkanlığı, Engelliler Müdürlüğü

Yerel Yönetimler hem verdikleri lokal hizmetlerle hem de çalışmalarını vatandaşlardan gelen taleplere göre şekillendirebilme ve geliştirebilme inisiyatifleri ile engeli olan bireylere hizmet götürülmesi açısından tüm dünyada ve Türkiye’de önemli bir rol oynamaktadır. Bu bildirinin amacı erken çocukluk dönemine yönelik yapılan çalışmaların önemini ortaya seren bilimsel gelişmeleri izleyen İBB Engelliler Müdürlüğü’nün bu alanda gerçekleştirdiği ve sürdürmekte olduğu çalışmaları aktarabilmektir.

Son yıllarda yapılan çalışmalar özellikle 0-6 yaş dönemini odak olarak tutmakta ve bu dönemin tüm hayatın normal gelişimini etkileyen kritik bir dönem olduğunu vurgulamaktadır. İnsanlığın gelişim basamaklarını aynı şekilde deneyimliyor olması bu dönemin ölçülebilir ve gözlemlenebilir dönütlere dönüşmesini sağlamakta, bu alanda yapılan çalışmaların etkilerini fark etmemize imkân vermektedir.

Çocukla ilgili her alanda olduğu gibi rehabilitasyon alanında da ailenin bilinçlendirilmesinin, işbirliği sağlamasının ve hatta çalışmalarda aktif bir şekilde yer almasının yapılan çalışmaların etkinliği açısından önemi çok büyüktür. Daha önce gerçekleştirilen Küçük Adımlar projesiyle aileyi bu sürecin içerisine katan kurumsal çalışmalar personel altyapısının güçlendirilmesi, değerlendirme ve müdahale çalışmalarının sistematik hale getirilmesi ve yeni müdahale yöntemlerinin benimsenerek hayata geçirilmesiyle daha kapsamlı bir niteliğe ulaştırılmıştır. 2014 yılında bir merkez kurulmasıyla başlatılan erken

çocukluğa yönelik hizmetler artan talepler göz önüne alınarak hem niteliksel hem de niceliksel olarak çoğaltılmıştır. Bugün İSEM çatısı altında üç Otizm Eğitim Uygulama merkezi başta olmak üzere toplam 15 merkezde gelişimsel yetersizliğe yönelik bütüncül ve kapsamlı bir müdahale programı olan ve İSTKA'dan alından hibe desteği ile geliştirilen İSECOM müfredatı ve müdahale programı uygulanmaktadır. Tespit, Yönlendirme, Takip, Müdahale ve Danışmanlık hizmetlerinin bir elden yürütüldüğü çalışmada aileler sürecin içerisine katılabilmektedir. Ailelerden gelen talebe cevap verebilmek için 2018 yılı içerisinde Kartal'da ve önümüzdeki yıllarda Esenler ve Fatih'te olmak üzere üç yeni merkez daha hizmete açılacaktır.

İSEM merkezlerinden düzenli ve sistemli bir şekilde hizmet alan çocukların gelişim testi skorları yükselmekte; bazı çocuklar kendi yaş gruplarının seviyesine ulaşarak örgün eğitim sistemine dâhil edilebilmektedir. Bu aşamanın başarılı bir şekilde sürdürülebilmesi bundan sonraki aşamalara yönelik çalışmaların hayata geçirilmesine imkân vermektedir. İSEM'in bu alandaki yeni hedefi erken çocuklukta başlayan takip sürecini devam ettirerek 7-12 yaş grubuna yönelik yeni bir hizmet çerçevesi ve altyapısı geliştirebilmektir.

Anahtar Kelimeler: Erken çocukluk, gelişimsel yetersizlik, otizm

[S 49] “DokunSay Sayı Kombinasyonlarıyla Matematik Öğretiminin Diskalkuliye Sahip Öğrencilerin Hesaplama Performansları ve Sanbil Yetileri Üzerindeki Etkilerinin İncelenmesi”

Yılmaz MUTLU

Muş Alparslan Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Matematik Ana Bilim Dalı

Gelişimsel diskalkuli bireyin sayılarla işlem yapma yetilerini olumsuz yönde etkileyen beyin temelli bir durum ve nüfusun yaklaşık yüzde 3 – 6'sını etkileyen (Butterworth, 2005) matematiğe özgü bir öğrenme güçlüğüdür. GD'ye sahip çocuklar matematik öğrenmede zorlanırken, matematik dışında herhangi bir alanda mükemmel olabilirler. Akranları kadar zeki olan bu çocuklar genel olarak sayı kavrama sezgisinden yoksundurlar. Son dönemlerde özellikle beyin görüntüleme teknolojisinin gelişimi ile beraber diskalkulinin, beyin fonksiyonlarındaki bir farklılıktan kaynaklandığı hipotezi güç kazanmaktadır (von Aster & Shalev, 2007; Piazza et al., 2010). Matematik öğrenme güçlüğüne sahip birey verilen standart bir testte, matematiksel başarıları yaş, zekâ ve eğitim düzeyi göz önünde bulundurulduğunda beklenilenin oldukça gerisindedir (Amerikan Psikoloji Birliği, 2005). Veya diğer bir ifadeyle yaşlıtlarını yaklaşık olarak iki yıl geriden takip etmektedir.

Diskalkuliye sahip bireylere müdahale etmek veya matematik performanslarını iyileştirmek için diskalkuli genel özellikleri ile beraber bireysel farklılıkları göz önüne alan özel bir öğretim yöntemi seçilmelidir. Zira kaynaştırma öğrencisi olarak normal sınıflarda eğitim gören bu bireylere rastgele veya kulaktan duyma bilgilerle veya kişisel inançlarla eğitim verilmesi öğrencilerin matematik performansları kadar matematiğe dair tutum ve kaygılarını da olumsuz yönde etkileyecektir. Bunun yerine, GD'ye sahip bireylerin farklı ihtiyaçlarını karşılamak için kullanacak yöntemle ilişkin kararlar, sağlam araştırma bulgularına dayanmalıdır (Stegemann ve Grünke, 2014).

Bu çalışmada amaç DokunSay sayı kombinasyonları materyallerinin diskalkuliye sahip öğrencilerinin hesaplama performansları ve sanbil (saymadan anlık bilme=subitizing) yetileri üzerindeki etkilerini incelemektir. Katılımcılar diskalkuliye sahip ilkököl 2. sınıfa devam eden 6 öğrenciden oluşacaktır. Yapılacak olan deneysel çalışma her bir öğrenci için 8 ders saatini olmak üzere toplamda 24 ders saatinde gerçekleştirilecektir. Öntest ve sontest olarak araştırmacı tarafından geliştirilen sayı kombinasyonları testi, hesaplama performans testi ve diskalkuli tarama aracı kullanılacaktır. Ölçümler sonucunda öğrencilere ait elde edilen doğruluk ve süre gibi test verilerinin frekans ve yüzdelikleri hesaplanacaktır.

[S 50] “Öğrenme Güçlüğü Yaşayan Öğrenciler için Geliştirilen Eğitsel Mobil Uygulamaların Değerlendirilmesi”

Serhat TANUŞ¹, Elif POLAT¹, Sinan HOPCAN¹

¹ İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Bölümü

Amaç: Bu çalışmanın amacı öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler için geliştirilen eğitsel mobil uygulamaların değerlendirilmesidir. Çalışma kapsamında yalnızca Android cihazlarda çalışan uygulamalar incelenmiştir.

Gereç ve Yöntem: 21 anahtar kelime ile “Learning disabilities, learning difficulties, learning disorders, specific learning disabilities, dyslexia, dyscalculia, dysgraphia, LD, specific learning disorders, specific learning difficulties, teaching students with learning disabilities, reading disabilities, reading difficulties, writing disabilities, writing difficulties, mathematics disabilities, mathematics difficulties, öğrenme güçlüğü, disleksi, disgrafi, diskalkuli” 150 uygulamaya ulaşılmıştır. 150 uygulama içerisinde öğrenme güçlüğü yaşayan öğrencilerin öğrenmesiyle ilgili olan 61 uygulama incelenmiştir. Hatalı olanlar,

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

açılmayanlar, eğitsel olarak gözükse de detaylı incelendiğinde eğitsel olmadığına karar verilen uygulamalar elendikten sonra toplam 36 uygulama değerlendirilmiştir. Çalışmada öğrenme güçlüğü yaşayan öğrenciler için geliştirilen uygulamaları değerlendirmek için Ok, Kim, Kang ve Bryant'ın (2016) geliştirdikleri dereceli puanlama anahtarı (rubrik) seçilip Türkçeye çevrilerek kullanılmıştır. Dereceli puanlama anahtarı, uygulamayla ilgili temel bilgileri tanımlama (8 madde), değerlendirme (13 madde) ve puanlama olmak üzere üç bölümden oluşmaktadır. Mobil uygulamalar Android tablete yüklenerek bu dereceli puanlama anahtarı yardımıyla değerlendirilmiştir. Puanlama kısmında ise değerlendirme kısmındaki 13 madde 1, 2, 3 şeklinde puanlanmıştır. Bu puanlar toplanıp 100'lük puanlara çevrilmiştir. Puanı 100 üzerinden 90 ile 100 arasında olanlar A harfi, 80 ile 89 arasında olanlar B harfi, 70 ile 79 arasında olanlar C harfi, 60 ile 69 arasında olanlar D harfi, 60'ın altında olan ise F harfi ile gruplandırılmıştır.

Bulgular: Mobil uygulamalar değerlendirilip yüzdelik puanları alındığında, 11 uygulama A, 7 uygulama B, 12 uygulama C, 3 uygulama D, 3 uygulama F kategorisine girmiştir. 100'lük puanların medyanı 80,7 olarak tespit edilmiştir. Ayrıca uygulamaların mobil dereceli puanlama anahtarından aldıkları puan ve Google Play puanlarının korelasyonu 0,38 olarak hesaplanmıştır.

Sonuç: Değerlendirilen uygulamaların kategori dağılımına ve 100'lük puanların medyanına bakıldığında uygulamaların yaklaşık olarak yarısının (A ve B) yüksek puan aldığı görülmektedir. Yüksek puan alan uygulamaların sayısının çok az olması, bu konudaki çalışmalara ihtiyaç duyulduğunu da göstermektedir. Dereceli puanlama anahtarı puanları ve Google Play puanları arasındaki korelasyonun düşük olması da kullanıcıların değerlendirme kriterlerinin kullanılan dereceli puanlama anahtarındaki kriterlerden farklı olduğunu akla getirmektedir.

Anahtar Kelimeler: eğitsel mobil uygulama, öğrenme güçlüğü, mobil uygulama değerlendirme

[S 51] “Yüksek Mimar Şükrü SÜRMEN’in Hayatı, Eserleri, Türkiye’de Engellilik Çalışmalarına Katkıları”

İlgin AYDINOĞLU

İstanbul Üniversitesi, Engellilik Uygulama ve Araştırma Merkezi

Amaç: Yüksek Mimar Şükrü Sürmen, 1945 yılında doğmuş, 1963 yılında geçirdiği bir trafik kazası sonucu omurilik felçlisi olmuş ve 2011 yılında da hayatını kaybetmiştir. Kendisini bir tekerlekli sandalye sakatı olarak tanımlayan Sürmen'in tek başına bir sivil toplum kuruluşu gibi engellilik ve erişilebilirlik mücadelesinde bulunduğunu söyleyebiliriz. Bu çalışmanın amacı, Şükrü Sürmen'in sakatlığı sonrasında kendisini geliştirerek ürettiği eserlerden bahsederek onun sakatlık, yaşlılık, mimari erişilebilirlik ile ilgili deneyim, fikir ve önerilerini aktarabilmektir.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışmada Şükrü Sürmen'in yazdığı bütün kitaplar okunarak özetlenmiştir. Ayrıca Mimarist Dergisi'nde yazdığı sakatlık ve erişilebilirlik ile ilgili makaleler de incelenerek kısaca özetlenmiştir. Bu araştırma için arşiv tarama yöntemi kullanılmıştır.

Sonuç: Yüksek Mimar Şükrü Sürmen yaşadığı süre içerisinde bıraktığı eserlerle ülkemizdeki engellilik mücadelesine çok önemli katkılar vermiştir. Sadece engellilikle ilgili değil yaşlılık ve özellikle mimari erişilebilirliğin nasıl olması gerektiği ile ilgili fikirlerini eserleriyle bizlere aktararak, erişilebilir tasarımlar yapıldığı takdirde engelliliğin ortadan kalkacağını vurgulamıştır.

Anahtar Kelimeler: Sakatlık, engellilik, erişilebilir tasarım

[S 52] “Altı Nokta Körler Vakfı’nın Tarihçesi”

Canan ÇAM YÜCEL

İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Engellilik Araştırmaları Yüksek Lisans Programı, İstanbul

Amaç: 13 Mart 1972 tarihinde Kurulmuş olan Altı Nokta Körler Vakfı, 46 yıldır görme engelli yetişkin bireylerin eğitim alabilmesi, rehabilite edilmesi, işyerlerine yerleştirilmesi ve işyerlerinde verimli hale getirilmesi, körlüğün önlenmesi ve sorunları doğrultusunda kamuoyu oluşturulması amacıyla çalışmalarını sürdürmekte olan bir sivil toplum kuruluşudur. Bu araştırmanın amacı, kamu yararına çalışan Altı Nokta Körler Vakfı'nın tarihsel gelişimini incelemek, geçmişten günümüze kadar yapmış olduğu çalışma ve projeleri ele almak ve vakfın günümüzde geldiği noktayı ortaya koymaktır.

Gereç ve Yöntem: Altı Nokta Körler Vakfı'nda hizmetleri bulunmuş ve hala yaşamakta olan kişilerle yüz yüze görüşmeler yapılmış, ses kayıtları veya video kayıtları alınmış, ayrıca arşiv tarama yöntemi kullanılarak vakfın karar defterleri ve faaliyet raporları incelenmiş, elde edilen veriler derlenerek raporlanmıştır.

Bulgular: Altı Nokta Körler Vakfı, kurulduğu günden 2018 yılına kadar 2248 yetişkin görme engelli bireyin rehabilitasyon merkezinde temel eğitim hizmeti almasına katkı sağlamış, temel eğitim almış

olan 282 kişiye masörlük eğitimi vermiş, 24 kişiye çağrı merkezi operatörlüğü eğitimi sağlamış, rehabilitasyon merkezinden mezun olan 312 kişinin istihdam edilmesine katkıda bulunmuş, bünyesinde oluşturduğu kütüphanede 342 kitabı sesli hale getirmiş, 71736 sesli kitabı CD olarak yurt çapında görme engellilere ulaştırmış, 578 kabartma kitap ve dergi basmış, 8375 beyaz bastonu yurt çapında görme engelli bireylere ulaştırarak bağımsız hareket etmelerine katkıda bulunmuş, İstanbul'da 237254 kişinin göz taramasını ücretsiz olarak gerçekleştirmiş ve görme engelli bireylere katkı sağlayacak 8 projeyi başarıyla tamamlamıştır.

Sonuç: Altı Nokta Körler Vakfı, doğuştan görme engelli veya sonradan görme yetisini kaybetmiş olan yetişkin bireylere birçok alanda hizmet sağlamakta olup Türkiye'nin her bölgesine hizmetlerini ulaştırmaya çalışmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Görme engelli, sivil toplum kuruluşu, eğitim, istihdam

[S 53] “Bağımsız Hareket Becerileri Öğretimi”

Simge CEPDİBİ

İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa, Hasal Ali Yücel Eğitim Fakültesi, İşitme Engelliler Ana Bilim Dalı
Bağımsız hareket becerileri, görme engelli bireylerin işitme, koklama ve dokunma duyularını kullanarak koordinatını belirlemeye yarayan ve çevredeki canlı-cansız diğer önemli nesneler ve kişilerle ilişkisini belirlemeye yarayan becerilerdir. Çoklu yetersizlikten etkilenmeyip sadece görme engelinden etkilenen bireyler hareket ve yönelim için gerekli tüm psiko motor ön koşul becerilere sahip olsalar bile bağımsız hareket için gerekli olan motivasyondan yoksundurlar. Aşırı koruyucu aile yapıları ile çocuğun engeli birleşince çocuk bağımsız hareket için gerekli güdülenmeyi bulamaz ve bu sebeple psikomotor gelişim dahil olmak üzere tüm alanlarda normal gelişim gösteren yaşlılarından farklı bir gelişim gösterirler. Hareket özgürlüğü görme engelli bireyler için kritik ve desteklenmesi gereken bir konudur. Bu doğrultuda; yönelim ve hareket görme engelli için çevreyle iletişim kurmasının en gerçekçi, en anlamlı ve en bilinçli yoludur. Yönelim ve bağımsız hareket becerilerine sahip olan bir görme engelli yaşadığı çevrede kontrol sahibi olup, hareketlerini tesadüfen değil, bilinçli olarak yapılandırır. Çalışma nitel bir doküman analizidir. Çalışma kapsamında belirlenmiş ölçütleri karşılayan 3 tane yurt içi, 7 tane yurt dışında yapılmış toplam 10 araştırmaya ulaşılmıştır. Araştırmalarda farklı bağımsız hareket becerilerinin hangi öğretim yöntemi ile kazanıldığı veya bu becerilerin nasıl kazanıldığına dair bulgular içeren araştırmalar incelenmiş ve bu çalışmalar araştırmacılar tarafından tablolastırılmıştır. Araştırmanın sonucunda bağımsız hareket becerilerinin öğretiminde çoğunlukla deneyimleme ve sözel alan betimlemesinin kullanıldığı ve etkili sonuçlar verdiği belirlenmiştir.

[S 54] “Bilgisayar Destekli Çeviri Araçlarının Yaygınlaşması ile Türkiye’deki Görme Engelli Çevirmenlerin Değişen Konumu”

Burcu TAŞKIN ¹, Mihri İlke ÇEPERLİ ²

¹ Kırklareli Üniversitesi Mütercim Tercümanlık Bölümü, Kırklareli, Türkiye

² Boğaziçi Üniversitesi Çeviribilim Öğrencisi, İstanbul, Türkiye

Amaç: Dünyada ve Türkiye’de artan çeviri ihtiyacı, çevirmenlerin kısa sürede yüksek miktarda çeviri yapmalarını gerektirmektedir. Bunu sağlamak amacıyla ortaya çıkan Bilgisayar Destekli Çeviri (BDÇ) araçları günümüzde çevirmenlik mesleğinin ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. BDÇ araçlarının görme engelli çevirmenler tarafından da kullanılması beklenmekte olup bu araçları kullanamayan çevirmenler piyasada tutunamamaktadır. Görme engelli olmayan meslektaşlarından farklı olarak engelli çevirmenler bu araçları kullanırken erişilebilirlik engeline takılmaktadırlar. Bu çalışmada BDÇ araçlarının yaygınlaşması ile değişen mesleki yeterlilik kriterlerinin görme engelli çevirmenler üzerindeki etkileri tartışılmaktadır. Çalışmanın amacı engelli çevirmenlerin deneyimlerinden yola çıkarak Engellilik Araştırmaları ve Çeviribilim alanlarında bu konuda farkındalık yaratmaktır.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın amacı doğrultusunda üniversitelerin Mütercim Tercümanlık bölümlerinden on beş yıl içinde farklı dönemlerde mezun olmuş üç çevirmen ile yüz yüze görüşmeler yapılmıştır. Bunlardan ikisi on yıllık çevirmenlik deneyimi olan kurum çevirmenleri olup lisans bölümünde BDÇ araçları eğitimi almamışlardır ve hiç kullanmamışlardır. Biri ise bu yıl meslek hayatına serbest çevirmen olarak adım atmıştır. Lisans bölümünde BDÇ araçları eğitimi zorunlu olmasına rağmen, bu çalışmada konu edilen erişilebilirlik sorunlarından dolayı dersin gereklerini yerine getirememiş olup, şu anda herhangi bir çeviri yazılımı kullanmamaktadır.

Bulgular: Görüşmelerde elde edilen anekdotlar ışığında, BDÇ araçlarının yaygınlaşmasından önce görme engelli çevirmenlerin dilsel ve mesleki yeterlilikleri göz önünde bulundurularak

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

değerlendirildikleri, ancak günümüzde piyasadaki değişen gereksinimler ve ilerleyen teknoloji ile birlikte bunun yeterli olmadığı açığa çıkmıştır.

Sonuç: SDL TradosStudio gibi Türkiye’de çok yaygın kullanılan BDÇ araçları Microsoft işletim sistemleri için geliştirilen ekran okuyucu program JAWS ile birlikte kullanılabilecek şekilde tasarlanmamıştır. Bu yüzden görme engelli çevirmenler bu programları etkin kullanamamakta veya kullanım sırasında gören birinin yardımına ihtiyaç duymaktadır. Bu da dil ve çeviri yeterliliğine sahip olsalar bile onların mesleki yeterliliğini ve motivasyonunu düşürmekte; çevirinin maliyeti, süresi gibi konularda kendi çalışma prensiplerini ve koşullarını kabul ettirmelerini güçleştirmektedir.

Anahtar Kelimeler: Görme Engelli Çevirmenler, Bilgisayar Destekli Çeviri araçları, mesleki yeterlilik

[S 55] “Dokunsal Kitap Üretimlerinde Braille Renk Kodlaması Ve Bir Örnek Uygulama”

Erol ÇİTÇİ

Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Sanat ve Tasarım Fakültesi

Dokunsal kitaplar, içinde kabartma resimlemelerin bulunduğu Braille kitaplardır. Günümüzde pek çok kitap, görme engellilerin faydalanabileceği şekilde Braille alfabesine dönüştürülebilirken, dokunsal resimlemeli kitapların üretiminde sıkıntılar yaşanmaktadır. Bunun nedeni dokunsal kitap üretiminin Braille kitaplarından çok daha farklı ve karmaşık bir süreç olmasından kaynaklanmaktadır. Kısım de olsa belirli kabartma yöntemleriyle coğrafya, tarih, iktisat, matematik ve fen kitaplarındaki grafikler ve şekiller çizilebilmekte, görme engelli öğrencilerinin bunlardan faydalanabilmeleri sağlanmaktadır. Ancak resimli çocuk kitaplarının görme engelli çocuklara göre uyarlanması kolay bir süreç olmadığı gibi, birbirinden farklı ve çoğu manuel olan yöntem ve tekniklere dayanmaktadır. Ayrıca bu yöntem ve tekniklerin hiçbirisi seri üretime uygun değildir. Bu nedenle dokunsal çocuk kitaplarının sayısı mürekkep baskılı kitapların basım sayısı ile kıyaslanamayacak kadar azdır. Daha kolay üretilebilir olan ve yeni teknolojilerle uyumlu bir yöntemin geliştirilerek dokunsal kitapların yaygınlığının artırılması, görme engellilerin okuma alışkanlıkları geliştirilmesi açısından çok önemlidir. Braille Renk Kodlaması bu arayışın bir ürünüdür.

Braille Renk Kodlaması, on bir rengin Braille alfabesinde yer alan harflerle simgeleştirilmesidir. Kodlamanın hedefi mümkün olduğunca açık bir biçimde Braille kullanıcılarına renk içeren görselleri, renkleriyle birlikte tanımlanabilir hale getirmektir. Braille Renk Kodlaması, renkleri Braille harfleriyle eşleştiren ilk çalışmadır. Yazar tarafından “Görme Engellilere Yönelik Kitaplarda Braille Renk Kodlamasından Yararlanılması Ve Örnek Uygulamalar” başlıklı sanatta yeterlik çalışmasında, Braille Renk Kodlamasının teorik alt yapısı oluşturulmuş, tasarım ilkeleri belirlenmiş ve uygulanabilirliği ‘Şaşkın Kedi Minik Mirnoş’ adlı dokunsal kitap tasarımı aracılığıyla test edilmiştir.

Kitabın üretiminde, kabartma yazılar ve renkler Braille yazıcıda, mürekkep baskılı yazılır A3 renkli yazıcı ve şekillerin kesimi için de lazer yazıcı kullanıldı. Renkli dokunsal resimlemeler kolajlanarak biçimlendirildi. Bu yöntemle “Şaşkın Kedi Minik Mirnoş” adlı dokunsal kitaptan 4 adet tıpkı basım üretildi.

3. ve 8. sınıflar arasında okuyan görme engelli çocuklarla yapılan çalışmalarda kitapta yer alan renk kodlarının çok çabuk kavrandığı ve dokunsal renklerin rahatlıkla birbirinden ayırt edebildikleri gözlenmiştir. Ayrıca renk kodları ile kabartılan resimlemelerin denekler tarafından kolaylıkla seçilebildiği görülmüştür.

Şaşkın Kedi Minik Mirnoş isimli dokunsal çocuk kitabı, Braille Renk Kodlamasının dokunsal resimlemelere uygulanabileceğini ve dokunsal kitaplarda yeni bir üretim yöntemi olarak kullanılabileceğini göstermiştir.

Anahtar Kelimeler: Dokunsal kitap, Braille kitap, Görme engellilik, Braille renk kodlaması

[S 56] “Şekil İçeren Fizik Sorularına Yönelik Erişilebilirlik Çalışması”

Arzu ÖDEN ACAR ¹, Ali ERYILMAZ ²

¹ Uludağ Üniversitesi, Tıbbi Görüntüleme Teknikleri

² Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Matematik ve Fen Bilimleri Eğitimi Bölümü

Amaç: Öğrencilerin üniversiteye yerleşmesine yönelik düzenlenen ulusal merkezi sınavlarda görme engelli adaylardan okuyucu yardımı talep edenlere şekil, grafik, tablo, resim gibi görsel verilerin yer aldığı sorularla, karmaşık ifade içeren sorular sorulmamaktadır. Görme engelli öğrenciler kitapçıklarında yer almayan bu sorulardan muafırlar. Bu çalışmanın amacı şekil içeren fizik sorularını görme engelli öğrencilerin erişebileceği şekilde düzenlemektir.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışmada düzenlenmek üzere öncelikle iki adet şekil içeren 9. Sınıf düzeyinde bir fizik sorusu seçilmiştir. Sorudaki iki şekilde de ikişer otobüs bulunmaktadır. Sorudaki şekillere görme engelli öğrencilerin erişebilmesi için TactileView şekil çizim programı kullanılarak kabartma yazıcıdan Braille çıktısı alınmıştır. Sorudakilere benzeyen otobüs çizimleri bulunmuş ve kabartma çıktısı alınmıştır. Kabartma çıktı iki görme engelli öğrencine sunulmuş ve öğrenciler parmakları ile dokunarak çizimlerin içeriğini doğrulamışlardır. Otobüslerin yer aldığı kabartma çıktılar üç öğretim üyesi tarafından incelenmiş, şekillerde soru için gerekli olmayan detayların yer aldığı ve çizimlerin detaylardan kaçınarak, her otobüs için bir dikdörtgen çizilerek içine otobüs yazılmasının daha uygun olacağı belirtilmiştir. Bu önerilerle MsOffice Word programında çizimler yapılmış ve Braille çıktısı alınmıştır. Ayrıca yine bir otomobil, minibüsü ve tır şekli içeren 2007 ÖSS sorusu hem soruda olduğu şekli ile hem de detaylardan kaçınılarak yeniden düzenlenerek MsOffice Word programında çizilmiştir. Şekillerin içine ne oldukları yazılmış ancak şekiller TactileView programına kopyalandığında Braille alfabesi ile yazılar şekillerin içine sığmamıştır. Bu sebeple otomobilin içine “O”, minibüsün içine “M” ve tırın içine “T” yazılarak kabartma yazı kâğıdına çıktılar alınmıştır. Ayrıca iki sorudaki şekillerin betimlemesi de yapılmıştır. Sorulardaki şekillere ait kabartma çıktılarını birinci ve ikinci sürümleri ve betimlemeler beş görme engelli öğrenci ile paylaşılmış ve öğrencilerin görüşleri alınmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin tümü şekillerin sadeleştirilmiş ikinci sürümünü daha erişilebilir bulmuştur. Öğrencilerin ikinci sürüme erişme süresinin birinci sürüme erişme süresinden daha kısa olduğu gözlemlenmiştir. Öğrenciler şekiller ile betimlemeleri uyumlu bulmuştur ve dört öğrenci betimlemelerin şekilleri anlamaya yardımcı olduğunu belirtirken bir öğrenci betimlemelerin uzun olması nedeniyle kafasını karıştırdığı söylemiştir.

Sonuç: Fizik sorularında yer alan şekillerin, sorunun içeriği için gerekli olmayan detaylardan arındırılarak çizilmesinin ve çizimler eşliğinde betimleme sunulmasının görme engelli öğrencilerin sorulardaki şekillere erişmesini iyileştirdiği anlaşılmıştır. Bu şekil düzenlemeleri hem okul hem de merkezi sınav sorularında kullanılabileceği gibi, derslerde ve ders kitaplarında da kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: Görme engelli öğrenciler, fizik soruları, şekilli sorular, erişilebilirlik

[S 57] “Sesimi Duy Projesi”

Murat Can AKSÖZ ¹ Meral YILDIRIM ¹

¹ Ümraniye İnanç Türkeş Ortaokulu

Günümüz dünyasında toplumlar farklı farklı bireyleri içinde barındırmasıyla dikkatleri çekmektedir. Şüphesiz ki bu farklılığı toplumda oluşturan en önemli gruplardan biri de engelli bireylerdir. Bugün toplumumuzda gelişen imkanlarla beraber engelli bireylerin günün her saatinde her yerde karşımıza çıkması mümkündür. Bu bağlamda bugün toplumumuzda engellilere yönelik birçok farkındalık projesi tasarlanmaktadır. Eğitim psikolojisini temele aldığımızda bireylerin engellilere karşı farkındalığının oluşacağı en temel yaşın somut işlemler döneminden soyut işlemler dönemine geçtiği yani ortaokul çağı olduğu söylenebilir. Dolayısıyla tasarlanan bu projenin önemi bu kritik dönemde ortaokul öğrencilerine bu farkındalığı oluşturma gayesidir. Bu projenin temel amacı ortaokul düzeyinde öğrenim gören öğrencilerin engelli bireylere karşı duyarlılığını arttırmak ve toplumdaki bireylerin engellilere karşı farkındalığını üst seviyelere çekmektir. Ayrıca görme engelli bir sosyal bilgiler öğretmeni olarak ortaokul öğrencilerinde engelli kavramına ve engelli bireylere ilişkin gözlemlediğim tutum ve davranışlardaki eksiklikler vede farkındalıklarının sınırlı olması bu projenin tasarlanma gereğini ortaya koymaktadır. Ülkemizdeki basına zaman zaman yansıyan engellilere ilişkin olumsuz haberler tutum ve davranışlar projenin gereğini ortaya koyan bir diğer etmendir. Projenin uygulama kısmında ortaokul öğrencilerine beyaz tişörtler verildi. Öğrencilerden bu tişörtlere renkli kalemle kendi sloganlarını ve engellilere yönelik düşüncelerini yansıtmaları istendi. Bunun yanı sıra okulun sosyal bilgiler zümresi ve bir bölüm öğrenci tarafından 3 Aralık Dünya Engelliler gününe ilişkin broşür ve pankartlar hazırlandı. Hazırlanan broşür ve pankartlar ile beraber öğrenciler hazırladıkları tişörtleri giyerek 3 Aralık Dünya Engelliler gününde ve devamındaki haftada halkın arasında gezdiler. İnsanlarla iletişime geçen öğrenciler hazırlanan broşürleri dağıttılar ve günün önemiyle ilgili toplumu bilgilendirdiler. Buna ek olarak projede gözlemci olan 50 öğretmene anket çalışması yapılarak sürecin değerlendirilmesi sağlanmıştır. Ayrıca “Sesimi Duy” projesi İstanbul İl Milli Eğitim’in, Eğitimde İyi Örnekler proje yarışmasında 3600 çalışma içerisinde ilk 100’e girmeyi başararak ödüllendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Engelli, Ortaokul, Proje, İstanbul İl Milli Eğitim.

[S 58] “3-6 Yaş Grubu Çocuklarda Engelli Bireylere Yönelik Tutumlar”

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Emre ÇİYDEM¹, Hülya BİLGİN¹, Leyla KÜÇÜK¹

¹ İstanbul Üniversitesi – Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Ruh Sağlığı ve Psikiyatri Hemşireliği Anabilim Dalı

Dünya Engellilik Raporu'na (WHO,2011) göre bir milyardan fazla insanın veya dünya nüfusunun yaklaşık yüzde 15'inin bir tür engellilik ile yaşadığı tahmin edilmektedir. Engelli bireyin ruhsal ve bedensel gelişimi, eğitimi ve rehabilitasyonunda engeli olmayan bireylerin beklenti ve tutumları önemlidir (Gürsel, 2006). Toplumda engelli bireylere yönelik olumsuz tutumlar, bu bireylerin tüm gelişim süreçlerini ve yaşam kalitelerini etkileyebilmekte, engeli ile başa çıkma zorlaştırılmaktadır (Çitil, Karakoç ve Küçüközyiğit, 2018). Bunun yanı sıra, profesyoneller tarafından sunulan engelli bireylere yönelik yardım çabaları yetersiz kalabilmekte, olumsuz tutumlar bu bireylerin motivasyonlarını düşürebilmektedir (Bender, Vail ve Scott, 1995; Bluel ve ark., 1999; Çitil, Karakoç ve Küçüközyiğit, 2018). Ulusal ve uluslararası alan yazında, eğitim düzeyi-türü, meslek grubu gibi çeşitli özelliklere göre engelli bireylere yönelik tutumları inceleyen araştırmalar (Gürsel, 2006; Çitil, Karakoç ve Küçüközyiğit, 2018; Şahin ve Bekir, 2016) bulunmakla birlikte, çocukluk döneminde yaş gruplarına göre tutumları inceleyen bir araştırmaya rastlanmamıştır. Amaç: Bu araştırma, 3-6 yaş grubu çocuklarda, engelli bireylere yönelik tutumların incelenmesi amacıyla planlanmıştır. Konuyla ilgili literatür incelemesi yapılarak ve tanımlayıcı araştırma aracılığıyla sonuçlar elde edilecektir. Sonuç: Olumsuz ve/ya farklı tutumlara sahip bireylerin çocukluktan itibaren yaş gruplarına göre belirlenmesi, engelli bireylere yönelik tutumların olumlu yönde değiştirilmesinde araştırmacı ve uygulayıcılar için bir temel oluşturacaktır (Çitil, Karakoç ve Küçüközyiğit, 2018). Ayrıca, psikososyal kuramlar göz önünde bulundurularak gelişim süreçlerinde olumsuz tutumların edinildiği yaş aralığının belirlenmesi, erken müdahalelerin planlanması ve uygulanması bakımından yararlı olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Engelli, tutum, 3-6 yaş grubu, engelli oyuncak

[S 59] “Engelli Bireylerin İstismarı ile İlgili Ulusal Basına Yansıyan Haberler Hakkında Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Öğrencilerinin Farkındalık Düzeyinin Araştırılması”

Ezgi TÜRKMEN¹, Sezen KARABÖRKLÜ ARGUT¹, Emrah ZİREK¹, İpek YELDAN²

¹ İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı

² İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı

Amaç: Çalışmanın amacı, ülkemizde engelli bireylere yönelik cinsel, fiziksel, duygusal istismar ve ihmal olaylarıyla ilgili olarak Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü öğrencilerinin farkındalık düzeyini araştırmaktır.

Gereç ve Yöntem: Çalışmamızın örneklemi Ocak-Mayıs 2018 tarihleri arasında, İstanbul Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nde öğrenim gören öğrenciler oluşturdu. Araştırmamız kapsamında Bulut ve Karaman tarafından yapılan ve ülkemizde 2005-2015 yılları arasında ulusal basına yansıyan, engelli bireylere yönelik cinsel, fiziksel, duygusal ihmal haberlerini derleyen çalışmanın sonuçları baz alınarak (Bulut ve Karaman, 2018) araştırmacılar tarafından oluşturulan anket kullanıldı. Veriler öğrencilerin e-posta grupları aracılığıyla, internet ortamında toplandı. Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 21.0 istatistik programı kullanıldı.

Bulgular: Çalışma kapsamında toplam 155 öğrenci (21,95±3,33 yıl; %69,7 kadın) değerlendirildi. Katılımcıların %7,1'ini 1. sınıf öğrencileri oluştururken %41,3'ü 2. sınıf, %38,1'i 3. sınıf ve %13,5'i 4. sınıf öğrencisi idi. Katılımcıların çoğunluğu (%47,7) haftada 3-4 kez güncel haberleri takip ettiğini ve takip yöntemi olarak internet haber sitelerini kullandıklarını belirtti. Engelli bireylerin istismarıyla ilgili olarak; katılımcıların %25,2'si 2005-2015 yılları arasında ulusal basına yansıyan 250-350 arasında değişen haber sayısını, %87,7'si istismara uğrayan engelli bireylerin cinsiyetinin kadın olduğunu, %3,2'si istismara uğrayan engelli bireylerin reşit bireyler olduğunu, %18,1'i reşit olmayan bireylerde en sık istismar görülen yaş grubunun lise olduğunu, %85,2'si istismara uğrayan bireylerin engel türünün zihinsel engel olduğunu, %47,1'i engelli bireylere yönelik yapılan istismarın türünün cinsel istismar olduğunu, %95,5'i istismarcının cinsiyetinin erkek olduğunu, %9'u istismarcının yakınlık derecesinin aile ve akraba dışı diğer kişiler olduğunu, %71'i istismarcı sayısının tek kişi olduğunu, %51,6'sı istismarın gerçekleştiği yerin ev olduğunu, %10,3'ü istismarın ortaya çıkış şeklinin kişinin kendi şikayeti olduğunu doğru bilmiştir.

Sonuç: Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü'nde öğrenim gören üniversite öğrencilerinin engelli bireylere yönelik ihmal ve istismar olaylarıyla ilgili ulusal basına yansıyan haber sayısı, en sık görülen yaş grubu, istismar türü ve istismarcının sayısı konusunda farkındalık düzeylerinin yüksek olduğu görülmüştür. Bununla birlikte; öğrencilerin engelli bireylerin istismarının önlenmesinde etkin rol

oynamaları için istismara uğrayan engelli bireylerin reşitlik durumu, reşit olmayan bireylerde en sık istismar görülen yaş grubu, istismarcının yakınlık derecesi ve istismarın ortaya çıkış şekli konularında farkındalık seviyelerinin artırılması gerektiğini ve daha kapsamlı çalışmalarla durumun değerlendirilmesinin önem taşıdığını düşünmekteyiz.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, istismar, ulusal haberler, üniversite öğrencileri, bilinç düzeyi

[S 60] “‘Z Kuşağı Bireylerin “Engelli Farkındalığı” Üzerine Bir Araştırma”

Çiğdem ULUDAĞ GÜLER¹, Betül SOLMAZ¹

¹ İstanbul Üniversitesi İktisat Fakültesi, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkiler Bölümü

Engelliliğin sosyal ve siyasi bir olgu haline gelişi Sanayi Devriminden sonra gerçekleşmiştir. Engellilerin yasal hak sahibi olmaları ve korunmalarına yönelik köklü değişimler ve toplum tarafından fark edilip, benimsenmesi 20. yüzyılın ikinci yarısına denk gelmektedir. Toplumdaki bireylerin engellilik farkındalığı ve engelli haklarının gelişimi; insan hakları ve vatandaşlık hakları bağlamında gelişmiştir.

Günümüzün en genç kuşağını oluşturan Z kuşağı bireyleri uluslararası literatürde çoğunlukla 2000 ve sonrası doğumlular olarak kabul edilse de ulusal literatürde farklı yıllar aralığında kabul edilmiştir. Türkiye’nin sosyo-ekonomik ve siyasi yapısı nedeni ile 1995 yılı başlangıcı olarak kabul edilmektedir. Z kuşağı bireyleri kendinden önce gelen kuşaklara göre karakterleri ve hayattan beklentileri de farklıdır. Onlar; özgüveni yüksek, bağımsız, içe dönük, tatminsiz, iletişimi sosyal medya üzerinden, ne istediğini bilen, kendini iyi ifade edebilen, kontrolü elinde tutmak isteyen bir karakteristik yapıya sahiptirler. Sosyal medyayı yakından takip eden bu kuşak toplumsal olaylarda vermiş olduğu tepkilere duyarlılıkları çok daha yüksektir. Toplumdaki bireylerin engellilik farkındalığı her geçen gün artmaktadır. Günümüzün en genç kuşağı olan Z kuşağının engelli bireylere olan farkındalığının nasıl olduğu merak edilen konulardan biridir.

Bu çalışma toplumun en dezavantajlı grubu olan engellilere Z kuşağının bakış açısını ölçmek ve Z kuşağı bireylerin “engellilik farkındalığı” ne düzeyde olduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Anahtar Kelimeler: Z Kuşağı, Engellilik, Engellilik Farkındalığı.

[S 61] “Görme Engelli Bireyler için Radyonun Rolü: Radyo ile Görmek”

Fırat TUFAN¹, Sedat KÖKAT¹

¹ İstanbul Üniversitesi, İletişim Fakültesi

Henüz görsel kültürün tahakkümü, günümüzdeki baskın varlığı ile insanlığı kuşatmamışken, radyo insanlığa yepyeni bir dünyanın kapılarını araladı. 19. yüzyılın başlarında, ilk defa geniş kitlelere elektromanyetik dalgalar aracılığı ile radyo teknolojisiyle ulaşıldı. Radyo, o dönemin toplumlarında büyük bir heyecan uyandırdı. İşitsel temelli bu teknoloji ile henüz neler yapılabileceği tam anlamıyla fark edilmemişken, insanlık radyoyu öğrenmeye olan merakını giderebilmek için kullanmaya başlamıştı bile. Radyo aracılığı ile eğitim-öğretim faaliyetlerini gerçekleştirme fikri, özellikle coğrafi açıdan örgün öğretimin sağlıklı biçimde uygulanabilmesinin zor olduğu ülkeler tarafından hızla benimsendi ve uygulamaya kondu. Radyonun yalnızca sesle yarattığı görsel dünya, bireylerin hayal gücünü kullanmalarına olanak sağladı. Kitleler, uzun yıllar boyunca radyo ile haber aldı, radyo ile kitap okudu, radyo ile oyun dinledi ve radyo ile öğrendi.

Her ne kadar, uzun yıllardır televizyonun ve internet teknolojisi ile gelişen görsel kültürün geniş kitleler üzerinde büyük etkisi olsa da radyo işitsel temelli teknolojisi ile özellikle görme engelli bireylerin yaşamlarında, değerinden hiçbir şey kaybetmemiştir. Görme engelli bireyler uzun yıllar, radyo aracılığıyla kitap okuyup (sesli kitap), yine radyo aracılığıyla oyun (radyo tiyatrosu) izlemişlerdir. Bu çalışma kapsamında, dünyada ve özellikle ülkemizde radyo aracılığı ile görme engellilere yönelik gerçekleştirilen uygulamaların detayları incelenmiş ve günümüz internet tabanlı teknolojilerin sunduğu yeni olanaklarla, radyo yayıncılığının görme engelli bireylere yönelik ne tür içerikler sunabileceği ortaya konmuştur. Eğitim radyosu uygulamaları ve radyo tiyatroları, görme engelliler açısından değerlendirilerek, radyo ile görme engellilerin yaşamlarına fayda sağlayabilecek öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Görme Engelli Bireyler, Radyo, Medyaya Erişim

[S 62] “Önyargılar ve Medyada Engellilik”

Nilay VARDAR

İstanbul Üniversitesi, Engellilik Araştırmaları Ana Bilim Dalı

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Engellilerin toplumun en dezavantajlı kesimlerinden birini oluşturmasının altında yatan temel neden toplumda var olan önyargılardır. Bu önyargıların oluşmasında medyanın da önemli bir rolü bulunmaktadır. Bu bildiride medyada engellilerin nasıl yansıtıldığı incelenecek ve hak temelli habercilik için çözüm önerileri sunulacaktır.

Amaç: Medyada engelliliğin nasıl yansıtıldığını ortaya koyarak hak temelli bakış açısıyla engelli haberlerin nasıl yapılması gerektiğine dair öneriler sunmak.

Gereç ve Yöntem: Türkiye mediasında engellilerle ilgili en çok yapılan ayrımcılık türlerine dair 2018 yılında internette çıkan haberlerden örnekler sunulacak.

Bulgular: Engelliler medyada “kahraman” ya da “mağdur” ikiliği üzerinden kendilerine yer bulabilmektedir. Haberlerde ister mağdur ister kahraman olarak resmedilsin her iki durumda da engellilerin sorunlarının toplumsal nedenleri, sorumluları, çözüm önerilerine odaklanılmamaktadır. Mağdur haberlerinde bireysel sorunun dramatikliğine ajitatif bir dille odaklanılmakta ve o sorunun bireysel çözümü arayışına gidilmektedir. Okuyucuda da acıma ve yardım etme duygusu oluşturularak zaten toplumda var olan önyargılar pekiştirilmektedir. Engellilerin kahraman olarak resmedildiği haberlerinde ise bireyin kişisel azmine odaklanılmakta, neden kişinin engelsiz olanların hiçbir olağanüstü çaba sarf etmeden ulaşabildiği başarıya bu kadar çaba sarf ederek ulaşmak zorunda kaldığına vurgu yapılmamaktadır.

Sonuç: Medyanın önyargıları ortadan kaldırarak engelli sorunlarının hak temelli çözümüne odaklanacak insan hakları odaklı haberciliğe ihtiyacı vardır. Bunun için engellileri mağdur ya da kahraman olarak göstermeyen, engellilerin bağımsız bireyler olarak hayata tam ve eşit katılımlarının sağlanmasını vurgulayan, engellilerin yeti yetimlerine değil, toplumsal engelleri sorunsallaştıran, ajitatif olmayan bir dil kullanan, ulusal ve uluslararası mevzuat kapsamında sorumluları göstererek çözüm önerileri sunan, hak temelli çalışan derneklerin görüşlerine yer veren, toplumsal cinsiyet eşitliğini sağlayarak engelli kadın haberlerine özel önem atfeden, engellilerin sadece engellilik meselesinde değil, her türlü konuda görüşünü alan bir habercilik gerekmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engelliler, medyada engelliler, önyargı.

[S 63] “Canlandırma Filmlerinde Engelli Karakter Kullanımı: Disney Pixar Filmleri”

Selçuk HÜNERLİ¹, Ömür KINAY²

¹ İstanbul Üniversitesi, Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi, Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Öğretmenliği Bölümü

² İstanbul Kültür Üniversitesi

Amaç: Çalışma, engellilik çalışmalarının (Disability Studies) Dünya’da özellikle Amerika’da şekillenmekte ve görece yeni olan alanın engelli haklarıyla paralel olarak canlandırma filmlerindeki sunumunun nasıl olduğunun aktarılmasını amaçlamıştır. Engelliliğin toplumsal-politik bir durum/kimlik olarak, insan ve toplum bilimlerinin konusu olması yakın bir geçmişe dayandırılmaktadır. Çoğunlukla tıp bilimlerinin konusu olarak incelenmiş olan engellilik konusu 1990’lar ve sonrasında akademik incelemelerin konusu olmaya başlamıştır. Engelli haklarıyla ilgili gelişmeler 1940’lı yıllardan itibaren özellikle 90’lardan sonra kendini göstermiş, 2000’li yıllardan günümüze ise şimdiki halini almıştır. Engellilik konusunun sunulduğu canlandırma filmlerinin değerlendirilmesi Amerikan canlandırma sinemasının oluşturduğu firmalarından Disney ve Pixar’ın engellilik temalı filmlerinin ekseninde gerçekleştirilmiştir.

Gereç ve Yöntem: Seçilen filmler Disney ve Pixar’da engellilik konusuna rastlanılan, Disney’in, 1941 yılında çevirdiği, uzun kulaklı bebek fil Dumbo’nun öyküsünün anlatıldığı “Dumbo”dan Disney-Pixar ortaklığıyla küçük yüzgeci ile okyanusta bir serüvene açılan palyaço balığı Nemo ve çevresindeki engelli karakterlerin hikâyesinin anlatıldığı canlandırma filmlerinin çözümlemesinde göstergebilimsel yöntemden yararlanılarak içerik çözümlemesi uygulanacaktır.

Bulgular: Disney, Pamuk Prenses ve 7 Cüceler canlandırma filmini daha çok “ucube”, Dumbo’yu ise “zavallı” olarak değerlendirmiş ve duygusal bir bakış açısıyla izleyiciye aktarmıştır, Disney-Pixar ortak yapımı olan Kayıp Balık Nemo canlandırma filminde ise engellilik kavramı günümüzdeki iyileştirilmiş halini almıştır. Kayıp Balık Nemo’da engellilik sunumu anlayış bakımından iyi bir noktaya ulaşmıştır.

Sonuç: Sosyal yaşamda ötekileştirme sorunu, yüzyıllar boyunca var olmaktadır. Ancak, bu olgunun temelinde yatan sebepler, toplumların engelli bireylere karşı gösterdiği tutumlar çağlara ve kültürlere göre değişiklik göstermektedir. Kitlel medyanın her kolu insanlar tarafından yaratılmıştır ve bu insanlar engellilik konusunda bilinçli ya da bilinçsiz yargılara sahip olabilmektedirler. Fiziki koşulların yetersizliği sorununun yanı sıra toplumların engelli bireylere karşı olumsuz tutum ve davranışlarının da iyileştirilmesi gerekmektedir

Yapılan inceleme ve karşılaştırmalar sonucunda kitle iletişim araçları yoluyla öncelikle çocuklardan başlayarak, yetişkinlere de ulaşılan canlandırma filmleri aracılığıyla, toplumda engelli bireylerle ilgili farkındalık yaratılması ve yeni politikalar oluşturulması ile hedeflenen bilinçlendirme gerçekleştirilmiştir. Günümüz gelişmiş toplumlarında, insan hakları konusundaki gelişmeler ile engelli bireylerin, toplumsal ve ekonomik yaşama katılımının bir ölçüde iyileştirildiği söylenebilmekte ve bu nedenle içinde bu ideolojik yaklaşımlarla oluşturulan canlandırma filmleri, çocuklar ve aileleri tarafından daha büyük bir dikkatle değerlendirilip, izlettirilmelidir.

Anahtar Kelimeler: Engelli, canlandırma filmleri, Pixar, Disney

[S 64] “Engelli Bireylerin Topluma Kazandırılmasında Sporun Rolü ve Medyaya Yansımaları”

Ümit SARI ¹, Güven BÜYÜKBAYKAL ², Onur AKYOL ², Mesut AYTEKİN ²

¹ İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, Gazetecilik Bölümü

² İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi, Radyo Televizyon ve Sinema Bölümü Ana Bilim Dalı

Toplumların gelişimi onu oluşturan bireylerin gelişimiyle mümkün olmaktadır. Bireylerin topluma olan katılımı ve katkısı bu noktada önem kazanmaktadır. Ancak çeşitli etkenler bireyleri çoğu zaman toplumsal yaşama katılmaktan alıkoymaktadır. Türkiye’de bireylerin toplumsal yaşamın içinde yer almasını olumsuz etkileyen en önemli faktörlerin başında engelli olma durumu gelmektedir. Engel biçimi göz önünde bulundurulmaksızın sergilenen ön yargılı yaklaşımlar ve fırsat eşitsizliği gibi durumlar engelli bireylerin topluma katılımını sınırlandırmakta ve potansiyellerinin ortaya çıkarılamamasına neden olmaktadır. Bu durum son yıllarda özellikle paralimpik sporda elde edilen başarılar yoluyla aşılmaya başlamıştır. Engelli bireylerin spor yoluyla topluma kazandırılması ve bunun medyadaki yansımalarına odaklanan bu çalışma çerçevesinde çeşitli dallarda Türkiye ve dünya dereceleri elde etmiş engelli sporcular ile röportajlar yapılmıştır. Sporun toplumsal yaşama adaptasyonunda etkisi, elde ettikleri başarıların medyada yer alma biçimi irdelenmiş ve daha fazla sayıda engelli sporcunun yetişmesi için imkânların hangi yönde geliştirilmesi gerektiğine dair öneriler sunulmuştur.

[S 65] “Sinemada Engelli Temsillerinin Çerçevesi: Yazı Tura Filmi”

Zuhal AKMEŞE

Dicle Üniversitesi, Eğitim Fakültesi

Sinemanın gerçeğin en etkili temsil yollarından biri ve aynı zamanda birer kültürel temsili olduğu düşüncesinden hareketle sinemasal üretimlerin toplumsal yaşantının birer küçük örneklem evrenini oluşturduğunu söylemek olanaklıdır. Engelli bireyler toplumun en dezavantajlı gruplarından birini oluşturmaktadır. Engellilik kavramı ve temsillerinin medya üretimlerinde çok sınırlı sayıda yer aldığı görülmektedir. Dünyada yapılan birçok araştırma, medyadaki engelli temsillerinin belirli kalıplara (stereotip) göre yapıldığını ve bu temsiliyetlerin toplumda yer alan önyargıları pekiştirecek şekilde olduğunu göstermektedir. Engelli bireyler medya üretimlerinde ya zayıf, bağımlı, yardıma muhtaç, öteki, şiddet mağduru bireyler veya başarı hikâyelerindeki insanüstü ötekiler olarak yer almaktadır. Bu iki temsiliyet biçimi de engelli bireylerin günlük hayatta maruz kaldıkları ayrımcılığı pekiştiren onları normal dışı gösteren tutumlardır. Bu çalışma sinemada engelli karakterlerin nasıl temsil edildiğini incelemektedir. Bu bağlamda engellilik kavramı ve engelli bireylerin toplumsal yapı içerisindeki konumu ele alınarak örneklem olarak seçilen Yazı Tura (2004) filminde engellilik kavramı ve engelli karakterlerin nasıl temsil edildiği çerçeveleme çözümlemesi yöntemiyle incelenmiştir.

“Sinemada Engelliliğin Temsili”

[S 66] Evşen ÇERKEŞLİ

Altınbaş Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu

Türk Dil Kurumunun Büyük Türkçe Sözlüğünde “engellilik” kavramı için “engelli olma durumu”, “engelli” için ise “engeli olan, mânia, vücudunda eksik veya kusuru olan” tanımlarına yer verilir. Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı Engelli ve Yaşlı Hizmetleri Müdürlüğü tarafından ise “Özürlü; doğuştan veya sonradan herhangi bir hastalık veya kaza sonucu bedensel, zihinsel, ruhsal, duygusal ve sosyal yetilerini çeşitli derecelerde kaybetmiş, normal yaşamın gereklerine uyamayan kişilerdir” (Özürlülerin Sorun ve Beklentileri Araştırması, 2010) şeklinde tanımlandıktan sonra ortopedik, görme, işitme, dil ve konuşma, ruhsal ve duygusal, zihinsel ve süregen hastalık olarak sınıflandırılmıştır. Özellikle 1980 sonrasında yaygınlık kazanan Sosyal Model’e göre engelliliğe bakışta toplumun tutumu ve engelli bireyin kimlik inşası noktasındaki rolünden hareketle toplum nezdindeki ayrımcılık ve dışlanma vurgulanır. Başka bir deyişle kişinin duygu, düşünce ve inançları kadar yaşadığı çevrenin kendisiyle ilgili görüş ve

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

tanımlamalarının da “kendini farklı görme duygusu”nu belirgin hâle getirdiği vurgulanır. Bu bakımdan toplumla ilgili her türlü meselenin sanatın farklı dallarında ele alındığı düşünüldüğünde engellilik kavramının da sanatsal ürünlerde kendine yer bulması kaçınılmazdır. Nitekim söz konusu sinema olduğunda o da kendi anlatım imkânlarından ve metotlarından yararlanarak izleyicisine engellilikle ve engelli bireylerle ilgili meseleleri sinematografik anlatım olanakları dâhilinde ulaştırmaya çalışır. Bu çalışmada toplumbilimsel eleştirinin değerler, yaş, coğrafya, toplumsal rol ve statü gibi alt başlıklarından hareketle engellilik temalı iki film, detaylı biçimde analiz edilecektir.

Julian Schnabel’in 2007 tarihli Kelebek ve Dalgıç ile Miroslav Slaboshpitsky’nin 2014 tarihli Kabile filmlerinde engellilik olgusuna ve engelli bireylere yaklaşımında kültürel kodların ve içinde bulunulan toplumsal arka planın etkileri karşılaştırmalı olarak incelenirken engellilikle ilgili sinema ürünlerinde “sinemasal bakış”ın yeri farklı boyutlarıyla ele alınacaktır. Farklı engellilik türlerinin yaşam pratikleri, sosyal ilişkiler ve ruhsal durum üzerindeki yansımaları filmlerden verilecek örneklerle somutlaştırılırken engelliliğin toplumbilimsel kodları, Kelebek ve Dalgıç ile Kabile filmleri üzerinden görünür hâle getirmeye çalışılacaktır.

Sonuç olarak farklı uyruktan yönetmenlerin filmlerinde engelliliğe dair benzerliklerin ve farklılıkların neler olduğu saptanacaktır.

Anahtar Kelimeler: Göç, sinema, toplumbilimsel eleştiri

[S 67] “Feminist Sosyal Çalışma ve Engellilik”

Kemal GÜDEK

İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Ana Bilim Dalı

Sosyal çalışma disiplininin odağı, “çevresi içinde bireydir”. Sosyal çalışma disiplini “adaletsizlikle” hukuk “adaletle” ilgilenir. Feminist sosyal çalışma, halk dilinde ifade edilen feminizmle aynı şey demek değildir. Sosyal çalışma disiplini kadınla ilgilendiği kadar, çocukla, çocukla ilgilendiği kadar, engellilerle ilgilenir, kendi teşhis ve tedavi yöntemi olan, “psikososyal teşhis ve tedaviyle ilgili gruplara mesleki müdahalede bulunur. psikososyal teşhis ve tedavi, tıbbi tedavi yerine kullanılamaz. Sadece sosyal çalışma disiplinine özgü 1900’lü yılların başından beri, alanda teorisi geliştirilmiş ve günümüze kadar gelmiştir.

Feminist sosyal çalışma kadınla erkeği eşit olarak ele alır, kadını öne çıkaran yaklaşımları reddeder, toplumsal cinsiyet eşitliğinden ve kadının yeteneklerine vurgu yapılması açısından “savunuculuk” rolünü ve yedi basamaklı sosyal çalışma disiplini müdahalesiyle mesleki etkinliklerini sürdürür.

Hem kadın olmak, hem de engelli olmak bir de annelik rolü buraya eklenirse, feminist sosyal çalışma çok daha güçlü ve yetkin mesleki müdahalede bulunacaktır.

[S 68] “Toplum Ruh Sağlığı Merkezleri Sosyal Hizmet Uygulamaları”

Fatih KILIÇARSLAN

Aile Danışmanı

Sağlık Bakanlığı Toplum Ruh Sağlığı Merkezleri Yönergesi’ne göre (2011) toplum temelli ruh sağlığı modeli çerçevesinde ağır ruhsal bozukluğa sahip bireylerin, psiko-sosyal destek hizmetlerinin verilmesi, takip ve tedavilerinin gerektiğinde evde sağlık hizmetleri uygulamasına entegre bir şekilde yaşadıkları ortamda sunulabilmesi için kurulmuş merkezlerdir.

Sosyal hizmetin koruyucu-önleyici, destekleyici, eğitici-geliştirici-değiştirici, tedavi ve rehabilite edici profesyonel amaçları vardır. Sosyal hizmet uzmanlarının mesleki rolleri ise planlayıcı, bağlantı kurucu, savunucu, izleyici, harekete geçirici, hızlandırıcı, öğretici, eğitici, toplumu bilgilendirici, araştırmacı, destekleyici ve tedavi edici vb. gibi rollerdir.

Sosyal hizmet uzmanları toplum ruh sağlığı merkezlerinde, psikiyatri kliniğinde tedavi gören hastalar ve ailelerine yönelik kamu kurum, yerel yönetim ve sivil toplum kuruluşları ile işbirliği içerisinde aşağıda ana başlıkları ile belirtilen çalışmaları yürütür.

Şizofreni ve bipolar bozukluk tanısı almış olan ve hastalığı nedeniyle yaşamsal güçlükler içerisinde olan hasta ve ailelerine sosyal güvenlik danışmanlık hizmetlerini içerir.

Şizofreni ve bipolar tanımlı hastaları ve ailelerine tıbbi, psikolojik, sosyal, ekonomik ve hukuk alanlarında karşılaştıkları güçlüklerin çözümlenmesinde sosyal destek hizmetleri vermektir.

Toplumsal yaşam güçlükleri çözümlemek ve yeniden üreten meslek sahibi birey olarak toplumsal yaşama adaptasyonunu sağlamaktır.

Kurumlar arası eşgüdüm ve işbirliği içerisinde hastalarımızın istihdamını sağlamaktır.

Sağlık sektöründe görünen yapısal değişiklik, karmaşık yapısı alanında uzmanlaşma eğilimi, dil sorunu, hastada meydana gelen değişiklikler, hastane yönetiminin profesyonelleşmesi, kamu kaynaklarının kısıtlanması ve finansman ihtiyaçlarının oraya çıkması sağlık kuruluşunda hasta ve aileleriyle ilişkilere olan ihtiyacın önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

Hastanın tedavi sonrası ruh sağlığının korunması, tedavisinin işlevselliği o bireyin toplum içinde tekrar fonksiyonel hale getirilmesi multidisipliner bir çalışmayı ve iş birliğini gerektirir. Bu nedenle sosyal hizmet faaliyetlerinin yürütülmesine ihtiyaç vardır. Bu hizmetler, gerçekleştirilirken çeşitli kurumlarla iş birliği ve uyum içinde çalışmaları gerekir. Sosyal hizmet uzmanları, sosyal hizmet uygulamalarıyla hastalarımızın yaşam kalitesinin yükseltilmesine katkı sağlar. Yaşam kalitesi yükselen hasta ve aile stigmatından korunmuş olur.

Anahtar Kelimeler: Toplum Ruh Sağlığı Merkezi, Sosyal Hizmet, Toplumla Çalışma Uygulamaları

[S 69] “Engelliler Üzerinde Yürütülen Sosyal Hizmet Araştırmalarında Etiğin Önemi”

Ayşe SARI

Gülhane Eğitim Araştırma Hastanesi, Engelli Danışma ve Koordinasyon Sorumlusu ve Sağlık Hizmetleri Sendikası (SAHİMSEN) Engelliler Komisyon Başkanı

Gülhane Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Engelli Danışma ve Koordinasyon Birimi, Ankara-Türkiye, aysegiresunlu@hotmail.com

Amaç: Engelli bireylere yönelik sosyal politikaların üretilmesinde bilimsel verilerin kullanılması; politikaların gerçekçi ve sürdürülebilir olmasına katkı sağlar.

Sosyal hizmet uzmanlarının mesleğin etik ilke ve standartları konusunda bilgi sahibi olması uzmanın araştırma sürecinde katılımcılara zarar vermesini engeller. Sosyal hizmet uzmanları etik olmayan uygulamalarla istismar edilme ya da baskılanma olasılıklarına karşı müracaatçıları korumak zorundadırlar (Thompson, 2013, s.154).

Bu derlemede engellilik üzerine yapılacak sosyal hizmet araştırma etiğine dikkat çekilmiş, engellilik üzerine yapılan araştırmaların planlanmasından verilerinin saklanması dek tüm süreçlerde göz önünde bulundurulması gereken etik ilkeler açıklanmaya çalışılmıştır.

Gereç ve Yöntem: Derlemeye konu olan “engellilik üzerine yürütülen sosyal hizmet araştırmalarında etik konusunu ele alan araştırma var mı?” sorusuna cevap bulabilmek için, sosyal hizmet alanında yapılan araştırmaların, yayınlanan makalelerin ve derlemelerin taraması yapılmıştır. Bu amaçla, sosyal hizmet alanında yüksek lisans ve doktora bitirme tezleri de okunmuştur.

Bulgular: Ulusal sosyal hizmet literatüründe engellilerin sorunlarına ve ihtiyaçlarına yönelik akademik çalışmalarda, artış olmakla birlikte bu çalışmalar henüz istenen düzeyde değildir. Literatür incelendiğinde engellilik alanında etik konusunda yapılmış herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Araştırma sonuçlarının sosyal politikalara yön verme potansiyeli de düşünüldüğünde konunun önemi daha fazla ortaya çıkmaktadır.

Sonuç: Bu derlemenin hazırlık sürecinde yapılan ulusal literatür taramasında, araştırma raporlarında etik konusuna çok az vurgu yapıldığı, etiğin önemine yönelik araştırma konusu olmadığı görülmüştür.

Yapılan araştırmaların, sorunların görünürlüğünü artırdığı ve çözüme katkı sağladığı söylenebilir. Araştırmanın amacına ulaşmasında, verilerin güvenilirliği, etik ilkelerin gözetildiği bir süreçler sağlanabilir. Engelliliği nedeniyle araştırma sürecinde zarar gören bir katılımcı, verilerin doğruluğunu ve güvenilirliğini olumsuz etkileyebilir.

Engelliliğin bireysel, çevresel ve toplumsal etkilerinin çok boyutlu olması, farklı disiplinler için de araştırma konusu olmalarına neden olmaktadır. Bu nedenle, bu çalışmada vurgulanan etik ilkelerin sadece sosyal hizmet mesleği için değil, engelliliği araştırma konusu edinen tüm meslekler için yol gösterici olacağı düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Araştırma Etiği, Engellilik, Sosyal Hizmet Araştırması

[S 70] “Türkiye’de Engelli Çocuklara Yönelik Evde Bakım Aylığı Politikası: Bakım Veren Ebeveynlerin Yaklaşımı”

Nazlı AVŞAROĞLU

Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Politika Forumu

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Amaç: Hane içinde en az bir engelli bireyin bulunduğu ailelere yönelik evde bakım aylığı politikası, Türkiye'nin refah rejiminde engellilerin bakım ihtiyacına karşılık en temel politika olmuştur. Bu tez çalışması, hane içinde engelli çocuğu bulunan ve onun bakımı için evde bakım aylığı alan bakım verenlerin, bu nakit programını nasıl algıladıklarına odaklanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: Bu amaç doğrultusunda 2016 yılının Şubat ve Mayıs ayları arasında, İstanbul'un Alışehir ve Sultangazi ilçelerinde bir saha çalışması yapılmıştır. Evde bakım aylığı alan dört kadın ile önceden evde bakım aylığı alan fakat araştırmanın yapıldığı dönemde aylığı kesilmiş olan dört kadın ile her iki ilçede olmak üzere toplam 16 bakım veren kadın ile yarı yapılandırılmış, derinlemesine görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Bulgular: Araştırma sonucunda evde bakım aylığı politikası enformel bakım verenler arasında oldukça kabul gördüğü halde, bu nakit programının bakım verenler tarafından enformel bakım emeğinin karşılığı için verilen bir maaştan ziyade sembolik bir finansal yardım olarak görüldüğü ortaya çıkmaktadır. Bunun yanında bakım verenler, evde bakım aylığı politikasını engelli çocuklarının özel bakım ihtiyaçlarının giderilmesi için sağlanan bir destekten çok, öncelikli olarak hane içindeki yoksulluğun azaltılmasına yönelik verilen finansal bir destek olarak algılamaktadır.

Sonuç: Evde bakım aylığı politikası, sosyal bakım alanında devletin sorumluluğunu artırırken; bu tez çalışması mevcut politikanın engellilere yönelik bir bakım desteği olarak değil, toplumun en yoksul kesimi için bir sosyal yardım mekanizması olarak çalıştığını ortaya çıkarmaktadır.

[S 71] “Engelli Yaşlılarda Düşmeye Etki Eden Faktörlerin Belirlenmesi”

Tuğba KARAASLAN¹, Hatice Selin IRMAK¹, Nilay ARMAN², Ela TARAKÇI², Ahmet AKGÜL³

¹ İstanbul Geronteknoloji Araştırma ve Uygulama Merkezi (İst-GETAM)

² İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı

³ İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Gerontoloji Bölümü

Amaç: Düşme, yaşlılarda sık görülen ve birçok problemi beraberinde getiren önemli bir sorundur. Engelli yaşlılarda meydana gelen düşme ise bireyleri daha da dezavantajlı hale getirmektedir. Bu kapsamda çalışmanın amacı, İstanbul Bahçelievler ilçesinde yaşayan engelli yaşlı bireylerde düşme prevalansını ve düşme risklerini belirlemektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışma, ev ortamında görüşmeyi kabul eden 307 engelli yaşlı bireyle gerçekleştirildi. Çalışmada veri toplama aracı olarak yapılandırılmış demografik bilgi formu ve İtali Düşme Riski Ölçeği kullanıldı. Verilerin analizi “SPSS 22.0 for Windows” programı aracılığı ile yapıldı. Analizlerde istatistiksel anlamlılık düzeyi $p < 0.05$ kabul edildi.

Bulgular: Çalışmaya katılan yaşlıların yaş ortalaması 74.25 yıl olup, %32.6'sı genç yaşlı (65-74 yaş), %37.8'i orta yaşlı (75-84 yaş), %9.1'i ileri yaşlı (85 yaş ve üzeri) idi. Engelli yaşlı bireylerin %67.4'ü kadın, %32.6'sı erkek idi. Çalışmaya katılan yaşlıların %64.8'i daha önce en az bir kez düşme öyküsü olduğunu, %23.1'i ise son 1 ay içerisinde düşme öyküsü olduğunu bildirdi. Yaşlıların %32.5'i evde, %18.6'sı sokakta düştüğünü ifade etti. Bu yaşlıların %37.8'i düşme sonrasında yaralanmaya maruz kaldığını bildirdi. Engelli yaşlıların sosyodemografik özelliklerine göre kadın olma ($p=0.0001$), en az 1 kronik hastalığa sahip olma ($p=0.0001$), düşme açısından risk oluşturan ilaçların kullanımı ($p=0.0001$), 4'ten fazla ilaç kullanımı ($p=0.0001$), baş dönmesi şikayeti varlığı ($p=0.0001$) ve ortostatik hipotansiyon varlığı ($p=0.0001$) düşme riskini arttırmaktaydı.

Sonuç: Bu çalışma 65 yaş ve üzeri engelli yaşlılarda düşme prevalansının ve riskinin yüksek olduğunu göstermektedir. Engelli yaşlılarda düşmenin engellenmesi sürecinde, bireylerin yaşamları tıbbi ve sosyal yönden düşme riski oluşturabilecek faktörler açısından değerlendirilmeli ve gerekli düzenlemeler yapılarak yaşlılar için güvenli yaşam ortamları oluşturulması sağlanmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, engellilik, düşme

[S 72] “Duchenne Muskuler Distrofi’li Hastalarda Ambulasyon, Yaşam Kalitesi ve Bakım Veren Yüklü Arasındaki İlişki”

İpek YELDAN¹, Saliha GÜRDAL KARAKELLE², Yona ZENGİNLER YAZGAN¹

¹ İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı

² İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı

Amaç: Duchenne Muskuler Distrofi (DMD), X kromozomuna bağlı resesif geçişli, proksimal kas zayıflığı ve pseudohipertrofi ile karakterize, çocukluk çağında en sık rastlanan distrofinopati tipidir. DMD'nin çocukluk çağında görülmesi ve progresif seyirli olması hem hasta hem de ebeveynleri olumsuz yönde etkilemektedir. Çalışmamızın amacı, DMD'li hastalarda ambulasyon, yaşam kaliteleri ve bakım veren yükü arasındaki ilişkiyi değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya DMD'li bir hastaya bakım veren 33 katılımcı (16 kadın, 17 erkek) dahil edildi. Katılımcıların kişisel bilgileri ve yakınlık dereceleri ile hasta bilgileri "Demografik Bilgi Formu" ile sorgulandı. Hastaların ambulasyon seviyeleri Fonksiyonel Ambulasyon Skalası (FAS), yaşam kaliteleri nöromusküler hastalık hakkında, iletişim ve maliyet olmak üzere üç alt başlığı bulunan Pediatrik Yaşam Kalitesi Envanteri – Nöromusküler Modül (PedsQol-NM) ile değerlendirildi. Katılımcıların bakım yükleri ise Bakım Verme Yükü Ölçeği (BVYÖ) ile sorgulandı. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro-Wilk testi ile, bağımsız değişkenler arasındaki ilişki Pearson ve Spearman korelasyon testi kullanılarak analiz edildi ve tüm analizlerde $p < 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Bulgular: Katılımcıların ve hastaların yaş ortalamaları sırasıyla $37,36 \pm 5,22$ ve $9,03 \pm 3,54$ yıl idi. Hastaların FAS ortalamaları $2,85 \pm 1,80$, PedsQol-NM nöromusküler hastalık hakkında, iletişim, maliyet ve total ortalamaları sırasıyla $65,61 \pm 23,88$, $69,94 \pm 29,53$, $57,12 \pm 24,68$ ve $64,43 \pm 22,11$ idi. Katılımcıların BVYÖ ortalaması ise $28,85 \pm 11,89$ idi. FAS ile nöromusküler hastalık hakkında ($\rho = 0,46$, $p = 0,007$) ve maliyet ($r = 0,40$, $p = 0,019$) alt başlıkları ile PedsQol-NM total skoru ($\rho = 0,48$, $p = 0,004$) arasında anlamlı ilişki bulundu. BVYÖ ile ise iletişim ($\rho = -0,42$, $p = 0,026$) ve maliyet ($r = -0,41$, $p = 0,030$) alt skoru arasında anlamlı ilişki bulundu.

Sonuç: Katılımcıların bakış açılarına göre hastaların ambulasyon seviyeleri azaldıkça hastalık şiddeti ve yaşam kalitesi azalırken maliyet artmaktadır. Hastaların iletişimlerinin azalıp maliyetin artması ise bakım veren yükünü arttıran faktörlerdir. Bununla birlikte aileler hastaların ambulasyon düzeylerini bakım yükünü arttıran bir etki olarak görmemektedirler. Gelecekteki çalışmalarda DMD'li hasta yakınlarının fiziksel ve psikolojik bakım yükünün birlikte değerlendirilmesi, bakım yükünün azaltılması ve dolayısıyla bakım kalitesinin artırılmasında yol gösterici olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Duchenne Muskuler Distrofi, FAS, PedsQol-NM, mobilite, bakım yükü

[S 73] “Engelli Ailelerinde Problem Çözme ve Sabır Gösterme Davranışları Arasındaki İlişkinin İncelenmesi”

Nagihan ÖZDEMİR

İstanbul Ticaret Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Programı

Amaç: Bu araştırma, engelli ailelerindeki evli bireylerin evlilikte problem çözmeleri ile sabır gösterme davranışları arasında bir ilişki olup olmadığını sınamak amacıyla yapılmıştır. Literatüre bakıldığında yurt içi ve yurt dışında sabır gösterme davranışına yönelik psikoloji bilimi çatısı altında yer verilmemesi bu alanda yapılacak çalışmanın ne tür veriler sunacağı ve özellikle de evlilik ilişkisi içinde çiftlerin yaşadıkları çıkmazları aşabilmede mevcut çözüm metotlarının bireyleri istenilen neticeye ulaştırmada yeterli olmaması da dikkate alınarak sabır gösterme davranışının problem çözmedeki etkililiği üzerine çalışma yapmanın önemli olduğu düşünülmüştür.

Yöntem: Araştırmada veri toplama aracı olarak özgün adı “3-Factor Patience Scale” olan Doğan ve Gülmez (2014) tarafından Türkçeye uyarlanan “Sabır Ölçeği”, (Marital Problem Solving Scale) Türk kültürüne Hünler ve Gençöz (2002) tarafından uyarlanan “Evlilikte Problem Çözme Ölçeği” ve araştırmacı tarafından hazırlanan “Kişisel Bilgi Formu” kullanılmıştır. Bu ölçekler, 2018 yılı Mart ve Nisan ayları arasında İstanbul’un Anadolu ve Avrupa yakasında bulunan İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğüne bağlı 8 engelli merkezinden hizmet alan 253’ü kadın, 59’ü erkek olmak üzere 312 engelli ailesindeki evli birey üzerinde uygulanmıştır.

İlişkisel tarama modelinde desenlenen bu çalışmada elde edilen veriler SPSS 22.0 programı kullanılarak analiz edilmiş olup, verilerin analizinde frekans analizi, ortalama hesaplamaları, Pearson Korelasyon Analizi, t Testi (Independent Sample t testi), Tek Yönlü Varyans Analizi (One Way ANOVA) ve Tukey HSD’ye yer verilmiştir.

Bulgular: Araştırma analizleri sonucuna göre, evli bireylerin sabır gösterme davranışları ile problem çözmeleri arasında istatistiksel olarak pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu (sırasıyla; $r = 0,133$; $r = 0,172$; $r = 0,145$; $p < 0,05$) bulgusu elde edilmiştir. Bunun yanında cinsiyet, engel türü ve psikolojik destek alma değişkenlerinin de evlilikte problem çözme ve sabır davranışı göstermede gruplar arasında farklılaşmanın var olduğunu göstermiştir.

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Problem Çözme, Sabır, Engellilik

[S 74] “Engellilerde Psikolojik Rehabilitasyon ve Önemi”

İsak PARDO

Nişantaşı Üniversitesi

Bu bildiride engelli kişilerde psikolojik yapılanmanın düzeltilmesi, güçlendirilmesi ve psikolojik iç dünyalarının incelenmesi yapılmaktadır.

Bu çalışma; Bayrampaşa Fizik Tedavi ve Engelliler Rehabilitasyon Merkezinde Psikiyatri Uzmanı olarak çalıştığım Temmuz 2014-Ocak 2018 devresi içinde yapılan birçok çalışmanın sonuçlarını içermektedir.

Adı geçen Merkez birer fizik tedavi ve psikiyatri uzmanı ile bir psikolog görevli olduğu, değişik tip engellilere ayaktan hizmet veren yarı özel bir kurumdur. Başvuran hastalarda değişik tip engeller ve diğer fiziksel (romatizmal) hastalıklar vardı. Engeller doğuştan olabileceği gibi edinilmiş veya geçici/süreğen idi. Engeller arasında ruhsal sorunlar kadar felç veya ortopedik rahatsızlık dolayısıyla başvuranların yanında görme ve işitme kusuru ile otistik kişiler de vardı. Bunların dışında bazı madde bağımlıları ile ruhsal hastalıklar için başvuranlar vardı. Çok defa bunların aileleri ile de sorunları olduğu için bu kişilerin ailelerine de tedavi ve danışmanlık hizmeti verilmiştir.

Bu çalışmalar sırasında psikolojik danışma, psikoterapi, ilaç tedavisi, grup terapisi, ailelerle danışma ve grup terapisi, hipnoz ve hipnoterapi, sanatla tedavi (resim, müzik, halk dansları) ve çalışma tedavisi (ergo terapi) spor ağız boyama ve değişik kültür kursları gibi faaliyetler ile gerekli olan vakalarda değişik fizik tedavi yöntemleri kullanılarak çok yönlü rehabilitasyon faaliyetleri uygulanmıştır.

Bu model yataksız tedavi olduğu için kişiler sabah gelip akşam gitmekte, randevu ile başvurmakta ve daha çok poliklinik çalışması ekseninde hizmet vermekte idi. Çalışan hekim-psikolog ekibi dışında diğer bütün kişiler de tedavilerde yardımcı personel olarak hizmet vermişlerdir.

Engelli psikolojisi genelde ortak noktaları olan fakat her kişide farklı özellikler gösterebilen, engelin tipine ve nedenine göre de ortak çözümlerin gündeme geldiği özellikler göstermektedir. Örneğin körlük, sağırılık, otizm, mental retardasyon, ruhsal ağır bozukluklar değişik kurumlarda aynı zamanda eğitime de ağırlık verilerek uygulanan özel yöntemlerden fayda görmekte idi. Buna rağmen bu tanılarla gelen hastalarda ilaç tedavileri yanında özellikle aile ve bakıcılarının eğitimi ile danışma hizmetinin verildiği vakalarımız az değildi. Engelin ileride düzeliş düzelmeyeceği (örneğin protez) alınan sonuçlara engelin doğmalık olup olmadığı kadar, yardımcı aile ve kişilerin davranış ve katkı derecelerine kadar hasta psikolojisini etkilemektedir.

Engellilerde en sık rastlanan bulgular arasında ölme isteği, depresyon, kaygı, acıma ve merhamet duygularına karşı isyan, dış dünyaya dönük suçlamalar, intihar teşebbüsleri, kontrolsüz öfke, sosyal uyumsuzluk davranışları, yetersizlik duygusu gibi farklı psikolojik durumlar izlendi. En büyük sorun ailelerin kendi aralarında ve engelli ile çevre ile olan ilişkileri; sosyal ve ekonomik yetersizlikler, utanma duyguları ve buna bağlı olarak genelde ailece sosyal faaliyetlerden uzak durma eğilimi önemlidir. Bunun için engellilerin aileleri ile de ayrı sosyal faaliyetler organize edilmiştir. Yapılan çalışmalarda her vaka için ayrı bir program ile zaman ve yol haritası tayin edilmiş, ilgili kişilerle paylaşılmıştır.

[S 75] “Otizmlili Çocukların Yeme Davranışlarının Değerlendirilmesi”

Sercan KARA, Aytolan YILDIRIM¹, Hatice KAYA¹, Bircan KARA²

¹İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, İstanbul Gelişim Üniversitesi Sağlık Bilimleri Yüksek Okulu Hemşirelik Bölümü

Otizm, bilişsel gelişimde gecikme, iletişimde ve sosyal ilişkilerde ilgi ve etkileşimde büyük ölçüde bozuklukla kendini gösteren, yaşamının ilk yıllarında ortaya çıkan nörogelişimsel bozukluklar ile ortaya çıkan bir hastalıktır. Otistik bireyler uyku ve yeme bozuklukları gibi günlük ritimde bozukluklar yaşarlar ve otistik çocuklarda yalnızca belli yiyecekleri yeme gibi yeme bozuklukları görülebilir.

Materyal ve Metod: Bu çalışma otizmlili çocukların yeme davranışlarını değerlendirmek amacıyla tanımlayıcı türde planlandı. Araştırma bir özel eğitim ve uygulama merkezi ve bir ilkokulda gerçekleştirildi. Örneklem 60 otistik, 62 otistik olmayan gönüllü aile dâhil edildi. Veriler Bilgi Formu ve Çocuklarda Yeme Davranışı Ölçeği ile toplandı. İlgili kurumlardan ve İstanbul Medipol Üniversitesi Girişimsel Olmayan Araştırmalar Etik Kurulu'ndan izin alındı. Verilerin değerlendirilmesinde istatistiksel metodların yanı sıra normal dağılım gösteren niceliksel verilerin iki grup karşılaştırılmasında student-t testi, normal dağılım göstermeyenlerde Mann Whitney-U testi kullanıldı.

Bulgular: Çocukların %33,6'sı (n=41) kız, %66,4'ü (n=81) erkek, yaş ortalaması 9.82 + -3.34'tü (4-18). Otistik olmayan çocuklarda ölçeğin "çocuğun sergilediği olumlu davranışlar" alt boyutu puanları, otistik çocuklardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksekti ($p<0,01$). Otistik çocuklarda "çocuğun yemek zamanı dışında sergilediği olumsuz davranışlar", "anneye ait görüş ve davranışlar" "yemek esnasında çocuk açısından oluşan olumsuz durumlar" alt boyutları puanları, otistik olmayan çocuklardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksekti. ($p<0,01$) Otistik çocukların fazla kilolu ve obez görülme oranının, normal çocuklardan istatistiksel olarak anlamlı düzeyde yüksek olduğu görüldü.

Sonuç: Otistik çocukların yeme davranışlarında otistik olmayan çocuklara göre önemli sorunlar yaşandığı belirlendi. Bu nedenle otistik çocuğa sahip aile üyelerinin bu açıdan desteklenmesi, eğitilmesi ve çocukların gelişiminin takip edilmesi önemlidir.

Anahtar Kelimeler: otizm, otizmlili çocuk, yeme davranışı

[S 76] "Engelli Bireylere Yönelik İstismar"

Zeynep AYTEPE ¹, Özgecan BAKIŞ ÇAYNAK ¹

¹ İstanbul Üniversitesi, Diş Hekimliği Fakültesi, Pedodonti Anabilim Dalı

Amaç: Toplumun engellilik kavramına olan yabancılaşması ve engelli bireyi aklında farklı ve çoğu zaman yanlış bir yere koyması nedeniyle, engelli bireylerin maruz kaldığı fiziksel-cinsel şiddet, istismar ve kötü muamele olayları giderek artmaktadır. Engelli bireyler, engel durumlarına bağlı olarak kendilerini korumak konusunda tıpkı çocuklarda olduğu gibi daha dezavantajlı durumda olduklarından, toplumun diğer kesimlerinden daha fazla istismar riskine açık bir sosyal gruptur. Bu çalışmanın amacı literatürleri ve yapılan çalışmaları derleyerek engelli bireylere yönelik istismarın incelenmesidir.

Bulgular: Toplumsal Haklar ve Araştırmalar Derneği tarafından yürütülen "Engelli Bireylere Yönelik Fiziksel-Cinsel Şiddet, İstismar ve Kötü Muamele Olayları İzleme Projesi" kapsamında hazırlanan rapor incelendiğinde; medya haberi taramalarında yüksek oranda fiziksel ve cinsel saldırı, istismar ve kötü muamele haberlerine rastlanmış olup haber sayısında da yıllara göre bir artış eğilimi olduğu görülmüştür. Yine aynı raporda cinsel dokunulmazlığa karşı işlenen ve Yargıtay Ceza Dairesi ve Yargıtay Ceza Genel Kurulu'na intikal eden 894 dava dosyası üzerinde yapılan incelemede 48'inin engellilik halini doğrudan ilgilendiren dosyalar olduğu saptanmıştır. Sefa Bulut ve Hüseyin Buğra Karaman isimli araştırmacıların yaptığı: 'Engelli Bireylerin Cinsel, Fiziksel ve Duygusal İstismarı' başlıklı bir başka çalışmada engelli bireylere yönelik istismarın 2005 ve 2015 yılları arasında ulusal düzeyde yayın yapan basına yansıyan haberler incelenmiş ve bu amaçla en çok satan 10 gazete seçilerek taranmıştır. Araştırmacılar çalışma sonunda ulusal gazetelerde engelli bireyin mağdur olduğu toplam 278 vakaya, bakıminde gerçekleşen sekiz vakaya, toplamda ise 286 vakanın yer aldığı habere ulaşmışlardır. Amerika'da yapılan bir başka çalışmada ise engelli öğrencilerin % 40'ının cinsel istismara maruz kaldığı tespit edilmiştir.

Sonuç: Engelli bireylerin istismar ve her türlü kötü muameleden korunması, temel insan haklarının bir gereğidir. Bu konu hakkında bir takım çalışmalar yapılmasına rağmen elde edilen verilerin yetersiz olduğu görülmüştür. Bu nedenle daha fazla çalışmanın yapılarak olayların aydınlatılması, toplum bilincinin artırılması ve en önemlisi de toplumdaki tüm bireylerin olayların açığa çıkarılması, engellenmesi ve caydırıcı ceza süreçleri konusunda üstüne düşeni yapması son derece önemlidir.

Anahtar Kelimeler: Engellilik, engelli bireylere yönelik istismar, fiziksel istismar, duygusal istismar

[S 77] "Engelli Çocuklarda Sanatsal Gelişim Evrelerinin İncelenmesi"

Talar CİLACI ¹, Zeynep ÇORAKÇI ¹, Şüheda GÖZAYDINOĞLU ¹, İrem Sena AKGÜN ¹, Kübra ERSOY ¹, Nursena ŞAHİN ¹, Tuğçe ANILGAN ¹, Edanur ÖZOĞLU ¹, Ümit UĞURLU ¹

Bezmialem Vakıf Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Ergoterapi Bölümü

Amaç: Bu çalışmanın amacı engelli çocuklarda çizim vasıtasıyla sanatsal gelişim evrelerini incelemek ve sanatsal gelişim evre yaşını biyolojik yaş ile karşılaştırmaktır.

Gereç ve Yöntem: Bir engelli merkezine devam eden farklı tanılarına sahip 13 engelli çocuk Bir İnsan Çiz (BİÇ) testi ile değerlendirilmiştir. BİÇ testi kişinin fiziksel duygularını, çatışmalarını gösteren yansıtıcı bir test olup özellikle iletişim becerileri kısıtlı otizmlili çocuklarda sıklıkla kullanılmaktadır. Testte çocuklardan A4 boyutundaki kâğıda, kurşunkalem kullanarak bütün bir insan çizmesi istenmiştir. Çizilen kişinin cinsiyeti ve yaşı önemli olmayıp test sırasında çocuğa yardım edilmemiştir. Çizimler Sanatsal Gelişim Evresi (SGE) ile değerlendirilmiştir. SGE 1947'de Lowenfeld tarafından tanımlanmış ve çocuk çizimlerini 6 farklı evreye ayıran bir sınıflamadır. Bu yönetime göre 2-4 yaş arası karalama evresi, 4-7 yaş arası şema öncesi evre, 7-9 yaş arası şematik evre, 9-12 yaş arası gerçekçilik evresi, 12-14 yaş arası

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

doğalcılık evresi ve 14-17 yaş arası ergenlik evresi olarak adlandırılmaktadır. Çizimler 3 kör değerlendirici tarafından ayrı ayrı puanlandıktan sonra farklı çıkan sonuçlar için oy birliğiyle karar alınmıştır.

Bulgular: Çocukların 4'ü hafif düzey mental retardasyon, 2'si otizm, 2'si öğrenme güçlüğü, 1'i yaygın gelişimsel bozukluk, 1'i serebral palsi, 1'i orta düzey mental retardasyon, 1'i Down sendromu, 1'i William sendromu tanısı almışlardı. Çocukların ortalama yaşları $11,46 \pm 2,37$ 'ydi. Ortalama SGE evreleri 2,31; SGE yaş aralığı ortalaması 6,27 olarak bulundu. Ortalama üst sınır 7,62; alt sınır 4,92 olarak tespit edildi. Çocuklardan 8'i şema öncesi evre, 3'ü şema evresi, 1'i karalama evresi ve 1'i gerçekçilik evresi seviyesinde bulundu. Veriler normal dağılıma uymaktaydı. Biyolojik yaş ile ortalama SGE yaşı arasında ($p < 0,0001$) ve biyolojik yaş ile ortalama üst sınır SGE yaşı arasında ($p < 0,0001$) istatistiksel olarak anlamlı düzeyde fark bulundu.

Sonuç: Farklı tanıları sahip engelli çocuklarda SGE ile değerlendirilen yaş, biyolojik yaşa göre istatistiksel olarak anlamlı düzeyde düşük olup çizim; engelli çocuklarda mental gelişimi takip etmek amacıyla kullanılabilir.

Anahtar Kelimeler: engellilik; sanat; çocuk.

1.3. Poster Bildiri Özetleri

[P 1] “Engellilikle İlgili Haberlerin İçerik Değerlendirilmesi”

Özlem ESKİL ÇİÇEK¹, Osman AKAY²

¹ Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi

² Dr. Mazhar Osman Ruh Sağlığı ve Sinir Hastalıkları Eğitim ve Araştırma Hastanesi

Amaç: İnternet haber sitelerinde yer alan haberler kişilerin engellilik ile ilgili görüş ve algısını değiştirmektedir. Engelli bireylerin haberlerde doğru şekilde tasvir edilmesi hoşgörülü toplum algısı için önemlidir. Araştırmada haber sitelerinde yer alan haberlerin içerik değerlendirilmesi amaçlanmaktadır.

Gereç ve Yöntem: İki internet haber sitesinde anahtar kelime “engelli” kelimesi kullanılarak arama yapıldı. Başlığında ya da içeriğinde “engelli” kelimesi geçen 2018 yılında yayınlanan 98 haber rastgele örneklem yöntemi ile tespit edildi. İçerik değerlendirme yöntemi literatür taraması ile belirlendi. Engelli bireyleri konu edinen haberlerin temsil içerikleri literatürde kullanılan “Engelliliğin Sekiz Medya Modeli” ile çözümlenmiştir.

Bulgular: 96 haberin içeriği değerlendirildi. Haberlerden 63'ünün (%65,6) geleneksel, 33'ünün (%34,6) yenilikçi yaklaşım tarzı ile yazıldığı tespit edildi. Geleneksel olarak değerlendirilen haberlerin 31'inde (%32,29) “sosyal patoloji” modeli ile engelli bireylere sağlanan olanakların hak değil lütf olarak değerlendirildiği, 29'unda (%30,21) “süperkrip” modeli ile engelli bireylerin engelliliklerine rağmen düzenli yaşam yaşayabildikleri, 2'sinde (%2,08) “tıbbi” modeli ile engelliliği hastalık ya da yeti kaybı olarak değerlendirildiği, 1'inde (%1,04) “iş” modeli ile engelli bireylere yapılan yardımların topluma ek yük getirdiği şeklinde engelliliğin ele alındığı belirlendi. Yenilikçi olarak değerlendirilen haberlerin 16'sinde (%16,67) “hak” modeli ile engelli bireylerin toplumun diğer üyeleri gibi meşru haklarının olduğu, 11'inde (%11,46) “yasal savunuculuk” modeli ile engelli bireylerin yasal hakları olduğu, 4'ünde (%4,17) “tüketici” modeli ile toplum imkânlarını engelli bireyler için ulaşılabilirliğini sağlamanın kârlı olabileceği, 2'sinde (%2,08) “kültürel çoğulculuk” engelli bireylerin toplumun diğer bireylerinden farklı olmadığı şeklinde engelliliğin ele alındığı tespit edildi.

Sonuç: Ülkemizde ilk olarak yapılan çalışmanın sonucu literatür ile benzer bulunmuştur. Akademisyenler ve politikacılar engellilik ile ilgili toplum algısında önemli yeri olan haberleri takip ederek, basın kuruluşları ile beraber haberlerin temsil içeriklerinin “yenilikçi” olmasını temin etmelidirler. Engellilikle ilgili haberlerin ülkemizde engellilik algısını etkisi üzerine ileri araştırmalara ihtiyaç duyulmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Engelli, haber, içerik.

[P 2] “Otizmli Bir Bireyin Duygu ve Düşüncelerini Dışa vurmasında Sanatın Rolü”

Nalân GÖNÜLTAŞ¹, Asuman NUHOĞLU

¹ İBB, Sağlık Daire Başkanlığı, Engelliler Müdürlüğü Gaziosmanpaşa Engelliler Merkezi

Bir iletişim aracı olarak sanat, tüm bireylerde olduğu gibi otizmli bireylerde de duyguların, imgelerin somutlaştırılması ve kalıcı görsel hale getirilmesinde etkili olabilmektedir.

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Otizmlili bireylerde yaygın olarak görülen ve otizmin ayırıcı tanı ölçütlerinden birini oluşturan stereotipik hareketler, tekrarlayan davranışlar olarak tanımlanmaktadır. Otizmlili bireylerin uyumsuz olarak ifade edilebilecek olan stereotipik davranışlarına sanatsal bir anlam kazandırılması yoluyla, davranışlarının kabul edilebilir biçimde dışavurumu sağlanabilir.

Amaç: Otizmlili bireylerin stereotipik davranışlarının yönlendirilmesi ile sanatsal işler ortaya çıkarılabilir. Ortaya çıkan bu sanatsal işler, bireyin sosyo-duygusal gelişimine katkı sağlayabilir. Bu çalışmada amaç, otizmlili bireylerdeki stereotipik davranışların dönüştürülmesinde sanatın rolünü incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışmanın, otizm tanısı almış olan 18 yaşındaki bir bireyin, İBB Engelliler Müdürlüğü Şükrü Sürmen Akademi’de 1 yıldır almakta olduğu sanat eğitiminden hareketle, vaka analizi örneği üzerinden poster bildiri şeklinde sunulması planlanmaktadır.

Sonuç: Otizm tanısı almış olan 18 yaşındaki birey, başlangıçta peçeteleri anlamsızca yuvarlamaktadır. Öğrencinin bu stereotipik davranışı, sanat eğitmeninin öğrenciyi yönlendirmesi neticesinde, kâğıttan yapılmış hayvan heykelleri şeklinde, anlamlı sanatsal işler ortaya çıkarmasına olanak tanımıştır.

Engelli bireylerle çalışabilecek ve onları doğru şekilde yönlendirebilecek nitelikli sanat eğitmenlerinin artması, otizmlili bireylerin stereotipik davranışlarının sanatsal faaliyetlere dönüştürülmesine katkı sağlayacaktır. Bunun yanı sıra otizmlili bireylere verilecek olan amaçlı sanat eğitimi ile bireylerin stereotipik davranışlarının kabul edilebilir şekle dönüştürülmesinin, ileride yapılabilecek olan çalışmalara ışık tutabileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, dışavurum, stereotipik davranış, sanatsal faaliyet

[P 3] “Çalışma Yaşamında Engellilerin Korunmasında Tarihsel Gelişim Süreci”

Reşat SARAOĞLU

Yıldız Teknik Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme bölümü

Amaç: Engellilerin ülkemizde ve diğer ülkelerde çalışma yaşamına katılmalarının sağlanmasında yaşanan tarihsel süreç ve bu süreçte engellilerin karşılaştıkları sorunlar, günümüzde gelen aşamanın araştırılması; ülkemizdeki uygulamaların diğer ülkelerdekilerle karşılaştırılması, ülkemizde engellilerin çalışma yaşamında karşılaştıkları sorunlara çözüm önerilerinin sunulmasıdır.

Gereç ve Yöntem: İstatistiki veriler, üniversitelerde yapılmış lisansüstü tezler, sivil toplum kuruluşlarının yayınları, monografik yapıtlarıyla özellikle üniversitelerin yayınlamakta oldukları ilimsel dergi makalelerinden yararlanılmış, tümevarım yöntemi uygulanmıştır.

Bulgular: İlk çağlarda engellilerin tanrılar tarafından lanetlenen ya da cezalandırılan kişiler olduğuna inanıldığı için toplumdan dışlanıyorlardı. Engellilere karşı acımasız ve olumsuz tavırların terk edilmesi kutsal kitaplar ve dinler aracılığı ile olmuştur. Daha sonra özellikle yerel yönetimler aracılığı ile devletler engellilerin korunmasını üstlenmişlerdir. Osmanlı Devletinde loncalar aracılığı ile engellilerin de istihdam edildiğine dair kayıtlar bulunmaktadır.

Birinci Dünya Savaşı’nda yaralanan çok sayıda kişinin yaşamlarını engelli olarak sürdürmek zorunda kalmalarından sonra rehabilitasyon kurumları kurulmaya başlanmıştır. İkinci Dünya savaşıdan sonra ise entegrasyon ve normalleştirme kavramları ortaya atılmıştır. Önceleri engellilik tıbbi bir yaklaşımla ele alınıp bireye indirgenirken 1960’ların sonlarında ise “Sosyal Model” yaklaşımı adı verilen yeni bakış açısıyla engelliliğin toplumsal yanı vurgulanmaya başlanmıştır.

Birleşmiş Milletler Genel Kurulu 3 Aralık 1981 tarihinde aldığı bir kararla o yılı “Özürlüler Yılı” ilan etmiş, 1982 yılında da “Engelli Kişilerle İlgili Dünya Eylem Programı”nı yürürlüğe koymuştur. 1983–1992 yılları arası “Birleşmiş Milletler Özürlüler On Yılı” ilan edilmiştir. 1999 yılında imzalanan Avrupa Topluluğu Amsterdam Antlaşmasına ilk kez engelliliğe dayalı olarak gerçekleşen ayrımcılıkla mücadele edilmesini içeren bir hüküm konulmuştur.

Ülkemizde ise 2005 yılı Başbakanlığın 24 sayılı genelgesi ile “Özürlülerin İstihdamı Yılı” ilan edilmiştir. Bu kapsamda hazırlanan beş yıllık bir eylem planıyla kamu sektöründeki yaklaşık 40-50 binlik özürlüler kontenjanının doldurulması hedeflenmişti. Ancak ilk yıl rakamlar hedefin gerisinde kalmış, 2005 yılında 400 özürlü, memur olarak istihdam edilebilmiştir.

Sonuç: İş Kanunu belli bir oranda engelli istihdam etme, bu zorunluluğa uymayanlara da para cezası yaptırımı öngörmüştür. Ancak cezanın yetersiz kalması ve denetim yetersizliği caydırıcılığı sağlamamış ve yasanın engellilerin çalışmasını düzenleyen maddesinin sürekli değişikliğe uğramasını gerektirmiştir. Buna rağmen engellilik türleri arasında ayırım yapılmaması, engellilik oranının göz ardı

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

edilmesi yasal düzenlemelerin en büyük eksikliğidir. Aslında konu tamamen insan faktörüyle ilgilidir. Hukuki düzenlemelerin yapılması tek başına yeterli değildir. Nasıl iş güvenliği ile ilgili en ayrıntılı düzenlemelerin yapılması iş kazalarını önlemeye yetmiyorsa, özürülleri hala ikinci sınıf, başkalarının yardımlarına muhtaç kişiler gibi gören ilkel bir kültürde sorunların devam etmesi kaçınılmazdır.

[P 4] “Otizm Spektrum Bozukluğunda Üniversite-Temelli Bir Araştırma Ve Uygulama Merkezi İnceleme Sonuçları”

Yeşim Güleç ASLAN

İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü

Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB) tanımlı bireylere nitelikli ve bilimsel dayanaklı eğitim hizmetlerinin sunulmasıyla, bu bireylerde önemli gelişmeler görülmektedir. Bu doğrultuda özellikle son yıllarda üniversite temelli araştırma ve uygulama merkezleri yaygınlaşmaktadır. Bu poster sunumunda üniversite temelli bir OSB araştırma ve uygulama merkezine yurtdışından bir örnek olarak Amerika Birleşik Devletlerindeki bir otizm merkezinde gerçekleştirilen çalışmalar ve uygulanan bilimsel dayanaklı yöntemler yer almaktadır. Bu doğrultuda bu nitel çalışmanın genel amacı; üniversite temelli bir OSB eğitim ve araştırma merkezinin işleyiş sürecinin incelenerek, Türkiye’de OSB alanında bir üniversite modeli geliştirmeye dönük önerilerin sunulmasıdır. Bu genel amaç doğrultusunda araştırma soruları şöyledir:

- 1) Üniversite temelli bir OSB eğitim ve araştırma merkezindeki hizmetler ve işleyiş süreci nedir?
- 2) Üniversite temelli bir OSB eğitim ve araştırma merkezinde eğitsel hizmetlerin dayandığı bilimsel dayanaklı yöntemler nedir?

Gereç ve Yöntem: Nitel vaka çalışması ile yürütülen araştırmanın verileri; gözlem, görüşme (N=10. K=8, E=2) ve doküman incelemesi ile toplanmıştır ve veriler betimsel olarak analiz edilip, raporlaştırılmıştır.

Bulgular ve Sonuç: Bulgular, merkezde üniversite personeli ve eğitimcilerin işbirlikli bir çalışma ile, farklı kliniklerde çeşitli hizmetler sunduğunu ve hizmetlerin bilimsel dayanaklı yöntemleri içeren uygulamalı davranış analizi (UDA) temelinde olduğunu göstermektedir.

Posterde, bu bulgular, Türkiye’de üniversite temelli bir OSB merkezlerinin yaygınlaşması temelinde yorumlanarak, öneriler sunulacaktır.

Anahtar Kelimeler: Otizm spektrum bozukluğu, kanıt-temelli yöntemler, nitel çalışma.

[P 5] “Engelli Yaşlılarda Sağlık Sorunları”

Velittin Selçuk ENGİN

İstanbul Üniversitesi

Amaç: Toplumdaki her bireyin en üst düzeyde sağlık potansiyeline ulaşması amaçlanıyorsa bu, bireylerin bu potansiyele ulaşması ile aralarındaki bariyerleri kaldırma çabasını gerektirir.

İşlevsel kısıtlılık, yaşlılarda sağlık durumunu değerlendirmede önemli bir ölçüttür. Sosyoekonomik olarak dezavantajlı insanlarda fiziksel kısıtlılık, orta yaşlardan ileri yaşlara doğru iki katına çıkmaktadır. Kronik hastalıklar, ağırlı osteoartrit, depresyon, bilişsel gerileme yanında ileri yaş, kadın cinsiyet, eğitim düzeyi düşüklüğü de işlevsel kısıtlılık ile ilişkili bulunmuştur. Bunlara yönelik korunmada, birinci basamak anahtar konumdadır.

Bunun için doğru stratejilerin geliştirilmesine veri sağlayacak analizler gereklidir.

Aile hekimliği hizmeti alan engelli yaşlı nüfusun hangi değişkenlerde farklılık gösterdiğini araştırmak için bu kesitsel çalışma yapıldı.

Gereç ve Yöntem: 2011 yılı başından 2017 yılı sonuna kadar Melek Hatun Aile Sağlığı Merkezi’ne bizzat veya bir yakını aracılığıyla başvuran ardışık 1209 yaşlı hasta çalışmaya alındı. Hastalara kurumda veya evde kapsamlı geriatrik değerlendirme uygulandı. Veriler SPSS ile değerlendirildi. Engellilik durumu ile sayısal değişkenlerin ilişkisi Student's t test ile araştırılırken, kategorik olanlarda ki-kare testi uygulandı. Tüm testlerde p değeri 0,05 anlamlılık sınırı olarak alındı.

Bulgular: Yaş ortalaması 73,52 (±7,4) olan 739 (%61,1) kadın ve 470 (%31,9) erkek çalışmada yer aldı. 767 olgu (%63,4) kurumda, 442 (%36,6) evlerinde görüldü. Bedensel engellilik tanımına uyan 174 (%14,4) olgu saptandı. Engelli olgular anlamlı derecede daha yaşlıydılar (77,06 ±8,06). Anlamlı olarak

daha düşük saat çizme, mini mental durum değerlendirmesi, günlük yaşam aktiviteleri, aletli günlük yaşam aktiviteleri, Tinetti denge ve Tinetti yürüyüş skorlarına sahiptiler. Hemogloblin düzeyleri daha düşük, depresyon skorları ve kullandıkları ilaç sayıları daha yüksek bulundu. Kategorik değişkenlerden engellilikle anlamlı derecede ilişkili bulunanlar okur yazar olmama, takip süresinde ölüm, dul olma, Beden kitle indeksi < 18,5 olma, eve bağımlılık, ortostatik hipotansiyon, ortostatik taşikardi, öyküde: depresyon, demans, inkontinans, baş dönmesi, düşme, uyku bozuklukları, inme, kalp yetmezliği, kardiyomegali, periferik arter hastalığı, major travma, patolojik kırık, osteoporoz, kronik ağrı, böbrek yetmezliği, sigara öyküsü, sigara içme, alkol alma, iştahsızlık, çiğneme ve yutma zorluğu, patolojik zayıflama, yetersiz sıvı alımı oldular.

Sonuç: Bu bulgular, engelli yaşlıların farklı sağlık sorunları ve gereksinimleri olduğunu göstermektedir. Longitudinal çalışmalarla bağımlı hale gelmeyi kolaylaştıran faktörlerin ortaya konması koruyucu hekimlik çabalarında yol gösterici olacaktır.

Anahtar Kelimeler: Kapsamlı geriatrik değerlendirme, fiziksel kısıtlılık, aile hekimliği

[P 6] “Bağımsız Yaşam ve Kariyer Akademisi”

Selver UĞURLU

Down Türkiye

2012 yılından beri Down sendromlu bireylerin bağımsız yaşamlar sürdürebilmeleri için yoğun çalışmalar yürütmekteyiz. 2014 yılında Bağımsız Yaşam ve Kariyer Akademisinde Down sendromlu yetişkinlere bağımsız yaşam eğitimleri vermeye başladık. Bu eğitimler boyunca 4 ay aralıklar 3 defa 105 gözlem maddesinden oluşan değerlendirme testini uyguladık. Amacımız yaptığımız aktivitelerin gençlerin farklı konulardaki gelişimlerini tespit etmektir. Araştırma sonucuna göre iletişim becerilerinde %72.36, sokakta uygun davranışlar gösterme becerilerinde %80.44, oryantasyon becerilerinde %110.24, toplu taşıma ve servislerin kullanımı becerilerinde %83.22 ve para kullanımı ile becerilerde %86.97 oranında artışlar bulunmuştur. Aynı gözlem formu katılımcıların ailelerine de doldurtulmuş ve eğitmenlerin sonuçlarıyla %83 oranında uyum bulunmuştur. Kongrede araştırmamızı ve bu artışları sağlayan çalışmalarını sunmak istiyoruz.

[P 7] “Türkiye’de Yapılan Otizm Spektrum Bozukluğu ve Oyun Konulu Lisansüstü Çalışmaların İncelenmesi”

F. Kıvanç ERDOĞAN ¹ Yahya ÇIKILI ²

¹ Maltepe Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü,

² Necmettin Erbakan Üniversitesi, Özel Eğitim Bölümü,

Amaç: Türkiye’de yapılan OSB ve oyun konulu lisansüstü tezlerinin incelenmesidir. Bu amaç doğrultusunda; Oyun ve OSB konulu tezleri türü nedir? Oyun ve OSB konulu tezlerin içeriği nedir? Oyun ve OSB konulu tezler hangi araştırma modelleriyle desenlenmiştir? Oyun ve OSB konulu tezlerin kaçında oyun öğretimi yapılmıştır? Oyun ve OSB konulu tezlerde oyun öğretimi yapılırken hangi yöntemler kullanılmıştır? Oyun ve OSB konulu tezler hangi ortamlarda ve gruplarla gerçekleştirilmiştir? Sorularına cevap aranmıştır.

Gereç ve Yöntem: Çalışma, nitel araştırma metodolojisinde tarama modelinde gerçekleştirilmiş olup, verilerinin elde edilmesinde doküman analizinden yararlanılmıştır. İlgili tezler Yüksek Öğretim Kurulu(YÖK) Ulusal Tez Merkezi veri tabanından gelişmiş tarama yapılarak aranmıştır.

Bulgular ve Sonuç:

- Ulusal tez merkezi veri tabanında yapılan gelişmiş tarama sonucunda toplam yirmi bir (21) teze ulaşılmıştır.
- Bu tezlerden; yedi (7) tanesinde OSBli bireylere oyun öğretimi yapılmış, dört (4) tanesinde oyun müdahalesi ile problem davranış azaltma, trafik işareti öğretme, dil becerilerini geliştirme, iki (2) tanesinde ölçek geliştirme ve tipik gelişim gösteren çocuklarla karşılaştırma, üç (3) tanesinde sosyal beceri bağlamında oyuncak paylaşma, oyuna katılma, oyunu sürdürme, iki (2) tanesinde anne ve baba etkileşimini oyun içinde değerlendirme, iki (2) tanesinde tipik gelişim gösteren çocuklarla OSB gösteren çocukların oyun, sosyal becerileri karşılaştırma, bir (1) tanesinde bir Web oyun portalı tasarlama yer almıştır.
- Çalışmalardan; on ikisi(12) tek denekli araştırma, dördü(4) nicel tarama, üçü(3) öntest-sontest kontrol gruplu, biri (1) tasarım tabanlı, biri(1) nedensel karşılaştırma modeliyle desenlenmiştir.

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

- Çalışmaların ikisinde (2) sosyal öykü, ikisinde (2) video model, ikisinde (2) ipucunun giderek artırılması, birinde (1) video modelle sosyal öyküyü karşılaştırma, birinde (1) canlı modelle video modeli karşılaştırma, birinde (1) aşamalı yardım, birinde (1) sabit bekleme süreli öğretim, birinde (1) etkinlik çizelgeleri yöntem olarak kullanılmıştır.
- Çalışmalarda uygulama mekanı olarak, sekizinde (8) özel eğitim sınıfı, üçünde (3) rehabilitasyon merkezi, ikisinde (2) deneklerin evi, birinde (1) rehber öğretmen odası, birinde (1) danışma merkezi yer almıştır.
- Çalışılan oyun becerilerine bakıldığında; üçünde (3) sembolik oyun, ikisinde (2) rol oyun birinde (1) dijital oyun, birinde (1) inşacı oyun, birinde (1) kurallı oyun, becerileri çalışılmıştır. Diğer çalışmalarda ise etkileşimler, serbest oyun zamanında incelenmiştir.

[P 8] “Geleceğin Kentlerinde Down Sendromlu Bireylerin Yeri”

Merve KOÇ

Bu çalışma “engelsiz kent” söylemlerinin arttığı günümüzde geleceğin kentlerinin Down Sendromu olan bireyleri kentsel hayata ne derece dahil edebileceğini, mevcut durumun analizlerinden yola çıkarak araştırmaktadır. Çalışma ayrıca Down Sendromu olan bireyin kentsel sorunlarının neler olduğunu ve bu sorunların çözümünde merkezi yönetim, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının faaliyetlerin ve bu faaliyetlerin yeterliliğini de sorgulamaktadır.

Eğitilebilir zihinsel engelliler grubu içerisinde yer alan Down Sendromu olan bireyler, diğer engelli gruplar kadar kent hayatına girebilmeleri için yeterli fiziksel ve zihinsel kabiliyete sahip olmalarına rağmen kentl yaşamına dâhil olma konusunda erişimden istihdama birçok alanda sorunla karşılaşmaktadır.

Yapılan anket çalışmalarıyla tespit edilen Down Sendromu olan bireylerin kentsel sorunları, erişim, bütünleşme ve işbirliği başlıkları altında gruplandırılarak; merkezi yönetim, yerel yönetimler ve sivil toplum kuruluşlarının engelli bireylerin sorunlarının çözümü için yaptıkları faaliyetlerde Down Sendromu olan bireylerin sorunlarına ne kadar yer verdiği ve çözüm bulduğu incelenmiştir. Çalışmanın sonucunda Down Sendromu olan bireylerin sorunlarının çözümü için yapılan faaliyetlerin Down Sendromu olan bireylerin kentsel sorunlarının çözümünde kapsayıcı olmadığı ve yetersiz olduğu görülmüştür.

Anahtar kelimeler: Engelliler, Down Sendromu, Kentsel Sorunlar, Engelsiz Kent, Kapsayıcı Kentler.

[P 9] “Duchenne Muskuler Distrofili Hastalarda Hastalık Süresi ile Sağlık Bakım Harcamaları Arasındaki İlişki”

Saliha Gürdal KARAKELLE ¹, İpek YELDAN ², Ezgi TÜRKMEN ²

¹ İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı

² İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı

Amaç: Duchenne Muskuler Distrofi (DMD), proksimal kas zayıflığı ve pseudohipertrofi ile karakterize, X kromozomuna bağlı resesif geçişli distrofinopati tipidir. DMD’nin çocukluk çağında en sık görülen progresif seyirli nöromuskuler hastalık olması sebebiyle hastalar fizyoterapi ve rehabilitasyon başta olmak üzere düzenli olarak birçok sağlık desteğine ihtiyaç duymaktadırlar. Çalışmamızın amacı, DMD’li hastalarda hastalık süresi ile sağlık bakım harcamaları arasındaki ilişkiyi değerlendirmektir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmaya 0-18 yaş arası DMD’li 33 katılımcı dahil edildi. Katılımcıların kişisel ve hastalığa ait bilgileri (yaş, hastalık süresi, haftalık fizyoterapi seansı sayısı, kaç yıldır fizyoterapi alındığı) “Demografik Bilgi Formu” ile ailelerine sorularak kaydedildi. Hasta yakınlarının DMD’ye bağlı sağlık bakımıyla ilgili aylık giderleri 5’li Likert tipi soru ile sorgulandı. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Shapiro-Wilk testi ile; bağımsız değişkenler arasındaki ilişki Spearman korelasyon testi kullanılarak analiz edildi ve tüm analizlerde $p < 0,05$ istatistiksel olarak anlamlı kabul edildi.

Bulgular: Hastaların yaş ortalamaları $9,03 \pm 3,54$ yıl idi. Hastalık süreleri $5,55 \pm 3,28$ yıl, haftalık fizyoterapi seans sayısı ortalaması $2,76 \pm 1,27$, fizyoterapi gördükleri süre ise ortalama $4,64 \pm 3,38$ yıl idi. Katılımcıların ailelerinin %54,5’i hastaları için aylık 500 TL ve altı tedavi gideri olduğunu belirtirken, %33,3’ü 500-1000 TL arası, %3,1’i 1000-2000 TL arası, %9,1’i 2000-3000 TL arası tedavi gideri olduğunu bildirdi. Katılımcıların hastalık süresi ile sağlık bakım harcamaları ($\rho = 0,136$) ve haftalık fizyoterapi seans miktarı ($\rho = -0,170$) arasında anlamlı korelasyon bulunmazken ($p > 0,05$), hastalık süresi ile fizyoterapi alınan yıl miktarı arasında anlamlı korelasyon bulundu ($\rho = 0,90$, $p = 0,00$).

Sonuç: DMD tanısının çok küçük yaşlarda konması nedeniyle aileler genellikle tanıdan hemen sonra çocuklarının tedavi almasını sağlamaya çalışmaktadırlar. Bu nedenle fizyoterapi alınan yıl miktarı ile

15-16 Kasım 2018, İstanbul

hastalık süresi arasında pozitif ilişki görülmektedir. Ancak DMD progresif seyir gösterdiği için zamanla hastalık için harcanan tedavi giderlerinin artması beklenirken gider miktarının değişmediği görülmektedir. Bu durum rutin kontrollere, tedavilere ve fizyoterapi programlarına katılımın azaldığını ve bu nedenle tedavi giderlerinin değişmediğini düşündürmektedir. Hastalık progresyonu sebebiyle ailelerin umutsuzluğa düşmesi ihtimali, hasta transportunun zorlaşması gibi problemler de göz önünde bulundurulurken daha kapsamlı ve büyük örneklem gruplarını içeren çalışmalar hasta bakımında etkin harcamaların yapılması konusunda hastalar, aileleri ve sağlık bakım profesyonelleri için yol gösterici olacaktır.

Anahtar Kelimeler: DMD, tedavi, fizyoterapi, maliyet

106

[P 10] “Topkapı Sarayı Müzesi, Ayasofya Müzesi, İstanbul Arkeoloji Müzeleri Örneğinde İstanbul Müzelerinin Engelli Erişimine Uygun Hale Getirilmesi”

Ömer TÜRK

Sanat Tarihi Uzmanı ve Yüksek Sanat Tarihçisi

Doğuştan veya sonradan olsun herhangi bir engelli bireyin bir engeli olmayan bireyle sanata ve sanatçıya ulaşımında bir zorluk bulunmaması gereklidir. Ne yazık ki dünya üzerinde engelli bireylere hala acıyarak bakan insanların bulunduğu bir gerçektir.

En baş sanat kurumu olan müzelerin engelli bireylerin bir zorluk yaşamadan ve bir yardıma ihtiyaç duymadan ulaşabileceği şekilde inşa edilmesi; inşa edilen müzelerin restorasyon ve tamiratlarında engelli bireylerin düşünülmesi elzemdir.

Bugünkü teknolojinin gelişmesi ve yapay zekâ, 3D çizim vb. teknolojilerin gelişip, daha ulaşılabilir hale gelmesi, bu teknolojilerin engelli bireylerin yaşama katılması açısından değerlendirilmesini daha kolaylaştırmıştır. Kültür ve Turizm alanında gerek kamu gerekse de özel sektörün bu teknolojiler üzerinde gerekli değişim ve eklemeleri yaparak engelli bireyler üzerinde kullanmaları gerekmektedir.

Her sağlıklı birey bir engelli adaydır.

Sanat haklıdır. Bu hakka ulaşmakta hiçbir bireyin önünde bir engel yoktur.

[P 11] “Nefesine Doğmak”

Nihal AÇIKPORTALI

1977 Ankara’da Sol El Rudimenter Ampute olarak doğdum. Ailem tarafından ‘herseyi yapabilme gücüne sahipsin’ denilerek büyütülen bir çocuktum. 20 yıldır uluslararası bir şikette görev yapmaktayım. Büyürken elbetteki kendimin eksik olduğu yanılgısına kapıldığım ve/veya kapılmamı sağlayacak davranışlara kulak astığım dönemler oldu. Ama hepsi koca bir yanılgıdan ibaretti büyüdükçe nefesine tekrar doğdukça anladım. Herbirimiz özel yeteneklere sahibiz ve gerçekten birseyi istiyorsak kendimizi olduğumuz gibi kabul ederek, kendi bütünlüğümüzde alternatifleri üretebiliriz. İşimin yanı sıra Yeditepe Üniversitesinden Nefes Teknikleri koçluğu eğitimi alıp Nefes Terapistliğine başladım

Amaç önce kendimde deneyimlemiş olduğum sonra danışanlarımda gözlemlediğim Nefes Tekniklerinin ruh zihin ve beden üzerinde ki muazzam etkilerini aktarabilmek. Yöntem; Stres Yönetimi, Uykusuzluk, Oksijenlenme, Anksiyete, Derpesyon, Çoklu Zekâ, Odaklanma, Farkındalık, Parasempatik Sistem (PSS) Özgüven konularında araştırmaları yapılmış etkinliği onaylanmış nefes teknikleri kullanılarak yapılmaktadır. Vagus sinirinin beyin fonksiyonlarını nasıl etkilediği, diyaframdan alınan doğal nefesin vücudumuza vermiş olduğu mesajların bütünsel olarak dönüştürücü etkisinin olduğu birçok araştırmada kanıtlanmıştır. Nefes en eski uygarlıklardan hala günümüzde de kullanılan en etkin yöntemdir. Çalışma sonuçlarında ben gibi farklılıkları ile hayata tutunan insanların kendi içsel fiziksel ve zihinsel üçlemde muazzam bir gelişme farkındalık ve sağlıklı bedene kavustuklarına şahit oldum. Kendim için yaktığım ışığın diğer insanların kendi ışığını yakmasına bir nebze yardımcı olacağımı umuyorum.

[P 12] “Yirminci Yüzyıldan Günümüze Askeri Gereklilikler Açısından İktidar ve Engelli Yurttaş”

Mustafa Cebail SADAKAOĞLU

İstanbul Aydın Üniversitesi, İletişim Fakültesi

Topyekün savaşın iki temel belirleyen üzerinden geleneksel savaş ve çatışmalardan ayrıldığı ileri sürülebilir. Bunların ilki ve en önemlisi kitlesel kayıplar ve sakatlanmalara neden olan yeni teknoloji ürünü silahların mükemmelleşme düzeyinde görülen müthiş sıçramalar; ikincisi ise çatışmayı önceden belirlenmiş kural ve sınırların dışına yayan ve bu özelliğiyle sivil hedefleri de içine alacak biçimde yıkım alanının genişlemesine neden olan savaşın yeni doğasıdır. Savaşın yeni doğasını

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

açıklamaya girişen kimi askeri tarihçiler bu dönemde görülen teknolojik gelişmelerin 1914-1918 yılları arasında savaş kavrayışımızı nasıl değiştirdiğini kimyasal gaz, makineli tüfek, devasa top mermileri gibi silahlar ve savaş alanını fabrikalar ve meskûn mahalleri de içine alacak biçimde genişleten taktik ve stratejiler üzerinden açıklamaktadır. Silah sanayiinde gelişme ve savaş alanında genişlemenin en somut kaybı elbette insan ve insan bedeninde o zamana kadar görülmemiş türde uzuv kayıpları ve yaralanmalardır. Örneğin bu dönemde ilk kez savaş silahı olarak kullanılan klor gazı, kurbanını kör etmekle kalmayıp uzun süreli solunması halinde akciğerlerin sıvı üretimini etkileyerek bir çeşit boğulma sonucu o güne kadar görülmemiş boyutlarda kitlesel ölüm ve yaralanmalara neden olmuştur (Perry, 2004;17).

Askeri bir yöntem olarak topyekûn savaş stratejileri, bilimsel bilgiyi uygulama konusunda gösterdiği kararlılık ve bu kararlılığın pratik sonuçları açısından insan bedenine ilişkin geleneksel kavrayışları da kökten bir biçimde değiştirmiştir. Bilim ve (bilimsel bilginin uygulamaya konmuş hali) teknoloji bir yandan savaş araç ve gereçlerinin yenilenmesine katkı koyarak insanın bedensel bütünlüğünü tahrip ederken, diğer yandan yenilikçi tıbbın ortopedi ve cerrahi yöntemleri aracılığıyla bütünlüğünü bozduğu insan bedenini onarma, tedavi etme ve yeniden tamamlanma çabasına girişmiştir. Bu durumu bilimsel savaşın en somut ironisi olarak kavramak mümkün. Zira savaşın neden olduğu yaralanmalarla askeri cerrahi ve ortopedi kullanılarak aynı yaraların acısını hafifletme çabasını besleyen kaynak ortaktır.

Engelli birey ve ordu, dolayısıyla savaş arasındaki meseleye ilişkin tartışmaların bir başka veçhesi de ordu hizmetine alınmadan önce çeşitli sağlık sorunları nedeniyle uzuvlarından birini kaybetmiş engelli yurttaşların ordu hizmetine alınıp, alınmaması; alınacaksa, hangi hizmetlerde bulunacağı konusunda ortaya çıkmıştır. Birinci dünya savaşının şafağında Alman ordusunda hizmete alınan bedensel engelliler azalan bedensel işlevlerine uygun görevlerde istihdam edilmişlerdir. Gazeteci Pierre Renaudel'e göre (Orr, 2017;101-102); Alman ordusunda olduğu gibi düzenli bir katılım söz konusu olmasa da sızma benzeri müzmin cephe hastalıklarından mustarip olanlar tüm engellerine rağmen Fransız ordusunda görevlerine devam etmişlerdir. Her iki ülkenin askeri ve siyasi seçkinlerinden oluşan iktidarlarınca benimsenen savaş dönemi engelli politikalarına bakılınca, bir tür “fiziksel özürleri işlevselleştirme” (Virillio, 1998; 64) ve ordu yararına bu işgücünden yararlanma eğiliminin güçlü olduğunu göstermektedir.

Engelli yurttaşlara ilişkin uygulamaya konulan işlevsel fayda sağlamaya yönelik politikalar yirminci yüzyılın ikinci büyük savaşında yerini çok daha acımasız uygulamalara bırakmıştır. Özellikle Nazilerin yönetimindeki Almanya'da fiziksel ve zihinsel engelli yurttaşlar (ve elbette aşağı ırktan köleleştirilenler ile savaş esirleri) toplumun enerjisini sömüren birer asalak olarak değerlendirilmiştir. Birinci dünya savaşının işlevsel faydaya dayalı engelli politikaları eleştirilecek pek çok yanı olmasına rağmen engelli yurttaşlara ülke savunmasında görev vererek toplumsal kabul ve saygınlık vaat etmektedir. Oysa ikinci dünya savaşında engelli yurttaşlar üretim üzerinde katkıları bulunmadığı gerekçesiyle toplumun sırtında bir kambur, değersiz yaşamlarına tahammül edilmeyen “öteki” kategorisine alınarak toplum dışına itilmişlerdir.

Avrupa Birliği konseyi tarafından 1999 yılında tartışılan ve içinde ordu hizmetleri de bulunan ayrımcılığa karşı eşit istihdam ve mesleğe kabul müzakerelerinde özellikle Britanya tarafından ortaya konan itiraz ve çekinceler, AB üyesi ülke kamuoylarında engelli yurttaşların maruz bırakıldığı haklar, özgürlükler ve yasaklar bağlamında yoğun tartışmalara neden olmuştur. (The Guardian; 20/21 December 2000). Bu çalışma; yirminci yüzyılın başından itibaren savaşın bir sonucu olarak kavranan engelli sorununu, görece barış ortamının tesis edildiği aynı yüzyılın sonunda üstelik önceden geçirilen sağlık sorunları nedeniyle bedensel (ya da zihinsel) engelli yurttaşların ordu hizmetine alınmasıyla ilgili tartışmaları tarihsel perspektife bağlı kalarak ayrımcılık meselesi temelinde ele almayı amaçlamaktadır.

[P 13] “Farkındalık Yaratmada Sanatın Rolü”

Onur CANTİMUR

İşitme Engelliler Aileleri Derneği

Amaç: Türkiye Özürlüler Araştırmasına (2002) göre ülkemizde 3 milyon işitme ve konuşma engelli vatandaşımız yaşamaktadır. Dünya Sağlık Örgütüne göre Dünya genelinde 360 milyon sağır/ işitilen engelli yaşamaktadır. İşitme engellilerin bazıları bu engelden dolayı özgüven kaybı yaşamakta, cihazlarını ve işitme kayıplarını toplumdaki saklamaya çalışmaktadır. Bu bildirinin amacı sanatın işitme

engellinin “kabuğunu” kırıp özgüven kazandırmasında ve işitme engellilik konusunda toplumda farkındalık yaratılmasında önemli bir araç olduğunu başarılı örnekler ile aktarmaktır.

Gereç ve Yöntem: Onur Cantimur, Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Grafik Tasarım bölümü mezunu, ulusal ve uluslararası ödüllere sahip bir işitme engellidir. Aynı zamanda İşitme Engelliler ve Aileleri Derneği başkan yardımcısı olup sanata yatkın ve yetenekli üyelerin yaptığı veya yer aldığı sanatsal çalışmaların basındaki etkilerini yakından izlemiş olup işitme engellilik üzerinde farkındalığa yol açtığını fark etmiş ve bu alanda araştırma yapmaya karar vermiştir.

Bulgular:

- 1 işitme engelli tiyatro sanatçısı, pandomimci: Levent BEŞKARDEŞ (TBMM Üstün Hizmet Ödüllü)
- 1 işitme engelli piyanist: Ceren KARAYAKA (TBMM Kadın – Erkek Fırsat Eşitliği Komisyonu Ödüllü)
- 1 işitme engelli balerin: Eda TAVACI
- 8 sağırın dansçı ve müzisyen olduğu dans grubu: Deaf Dance Academy
- 1 müzikal grubunda 10 sağır dansçı: Düşler Akademisi, Grease
- 1 Uluslararası ödüllü işitme engelli ressam: Raif GÖKKUŞ
- 1 Uluslararası işitme engelli grafik tasarımcı: Satılmış AKIN
- 1 işitme engelli tiyatro yönetmeni: Savaş YAMANLAR
- 1 işitme engelli sinema, dizi oyuncusu: Ahmet Turan YILDIZ
- 1 süreli yerli çizgi-film ve 1 sağır öğretici: El Feneri. Gamze AĞCA
- 1 yerli sinema filminde 1 sağır oyuncu: “Başka Dilde Aşk” seyirci sayısı: 39.628, Ana karakterin işitme engelli olduğu filmde işitme engelli Mert TANSUĞ rol almıştır.
- 1 internet viral reklam filmi ve 1 sağır oyuncu: Samsung Duyan Eller, Muharrem YAZGAN, Türkiye genelinde 10 milyon, dünya çapında 5 milyon izleme.

Tartışma: “Fırsat eşitliği” sağlanarak işitme engelliler kendilerine uygun şart ve ortamlarda eğitim görürlerse plastik sanatlar, dans ve gösteri sanatları gibi görsel ağırlıklı sanatlar başta olmak üzere sanatın her dalında başarılı olabilirler. Ancak buna rağmen yapımcılar ve işverenler, işitme ve konuşma engellilerin yeteneğinin yeteri kadar farkında olmayıp fırsat sunmaktan çekinmektedirler.

Anahtar Kelimeler: işitme engellilik, sanat, farkındalık

[P 14] “Truman Show Perspektifinde Engellilik Deneyimindeki Bireysel ve Sosyal Algı Haritalandırmalarının Yeniden Dizaynı”

Nagihan ÖZDEMİR ¹, Meryem ÇAKIR ²

¹ İBB Sağlık Daire Başkanlığı Engelliler Müdürlüğü Esenler Engelliler Merkezi

The Truman Show, 1998 yılında yönetmenliğini Peter Wair’in yaptığı Seahaven kasabasında dünyaya gelen Truman Burbank’ın 30 yaşına geldiğinde yaşamını ve yaşadığı çevreyi sorgulayarak dikkatini çeken farklılıkları da keşfetmesiyle bulunduğu dünyanın yapay bir dünya olduğunu kendi ile ilgili sınırları da aşarak gördüğü gerçeklikle yüzleşmesini konu almaktadır.

Bireyin kontrol toplumu gözetiminde kazandığı kimliğin aynı toplumsal yapı içerisinde yeni bir anlam kazanarak mevcut sınırların ötesine ulaşma arzusu taşıması onun yaşamındaki anlam arayışındaki önemli bir çıkış noktasıdır.

Amaç: Toplumsal düzenin bireyin engellilik deneyimi üzerinde biçimlendirici bir rol üstlendiği, onun bu deneyiminde varabileceği sınırları sorguladığı ve keşfettiği noktada engelliliğe dair anlamın yeni bir boyut kazanacağı kaçınılmazdır. Truman’ın kendi yaşamındaki bireysel ve toplumsal anlamdaki yaşamsal kırımların tıpkı engellilik deneyimindeki bireyin yaşamındaki yansımalarıdır. Bu düzlem üzerinden engellilik yaşantısı için kurulan düzenin, Truman için kurulan yapay dünyada olduğu gibi gerçek olduğu ancak bu gerçekliğin “kontrol altında” tutulduğu anlamına varılabilir. İşte bu noktada engellilik deneyimine Truman gibi yeni bir anlam kazandırarak içinde bulunduğu kontrollü yapıya karşın yeni bir yaşam alanını oluşturmayı amaçlamaktır.

Gereç ve Yöntem: The Truman Show filmi perspektifinde engellilik deneyiminin yeniden çerçevelenmesi üzerinden nitel araştırma yöntemlerinden analiz ve yorumlama tekniği ile poster çalışması şeklinde yapılması planlanmaktadır.

Sonuç: Bireyin yaşantısını çevreleyen sistem halkalarından birisinin çökmesi ve bireyin kendilik farkındalığının ortaya konması durumunda kişinin değişmesinin yanında sistemin de değişim gösterdiği görülmektedir. Truman gibi kendi sınırlarını keşfe çıkan bir kimliğin ait olduğu gerçekliğe ulaşması

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

kaçınılmazdır. Bu çalışma ile engelliliği deneyimleyen bireylerin yaşadıkları toplumun varsayımlarına karşın yaşamsal işlevselliğe sahip yeni bir bakış açısı kazanabilme konusunda fikir verebileceği düşünülmektedir.

Anahtar Kelimeler: engellilik deneyimi, kontrol toplumu, farkındalık

[P 15] “Engelliler Müdürlüğü Verileri Kapsamında İstanbul İli Profil Çalışması”

Handan TÜRKAL

İBB Sağlık Daire Başkanlığı Engelliler Müdürlüğü / ARGE ve Projeler

İstanbul Büyükşehir Belediyesi Engelliler Müdürlüğü olarak 1994 yılından beri İstanbul’da yaşayan engelli bireylere hizmet vermekteyiz. Kuruluşumuzun ilk gününden beri, engelli bireylere kolaylıkla ulaşabilmek ihtiyaçları olan hizmetleri tespit edebilmek amacıyla bir kayıt sistemi oluşturduk. Çalışma ile amaç, Müdürlüğümüzdeki veri tabanından yararlanarak İstanbul’un engelli yapısını ve özelliklerini ortaya koyabilmektir.

Engelli bireylerin İstanbul’un ilçelerine yerleşim yoğunluğuna bakıldığında en çok engelli bireyin ikamet ettiği ilçe, 6813 sayısı ile Pendik, en az ikametinin de 76 sayısı ile Adalar olduğu görülmektedir. Cinsiyet açısından karşılaştırdığımızda engelli bireylerin 36234’si erkek, 28841’si kadındır. Engelli bireyler, 0-17 yaş arası 8670 kişi, 18-24 yaş arası 6632 kişi, 25-34 yaş arası 10690 kişi, 45-59 arası 14007 kişi, 60 yaş ve üstü 13468’dir. 18 yaş üstü bekâr olan erkeklerin sayısı 17217, kadınların sayısı 16628’dir. Evli olanların, 13689 erkek, 8003 kadındır.

Eğitim düzeyi açısından ele aldığımızda engelli bireylerin 4995’i ilkökul, 1328’i ortaokul, 3128’si lise, 1453’si lisans, 107’si ise lisansüstü mezundur. 5537 kişinin ise okuryazarlığı bulunmamaktadır. Eğitim alan bireylerin 7872’si kadın, 10291’i erkektir. Engelliler Müdürlüğü’ne bağlı birimlerden özel eğitim alan kişilerin sayısı 1124, meslek eğitim hizmeti alan kişilerin sayısı, 7414, beceri kazandırma eğitimleri alan 11292 kişi bulunmaktadır.

Çalışma yaşamına baktığımızda, işe yerleşen 2374 bireyden en yüksek sayıda işe yerleşen kişi sayısı, 881 ile lise mezunlarıdır. Bunu 570 ile ilköğretim mezunları, 514 ile ortaokul mezunları, 378 ile üniversite mezunları ve 31 ile hiç okula gitmeyen kişiler oluşturmaktadır. İstihdam edilenleri engel türlerine göre karşılaştırdığımızda en yüksek sayı 811 ile ortopedik, en düşük sayı 28 ile ruhsal duygusal engelli bireylerdir. Bunun yanında 670’i süregen, 425’i görme, 298’, işitme, 196’sı zihinsel engellidir. İstihdam edilen kişileri yaş bakımından değerlendirdiğimizde ise daha 18-24 yaş arası bireylerin oranı ağırlıktadır. Elimizdeki verileri değerlendirerek İstanbul’daki engellilik durumuna ilişkin bir kişi profili çizildiği takdirde İstanbul’un 45-59 yaş aralığında bekâr bir erkek olduğu; okuryazar olmadığı görülmektedir. İşe başvurduğu takdirde ancak %29 oranında istihdam edilme olasılığı bulunmakta, bunun içerisinde okuryazarlığı olmadan ancak %1 oranı kadar iş yaşamında var olma şansı bulabilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engelli, veri tabanı, profil

[P 16] “Engelli Dostu Akıllı Şehir Projeleri: İstanbul Örneği”

Fatih KAFALI ¹, Muhammet Enes YILMAZ ¹

¹ İSBAK-İstanbul Bilişim ve Akıllı Kent Teknolojileri A.Ş. | Akıllı Şehir Strateji Geliştirme Müdürlüğü

Amaç: Engelli bireylerin; başkalarının yardımına gerek duymaksızın, kentsel yaşam ve aktivitelerle bütünleşmeye yönelik uygulama ve tasarımlara olan ihtiyacını, tüm şehir sakinlerinin ihtiyaç ve beklentilerini karşılama amacı taşıyan akıllı şehir konsepti ile karşılamaktır. Öte yandan, engellilerin, sorunlarını veya isteklerini anlık, mekânsal veya mekânsal olmayan şekilde, direkt olarak sorunun veya isteğin muhatabına, açık veya gizli kimlik bilgileriyle ulaştırabilmelerine olanak sağlayarak, kendileri ile ilgili alınan kararlarda söz sahibi olmasını sağlamaktır.

Gereç ve Yöntem: Engelli bireylere dair istatistiksel bilgiler için TÜİK verilerinden faydalanılmıştır. Literatür tarama bağlamında Ulusal ve Uluslararası akademik kaynaklar, raporlar ve iyi uygulama örnekleri incelenmiştir. İyi uygulama örnekleri araştırmasında hem yurtdışı, hem yurtiçi şehirler incelenmiştir. İncelenen uygulamalar fiziksel ve dijital örnekler içermektedir. Rahatsızlık ve ihtiyaç analizi için İSBAK A.Ş.’nin profillemeye ve persona çalışmasından faydalanılmıştır.

Bulgular: İstanbul’da engelliler için geliştirilmiş; sorunları anlık ve mekânsal olarak direkt konunun muhatabına iletebilmeye olanak sağlayan dijital bir uygulama veya platform bulunmamaktadır.

İstanbul’da engellilere yönelik, katılımcı, donatı ve fonksiyon erişilebilirlik haritası bulunmamaktadır.

İstanbul ölçeğinde elektrikli engelli araçları için en yakın şarj istasyonunu gösteren uygulama bulunmamaktadır.

İstanbul ölçeğinde engelli ekipman ve medikal ürün hibe/takas uygulaması bulunmamaktadır.

Sonuç: Literatür tarama, iyi uygulama örnekleri incelemeleri ve ortak akıl çalışmaları sonucunda engelli bireylerin, başkalarının yardımına ihtiyaç duymadan kentsel yaşam aktivitelerine katılacağı akıllı şehir projeleri önerilmiştir;

Proje 1: Mekânsal ve mekânsal olmayan sorunları anlık ve direkt olarak konunun muhatabına iletebilmeyi sağlayan platform

Proje 2: Engellilere özel; Öneri, İstek, Fikir ve Proje Platformu

Proje 3: Donatı ve Fonksiyon Erişilebilirlik Haritası

Proje 4: Engelli Aracı Şarj İstasyonu Haritası

Proje 5: Engelsiz Rekreasyon Alanları Uygulaması

Proje 6: Engelli Ekipman ve Medikal Ürün Hibe/Takas Platformu

Proje 7: Tek Tık ile Konum Bazlı Acil Durum Bildirimi (Cihaz / Mobil Uygulama)

Proje 8: Engelsiz Asistan

[P 17] “Hafif Zihinsel Engelli Adölesanlarda Düzenli Egzersiz Programının Motor Beceriler Üzerine Etkisi”

Muhammed Kurban ŞENLİK

Özel Eğitim Merkezi

Amaç: Çalışmamızın amacı hafif derecedeki zihinsel engelli adölesanlarda uygulanabilen düzenli bir egzersiz programının bireyin motor becerilerine etkisini incelemektir.

Yöntem: Çalışmamız bir özel eğitim merkezinde eğitim gören yaşları 10-18 arasında 40 hafif zihinsel engelli adölesan ile gerçekleştirildi. Çalışmaya katılan bireyler randomize iki gruba ayrıldı. Düzenli egzersiz programının uygulandığı grup (grup 1) ve kontrol grubu (grup 2) olmak üzere 20’şer kişilik iki grup oluşturuldu. Uygulanan egzersiz programı haftada 2 kez 20’şer dakikalık seanslar ile 12 hafta uygulandı. Ebeveynlere ev ödevleri verilerek fiziksel aktivitenin devamlılığı sağlandı. Katılımcılara çalışmanın başında ve sonunda olmak üzere; Bruininks-Oseretsky motor yeterlilik testi kısa formu (BOT-2), Uluslararası fiziksel aktivite anketi kısa formu (IPAQ), 6 dakika yürüme testi (6MWT) ve Pediatrik yaşam kalitesi envanteri (PedsQL) uygulandı.

Bulgular: Yapılan istatistiksel analizler sonucunda düzenli egzersiz programı uygulanan grup ile kontrol grubu arasında BOT-2 test skorlarında anlamlı farklılık bulundu ($p<0,05$). Grup 1 ve grup 2 arasında uygulanan IPAQ ve 6MWT skorları arasında istatistiksel fark bulundu ($p<0,05$). Uygulanan PedsQL testi sonucunda gruplar arası anlamlı farklılık bulunamadı ($p>0,05$).

Tartışma: Çalışmamızın sonuçlarına göre düzenli fiziksel aktivite hafif zihinsel engelli adölesanlarda motor becerileri geliştirmiştir. Bunun yanı sıra fiziksel aktivite seviyesinin ve fiziksel uygunluğun istatistiksel olarak anlamlı derecede arttığı gözlemlenmiştir. Katılımcıların yaşam kalitelerinde anlamlı fark meydana gelmemesi egzersiz programının kısa olması ile ilgili olabileceğini düşünüyoruz.

Anahtar Kelimeler: Fiziksel Aktivite, Motor Beceriler, Zihinsel Engelli, Yaşam Kalitesi, Fiziksel Uygunluk.

[P 18] “İşitme Engelli Ebeveynlerin İşiten Çocukları/CODA’ların Aile ve İletişim Deneyimlerinin İncelenmesi”

Furkan ERDOĞDU

Kırıkkale Üniversitesi, Psikoloji Bölümü

Amaç: Bu çalışmada, CODA (Children of Deaf Adults) olarak tanımlanan işitme engelli ebeveynlerin işiten çocuklarının, ebeveynleri dolayısıyla yaşantıladıkları çift kültürlü ve çift dilli aile ve iletişim deneyimlerinin anlamlandırılması ve yorumlanması amaçlanmıştır. Bu amaçla araştırmada, “CODA’lar ebeveynlerinin işitme engelli olma durumlarını nasıl deneyimlemektedir, bu durumun CODA’lara yüklediği sorumluluk ve yükümlülükler nelerdir?”, “CODA’lar aileleri içerisinde ne tür deneyimler yaşamaktadır ve aile içi deneyimlerinin kişilik ve psiko-sosyal gelişimlerine etkileri nelerdir?” ve “CODA’lar ebeveynleri dolayısıyla içerisinde yer aldıkları işitme engelli toplumu ve kültürünü nasıl

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

deneyimlemektedir? Bu deneyimler neticesinde aidiyet durumları ve kimlik edinimleri nasıl gerçekleşmektedir?” soruları, araştırma soruları olarak belirlenmiştir.

Gereç ve Yöntem: Çalışmada 4 kadın ve 7 erkek CODA ile yarı yapılandırılmış görüşmeler gerçekleştirilmiştir. Görüşmelerde katılımcılara, Aile Değerlendirme Ölçeği (Bulut, 1990) ile İşitme Engelli Kimliği Ölçeği (Deaf Identity Scale) (Weinberg ve Sterrit, 1986) ve İşitme Engelli Kültürlenme Ölçeği’nden (The Deaf Acculturation Scale) (Maxwell-McCaw ve Zea, 2010) hareketle hazırlanan görüşme soruları yöneltilmiştir.

Bulgular: Görüşmelerde elde edilen bulgular; “Aile Deneyimleri”, “CODA Kimliği”, “CODA’ların Gelişimsel Özellikleri” ve “İşitme Engelli Kültürü ve Toplumu” başlıklı temalar ile alt kategorileri altında toplanmıştır.

Sonuç: Araştırma sonucunda katılımcıların, CODA Kimliği gelişiminde üç farklı örüntüyü takip ettikleri görülmüştür. Aile terapileri ve kuramları bağlamında öne sürülen sağlıklı aile ve işlevsel aile yaklaşımlarının CODA’ları ve ailelerini kapsamadığına, CODA’ları ve ailelerini kapsayacak yeni bir yaklaşımın gerekliliğine dair sonuçlara ulaşılmıştır. Ayrıca işitme engelli bireylerin ve CODA’ların toplum içerisinde çeşitli durumlarda ve şekillerde ön yargılı tutum ve ayrımcı davranışlara maruz kaldıkları, bu tutum ve davranışların ise CODA’ların meslek seçimlerini, psiko-sosyal gelişimlerini ve kimlik edinim süreçlerini etkilediği bulgulanmıştır.

Anahtar Kelimeler: CODA, İşitme Engellilik, Aile, Kimlik

[P 19] “Otizmlili Bireyler ve Tipik Gelişim Gösteren Bireylere Yönelik Geliştirdikleri Metaforik Algıların İncelenmesi”

Eren ŞAHİN

Çorum Özel Eğitim Uygulama Okulu

Araştırma, otizmlili bireylerle çalışan eğitimcilerin otizmlili bireyler ve tipik gelişim gösteren bireylere yönelik geliştirdikleri metaforik algıların incelenmesini amaçlamıştır. Bu amaçla, eğitimcilere lisans mezuniyet alanı, otizmlili bireylerle toplam çalışma süresi ve yaşı ile geliştirdikleri metaforları yazmaları istenmiştir. Araştırmaya toplam 40 eğitimci katılmıştır. Araştırmadan elde edilen veriler bağımsız iki araştırmacı tarafından kategorize edilmiş ve güvenilirliği sağlanmıştır. Araştırma sonucunda, eğitimcilerden elde edilen değişkenlerin metaforik algılarını şekillendirdikleri belirlenmiştir. Ayrıca bu değişkenlerden branşları ile ilgili farklılıkların, oluşan kategorilere direkt etki ettiği görülmüştür.

[P 20] “Engelli Penceresinden Engelli İstihdamındaki Ayrımcılığa Bakış”

Enver MENGÜ

Medeniyet Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi

Amaç: Sosyal hizmette dezavantajlı gruplar içerisinde yer alan engelliler, toplumda çeşitli şekillerde sosyal dışlanma mağduriyetleri yaşamaktadırlar. Kültürel yapı ile yakından ilişkili olan bu durum, çeşitli alanlarda engellilerin karşısına bir “duvar” olarak çıkmaktadır. Bu çalışma kapsamında da bu ayrımcılığın iş yaşamlarındaki görünme biçimleri ele alınmıştır ve engelli kadrosuyla kamuda istihdam edilen engelli bireylerin bakış açısıyla bu ayrımcılığın betimlenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Bu çalışma kapsamında nitel araştırma yönteminde kullanılan bir teknik olarak “vaka çalışması” tercih edilmiştir. Bu doğrultuda kamuda çalışan 3 engelli ile yapılan derinlemesine görüşmeler yoluyla engelli istihdamındaki ayrımcılık ele alınmıştır.

Bulgular: İlk olarak katılımcıların görüşlerinden toplumda güçlü bir sosyal dışlanma yaşadıkları anlaşılmaktadır. Bunun yanında engelli katılımcıların görüşleri bu dışlanmanın iş ortamında da devam ettiğini gösterir niteliktedir. Kurumsal açıdan ele aldıklarında ise engelliye yönelik istihdam yönteminin başarıya ulaşabilmesi için kurumsal ve kültürel alt yapının birlikteliğine dikkat çektikleri anlaşılmaktadır. Son olarak da katılımcılar kültürel değerler açısından Türkiye toplumunun “engelli dostu” olduğuna işaret etmişlerdir.

Sonuç: Sonuç olarak içinde bulundukları dezavantajlılık durumları nedeniyle engelliler, toplumla bütünleşememekten kaynaklı sosyal ilişki yoksunluğu ve bununla ilişkili olarak da sosyal dışlanma sorunu yaşayabilmektedir. Katılımcıların da vurguladığı gibi bazıları engellinin kendisinden, bazıları engellinin yakınlarından, bazıları ise engelliye kuşatan toplum tarafından üretilen çeşitli sosyal dışlanma pratikleri mevcuttur. Toplumsal bir sorun olarak bu durumun aşılması için engellilerin istihdam edilmesi ise önemli bir çözüm noktasını teşkil etmektedir. Ancak engellinin istihdam edilmesinin yanında istihdam edilen engellinin durumunun takibi de meselenin önem taşıyan diğer boyutudur. Nitekim kurumsal alt

15-16 Kasım 2018, İstanbul

yapının kültürel alt yapı ile birlikteliğinin zaman zaman iş yerlerinde ihmal edildiği katılımcıların söylemlerinden anlaşılmaktadır. Temel hedefin topluma kazandırmak olduğu yerde söz konusu aşınma ise iş yerlerinin belli yükümlülükleri yerine getirerek bir anlamda sorumluluğu üzerlerinden atma stratejisine dönüşebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Engelli, İstihdam, Ayrımcılık

112

[P 21] “Az Gören Bireylerin Rehabilitasyonuna Güncel Yaklaşımlar”

Adem UĞURLU ¹, Mahir UĞURLU ²

¹ Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Göz Hastalıkları Anabilim Dalı

² Bartın Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Özel Eğitim Bölümü

Amaç: Az gören bireylerin rehabilitasyonunda kullanılan yöntemlerin incelenmesi amaçlanmıştır.

Gereç ve Yöntem: Az gören bireylerin rehabilitasyonu ile ilgili güncel literatür incelemesi yapılmıştır.

Bulgular: Uluslararası standartlara göre körlük en iyi düzeltilmiş görme keskinliğinin 20/400 (3 mps) ün altında olmasıdır. Az görme ise iyi gören gözde en iyi düzeltilmiş görme keskinliğinin 20/400 den daha iyi ancak 20/63 ten daha kötü olmasıdır. Ülkemizde görme özrümlülüğü tanımı ise kişinin görme yeteneğinin azalması ile günlük ihtiyaçlarını karşılamada ve toplumsal yaşama uyum sağlamada sorun yaşamasıdır. Dünya üzerinde yaklaşık 320 milyon görme azlığı olan birey mevcuttur. Gelişmiş toplum- larda en sık görme kaybı nedeni yaşa bağlı makula dejenerasyonu iken geri kalmış toplumlarda en sık görme kaybı nedeni katarakttır. Rehabilitasyon programlarının amacı görme azlığı olan bireyler için yaşamı daha zevkli, bağımsız ve üretken hale getirmektir. Modern az görme rehabilitasyonunda aşama- lar 1. Tanışma 2. Rezidüel görsel işlevlerin değerlendirilmesi 3. Rezidüel işlevsel görmenin değeri- lenilmesi 4. Girişim ve öneriler 5. Rezidüel becerilerin geliştirilmesi için görme rehabilitasyonu. Az gö- renlerin yardım cihazları arasında gözlükler, büyüteçler, teleskoplar, filtreli mercekler ve elektro optik cihazlar sayılabilir.

Sonuçlar: Az görenlerin rehabilitasyonunda amaç rezidüel görmeyi azami şekilde kullanıp bireyin top- lumsal yaşama uyumunu arttırmak ve bireysel ihtiyaçlarını yardıma ihtiyaç duymadan karşılayabilmesini sağlayabilmektir. Az gören bireyin üretken ve zevkli bir hayata ulaşması için göz hekimi, optometrist, özel eğitimci, psikolog/psikiyatrist, sosyal hizmet uzmanı gibi farklı meslek grupları ortak bir süreç yürütmek- tedir.

[P 22] “Zihinsel Engelli Bireylere Bakım Verenlerin Bakım Verme Yükünün Sigara Kullanımı Üze- rine Görüşleri”

Betül BÜBER

İstanbul Üniversitesi- Cerrahpaşa Lisansüstü Eğitim Enstitüsü Sosyal Hizmet Ana Bilim Dalı

Amaç: Bu çalışmanın amacı; Zihinsel engelli bireylere bakım verenlerin bakım verme sürecinde yaşadık- ları zorlukların neler olduğu, engellilik durumunun öğrenilmesinden bu güne kadar sosyal çevreden nasıl tepkiler aldıkları, bakım verme sürecinde en çok hangi alanlarda ne tür hizmetlere ihtiyaç hissettikleri ve bakım verme sürecindeki stresin sigara kullanımı üzerinde etkisinin var olup olmadığı durumunu irdeleye- bilmektir.

Gereç ve Yöntem: Araştırmanın çalışma grubu İstanbul ve Ankara illerindeki Zihinsel Yetersiz Ço- cukları Yetiştirme Ve Koruma Vakfından hizmet almakta olan zihinsel engelli bireylere bakım veren 35-55 yaşları arasındaki 8 bireyle çalışılmıştır. Çalışmada veri toplama aracı olarak “yarı yapılandırılmış anket formu” kullanılıp bakım veren bireylerle Görüşme tekniği kullanılmıştır. Yarı yapılandırılmış an- ket formunda, zihinsel engelli bireyin ve bakım vermekte olan bireyin sosyodemografik bilgileri, bakım verme sürecindeki deneyimlerine ve bakım verme sürecinde sigara kullanımına dair sorular sorularak bireylerin görüşleri alınmıştır.

Bulgular: Çalışmada, katılımcıların bakım verme sürecine ilişkin görüşlerinden elde edilen analizler sonucu üç ana tema belirlenmiştir. Bu ana temalar; bakım verme süreci ve sosyal destek algısına ilişkin görüşler, zihinsel engel durumunun toplumda kabulüne ilişkin görüşler, bakım verme süreci ve sigara kullanımına ilişkin görüşlerdir. Bu temaların belirlenmesinde temel etken katılımcıların görüşleridir. Bu görüşler sonucunda; Bakım veren bireyler engellilik olgusu ile ilk karşılaştıklarında bir süre kabullen- medikleri ilerleyen süreçlerde kabullenmelerinde” dini inançları” ve bakım verme yükünün bireylerin bu süreçte yaşadıkları stresin de etkisi ile bir kısım bakım verende sigara kullanımının etkili olduğu bilgisi- ne ulaşılmıştır.

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

Sonuç: Bu araştırma sonuçlarına göre, Zihinsel engelli bireylere bakım verme rolünü kadınlar üstlenmekte ve araştırmaya katılan kadınların hepsi eşlerinden yeterli sosyal desteği almadıkları ve sonrasında psikolojik ve sosyal olarak kendilerini yalnız hissettikleri tespit edilmiştir. Zihinsel engel türüne göre bakım veren bireyin bakım verme sürecinde yaşadıkları zorluk ve sorunların değişiklik gösterdiği bulgudur. Toplumdaki zihinsel engelli bireylere yönelik dışlama ya da damgalama davranışları hem zihinsel engelli bireyi hem de bakım veren rahatsız etmekte ve bu tür davranışlar dolayısıyla bakım veren birey sosyal çevreden uzaklaşmakta ve bu doğrultuda zamanının büyük çoğunluğunu “evde” geçirmekte olduğu bilgine ulaşılmıştır. Bakım veren bireylerin bir kısmında bakım verme yükünün bakım veren bireyde oluşturduğu stres doğrultusunda sigara kullanmaya başladığı saptanmıştır.

[P 23] “İstanbul Büyükşehir Belediyesinde Yapılan Hidroterapi Çalışmaları Ve Hidroterapinin Yüzme Sporuna Etkisi”

Duran ARSLAN ¹, Mehmet ÖZSARI ²

¹ İstanbul Gençlik Hizmetleri ve Spor İl Müdürlüğü

² İBB Sağlık Daire Başkanlığı Engelliler Müdürlüğü Sosyal Servis Şefliği

Hidroterapi, fiziksel ve psikolojik dezavantajı olan bireylerin rehabilitasyon faaliyetlerini desteklemek için kullanılan su içi egzersizlerine ve faaliyetlerine verilen genel isimdir. İnsanları sakinleştirme, yatıştırma gibi psikolojik etkileri yanında vital kapasitelerini arttırmak, koordinasyon yeteneklerini geliştirmek ve fiziksel durumlarını iyileştirmek için de kullanılmaktadır. Hidroterapi uygulanan kişiler ne kadar hassas fiziksel ve psikolojik bir yapıya sahip olursa olsunlar suyun manevi ve fiziksel faydası hem bedensel hem de psikolojik rehabilitasyona destek sağlayacaktır. Hidroterapi sürecinde suyun cinsi, yoğunluğu ve ısı miktarı hastalık veya engelli grubuna göre tedavi sürecinde değişiklik göstereceğinden dolayı tedavi uygulanacak kişinin durumuna göre suyun ve ortam şartlarının düzenlenmesi tedavinin doğru uygulanabilmesi açısından önem arz etmektedir.

1999 yılından itibaren, İstanbul’da ikamet eden engelli bireylere hidroterapi hizmeti veren İBB Engelliler Müdürlüğü, Sporla Rehabilitasyon ve Psiko-sosyal birimleri engellilere destek vermek için çalışmalarını sürdürmektedir. Alanında uzman Akademisyenler, Fizyoterapist, Psikolog ve Spor Eğitmenlerinin ortak çalışmasıyla oluşturulan birim, müracaat eden tüm engelli bireylere yapabilecekleri spor branşı ve yapılacak egzersizlerle ilgili yönlendirmelerde bulunmaktadır. Hidroterapiden ve spor hizmetlerinden yararlanmak isteyen tüm engelli bireyler oluşturulan komisyon değerlendirmesinden geçmekte olup, ilgili uzman ekip yapılacak spor branşının ne olacağını belirlemektedir. Engelli birey hidroterapi hizmeti alacaksa toplam hizmet süresi, hidroterapi sonrasında yönlendirileceği tesis ve fiziksel problemi varsa kullanacağı materyaller belirlendikten sonra seanslara başlanmaktadır. Hidroterapi hizmetini tamamladıktan sonra evine en yakın yüzme havuzuna yönlendirilmekte ve yüzme eğitimini daha profesyonel alması sağlanmaktadır. Tüm bu çalışmanın sonunda çalışmaların fonksiyonel olarak verimli hale getirilmesi ve hizmet almaya yeni başlayacak kişilere hedefler konulabilmesi adına, hidroterapi hizmeti alıp tesislere gönderilmiş kişiler arasından belirli dönemlerde yapılan seçimlerde, içlerinde paralimpik yüzme yarışlarına katılabilecek yeterliliğe sahip bireyler tespit edilip İstanbul Büyükşehir Belediyesi Spor Kulübüne yönlendirmesi yapılmaktadır, böylece hidroterapiden başlayan rehabilitasyon serüveni, Sporla Rehabilitasyon Biriminin takibiyle paralimpik yüzme yarışlarına kadar devam etmektedir.

Anahtar Kelimeler: Hidroterapi, Yüzme, Sporla Rehabilitasyon,

[P 24] “Toplum Temelli Rehabilitasyon Programlarının Sürdürülebilirliği; İstanbul Toplum Temelli Rehabilitasyon(TTR) Programı Örneğinin İncelenmesi”

Ayşe Resa AYDIN ¹ Oytun GÜRBÜZ ²

¹ İstanbul Üniversitesi, İstanbul Tıp Fakültesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı ve İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Engellilik Araştırmaları Anabilim Dalı

² İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Engellilik Araştırmaları Yüksek Lisans Programı

Giriş ve Amaç: Toplum Temelli Rehabilitasyon(TTR) günlük yaşamda kısıtlılığı olan bireylerin toplumla bütünleşmesi, eşit haklara sahip olması ve rehabilitasyonu için önerilen toplumsal bir stratejidir. TTR öncelikle kaynakların sınırlı olduğu alanlarda rehabilitasyon hizmetlerine erişimin artırılması amacıyla, dünya çapında 100’den fazla ülkede uygulanmıştır. Dünyada uygulanan pek çok TTR programında sürdürülebilirlik konusunda istenen sonuçlar alınamamıştır. Bunun en önemli nedeni, programların kanıta dayalı sonuç göstergeleri ile takip edilmemesidir. Bu çalışmanın amacı, 2002-2005 yılları arasında İstanbul’un üç büyük ilçesinde pilot çalışma olarak yürütülen, ancak

15-16 Kasım 2018, İstanbul

sürdürülebilirliği sağlanamayan İstanbul-Toplum Temelli Rehabilitasyon (İ-TTR) programının sonuçlarının sürdürülebilirlik açısından incelenmesidir.

Gereç ve Yöntem: İstanbul Büyükşehir Belediyesi (İBB) Sağlık İşleri Daire Başkanlığı tarafından 2002-2004 yılları arasında İstanbul Üniversitesinden konuyla ilgili öğretim üyesinin (R.A) danışmanlığında pilot çalışma yapılmıştır. İstanbul Toplum Temelli Rehabilitasyon (İ-TTR) Programı adı verilen çalışma kapsamında Kağıthane, Bağcılar ve Fatih ilçelerinde yaşayan ve daha önce yürütülen bir çalışma ile belirlenen engeli olan kişiler pilot çalışmaya dahil edilmiştir. İlçelerde erişebilir merkezler oluşturulmuş ve oluşturulan TTR ekip elemanlarına, proje danışmanı tarafından, teorik ve uygulamalı TTR eğitimleri verilmiştir.

Bulgular: Öncelikle kaynak haritası çıkartılarak; kamu, sivil toplum ve özel sektör kuruluşları ile görüşmeler yapılmış, muhtarlıklarla eşgüdüm halinde çalışmalar yürütülmüştür. Beyana dayalı 7313 engelliliği olan kişi tespit edilmiş ve bunların %61'ine ulaşılmıştır. Ev ziyaretleriyle ihtiyaçlar belirlenmiş, hizmete erişim kolaylaştırılmıştır. Bireysel olarak evlerinde ya da grup olarak merkeze davet edilerek temel sağlık ve günlük yaşamlarında bağımsızlık düzeylerinin artırılmasına yönelik önleyici rehabilitasyon eğitimleri verilmiş ve kapasite güçlendirme çalışmaları yapılmıştır. “Küçük Adımlar Erken Müdahale” programı kapsamında 2209 çocuğa, zihinsel engeli olan 47 çocuğa ve ailelerine özel eğitim ve danışmanlık yapılmıştır. 452 aileye bireysel ve grup çalışmaları şeklinde eğitim ve psikolojik destek verilmiş, 456 kişinin de bireysel olarak veya aileleri ile birlikte sosyal etkinliklere katılımları sağlanmıştır. Veriler belirli aralıklarla değerlendirilerek, analiz edilmiş ve raporlanmıştır.

Sonuç ve Tartışma: İ-TTR Programında İstanbul’da yaşayan engelli kişilere hizmet götürmek üzere diğer kurum ve kuruluşlarla işbirliği halinde bir model oluşturulması amacıyla; ihtiyaç analizi, hizmetlere erişimi kolaylaştırma; yerel kaynakları kullanarak kapasite artırma gibi birbirinden farklı faaliyetler yapılmıştır. Bu faaliyetlerle ilgili değerlendirme ölçütleri seçilirken sonuç göstergelerinden ziyade girdi ve çıktı göstergelerinin seçilmiş olması değerlendirmeleri olumsuz etkilemiştir. İBB’ in hizmet planlama misyonuna paralel olarak seçilen örneklemin büyüklüğü ve planlama aşamasında fark edilemeyen paydaşların stratejik hedeflerindeki farklılıklar programın sürdürülebilir olmasını önlemiştir.

Anahtar Kelimeler: Toplum temelli rehabilitasyon, engellilik, sürdürülebilirlik

[P 25] “Zihinsel Engelli Bireylerde Kendine Zarar Verme Davranışını Azaltmaya Yönelik Farklı Yaklaşımlar”

İpek ADA

Altınbaş Üniversitesi

Doğum öncesi, doğum sonrası ya da doğum sonrasında çeşitli fiziksel ya da genetik faktörlere bağlı olarak gelişen ve dikkat, algılama, bellek, muhakeme gibi genel zeka fonksiyonlarında normal bireye göre gerilik gösteren bireyler olarak tanımlanan zihinsel engelli bireyler aynı zamanda çevreye uyum ve iletişim konusunda da problemler yaşamaktadır. Zihinsel engelli bireyler, kendi vücuduna zihinsel engelliliğin derecesine göre çeşitli oranlarda zarar verebilmektedir. Kendine zarar verme davranışı (KZVD) olarak nitelendirilen bu davranış bozukluğu zihinsel engelli bireyin yaşam kalitesinin düşmesine, fiziksel deformasyonlara, görme ve işitmede kayıplara, ikincil enfeksiyonlara, hatta nörolojik hasarlarla seyreden kafa travması geçirerek ölümüne dahi sebep olabilmektedir. Yapılan çalışmalarda KZVD’nin tedavisinde ya tıbbi yaklaşım olan etkin ilaç tedavileri ya da davranış bozukluğu terapisi üzerinde durulmaktadır. Zihinsel engelli bireylerin tedavisinde kullanılan bu ilaçların pek çok yan etkisi olduğu çalışmalarla ortaya konmuştur. Yapılan bu çalışmada, zihinsel engelli bireylerin öfke ve saldırganlıkla seyreden kendine zarar verme davranışında tıbbi sağaltım ve farklı davranışsal yöntemlerin karşılaştırılması yapılmış ve tedavide sağladığı farklar ortaya konmaya çalışılmıştır.

[P 26] “Uluslararası 1. Disiplinler Arası Seramik Sanat Çalıştay Projesi”

Özlem ÖZER TUĞAL

İstanbul Üniversitesi, Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi

İstanbul Üniversitesi Uluslararası 1. Disiplinlerarası Seramik Sanat Çalıştay Projesi ile öğretim üyeleri ve öğrenciler, İstanbul Üniversitesi ruhunu yaşatacak kalıcı bir seramik pano eser çalışması gerçekleştirdiler. Öğretim üyeleri ve öğrencilerin kendilerini sanat ile ifade ettikleri proje uygulaması sonucunda, İstanbul Üniversitesi Kültür Mirası’na da kalıcı bir eser kazandırıldı.

Amaç: İÜ Engelliler Uygulama ve Araştırma Merkezi, (ENUYGAR) Engelsiz Sanat Atölyesi’nin “Uluslararası 1. Disiplinlerarası Seramik Sanat Çalıştay Projesi” kapsamında öğretim üyeleri ve

Dünden Bugüne Engellilik

ENGELLİLİK ARAŞTIRMALARI KONFERANSI

15-16 Kasım 2018, İstanbul

öğrenciler seramik sanat çalışmalarını “Sanatın Olduğu Her Yerde İnsan Kendini İfade Edebiliyor” sloganı ile üretmek için bir araya geldiler. Ortaya çıkarılacak eserlerde, İstanbul Üniversitesi Tarihî Rektörlük Binası Doktora Salonları’nda bulunan üniversitemizi yansıtan desenlerin orijinal halini ve yorumlarını kalıcı bir eser olarak uygulaması yapılarak üniversitemize armağan edilmesine karar verildi. Bilimsel olarak birçok yöntemle de ortaya konulduğu gibi İnsanlar kendilerini sözlü, yazılı olabileceği gibi plastik bir malzemeye düşüncelerini, yorumlarını ve tecrübelerini aktarabiliyorlar. Projemizde bu yöntemden yola çıkarak plastik bir malzeme olan seramik malzemeye şekil vererek eser üretimi yapılmasına amaçlandı. Bu hedeflerimiz doğrultusunda öncelikle doktora salonlarında bulunan kalem işi desenleri kâğıt ortamında çizimleri yapılarak özenle bir arşiv hazırlandı. Daha sonra arşivimizdeki desenler, büyük bir seramik panoya dönüştürülmek üzere orijinal ve yorumlanmış olarak seramik malzemeye aktarıldı.

Yöntem: Disiplinlerarası etkileşim yöntemi ile üniversitemizdeki akademisyenlerimizi ve öğrencilerimizi atölyemizde bir araya getirerek sanatının uygulama tekniklerine vakıf olduktan sonra kendilerini bu malzemeyle ifade etmelerini sağlanmıştır. Sanatın birleştirici gücüyle bir araya gelen bireyler, sağaltıcı bir engelsiz sanat atölye ortamında seramik malzemesiyle tanışmaları sağlandı.

Sonuç: İnsanların kendilerini sözlü ifade etmeleri dışında farklı yollarla da ifade edebildiklerini katılımcılar atölye ortamında uygulayarak deneyimlediler. Sanatın olduğu her yerde insanların kendini ifade edebildiklerini gördüler. Birlikte aynı yolda, aynı amaç üzerinde yürürken üretmenin motive edici gücü keşfedildi. İstanbul Üniversitesi mensupları olarak projemizi sonuçlandırmak için gönüllülük ilkesi ile uzun saatler birarada çalışmalar yapıldı. Öğrencilerin aynı atölye ortamını paylaştıkları akademisyen hocalarının tecrübelerinden ve bilgilerinden faydalanmaları sağlandı. Seramik sanatının inceliklerini öğrenirken heyecan verici deneyimler yaşandı. Projemiz sonuçlandığında öğrencilerimiz sanat ile uğraşmanın yaratıcılığı geliştirdiğini gördüler, aynı zamanda sanatın iyileştirici ve motive edici gücünün farkındalığına eriştiler. Sanatın engel tanımadığını yaşayarak deneyimlediler. Projemiz sonucunda 400 karodan oluşan, 16 m² büyüklüğünde “Engelsiz Sevgi” isimli seramik pano kalıcı eser olarak Kongre Kültür Merkezine monte edilerek, İstanbul Üniversitesine armağan edilmiştir.

[P 27] “Sağlık Kuruluna Yapılan Engellilik Başvurularının Değerlendirilmesi”

Yasemin YUMUŞAKHUYLU ¹, Bilinç DOĞRUÖZ KARATEKİN ², Fethullah BAYRAM ², Hanife ÇAĞLAR YAĞCI ¹, Afıtap İÇAĞASIOĞLU ²

¹ İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Fizik Tedavi ve Rehabilitasyon Kliniği

² İstanbul Medeniyet Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Göztepe Eğitim ve Araştırma Hastanesi, Fiziksel Tıp ve Rehabilitasyon Anabilim Dalı

Amaç: Fiziksel veya ruhsal olarak vücut fonksiyonlarının en az %40’ını kaybetmiş kişilere engelli denilmektedir. Devlet, engelli vatandaşlarına, yetkili sağlık kurumlarınca özürü sağlık kurulu raporu vererek bir takım haklar sağlayıp verilen hizmetlerden yararlanmalarını sağlamaktadır. Bu çalışmanın amacı, İstanbul ilinde bir üniversite hastanesindeki sağlık kuruluna yapılan başvuruları incelemektir.

Gereç ve Yöntem: Hastanemizde haftada 3 gün engelli sağlık kurulu yapılmakta iken yoğun başvuruyu karşılayabilmek için Şubat 2018 tarihi itibarı ile her gün yapılmaya başlanılmıştır. Çocuk engelli sağlık kurulu ise haftada 1 gün olarak devam etmektedir. Ocak 2018 ve Haziran 2018 aylarında yapılan başvurular ve alınan sonuçlar dosya tarama yöntemiyle incelenmiş ve karşılaştırma yapılmıştır.

Bulgular: Ocak 2018 tarihinde hastanemiz sağlık kuruluna toplam 287 başvuru kabul edilmiş olup bunlardan 104 (%36) kişi kadın, 183 (%64) kişi ise erkek hasta idi. Başvuruların 82’si (%28,5) çocuk hasta idi. 273 hasta (%95) dahili hastalıklardan (iç hastalıkları, nöroloji, fiziksel tıp ve rehabilitasyon...), 14 hasta (%15) ise cerrahi hastalıklardan (genel cerrahi, ortopedi, göz, KBB, KVC, plastik cerrahi...) dolayı başvuru yapmıştı. Alınan engellilik teşkil eden özür puanları %0 ile %100 arasında değişmekte idi. 6’sı çocuk olmak üzere toplam 28 (%9,75) hasta ağır engelli olarak tanımlanmıştı. 53 hasta (%18,5) %40’ın altında, 135 hasta (%47) %40-%80 aralığında, 33 hasta (%11,5) %80-%90 aralığında, 66 hasta (%23) ise %90-%100 aralığında engellilik puanı almıştı.

Haziran 2018 tarihinde ise toplam 375 başvuru kabul edilmişti. Bunların 163 (%43,4)’ü kadın, 212 (%56,6)’sı erkekti. Başvuruların 77 (%20,5)’u çocuk hastaydı. 342 hasta (%91,2) dahili alandan, 33 hasta (%8,8) ise cerrahi alandan başvuru yapmıştı. Alınan engellilik teşkil eden özür puanları %0 ile %100 arasında değişmekte idi. 11’i çocuk, toplam 51 hasta (%13,6) ağır engelli olarak tanımlanmıştı. 109 hasta (%29) %40’ın altında, 132 hasta (%35,2) %40-%80 aralığında, 51 hasta (%13,6) %80-%90 aralığında, 83 hasta (%22,2) ise %90-%100 aralığında engellilik puanı almıştı.

Sonuç: Engelli sağlık kuruluna yapılan başvuruların çoğunluğunu erkek hastaların oluşturması, toplumumuzda daha çok erkeklerin çalışıp erken emeklilik hakkından faydalanmak istemesi olarak düşünülmüştür. Kabul edilen başvurunun artmasıyla engel oranı %40'ın altında olan başvuruların arttığı diğer oranlarda istatistiksel anlamlı fark görülmediği gözlenmiştir ($p<0.05$). Ülkemizde engelli haklarına ilişkin iyileştirici çalışmalar hız kazanmaktadır. Engelliliğin yalnızca tıbbi yaklaşımla değil, toplumsal ve hak temelli yaklaşım üzerinden tanımlanması gerekmektedir.

1.4. Görsel Bildiri Özetleri

G 1 “Canım” kısa film gösterimi

Mestnaz GÜNDAŞ

Zonguldak Bülent Evciit Üniversitesi

“Canım” adlı kısa film; dünyayı diğer insanlardan çok farklı algılayan yetişkin bir Otizmli bireyi, ablasının bakış açısından anlatan bir belgeseldir. Film video formatındadır. Filmin süresi 7 dakika 52 saniyedir.

